י' אלול תש"ט, ברוקלין.

הרב מושקוביץ, האדמו"ר מצרנוביץ.

מעשה ברבי קאפיל חסיד מקאלאמייא שהי' מתנגד גדול נגד רבינו הבעש"ט זי"ע ושטתו. פעם הבעש"ט התפלל כבעל תפלה בי"נ בקאסיב, מקום דירת ר' קאפיל, וכאשר מנהלי הביהמ"ד רצו להשוות אתו בדבר שכרו, השיב הבעש"ט שלא יקצוב שכרו עד אחר ר"ה. בצום גדלי' כאשר באו על שכרו, השיב להם דהאי שתא אינו רוצה מעות, כ"א ג' מינים על חג הסכות. הגבאים התרצו לתנאו.

בצום גדלי' חזרו גבאי הביהכ"נ בכל הישובים שבסביבות קאסיב אחר ג' מינים ולא מצאו. עבר גם יוה"ק ועדיין לא מצאו. הגיע גם לילה הראשונה של חג הסכות, ואין קול ואין עונה, כי באותה שנה לא נמצאו ג' מינים כלל אף במרחקים. הגע בעצמך צערו הגדול של הבעש"ט. אחר סעודת הלילה התכונן הבעש"ט לשכוב על משכבו בסכה. אולם מגודל עגמת לבו לא בא תנומה על עפעפיו, וירד ממשכבו, והתחיל לטייל הלוך ושוב בסוכה. משרת הבית אשר שכב ג"כ בסוכה התאונן לפניו שלא ישבית מנוחתו, כי הוא עיף ויגע מטרדות העיו"ט. אולם הבעש"ט לא שת לבו לדבריו, ולא הפסיק טיולו, כי הי' נתפעל מגרוי-העצבים. פתאום דפק מישהוא, וכאשר הבעש"ט פתח דלת הסוכה, ראה ערל עומד לפניו עם רסן הסוס בידו האחת ועם ד' מינים בידו השניה, אגודים כדת וכדין. הערל מסר הד' מינים לידי הבעש"ט. עלה על סוסו ונעלם. הבעש"ט שכב על משכבו מלא שמחה וצהלה שהשם אנה לידו לקיים מצוה חשובה זו, וירדם. כשעה טרם עלות השחר קם ממשכבו בזריזות והלך למקוה טהרה מלא חדוה. במקוה צוה על השמש הבלן להכריז שנזדמנו לידו ד' מינים, וכל מי שרוצה לזכות במצוה הרשות בידו, כי הד' מינים עומדים הכן בסכתו לכל בני הישוב. וכן הי', שאחר אשר הבעש"ט נטל לולב נהרו כל בני הישוב לסכתו וקיימו מצות נטילת לולב.

ר' קאפיל דנן, בהיותו מתנגד גדול, לא רצה להיות ממכירי טובה להבעש"ט ואפי' להסתכל בפניו, ובכן מוטב כבש את יצרו ולא הלך לנטול לולב. הלך לביהמ"ד להתפלל, ולמרות שהי' זה לו למרת רוחו קידש ואכל. לפנות ערב התחשב אולי עבירה היא בידו אשר עשה בעקשנותו לחדול ממצוה רבה וגדולה כזו בגלל נטי' אי-הדדית למישהוא, והתגבר על יצרו והלך לסכתו של הבעש"ט. כאשר נכנס לסוכה לא פירט בשלו' רבינו הבעש"ט, כ"א מבלי להביט לימין או לשמאל הלך ישר עד השלחן ולקח את הד' מינים בידיו ובירך ונטל לולב, וכאשר בא כן שב

לילך החוצה.

רבינו הבעש"ט שאל אותו, ר' קאפיל: אם מעלתו כבר בא הנה, מדוע ימנע שלומו מאתי? – ר' קאפיל ברכו בברכת יו"ט ונתן לו שלו'. הבעש"ט כבדו לישב. ר' קאפיל התנצל שעדיין לא התפלל מנחה, וכבר הגיע זמן התפלה. הבעש"ט הרגיעו שהלא גם הוא יתפלל מנחה. ר' קאפיל התפתה וישב על הכסא, והתחילו לדבר ארוכות וקצרות, עד כשתי שעות בלילה, כי לר' קאפיל נראה שעוד היום גדול, לרגלי האור יומם אשר מלאה כל פני הסוכה. כאשר הפסיקו שיחתם הלך ר' קאפיל החוצה, ונתפעל שכבר החשיך הלילה. על התענינותו השיבו לו שכעת הוא כשתי שעות בלילה, וכל בתי מדרשים כבר המה נעולים. כשמוע זאת הצטער מאוד שאיחר מלהתפלל תפלות מנחה וגם מעריב בזמנן ובצבור. אולם מצד אחר התחשב על האור שראה בסכתו של רבינו הבעש"ט והלא דבר הוא, ובא לידי הכרה שזכה לאיזה אור חדש היוצא מן הכלל מה שלא ראה מימיו. מאותה שעה ואילך נעשה ר' קאפיל לחסידו ותלמידו של רבינו הבעש"ט. ומאז ועי"ז קראו ר' קאפיל חסיד, זיעוועכי"א.

הרב מושקוביץ, האדמו"ר מצרנוביץ.

רבינו הבעש"ט הי' לו בן בית א' שהי' סופר ושמו ר' צבי. פעם במוש"ק צוה הבעש"ט על בעל עגלה שלו, אלעקסא לרתום את הסוס, כדרכו בקודש. הבעש"ט נטל את ידיו לסעודת מלוה דמלכא, אולם מהמאכלים רק טעם והשאר נתן באמתחתו, ובצוותא עם ר' צבי הסופר, מלובש בשטריימל ובבגדי ש"ק, נסע לדכו. אלעקסא ישן, והסוס עלה הרים וירד בקעות כדרכו בקפיצות הארץ, עד שבבוקר הגיע להמבורג.

הבעש"ט צוה על אלעקסא לנסוע עד איזה אכסניא אשר נקב לו בשמה ודרש שם עבור מלון. הבעש"ט צוה על בעלת הבית שתקח עוף ותשא אותה אל שו"ב מיוחד לשחוט, ותבשל למענו את כל התרנגולת. בעלת האכסניה עשתה כאשר צותה עלי' הבעש"ט, ונתנה את הקדירה עם התרנגולת על התנור לבשלה. בינתיים מקטרתו של הבעש"ט כבתה, וצוה על ר' צבי שילך לבית התבשיל ויביא לו אש משם להדליק את המקטרת. כאשר שב ר' צבי התענין הבעש"ט מה נעשה בתבשיל, והשיב שהתבשיל מתבשלת והכל בסדר. הבעש"ט הלך לבית התבשיל, הריח את ריח התבשיל, ואמר שהוא מריח איזה ריח שאינו כשירה. על הצהרת הבעש"ט התחילו לחקור ולדרוש, עד אשר נמצאת על הכבד איזו אבעבועות.

תומ"י שלחו את הכבד להמרא דאתרא, הגה"צ ר' איציקל המבורגער והטריף את הכבד. בעלת האכסניה שבה לביתה חפוי-ראש עם תשובת המרא דאתרא. הבעש"ט השיב ע"ז שהכבד כשירה. בעלת האכסניא שבה אל הרב עם חות דעת הבעש"ט. אולם הוא באחד שהיא טריפה. עד שהבעש"ט הלך לבית הרב, והתחילו להתוכח זה בכה וזה בכה, וכל אחד עמד על דעתו. הבעש"ט בקש נייר מאת הרב, ונתנו תחת המטפחת שעל השלחן. אחר זמן מועט נטל הניר, ועדיין הדיו טופח על הכתב, ונמצא כוב [כתוב] עליו: "בנידון השאלה על הכבד עיי' בספר... כ"ד ידידך: מט"ט." ע"ז השיב ר' איציקל המבורגר, אם מעלתך עוסק עם מלאכים אין לי מה להתוכח עוד אתו, ונעשה לחסידו של הבעש"ט, זיעוכי"א.

הרב מושקוביץ, האדמו"ר מצרנוביץ.

הגה"צ ר' צבי מטשארטקוב, אבי מאורי הגולה רבינו ר' שמעלקא מניקלשבורג ורבינו ההפלאה, הי' אב"ד בטשארטקוב בימי הבעש"ט, והי' מתנגד גדול. בזמן הזה דר הבעש"ט בטלוסט הסמוך לטשארטקוב. פעם הי' מעשה באברך אחד שאשתו טבלה ומצאה איזה שאלה, אשר הרב דמתא מצאה בלתי טהורה. בלילה, אחר אשר האברך כבר ישן על משכבו, דפק הבעש"ט על חלונו, ואמר לו שהשאלה היא כשירה. האברך קם מערסו והלך אל הרב, ומצאו ער בהיותו מתעמק בהלכה וסיפר לו שהבעש"ט דפק על חלונו ואמר לו שהשאלה היא כשירה. הרב השיב לו שנית שהשאלה היא אינה כשירה, והלך לביתו וישכב וישן. אחר עבור רבע שעה דפק הבעש"ט שנית על חלונו של האברך שהשאלה היא כשירה. האברך הלך שנית אל הרב עם פתגמו של הבעש"ט, אולם הרב עמד על דעתו. בפעם השלישית אמר לו הבעש"ט אל האברך שישוב מחדש אל הרב ויאמר לו, בשמו, כי גילו מן השמים שיעיין בתשו' אשר בספרו של קדמון א' ויוכח שהשאלה כשירה היא. וכן הי'. ומני אז נעשה הגה"צ ר' צבי אב"ד טשארטקוב חסיד של רבינו הבעש"ט, והשפיע גם על בניו הגאונים הקדושים ללמוד נגלה ונסתר בבית מדרשו של רבינו הבעש"ט זיעוע"יא.

הרב מושקוביץ, האדמו"ר מצרנוביץ.

רבינו הבעש"ט הי' לו משרת ושמו דוד. פעם כאשר שם לדרך פעמיו בצוותא עם משרתו דוד, ונסעו באיזה מקום מדבר ציה ושממה מבוקר עד לפנות ערב מבלי לפגוש באיזה מקום ישוב או אפי' איש. דוד המשרת נצמא למים מאוד. הבעש"ט הרגיעו שישתה מיד. פתאום נתראה מעין נובע מן ההר. הבעש"ט וגם דוד ירדו מן העגלה. דוד המשרת, באשר לא הי' לו כוס צרף שני ידיו ונטל בהם מים. אולם לרוב צמאונו שכח לעשות ברכה, ורצה לשתות בלי ברכה. פתאום אחז הבעש"ט ידיו וגער עליו ואמר, דוד! הלא שמעת אנחה?-וצוה עליו לעשות ברכה בכוונה ולשתות ולעשות בכוונה גם ברכה אחרונה. ואמר הבעש"ט לדוד, תדע שנשמת אביך הי' מגולגלת במעין זה, וצפה כמה שנים לקראת הזדמנות זו שתשתה ממימי המעין הזה, ותברך בכוונה ברכה ראשונה ואחרונה, ויהי' לה תיקון עי"ז. ובכן כעת הי' לנשמת אביך המנוח תיקון, ונשמתו תגיעה[1] למנוחה נכונה.

[1] כך כתוב בסריקה. הותרתי את הטעות על כנה.

הרב מושקוביץ, האדמו"ר מצרנוביץ.

בפרעמישלאן נמצא ביה"ח ישן נושן, ובקרבה, לפני חמישים שנה עוד עמדו שלש מצבות. ערל אחד בן מאה שנה, הי' השומר של ביה"ח זה, והוא בעצמו סיפר לפני מרצא[?] עובדא זו ענין של שלש מצבות הללו:

כומר א' קנה אחוזה גדולה שבפרעמישלאן, וכל שטחה הי' נמצא גם ביה"ח ישן זה. הכומר צוה על משרתיו להוציא את כל {המבות} [המצבות] הנמצאות שם ולחרוש את בית החיים. משרתיו עשו כאשר נצטוו. אולם כאשר רצו לנגוע לשלש מצבות הללו, כל מי שהרהיב לחפור חפירה הראשונה תחת המצבות מיד אחזתו השבץ ונשתתק ל"ע. גם הוא, הערל הזקן מספר עובדא זו, הי' בין משרתי הכומר, וגם עליו צוה לחפור ולנתוץ הני שלש מצבות. הוא-כאשר סיפר-הזהיר את הכומר על אשר קרה את כל הנוגעים בהן. אולם הכומר איים עליו שיפטרו מפרנסתו אם יסרב מלציין לפקודתו. באין ברירה הוכרח לנגוע, וכאשר הגביה הקרדום מיד נשתתק גם הוא. ב"ב, אשר דרו על יד הביה"ח, כאשר ראו את הקרה אותו, התנפלו על הכומר עם מזלגות וסכינים ורצו להרגו, אולם הכומר מלט לנפשו. ב"ב השכיבו אותו על ערסו, וככה שכב על ערש דוי מבלי לזוז כשבועיים. שכניו יעצו לו שיובילו אותו אל הצדיק רבי מאיר מפרעמישלאן, אשר הוא מפורסם לבעל מופת גדול, והוא בלתי ספק ירפא אותו. ב"ב הובילו אותו על מוטות לבית הצדיק רבי מאיר. הצדיק בא לראותו, וצוה עליו שיספר לו את כל ונכחת[?] בפרטיות, אבל הוא לא יכול אפילו לזוז את לשונו, עד שהרבי גער עליו, והתחיל לדבר בלשון מגומגם ולספר את הכל, וגם זאת שהוא לא אבה בשום אופן לנגוע בהן, רק הכומר איים עליו. הרבי מאיר אמר לו ע"ז שבל יפחד מאומה, כי יאריך ימים מאוד וינוח לו מעט ממחלתו, אבל ישאר לו סימן בידו וברגלו ממחלתו לעולם, כדי שיזכירו אותו ואת כל מכיריו על ענין זה. ותמורת זה מחייב אותו רבי מאיר שלכל יהודי שיבא לפניו יספר מעשה זה.

השלש מצבות היו: של רבי מאיר הגדול, הסבא של רבי מאיר מפרעמישלאן; של רבי יעקב, אבי רבינו מאיר; ושהשלישי הית' של קדוש א.

מקדוש הזה יסופר, שבימיו היתה מגפה ר"ל בפרעמישלאן, ונסתלקו הרבה אנשים במגפה ל"ע. פעם בעש"ק בא מביהמד"ר לביתו, ואמר לב"ב שאינו במזג השוה. בקש לבנים והלך למקוה טהרה. אחרי שובו ממקוה שכב על מטתו, ואמר: הרני כפרת כל ישראל" ונסתלק, ותעצר המגפה.

הרב מושקוביץ, האדמו"ר מצרנוביץ.

מעשה ברבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע בשנה אחת שהי' דחקות גדולה בביתו ל"ע, והי' יום י"ג ניסן, ולא נמצא בביתו מאומה מצרכי חג הפסח. הרבנית באה לפניו בדמעתה על לחיה והתאוננה על גורלם, ושאלה אותו מה תהא בסופה, אנו נתענה-אמרה לפניו-אבל מה נענה להילדים אשר צועקים הב הב.

הרבי הלך בביהמד"ר להתפלל. בינתיים בא יהודי כפרי א' והביא חבילה גדולה עם כל צרכי הפסח. ובר-אווז א' זקן, ונעשה שמחה בביתו של רבי מאיר.

בע"פ הכינה הרבנית הכל כדבעי, וחלקה את הבר-אווז על ארבעה חלקים בארבע קדרות לצורך ארבע סעודות של יומי הראשון דחג הק', ונתנם סתם על התנור. את הקדירה עם התבשיל לצורך סדר הראשון הניחה על האש, והנשארות רק הניחה על התנור מן הצד. לפני הסדר שאל רבי מאיר את הרבנית אם הכל בסדר, והשיבה הן. הרבנית עוד נכנסה לחדר השני, בינתיים לקח רבי מאיר פתאום איזה מצות והקדרה שעל האש, וכדי שהרבנית לא תרגישה משך קדירה אחרת מן הצד ונתנה על האש, והלך חיש מהר בחשאי החוצה. הרבנית שבה לחדר האוכל וחפשה אחר הרבי, אחר עבור חצי שעה שב הרבי לביתו, ועל שאלת הרבנית סיפר לה שנודע לו בעת התפלה שבישוב נמצאת אישה אחת, אשר בעלה נדד למרחקים ואין לה לא מצות ולא מזון סעודה אחת ל"ע, ובכן לקח מצות והתבשיל שעל האש, ונשאה לאשה הזאת. הרבנית הרעישה שהתבשילין שבקדרות אחרות רק עמדו על התנור מוכנות להתבשל למחרת וליום שני של החג, ובשרו של בר-אוז הזקן גם אין השקפה שיתבשל כל צרכו לפני ה'-ו' שעות, ר"ל טרם חצות הלילה, אבל הי' אין ברירה, ועשו הסדר.

מו"ה חיים צבי ביללער, מנהל המושב זקנים שע"י הרב מרגלית.

הוא שמע מאדמו"ר אחד לפרש הפסוק ביחזקאל ט״ז ו' ויעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך ואומר לך בדמיך חיי, ואומר לך בדמיך חיי, ופי' עליך מלשון קול עלה נדף, ר"ל עלי הספר, והיינו הקב״ה אומר אל כנסת ישראל, בעת שאני עובר עלי ספר ההיסטוריא ודברי הימים שלך ואראך מתבוססת בדמיך של חללי, הרוגי ופצועי נפשות נקיים; קרבנות מגזירות, פרעות ושחיטות של רבבות ומליוני אנשים ונשים, זקנים עם יונקי שדים, אשר כל חטאם שהקדישו שמו הגדול יתברך על פיהם, ויעלה בידך ליפול ביאוש ח"ו, ע"ז אומר הקב"ה ואומר לך: בל תתיאש, כי בדמיך חיי, מדמים הללו עוד תקום לתחיה.

מו"ה שמואל חיים ברוין-דאברא הסמוך לסטראפקוב.

מעשה בהגה"ק ר' יחזקאל שרגא הלברשטאם משינעווא, פעם {באיותו} [בהיותו] האב"ד דסטראפקאוו, בא לדאברא הסמוך לשם. – מספר מעשה זו הי' לנוכח בעת הזה – בעת שאשה אחת באה עם פתקא לפני רבינו זי"ע. לפ"נ נתנה האשה שתי מטבעות, האחת הי' צוואנציגער [=עשרים] והשני' הי' צעהנער [=עשרה]., והניחם על שלחנו של הרבי עם הפתקא כנהוג. הרבי, מבלי להביט על האשה או על המטבעות, פשט את ידו ולקח את הפתקא והלך לקראת החלון כדי לקרות'. פתאום באמצע קריאת הפתקא שאל הרבי את האשה כמה פ"נ נתנה לו. האשה חשיבה בתמימות שהיא נתנה עשרים קרייצער. וע"ז לקח הרבי עשרה צ"ל והחזירם לה. הנוכחים ראו כן תמהו, שהאדמו"ר בעת קראו את הפתקא הרגיש על עשרה צ"ל שבאו לידו שלא ברצון המנדב, ויהי למופת.

מו"ה אברהם מאיר רייך-ליזענסק, במושב זקנים לבני ווארשא.

הגה"ק יחזקאל שרגא הלברשטאם, האדמו"ר משינעווא זי"ע, פעם בא לפניו אברך אחד שהי' צריך לעמוד לבחינת הצבא ובא לפני הרבי לשות עצות בנפשו, – מספר העובדא הי' לנוכח –, והשיב לו אדמו״ר משינעווא, שאם יהי' לו מעות ינצל מתחת ידיהם. האברך התנצל שאין בידו לפורטה אפילו שוה פרוטה, אולם בטוח אני באלה, שאם הרבי יבטיח לי אצליח גם בלתיהן. והשיב לו הרבי, שיעקב אבינו בודאי הי' רבי גדול ועכ״ז בעת הזקקו לעשו אמר מנחה היא שלוחה לאדוני לעשו, ובכן אין לי עצה אחרת רק כאשר כבר אמרתי. האברך שב לביתו, כי ידע שגם אביו הוא בעל חוב גדול, ולא ימצא מי שילוה לו סכום גדול.

לפנות ערב ערב פתאום באו לבית אבי האברך שני אנשים, ובקשו את אבי האברך שיפשר אותם בריבם, כי הגיעו לידי השואה, כי הוא יתוך ביניהם, וכאשר יחליט כן יהי'. וכן הי' שאבי האברך בעוד איזו שעות פשר את הבעלי דינים, ומסרו לו בשכרו חמשים זהובים במזומנים.

אבי האברך ראה שליח מן השמים בזה. והיות שבנו הי' צריך לעמוד ביום מחר לבחינה, הניח את החמשים זהובים במעטפה, והלך בגן אשר רופא הצבא הרגיל לטייל לפנות ערב, וחשב שבעת שיראה את הרופא מרחוק להתקרב למולו, יפיל את המעטפה לפי תומו לפניו, והוא ישקיף מרחוק אם הרופא יגביה את המעטפה ויתנה לתוך חיקו אז בנו בודאי יצליח למחרתו, ואם ישליך את המעטפה, אז לא ירשה לבנו לעמוד לפניו לבחינה.

וכן הי' לקח את המעטפה אשר בה החמשים זהובים וכתב עלי' שם בנו, והלך בגן, והשקיף עד אשר ראה את הרופא שהתקרב אליו, ואז עשה עצמו כמטייל, והפיל את המעטפה. הרופא, כאשר עבר לפני המעטפה, כרע והגביה', פתחה ונתנה לתוך כיסו. למחרתו עמד האברך לבחינה, והצליח. ויהי למופת.

הגה"צ ר' מ"ב ראטנברג, האדמו"ר מצאנז שליט"א

התנגדות נגד הבעש"ט ושטתו.

הגה"צ ר' יצחק מדראהביטץ לחם נגד רבינו הבעש"ט עוד בחייו ולבסוף הודה לו. גם הגה"צ ר' גרשון קיטובער, גיסו של הבעש"ט התנגד בתחלה נגד הבעש"ט, ולבסוף נעשה לאוהבו.

אולם עיקר ההתנגדות נגד החסידות בעצם התחילה אחר הסתלקות רבינו הבעש"ט ע"י שהחסידות נתהווה לתנועת-עם; ובפרט שאי זה מהם חששו אולי יש לה איזה שייכות והתקשרות עם תנועת ש"ץ ר"ל, אשר הם ג"כ למדו קבלה והשתמשו ג"כ בקמעות.

הגה"צ ר' חיים מאיר הגר שליט"א,

האדמו"ר מוויזניצא.

הבעש"ט שלח א' מתלמידיו להקלויז מבראד, שידבר רכילות ולשון הרע על הבעש"ט לפני הגה"ק ר' חיים צאנזער, כדי שיהי' לו לנחת רוח לאותו צדיק.

התולדות בתחלה התנגד נגד רבינו הבעש"ט כ"כ, שטלטל סכין בכיסו כדי להרוג ר"ל את הבעש"ט.

הגה"צ ר' מנחם בנימין בנציון הלברשטאם-ראטנברג, האדמו"ר מצאנז שליט"א.

<u>הבעש"ט נזכר בספרי קדמונים</u>

<u>רבינו הבעש"ט</u> זי"ע נזכר בשו"ת מים חיים להגאון ר' חיים הכהן ראפפארט זצ"ל אבדק"ק אוסטראה, נכד הגאון ר' חיים הכהן ראפפארט אבדק"ק לבוב, שהגאון ר' מאיר {מקוסיטין} [קאנסטאנטין] בן היעב"ץ, בענין איזה סירכת הריאה מביא עדותו של רבנו הבעש"ט.

השם הגדולים מהחיד"א בקשר עם רבינו האוה"ח הק' מביא את <u>הבעש"ט</u> שהוא העיד על גודל נשמת האוה"ח הק'.

החסידים מגינים שטתם

החסידים לראשונה התיחסו באדישות לעומת ההתנגדות נגדם, ולא שתו לבם לכל זאת, ובפרט כי מטרתם היתה למשוך ולקרב לבבות כל החוגים לשטתם.

אולם כאשר הרדיפות נגדם עלו עד למעלה ראש, והטילו חרם עליהם ר"ל, עד שכשל כח הסבל, הם ג"כ {גלמו} [גמלו] למתנגדיהם מדה כנגד מדה, התקבצו בבית מדרשו של רבינו ר' בער ממעזריטש זי"ע וגם הם יצאו נגד מ[ת]נגדיהם באמצעים הנ"ל.

פתאום הופיע רבם המגיד בביהמ"ד בשעת מעשה, וכאשר נודע לפניו את אשר עשאו כעס עליהם עד מאוד, על מה שהשתמשו בדבר חמור כזה, והצהיר לפנהם שידעו, שעי"ז אבדו את רבם, שיוכרח להסתלק מן העולם בזאת השנה. עכ"ז אחת פעלו, שעד ביאת גואל צדקנו בכל מקום שיהי' איזה וכוח בין החסידים ומתנגדים, לבסוף תמיד ינצחו החסידים.

הבעש"ט נתן קמיעות.

רבינו הבעש"ט נתן קמיעות להפונים אליו בבקשות שונות. נמצא כתוב שפעם טרם עזבו את ביתו גילה לבתו אידל מקום הקמיעות אשר הצניעם שם.

בלוחות עדות? כתוב לאמר, שהגה"ק ר' יונתן אייבשיץ שלח מקמיעותיו לרבינו הבעש"ט לבחון אותן, והוא מתפאר שהבעש"ט מצאת טובות.

הגה"ק ר' יעקב עמדין בקנאותו שלח את בנו הגאון ר' מאיר לתהות על קנקנו של הבעש"ט והגאון ר' מאיר נתפעל כ"כ מדרכי רבינו הבעש"ט שנעשה לחסידו נלהב.

סעודות האדמורים ושיריים

כל מנהגי הצדיקים תלמידי הבעש"ט זי"ע יסודתם בהררי קודש, ומקורם נובעים מאיזה מאמר חכז"ל שבשני תלמידים, מדרש, מכילתא וכדומה.

המנהג שהחסידים מתקבצים לסעודות ש"ק ויו"ט שע"י רבם, ויושבים סביב לשלחנו בדחילו ורחימו, ומתבוננים בעבודת רבם ובכל תנועותיו, ונהנים מדברי תורה ומשיחות של תלמידי חכמים שצריכין לימוד עד שעות מאוחרות שאחר חצות הלילה, מקורו הוא בבחינת כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים.

השיריים מקורו הוא מאיזה ירושלמי?: ריש לקיש אכיל ור' יוחנן נחית צעא אבתרי'?, זאת אומרת שאכל שיריים שלו עד שגם קנח הקערה שממנו אכל ריש לקיש.

ההתנגדות נגד בעל התכלת.

חסידי היוד הקדוש בעלז וצאנז התנגדו נגד הגה"צ ר', גרשון העניך מראדזין, בעל התכלת, מפני שלא נסמך לרבי, רק הוא בעצמו התפתח ונעשה לגדול ולרבי; גם מפני שזקנו הגה"צ ר' מרדכי יוסף כתב בספרו: "פנחס נער הי' שלא הבין מעשה זמרי". מספרים, שכאשר פעם פתחו את ספרו עם טופס הנ"ל לפני מרן דברי חיים, וראה דברים אלה זרק את הספר תחת השולחן.

לפני הגה"ק מרן יהושע מבעלז זי"ע, בא חסיד א', שליחו של בעל התכלת, עם תכלת בצרורו, כדי להראותה לפני מרן ויבקש הסכמתו. מרן זצ"ל דחה את השליח מיום ליום, מבלי להשיב לו הן או לאו, עד שהשליח כבר התכונן לשוב לביתו בלי שום תוצאה. אז קרא אותו מרן להיכלו, ואמר לו: שאביו רבינו שר שלו', זי"ע פעם בטל ילדותו, בגיל ח' שנים, הוציא אותו החוצה, והראה כלפי הרקיע, ואמר לו שיתבונן היטב על מראה הרקיע, כי יבא זמן אשר יהי', לו צורך על מראה זו. כל ימיו לא ירד לסוף דעתו של אביו הק', וכעת מבין כוונתו, כי כעת הלך שוב שנית החוצה, ורצה לדמות מראה התכלת למראה הרקיע, אבל אין דומה זה לזה, ובכן דחה אותו מרן מבעלז {צלהסכים} [מלהסכים].

הגה"ק מאיר נתיבים נעשה ממתנגד לחסיד.

הגה"ק ר' מאיר מרגליות אבדק"ק אוסטרה בעהמ"ח שו"ת מאיר נתיבים, מלפנים הי' מתנגד גדול, אולם לעת זקנתו פגש עם רבינו הבעש"ט בהקלויז בבראד. שם התוכחו במאמר א' מזוה"ק', והבעש"ט אמר לו פשט בדברי זוה"ק הללו כדרכו בקודש. המאיר נתיבים התבונן בדברי הבעש"ט, והבין שהוא איזה פשט ודרך חדש אשר לא שמע כזה עוד. ושאל את רבינו הבעש"ט מדוע לא זכה הוא מעצמו לפרש פשט הגון כזה. והשיב לו הבעש"ט להמאיר נתיבים, מפני שהוא לומד כגוף בלא נשמה, {משאכ"כ} [משא"כ] הוא הבעש"ט לומד כגוף עם נשמה. מאז קרא המאיר נתיבים את הבעש"ט רבי, ונעשה לחסידו של רבינו הבעש"ט זי"ע.

הג"ר בנו של הגה"צ מאמשינאוו שליט"א

הגה"צ ר' ישראל זצ"ל אדמו"ר מטשארטקוב הדר בוינא ונסתלק בשנת תרצ"ד, סיפר עובדא לפני המספר:

הגה"ק ר' ישראל מרוזין זי"ע אחר שהעתיק אהלו לסדיגורא, התאוננו לפניו אנ"ש, מדוע התיישב בישוב קטן כזה, אשר צר המקום מהכיל עם מלון וארוחה אלפי החסידים שמתקבצים מכל אפסים להסתופף בצל קדשו; חוץ מזה היו שם מדי שבוע בשבוע ירידים גדולים מבהמות, ובהיות בית מדרשו של רבנו בשוק, געות השורים והבהמות נשמעות בקול רעש גדול ביומי דשוקא מבוקר השכם עד בשעות המאוחרות שאחר הצהרים, אשר הפריע עצבי היושבים בתפלתם, בעבודתם ובלימודם.

והשיב להם מרן מרוזין, דאיתא בספרי קבלה על מאמר חכז"ל שאין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, ר"ל שבגופו של אדם הראשון. והיינו שבגופו של כל אדם נמצאים אברים וגידים שונים וביניהם גם שערות ואצבעות וכדומה. ואדה"ר, בהיותו אבי כל חי, כל נשמות עם ישראל מקורם ממנו, זאת אומרת מאחד מאבריו, או מגידיו. ומעתה כל אותן נשמות שמקורן מאחד מאבריו או מגידיו של אדה"ר שייכות לחוג אחד. ואין בן דוד בא עד שיכולו ויתקבצו כל אותן נשמות שמסוג אחד למקום אחד, שיהי[']. אבר זה שלם.

זאת היתה מטרת התקבצות כל עם ישראל, בעת שהתוה"ק הטילה לחוב על כל איש ישראל ליראות את פני האדון א', ישראל שלש פעמים בשנה, כי עי"ז שם התאחדו כל אותן נשמות מסוג אחד והתקבצות זו נקראת "עלי'" כי זו היא ממדריגה עילאה שהנשמות נתעלו על ידה. אמנם מה נענה אנן אבתריי', שמרוב עונינו דביר בית אלקינו שמם, ונשבת קהל קדושים רוגשים בבית הקדשים, ומעתה בזמן גלותנו הארוך מני ים איך יכולות הנשמות הללו מאותן סוגים להתאחד? – ע"ז ישנם אופנים שונים: החסידים ואנשי מעשה מסוג אחד מתקבצים לבית רבם, ושם מתאחדים. אולם מה יעשו ההמון-עם, הם מתקבצים ומתאחדים על הירידים. גם מטעם זה נקראים קיבוצים הללו בשם "יריד", כי הם במדרגת "ירידה" לעומת הקיבוץ בירושלים הנקראת "עלי'".

ובכן- סיים רבינו מרוזין- במכוון התיישבתי בישוב זה, כי במקום זה מתקבצים נשמות מכל החוגים.

מו"ה משה חיים זיסהאלץ-גליציא

מעשה ברבינו הבעש"ט זי"ע שחסיד א', פעם בקשו שילמדו חכמת הגלגול, ואמר לו הבעש"ט שילך אל יער פלוני, ושם יעלה על אילן הגבוה, וישקיף משם משך כל היום על כל המאורעות אשר תחת האילן, ולמרות כל העוולות אשר יראה לא יתערב, רק ישב וידום.

החסיד הקשיב לקול רבו, וכשהגיע למקום המיוחד, עלה על האילן וחכה על המאורעות. פתאום הופיע אדון א', מלובש כאחד האצילים עובר דרך היער עיף ויגע, וכשהגיע תחת האילן אשר החסיד עלי' נח תחתיו והוציא מזון ממזודה שלו ואכל. אחר גמר אכילתו שם לדרך פעמיו הלאה, אולם שכח שם צרור כספו. החסיד התאוה לירד מהאילן, אמנם פקודת רבו תלוי' נגד עיניו ולא זז ממושבו. אחרי רבע שעה עבר תיר שני ונח ג"כ תחת האילן לסעוד ארוחתו. תיר הזה מצא את הנרתיק מלא מעות ושקעם באמתחתו והלך לדרכו. סמוך אח"כ הגיע תחת האילן יהודי עני נודד שזקנו ארוך וקווצותיו תלתלים, וצרור עם טו"ת וחפציו על כתפיו. העני הזה התיישב תחת האילן והוציא פרוסת לחם יבש עם בצל מצרורו, נטל ידיו ממימי המעין אשר על יד האילן והתחיל לאכול. האדון הראשון רץ נבהל ונרעד בחזרה אל האילן וחפש אחר צרור כספו אשר שכח שם. כאשר לא מצא כספו התנפל האדון על היהודי העני ותבע צרור כספו מידו, ולמרות מחאתו וצעקתו שמרשה לו לחפש בכל כליו הכהו מכת רצח.

לפנות ערב שב החסיד אל רבנו הבעש"ט, ואמר לו רבינו, תדע ששני אנשים הראשונים היו בגלגול ראשון שני בעלי דינים, אשר הראשון עשק את חבירו השני על הסכום אשר נמצא בנרתיק עם המעות אשר שכח כעת תחת האילן, ונענש ששניהם יולדו בגלגול והשני יקבל בחזרה המעות, והיהודי העני הי['], הדיין אשר זכה את החייב שלא כדין, ונולד ג"כ בגלגול שני, וכעת שקבל ענשו ע"י ההכאות הי['], לו להדיין ולהם התיקון.

מו"ה מרדכי עקשטיין נ"י-קראסנא-ברוקלין

הגאון האדיר מו"ה שמעון גרינפעלד זצ"ל אב"ד סענטמיהאלי, בעהמ"ח שו"ת מהרש"ג, תלמיד מובהק של מרן המהר"ם שיק, מתנגד מפורסם בעצם נגד סתם אדמורי"ם, פעם בפורים, כטוב לבו ביין, סיפר לפני שני מאות תלמידיו בערך העובדא דלקמן:

בגיל ט"ז נשא בת ת"ח א' במונקאטש. חותנו בהיותו חסיד נלהב למרן הדברי חיים בצאנז בשנה הראשונה אחר נשואיו נסע על שבועות לצאנז, והוביל גם אותו, חתנו האברך, אתו לצאנז.

ביום א' דשבועות משך הקידושא רבא, אחרי הלביבות, המנהג בין האדמורי"ם היותר מפורסמים לאמר לפני חסידיהם פלפולא חריפתא. גם מרן הדברי חיים אמר לפני אלפי חסידים אז פלפול עמוק וחריף. הוא – סיפר הגאון מסענטמיהאלי – עלה על אחת החלונות שמרחוק, אחז את עצמו בדוחק ומשם הקשיב להחלוקא דרבנן הנאמר מפי מרן הדברי חיים. אולם פתאום עלה ברעיוניו שהסברא אשר חידש מרן ועלי' בנה בנינו מתנגדת לאיזה תוס' שבקדשים. עברו איזו רגעים ומרן מפסיק וצועק למולו שהאברך משם מבלבל אותו. אחר עבור כעשרה רגעים התחשב הוא שוב שנית על סברת מרן שמצד דברי תוס' הללו אינה עולה יפה ונפל כל הבנין. אז הגביה מרן אצבעו והראה בדיוק עליו ואמר בקול גדול: האברך הזה מעל החלון מבלבל אותי ואיני יכול לסיים הפלפול, הוציאו אותו משם, והוכרח לירד מעל החלון...

הגה"צ ר' ישכר דוב רוקח אדמו"ר מלינסק

הגה"ק ר' מאיר מפרעמישלאן: משמשו, זקן מופלג בן תשעים, אשר שרת את רבי מאיר בטל ילדותו, סיפר לפניו את אשר שמע מרבי מאיר מפרעמישלאן בדרך צחות, שפעם בא לפניו איש א' אשר לא מצא חן בעיניו, ונדמה להרבי שאיש הזה נתפס בגיאות. שאלו הרבי מהיכן הוא והשיב האורח-מקאָלאָמייא. אמר לו הרבי מאיר שתיכף כאשר הביט עליו הכירו שהוא קאָלאָמייער, כי: "אנו שנינו יוצא מאתנו השם "קאָלאָמייער", ר"ל "קל ומאיר"...

<u>הגה"צ ר' חיים מאיר האנער אדמו"ר מוויזניצא</u>

הגה"ק ר' שלמה מקרלין פי' הכ' כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת, ואמר על עצמו שהוא בעצם בנוגע למילי דשמיא הוא חוטא גדול וראוי לירד לגיהנם, רק היום שאלפי חסידים כרוכים אחריו ודבוקים בו בכל נימי לבבם ונפשם קשורה בנפשו, עד שלא יעזבו אותו על יום אחד וימשכו אחריו לכל מקום בואו, וחסידים אלה הם יראי השם באמת ובתמים, תמימים וישרים, אשר בלתי שום ספק מקומם בגן עדן, לכן אודותם ובזכותם יוכרח הרבש"ע ליתן גם חלקו בגן עדן. ובזה פי' הכ' כי לא תעזוב נפשי לשאול, לא מצד שנוגע לי ובזכותי, כי באמת עונותי עברו ראשי כמשא כבד יכבדו ממני, אך ורק כי לא תתן חסידך לראות שחת, ובזכותם תתן גם חלקי בגן עדן.

הגה"צ ר' שלו' רוקח אבדק"ק סקאָהל-ניוארק

הגה"ק מרן יהושע מבעלז זי"ע פי' על מה שאנו אומרים בתפלה הבוחר בשירי זמרה, ר"ל בשעה שאיש ישראל אחר תפלתו מתחשב ומתבונן אם התפלל כדבעי, ואם כוון תפלתו כהוגן, כדי שלא ישבו לו בשמים מה לך לספר חוקי ותשא בריתי עלי פיך, בשיריים הללו שאחר פסוקי דזמרה ואחר התפלה בוחר הקב"ה ומקבלם לרצון, כי הוא בוחר בשיריים של זמרה.

הגה"צ רמ"ב רוטנברג אדמו"ר מצאנז

[הערה: נוסף בכת"י: שמע בעצמו מפי]

הגה"ק מרן יהושע מבעלזא זי"ע פי' פעם באחת השבתות שבחדש אלול לפני אלף חסידים לערך, וביניהם גדולי רבנים, אשר הורידו דמעות בהשתפכות הנפש בעת אמרו דברים אלה: תאות ענוים שמעת ד', תכין לבם, ופי' ענוים מתאוים ומשתוקקים לעבדך באמת ובתמים ובלבב שלם, רק אינם מרהיבים לגשת אל הקודש פנימה, כי חסר להם ההכנה הראוי', אשר בלעדה אין עבדות השם רצוי' לפניו ח"ו, לכן רבש"ע אתה תכין לבם...

הגה"צ ר' יהושע גרינוואלד אב"ד חוסט שליט"א

בדבר שיריים.

לענין שיריים, עיי' בירושלמי מז"ק פ"ב הל' ג': רבי יוחנן בצפרא הו' נחת לכנישתא והו' מלקט פירורין ואכל ואמר יהא חלקי עם אילין דאכלין הכא רומשות, ופי', קרבן העדה ופני משה ר' יוחנן בשחרית הי' יורד לביהכ"נ שישבו שם אתמול לקידוש החדש והי' מלקט הפירורין שנפלו בסעודה שאכלו לאחר קידוש החדש ואכלן, וכ"ז כדי לחבב וליקר להמתאספים בחבורת סעודת מצוה זו. והיא ג"כ בירושלמי פ"ב דפסחים. ועיי' בשו"ת חסד יהושע להרב הנ"ל תשו' ל"ג שנושא ונותן בענין זה עם מה שנכתב "בדברי תורה" להגה"ק ממונקאטש זצ"ל עיי"ש.

הרה"ק ר' דוד מטאלנא זי"ע בנוגע לשיריים, פעם בעת שלא השאיר שיריים ממאכלו, וחסידיו שעמדו כשתילי זיתים סביב לשלחנו ומצפים על שיריים מיד רבם תמהו ע"ז, השיב להם בדרך צחות, שלכאורא השיריים בעצם הוא יסודו מתאוה מכל הצדדים: מהאדמו"ר שמחלק אותם הוא תאוה שעי"ז מחזיקים אותו רבים לאיש קדוש, וכלפי החסידים השיריים מחזיק ג"כ תאות אכילה, כמו שאמר הקדוש מראפשיץ זי"ע שמעולם לא ראה חסידים שיחטפו שיריים ממלח. ומעתה היות ששבירת התאוה היא ענין גדול, לכן חשבתי בלבי שע"י שאאכול כל המאכל, מבלי להשאיר לכם שום שיריים, אגרום שבירת התאוה לכ[ו]לנו.

הגה"צ ר' אשר באבאד, אדמו"ר מטארטיקוב.

בשיריים נמצא צורתו של אותו צדיק אשר חלק שיריים האלה. מעשה ברבי זושא זי"ע שפעם ראה בחדרו צורתו של אחיו הק' הנועם אלימלך, ולא הבין הסבה, עד שאחר חקירה ודרישה נמצא בחדרו איש אשר בצרורו היו מונחים שיריים שקבל מרבנו הנועם אלימלך זי"ע.

הגה"צ הרב טווערסקי אדמו"ר מסקווערא

התנגדות נגד שטת חב"ד.

צדיקים גדולים התנגדו לשטת חב"ד, כי אמרו שללמוד דברים גבוהים כאלה צריך האדם למלא כריסו בש״ס ופוסקים במוקדם, ולקדש ולטהר את עצמו ולהגיע למדריגה עילעא, ואין לגלות דברים אלה לצעירים או לסתם בני אדם.

הגה"צ אשר באבאד אדמו"ר מטארטיקווו.

הגה״ק רבי ברוך ממעזיבוז וגם שאר צדיקים התנגדו נגד שטת חב״ד, באמרם היות שהרמב"ם כותב שיזהרו על מה שכותבים בספר, כי זה דומה למי שדורש לפני רבבות נפשות, ורבינו התניא גילה נסתרות גבוהות מדרכי עבודת רבינו הבעש״ט מה דלאו כל מוחא יכול לסובלתן, ומה שלפי חות דעת גדולי הצדיקים הי׳ צריכות לישאר טמונות מלפני עיני ההמון. מטעם זה התנגדו צדיקים הללו נגד שטת חב״ד.

הגה"צ הרב טוואַרסקי אדמו"ר מסקווערא

היחס שבין רבינו הבעש"ט והנוב"י

רבינו הבעש"ט זי"ע אמר על הנוב"י שהוא אינו מפציר בו יותר מדאי לקרבו לשטתו ולעשותו חסיד, כי נשמת הנוב"י ירד לעולם הזה כדי להשתלם ולעסוק בנגלה.

הגה"צ הרב טוואַרסקי אדמו"ר מסקווערא

ר' אדם בעל שם הי' אביו זקנו של אדמו"ר רבי נחום מטשרנוביל זצ"ל. טרם הסתלקותו פקד על ב"ב למסור כתבי יד שלו לרבינו ישראל בעש"ט, והבעש"ט קודם שנתגלה למד סתרי תורה מתוך כתבי יד של אדם בעל שם.

<u>הגה"צ הרב טוואַרסקי אדמו"ר מסקווערא</u>

רבינו הבעש"ט כנראה לא התערב בריב שבין ר' יעקב עמדין לבין רבי ר' יונתן. אולם מתוך כותלי מכתביו ושיחותיו נראה למרות שהתיחס בכבוד לעומת רבי ר' יונתן, עכ"ז הי' יותר נוטה לשטת היעב"ץ, ובכלל העריץ מאוד את גזע החכ"צ זצ"ל, גם ע"י בנו הגה"צ ר' אפרים מגיד מבראד.

הגה"צ מו"ה משה טייטלבוים אב"ד סיגעט

הגה"ק מרן ישכר דוב מבעלז זי"ע פי' עה"פ בפ' כי תבא, אחר פרשת ביכורים ופרשת מעשרות אמר התוה"ק היום הזה וכו' ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך, פירש"י בת-קול מברכתו הבאת ביכורים היום תשנה לשנה הבאה. ויל"ד בדברי רש"י הללו שאין להם שום הבנה במקום הזה, כי הי' צריכים לעמוד בסוף פרשת ביכורים ולא אחר אשר הפסיק הכתוב עם פרשת מעשרות? –

ואמר מרן, דהנה איש יהודי אחד שעברו עליו ימי אלול, ר"ה יוה"ק וגם הו"ר, ומתחיל להתבונן איך בלה הזמן היקר, ימי תשובה וימי רצון, בכדי, ולא זכה לתשובה הגונה שיתקבל לפניו יתב"ש לרצון, יש לחשוש שיפול ח"ו בעצבות, שהיא מדה גרועה מאוד, חוץ ממה שאין השכינה שורה מתוך עצבות כאמרם חכז"ל, ע"ז מנחם הקב"ה איש כזה ואומר אליו: בל תתעצב, מאחר שאתה עשית את שלך, כי יש לך עוד תקוה טובה שלשנה הבאה בעה"י תתקן הכל ותזכה לשוב בתשובה שלימה בכל לבבך ובכל נפשך, וזה כונת רש"י בת קול מברכתו שאפי' אם בשנה זה לא זכית לעשות מצות ביכורים כהוגן, וגם זמן ומצות המעשרות עברו עליך שלא כדבעי למהוי, עכ"ז בל תתעצב כי תשנה אותם בעה"י לשנה הבאה ואז יהי' לך השקפה טובה והזדמנות לתקן את כל אשר עוית.

הגה"צ ר' יקותיאל יודא היילפרין אב"ד נאנאש.

הוא שמע מפי הרב ר' זאב שליט"א דומו"צ בדעברעצין, בן תשעים וסגי-נהור ל"ע, שאמר בשם א' מתלמידי הבעש"ט עה"פ שבפרשת המעשרות בפ' כי תבא לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי, ולכאורא יל"ד איזה סגנון וידוי הוא זה, לעומת כל הוידויים שאיש יהודי אדרבא מודה ומתודה על עצמו שעבר על אותן עבירות?

רק אם יהודי זוכה לעשות איזה מצוה או להתפלל כהוגן, היא תועלת גדולה עבורו שישכחה תומ"י כאלו לא עשאה כלל, ויתאמץ לקיים מצוה אחרת, כי בשלילותה היצה"ר יפתה אותו להתפאר באותה קיום המצוה כל היום, ובנקל עלול הוא לבא לידי גאות, ויעלה לו הפסד מצוה כנגד שכרה ח"ו. לכן מביא המעשרות התודה שאמת שלא עברתי ממצותיך, אבל נפלתי בעו"ה גם במדה גרועה שלא שכחתי אותה כל היום, ונתתי מקום למסור א"ע בידי היצה"ר לבא לידי גאות ר"ל.

הגה"צ ר' יקותיאל יודא היילפרין אב"ד נאנאש.

בשם א' מתלמידי הבעש"ט מה שאנו אומרים {בפייט} [בפיוט] דשחרית של יום א' דר"ה בשופר אפתנו, דלכאורא יל"ד דהנה הרמב"ן עה"ת אומר שלשון פיתוי שייך לומר על איזה דבר שקר, כמו וכי יפתה בתולה, משא"כ על דבר אמת שייך לומר הלשון ריצוי, וא"כ בשופר שבא להעלות זכרונם של ישראל לאביהן שבשמים, כדאיתא בתוס' ר"ה כ"ט ע"ב בד"ה אבל לא במדינה, ובאמת יש נוסח ארצנו, אבל איך מקיימין אנו הנוסח אפתנו?

רק בתפלת ונתנה תוקף אנו אומרים ועד יום מותו תחכה לו אם ישוב מיד תקבלו, ויל"ד אם אומר מיד תקבלו הו"ל לומר אם שב, רק דהקב"ה בוחן לבבות ויודע היטב שתשובה שלנו אינה כראוי, ובפרט מה שכל אחד מאתנו מקבל ע"ע שלא ישוב לכסלה עוד והוא בכלל אחטא ואשוב, רק היודע תעלומות יודע ג"כ שיגיע עת בסוף ימיו באיזה זמן מן הזמנים שישוב באמת ובלבב שלם, ובכן מקבל עי"ז תשובתו הנוכחי ג"כ אף שהוא יתב"ש יודע היטב שאינה אמת, וזה פי' התפלה אפי' אם ישוב לבסוף באיזה זמן מן הזמנים התשובה שמיד ג"כ תקבלו עי"ז. ובבחינה זו יל"פ בשופר אפתנו, אפי' אם הקב"ה יודע היטב שתשובה זו אינה אמת עכ"ז מרוצה הוא לפתות א"ע ע"י השופר.

<u>הגה"צ ר' יקותיאל יהודא היילפרין אב"ד נאנאש.</u>

רבינו נפתלי מראפשיץ זי"ע אמר "אז עס איז נישט אזוי ווי איך ווילל, וילל איך אזוי ווי עס איז" [=אם משהו הוא לא כמו שאני רוצה, אני רוצה אותו כמו שהוא] ודו"ק כי עמוק הוא.

הגה"צ ר' יודא הורוויץ אדמו"ר מסטוטשין.

הוא שמע מאביו הק' ששמע איש מפי איש, שרבינו הנועם אלימלך כפי שניו הי' יכול להכיר את רבינו הבעש"ט, רק בהיותו מתנגד לא הרגיש שום השתוקקות וגם לא חפש הזדמנות להכירו. רק אח"כ כאשר נעשה תלמידו של ר' בער ממעזריטש זי"ע הצטער מאוד על אשר לא זכה להכירו, אבל כבר הי' באיחור זמן אחר הסתלקותו רבינו הבעש"ט.

פעם בלילה, בישבו בבית מדרשו בליזענסק, הרגיש בלבו געגועים עצומים ובכה בדמעות שליש על אשר לא זכה להכיר את רבינו הבעש"ט. מתוך צערו בא תנומה על עפעפיו והניח ראשו על גמר' אשר לפניו, ובא הבעש"ט הק' אליו בחלום ואמר לו: בל תבכה, כי עוד בידך לראות אותי. צא החוצה והבט לקראת ההר, מקום מיוחד שעל בית החיים דשם, אשר נתראה מחצר בית מדרשך, ושם תראה אותי.

רבינו ר' אלימלך הקיץ משנתו ויהי חלום. הלך החוצה, ובהביטו לקראת ההר על מקום אשר הראה לו הבעש"ט ראה עמוד גדול של אש ובאמצעו נתראה צורתו של רבינו הבעש"ט. כאשר שב לבית מדרשו וסיפר לפני האנשים את התמונה אשר ראה, הזקנים שבהם אשר הכירו את הבעש"ט העידו שהית' תמונתו וצורתו. – באותו מקום נטמן רבינו הנועם אלימלך זי"ע.

הגה"צ ר' יודא הורוויץ אדמו"ר מסטוטשין.

רבינו הבעש"ט השתוקק מאוד להתראות עם רבי ר' בער המגיד ממעזריטש, ושלח אחריו כמה פעמים בלתי תוצאה. עד אשר פעם כתב לו שתורת ושטת החסידות שלו אין לאל ידו למסרה לשום איש בלעדו, ובכן מבקשו לבקר אותו במוקדם, וע"ז בא אליו רבי ר' בער ומסר לידו כל דרך החסידות.

הגה"צ ר' יודא הורוויץ אדמו"ר מסטוטשין.

הוא מספר שבעת היותו באה"ק ביקר גם ציונו של רבי מאיר בעה"נ בטברי', ושם הראה לו הרב יואל אשכנזי שליט"א בדפוס מכתבו של רבינו ישראל בעש"ט אשר כתב לגיסו הרה"צ ר' גרשון קיטובר, וז"לק: "מה שהפצרת בי כמה פעמים לגלות לך מי שבא אלי מן השמים בכל לילה ללמוד אתי, עכשיו הגיע העת שאוכל לגלות לך זאת. רבי המובהק הבא אלי בכל לילה ללמוד אתי הוא הנביא אחי' השילוני זי"ע."

הג"ר ר' אליעזר ליפא ווייסבלום-ליזענסק

הג"ר הנ"ל מספר העובדא הוא נכדו של רבינו הק' נועם אלימלך זי"ע. הוא שמע עובדא דלקמן מפי זקנו הנקרא ג"כ רבי אלימלך:

לרבינו הנועם אלימלך חמשה או שבעה אחים: הא' שדר ברוסיא הי' מתגגד. פעם פרצה בעירו אשר ברוסיא מגפה ר"ל. המנהג הי' שבבית אשר שם מגפה סגרו איש אשר שמר את החולה ואשר הספיק עבור החולה מזון ותרופות אשר השקיעו בזמן קבוע בכל יום דרך ארובת העשן. אחיו של רבינו הנועם אלימלך הנ"ל ג"כ נחלה במחלה הזאת ר"ל, ואחר ג' ימים של"ח. האיש שהועמד בביתו לשמרו חכה על שיקועת המזון ותרופה דרך ארובת העשן ואז צעק שיפתחו בעדו הדלת אבל העומדים בחוץ לא שמעו את קולו. ככה נשאר השומר סגור בבית עם הבר מינן שלשה ימים. אחר עבור ג' ימים נדמה לו להשומר כאלו הבר מינן זז אחד מרגליו, אח "כ ראה איך זז עם ידו האחת, עד שקם ממשכבו. ביום הרביעי, בזמן שהורידו את המזון דרך הארובה נשמע קול צעקת השומר ופתחו את הדלת הסגורה, ויצאו גם שניהם, החולה והשומר, על רגליהם בריאים ואיתנים ושבו לביתם. אות החולה הי', שרוצה לנסוע אל אחיו רבי ר' אלימלך מליזענסק.

אחרי חקירה ודרישה על מה שקרה אותו משך שלשה ימים אשר שכב כאבן דומם, סיפר שבא לעולם העליון, ושם הובא לפני בי"ד של זקנים נכבדים כדי ליתן דין וחשבון על מפעליו אשר פעל משך כל ימי חלדו. לפני הבי"ד הי מיימינם ומשמאילים אם ישוב לחיי עולם הזה או לא ולא הי' בידם להכריע. עד שפתאום ראה את אחיו הק' הנועם אלימלך שהופיע שם עם ספר תחת זרועו. הראש בי"ד קרא את אחיו שגם הוא יחוה דעתו עליו והוא הציע שאחיו ישאר בחיים, וכאשר אמר אחיו הנועם אלימלך כן הכריע הבי"ד של מעלה ונכרז בפומבי פסק דינו שישוב לחיי העולם הזה. הוא התענין שם בין המלאכים העומדים מסביב מה ראו על ככה לפסוק כאחיו רבי אלימלך, ובמה כחו גדול מכל דעות המלאכים שלא צייתו להם, והשיבו לו: ראה את הספר שתחת זרוע אחיך, היא ספר הזוה"ק ואחיך זכה ללמוד ספר הק' הזה באותן כוונות שכיון בהם רבי שמעון בן יוחאי זי"ע. הוא נסע לליזענסק. עוד חי שם כמה שנים ושל"ח. הוא נטמן באותה מערה שנטמן בה אחיו הגדול רבינו הק', הנועם אלימלך זי"ע.

הרה"צ ר' משה ארי' משקוביץ אדמו"ר מצרנוביץ

אמר בשם א' מתלמידי בעש"ט על מה שאנו אומרים {בפייט} [בפיוט] של מוספי י"נ הסובל ומעלים עין מסוררים העליון ועינו אל יראיו, כי אוצר יש לו להקב"ה עם אותיות אשר ממנו משלים לטובה כדי להפוך איזה גזירה אשר נגזר ר"ל על הכלל או על הפרט לטובה על ידי אותו אות. לדוגמא הקב"ה מהפך את מות על מעות ע"י האות עין אשר יוסיף, או יהפך את מלת נגע על עונג, וכמובן שבידו יתב"ש לעשות גם להיפוך ח"ו. ופי' בזה הסובל ומעלים עין מסוררים, ר"ל את האות עין מעלים מסוררים ח"ו, אבל העליון בידו להטיב ולהוסיף עין שלו אל יראיו.

הרה"צ ר' משה ארי' מושקוביץ אדמו"ר מצרנוביץ

הגה"ק מרן ישראל מוויזניצא זי"ע פעם שבת בסניאטין ואדמו"ר הנ"ל שמע מפ"ק שפי' עה"פ בפ' משפטים אל אצילי בני ישראל לא שלח ידו ויחזו את הא' ויאכלו וישתו, דלכאור' יל"ד איזה רבותא שאכלו ושתו, הלא להבדיל גם בהמה בארוה אוכלת ושותה, רק שהיצה"ר עלול לדבר על לב איש ישראל אשר זכה לכוון בתפלתו הכוונות הראויות או לקיים איזה מצוה בשלימות שיפול במדה הגרועה של גאוה ר"ל, לכן העידה התוה"ק על אצילי בני ישראל שהם לא התגאו יותר בעת ויחזו את הא' מבעת ויאכלו וישתו אשר היא בעצם מעשה בהמיות.

הרה"צ ר' משה ארי' מושקוביץ אדמו"ר מצרנוביץ

אמר בשם א' מתלמידי הבעש"ט על המשנה שבסוף עוקצין עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות שנאמר להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא, ויל"ד הקב"ה משלם וגומל מדה כנגד מדה, וא"כ מדוע מנחיל לצדיקים בדיוק ש"י עולמות?

ואמר, כי בקדושת כתר אנו אומרים כתר יתנו לך ד"א מלאכים המוני מעלה עם עמך ישראל קבוצי מטה, זאת אומרת שהמלאכים עם הצדיקים בשותפות מעריצים מקדישים וממליכים כבוד שמו יתברך כמנין כתר, שהיא שתי פעמים ש"י, נמצא שנופל על חלק הצדיקים מנין ש"י, לכן הקב"ה שמשלם מדה כנגד מדה מנחיל לצדיקים ש"י עולמות.

הגה"צ מנחם סג"ל פאללאק אב"ד סערענטש

הגה"ק מרן ישכר דוב רוקח מבעלזא זי"ע על מאמר חכז"ל ר"ה ט' כל האוכל ושותה בתשיעי כאלו התענה תשיעי ועשירי, ודיוק כל {המפורשים} [המפורשים] ידוע, ופי' הוא ז"ל, דהנה בתפלת יו"כ קטן אנו אמרים חלבי ודמי הנמעט בצומי תמור חלבים ודמים, והתינח אם אנו אוכלים מזונותנו בקדושה ובטהרה לש"ש, אז נתרבו ע"י המלאכים שאכלנו חלבנו ודמנו, אשר ראוים הם להעלות על שלחן מלכים להקריב אותם לפני אדון כל, אבל באמת חלבנו ודמנו נתרבו ונתהווו מגשמיות, וגרועים הם מחלבם ודמם של הבהמות והעופות, אשר לפי מדרגתם השתלמו א"ע. כפי המשנה שלהי קדושין פ"ב ע"א אם ראית מימיך חי' ועוף שמתפרנסין שלא בצער וכו' אלא שהרעותי את מעשי וכו', לכן זיכה אותנו הקב"ה במצות אכילה ושתי' בתשיעי בתשרי, כדי שיתרבו בגופנו חלב ודם הבאים ממצוה הראוים להקריב אותם לפני אבינו שבשמים ביום הקדוש, לכן כל האוכל ושותה בתשיעי, ע"י קיום המצוה נחשב כאלו התענה תשיעי ועשירי.

הגה"צ מנחם סג"ל פאללאק אב"ד מסערענטש

הגה"ק מרן ישכר דוב מבעלז זי"ע פי' על מה שאמר המן ואת דתי המלך אינם עושים אם על המלך טוב יכתב לאבדם, כי אחשורוש לא רצה להקשיב לקול המן להשמיד את היהודים, רק המן טען שכל ימים טובים של היודים מקורם הם מאו"ה, זאת אומרת כמה עמים גדולים ותקיפים אשר מלכו על הרבה מדינות ושמעם הלך מסוף העולם ועד סופו, ועלו ונתעלו על במתי ההיסטוריא, ברבות הימים ירדו במצולה, נאבדו והלכו לטמיון ונמחו מרשימת משפחות העמים, עד שאפילו שמם נשקע בתהום השכחה, הם עושים יו"ט, ומודים ומשבחים לאלקיהם על הנסים ועל הנפלאות שהרבה להטיב עמהם לנצח אויביהם. לכן גם אתה מלך אחשורוש אם אתה רוצה להנציח שמך וזכרך העצה היותר נכונה עבורך לגזור להשמיד ולהרוג אותם, הם יזעקו אל השם והוא יבטל גזירתך, ולזכר זה יקבעו יו"ט ויזכר שמך לדורי דורות עד אחרית הימים. לכן היות שעד כעת את דתי המלך אינם עושים, שלא עשית שום תחבולה להנציח שמך, לכן אם על המלך טוב יכתב לאבדם כנ"ל.

הגה"ק מרן שר שלו' מבעלזא זי"ע פי' על מה שאמר מרע"ה בשעת מעשה העגל לפני הקב"ה ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת, ויאמר ד' אל משה מי אשר חטא לי אמחנו מספרי. דהנה בר"ה ג' ספרים נפתחין של צדיקים, של רשעים ושל בינונים. והנה בעת שחטא עם ישראל בעשותו העגל רצה הקב"ה לכתוב את כל עם ישראל בספרן של רשעים ח"ו, ואת מרע"ה לבדו רצה לכתוב בספרן של צדיקים, אולם מרע"ה הרועה נאמן לצאן מרעיתו מחה נגד זה בכל תוקף ועוז, הוא לא אבה בשום אופן לזכות לבדו בלתי עמו, רק רצה להיות אתם בכל מקום אשר נמצאים, מוטב ישתתף בצערם ובגורלם המר רק לא להתפרד מאתם.

לכן טען: רבש"ע אם תשא חטאתם של בית ישראל הרי טוב, ואם אין ח"ו, מוטב מחני נא גם אותי מספרך אשר כתבת, ר"ל ספרן של צדיקים, ורשום גם את שמי בספרן של רשעים, מלשאר לבדי בלתי עמי בספרן של צדיקים. ויאמר ד' אל משה היות שאני רואה מסירת נפשך באין דוגמתה, הנך רועה נאמן לעדתך ונפשך קשורה בנפשם כדי שלא להפריד בין הדבקים בזכותך כל מי אשר חטא לי אמחנו מספרי של רשעים ואכתוב אותך ואת כל בית ישראל בספרן של צדיקים.

הגה"צ מנחם סג"ל פאללאק אב"ד סערענטש

הגה"ק ר' חיים אלעזר שפירא זצ"ל אב"ד מונקאטש, פעם שבת בסערענטש, ואז פי' דברי בעל ההגדה שאומר רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם. ר"ל שהרשע מתאמץ לפתות ולהסית את העוסק לטובת הכלל באמרו מה לו ולצרה הזאת, מוטב יבלה זמנו לצרכי עצמו, ומשום זה כפר בעיקר, זאת אומרת בהשגחה פרטית ובמאמר חכז"ל אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת.

שמע מפי הגה"ק מנחת אלעזר זצ"ל אב"ד מונקאטש שסיפר בשם החוזה הק' מלובלין, מעשה ברב גדול אחד שדר בעיר שכולם מתנגדים, וכל ימיו השתוקק מאוד לנסוע ללובלין להסתופף בצל קדשו של רבינו הק', אולם נכזבה תוחלתו, כי הי' לו לחשוש שאם בני קהלתו יתודעו מאשמו בלתי שום רחמנות יפטרו אותו ממשמרתו.

געגועיו להכיר את החוזה מלובלין התגברו עליו, והבא לטהר מסייעין לו מן השמים, שפעם בא לפניו איש {אמוד} [אמיד] מבני קהלתו אשר שידכו עבור בתו בחור מלובלין, וביקשו שיסע אתו ללובלין כדי לנסות את הבחור ולתהות על קנקנו. הרב ראה בהצעה זו אות מן השמים על הגשמת השתוקקותו מאז, ובשמחה לקראת ההזדמנות נענה ראשו לבקשת האיש. הרב נסע בצוותא עם הבע"ב ללובלין. אחרי הגיעו שמה בחן את הבחור, ואח"כ כדי שלא יתודע בהחבא בא לבית רבינו החוזה הק'. כאשר הרב פתח דלת החוזה קרא אותו החוזה בשמו, ואמר לו שבא לבחון את הבחור הלז, אבל יהי' בטוח שלא יהי' מהשידוך. והמשיך הלאה שבודאי יתמי', א"כ לאיזה תכלית בא ממרחק רב כזה הנה, והשיב לו החוזה, דהנה מצינו שמואל א' ט' ו' בעת אשר נאבדו אתונות של קיש אבי שאול המלך, ואמר אל שאול בנו לילך לבקש את האתונות עם נערו, ויאמר הנער אל שאול הנה נא החוזה בעיר הזאת נלכה שם אולי יגיד לנו את דרכנו אשר הלכנו עלי'[2], ולכאורה, יל"ד הלשון אשר הלכנו עלי[']?, והי"ל אשר נלך או אשר אנו הולכים עלי'? רק יודי אשר הולך באיזה דרך, ובעת שרואה שלא הצליח להשיג אותו ענין חושב שהלך בלתי שום מטרה, אולם לא כן, כי בלתי שום תכלית אין יודי הולך, ואם לא השיג המטרה אשר בעדה שם לדרך פעמיו, בלתי ספק מן השמים הוליכו אותו בדרך זה לצורך איזה תכלית אחרת, רק הוא אינו יודע מה זאת, לכן הלך אל החוזה שיאיר עיניו ויגלה לו תכלית דרכו אשר הלכנו כבר עלי'.

[2] במקור: שמואל א פרק ט פסוק ו: וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּה־נָא אִישׁ־אֱלֹהִים בָּעִיר הַזֹּאת וְהָאִישׁ נִכְבָּד כֹּל אֲשֶׁר־יְדַבֵּר בֹּוא יָבֹוא עַתָּה נֵלְכָה שָּׁם אוּלַי יַגֶּיד לָנוּ אֶת־דַּרְכֵּנוּ אֲשֶׁר־הָלַכְנוּ עָלֶיהָ:

הגה"צ ר' שמואל עהרנפעלד אב"ד מאטערסדארף

אמר בשם א' מתלמידי בעש"ט על מאמר חכז"ל ר"ה ט' כל האוכל ושותה בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי, דיל"ד מה צורך להשותה, רק דכל איש ישראל אשר יראת ד' נוגע בלבבו ומתבונן בערב יוה"כ על יום הקדוש והנורא אשר דופק על פתחו, אימה ורעדה אחזתו ומקיים האכלתם לחם דמעה ותשקמו בדמעות שליש, כדברי בעל הפייטן בפזמון של ערב יוה"כ אשר דמעתם שיקוים ואנחתם היא לחמם, וזה פי' מאחז"ל כל האוכל לחמו ומזונו מתוך ששותה דמעותיו בתשיעי כאלו התענה תשיעי ועשירי.

והיתה זאת לכם לחקת עולם אחת בשנה,[3] ופי' בשם א' מתלמידי הבעש"ט, כי עצומו של יוה"כ מכפר, אולם יש עוד אופן אחר שהיא מכפרת והיא מיתת צדיקים, כי צדיק נתפס בעון הדור ר"ל. לכן מזהיר אותנו התוה"ק שתהי' לנו לחקה על עולם שנטיב מעשנו שיוהכ"פ יהי' רק אחת בשנה ולא פעמים הרבה שלא יהי' יו"כ אחר ע"י מיתת צדיקים בעונינו ר"ל, וזה נוכל להשיג ע"י "זאת" ואין זאת אלא תורה.

[3] במקור ויקרא פרק טז פסוק לד: וְהָיְתָה־זֹּאת לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל־חַטֹּאתָם אַחַת בַּשָּׁנָה.

מכל חטאתם אחת בשנה ויעש כאשר צוה ד' את משה,[4] ופי' בשם א' מתלמידי הבעש"ט כי אם אנו עושין תשובה מיראה זדונות נעשות כשגגות, משא"כ ע"י תשובה מאהבה זדונות נעשות כזכיות. לכן התוה"ק מזהירה אותנו שביוה"כ נעשה תשובה שלימה מאהבה שכל מעשנו יתחלפו ויתהוו כאשר צוה ד' את משה, וזה כונת הכתוב מכל חטאתם אחת בשנה נשתדל שיהי' בבחינת ובמדריגת ויעש כאשר צוה ד' את משה, שזדונות יתחלפו לזכיות.

[4] במקור ויקרא פרק טז פסוק לד (פרשת אחרי מות): וְהָיְתָה־זֹּאת לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל֙ מִכָּל־חַטֹּאתָ֔ם אַחַ֖ת בַּשָּׁנָ֑ה וַיַּ֕עַשׂ כַּאֲשֶׁ֥ר צִוָּ֖ה יְקֹוָ֥ק אֶת־מֹשֶֽׁה.

הגה"צ ר' שמואל עהרנפעלד אב"ד מאטערסדארף

אמר בשם א' מתלמידי הבעש"ט המהלך בדרך יחידי ומפנה לבו לבטלה הרי זה מתחיב בנפשו, ופי' דימי אלול ותשרי הם נקראים דרך מיוחד, ר"ל המיוחדים והמסוגלים לחשבון הנפש ולתשובה כמאחכז"ל על דרשו ד' בהמצאו, לכן המהלך בדרך מיוחד זה, ותחת להשתמש בהזדמנות מסוגלת זו להתקשר עם קונו בלב ונפש ורוחו ונשמתו, מפנה לבו לבטלה לדברים של מה בכך ועניני הבל ושטות, הר"ז מתחייב בנפשו.

הרה"צ יודא הורוויץ אדמו"ר מסטוטשין

רבינו נפתלי מראפשיץ זי"ע נולד בשנת תק"כ, בשנה שנסתלק רבינו הבעש"ט. בלובלין אמרו שנשמת הבעש"ט הק' באה עוד הפעם לעולם הזה, רק קצת באיתכסייא. כאשר בני רבי נפתלי מראפשיץ אמרו זאת לפני אביהם הק' לא השיב להם כלום, רק בשחוק קל על פניו נענע להם ראשו.

הרה"צ יודא הורוויץ אדמו"ר מסטוטשין.

שמע מאביו הרה"צ זצ"ל שרבי משה הורוויץ אדמו"ר מראזוואדוב זצ"ל חתן מרן הייטב לב זי"ע אחרי נישואיו סמך על שולחן אבי זקנו רבינו הישמח משה זי"ע משך שמנה שבועות.

פעם בא רבי משה הנ"ל לבית הישמח משה בלילה ומצא את רבינו בשכבו על משכבו. רבינו קרא את נכדו רבי משה לפני משכבו, והתחיל לדבר אתו דברי חסידות. שיחותיהם נמשכה עד כשתי שעות אחר חצות הלילה. הרבנית של רבינו הקיצה משינתה ושמעה את קולם באה לחדר רבינו והוכיחו על פניו שאינו פוטר את האברך הצעיר בן ט״ו שנים לביתו בהיותו עיף ויגע. השיב רבינו הישמח משה אין חכמה לאשה, אלו היתה יודעת שבעת שאנו עוסקים במילי דחסידות מלאכי מעלה עומדים מסביב לחלונותנו ומאזינים לדברנו בלתי ספק לא הית׳ מבטלת אותנו. סמוך אח"כ פטרו רבינו את רבי משה, קם ממשכבו ולוה אותו עד הדלת. בעמדו לפני הדלת אמר מרן לנכדו, רבי משה, תדע שבעת הזאת שאני פוטר אותך הנני שומע את מה שמכריזים בשמים ממעל, אולם את מה שמכריזין בל אגלה לך כעת, רק בפעם אחר.

הגה"צ ר' יוסף פאנעט אדמו"ר מדעש

אמר בשם הקדוש החוזה מלובלין זי"ע על מה שאנו אומרים באתקינו סעודתא בחמרא טבא דבי תחדי נפשא, ופי' עפ"ימ שאומרים העולם בגוף בריא נמצאת נפש בריאה, וז"כ בחמרא טבא, ר"ל בחומר טוב ובריא דבי תחדי נפשא גם הנפש משמחת.

הגה"צ ר' יוסף פאנעט אדמו"ר מדעש

רבינו הק' הנועם אלימלך זי"ע בימי נעוריו בהיותו מתנגד, ר"ל עוד טרם שנעשה לחסיד סיגף א"ע מאוד וישב כמה ימים לשבוע בתענית, ואפי' בעת אכלו צמצם במאכליו, עד שאיצטומכא שלו נצטמק. לעת זקנותו, כאשר נעשה לחסיד וקבל השטה שמדריגה יותר גדולה לאכול לש"ש מלהתענות לש"ש, התחרט מאוד על מה שסיגף א"ע כ"כ בעודו צעיר לימים, כי עי"ז לא הי' לאל ידו לעבוד עבודה תמה ושלימה כ"כ שע"י אכילה.

הגה"צ ר' יוסף פאנעט אדמו"ר מדעש

אמר בשם א' מתלמידי הבעש"ט שלהתפלל עוד בידו להשיג איך יכולים בלתי טבילה מוקדמת במקוה, רק אינו מבין איך יכולים לאכול בלי מקוה.

הגה"צ ר' יוסף פאנעט אדמו"ר מדעש

מהגה"ק מרן הדברי חיים זי"ע: ואל יחר אפך בעבדך, כי ישנם בני אדם בני מזל אשר פרנסתם בקהלה נאה וחסודה, בין חסידים ואנשי מעשה, במקום אשר נמצאים כל מוסדות נחוצות לאיש המתנהג בקדושה בטהרה ובחסידות, כמקוה טהרה כפי כל החומרות, חוג וסביבה של ת"ח וחסידים, שיעורים בכמה מקצועות מתורה שבע"פ, חלב שחלבו ישראל, בשר כשר כראוי, ועוד, עד {שעבדות} [שעבודת] השם בא להם בנקל, לעומת זה ישנם בני אדם אשר גורלם לדור בכפרים הרחק מכל מוסדות הנ"ל אשר מקילים על יהודי נאמן לד' ולתורתו, לשומר דת ומצות השם לעבוד את קונו כדבעי, ועבדות השם שלהם תלוי' בקישויים, על כיוצא באלו הזהירנו התוה"ק בל להתרשל או לסוג אחור ע"י קישויים הללו מעבדות השם בשלימות, ואל יחר אפך בעבדך בעבדות השם שלך.

אמר בשם זקנו הגה"ק מרן מנחם מענדל אב"ד דעש זי"ע על כף כפופה טריפה,[5] עיי' בשו"ת דברי חיים ח"א חיו"ד סוף סי' י"ח מש"כ בדבר שו"ב שאמרו עליו שתכונתו לא טובה שהוא כילי וכעסן וכו' שהכל תלוי בדעת הדיינים אם אמת כן ראוי להתרות בו ולקנסו ושיקבל עליו דברי חברות ואם לא ייטייב דרכיו יוכל הרב דמתא להעבירו אם כוונתו לש"ש באמת עיי"ש. ועיי' בדרכי תשובה סי' א' ס"ק נ' שכ' ע"ז והנה לפי דבריו ז"ל נראה דכ"ש הוא דלכתחלה בודאי אין ליתן קבלה לשו"ב שאין תכונתו טובה כנ"ל כגון שהוא כילי או כעסן כמובן עיי"ש. ועיי' עוד בספרי' הק' שהשוחט שנולד במזל מאדים ועסקו אכזריות צריך מצד אחר להשתדל לתקן מעשיו ע"י מדת רחמנות, ע"י גמילת חסד עם בריות וע"י ריבוי בצדקה, ובזה פי' כף כפופה, אם להשוחט אשר עוסק במדת אכזריות יש לו כף כפופה כלפי עניים שהוא קמצן וכילי הוא טריפה.

[5] ראו שולחן ערוך יורה דעה הלכות טריפות סימן לו סעיף ח: חסר מגוף הריאה ולא ניקבה, כשרה; ויש מי שאוסר. הגה: והמנהג להכשיר אם החסרון כב"ף פשוטה, אבל אם החסרון כב"ף כפופה כזה C, אם יוכל להניח בגומא ההיא אצבע אגודל, מקרי חסרון וטריפה; ואם לאו, כשרה. וכל זה כשנראה החסרון מבחוץ לאחר הנפיחה, אבל אם היא מבחוץ כשאר ריאה אלא שנחסר מבשרה מבפנים, אפילו מחזיק החסרון עד כדי רביעית, כשרה, יתר מכאן טריפה (מהרי"ו ובדיקות ישנים וראה מעשה וש"ס וטור ופוסקים וב"י בשם אהל מועד).

הגה"צ ר' יוסף פאנעט אדמו"ר מדעש

הגה"ק ר' מנחם מענדל פאנעט אב"ד דעש זי"ע פעם אמר בדרך צחות על שו"ב א' אשר יצא עליו קול רנון בקלא דלא פסיק ושמו וועקסלער, שכפי הדין המבואר בשו"ע יו"ד סי' ל"ה סעי' ב' ברמ"א[6] לענין אונות בריאה אם חסר או יתיר או חילוף (בלע"ז) "וועקסלער" טריפה.

[6] ראו שולחן ערוך יורה דעה הלכות טריפות סימן לה סעיף ב: חמשה אוני (פי' כעין אזנים) אית לריאה, תלתא מימנא ותרי משמאלא כשהבהמה תלויה ברגליה ובני מעיה כלפי הטבח, שאז ימין הבהמה וימין הטבח אחד, ויש לה עוד בצד ימין אונה אחת קטנה ונקראת עינוניתא דוורדא ואינה עומדת בסדר האונות אלא מרוחקת מהם לצד פנים, ואם חסרה אחת מימין או מהשמאל, או שהיו שנים מימין ושלשה משמאל, טריפה. הגה: צורות האונות של ימין אינן דומות לשל שמאל, ואם נתחלף צורתן, טריפה; וכן כשהאונה האמצעית של ימין גדולה מהתחתונה טריפה (מהרי"ו); ואם האונה של שמאל העליונה גדולה מאונה עליונה של ימין, טריפה; וכן אם האומא של ימין גדולה משל שמאל, כל זה מיקרי חליף וטריפה, (מהר"א מפראג)

ד״ר הלל זיידמאן־ורשה-נויארק

הגה"ק ר' מנחם מענדל מקאצק זצ"ל הי' אומר: "א איד דארף קיינמאל נישט זיין פערטיג, דען אויב מען איז פערטיג איז מען אפגעקאָכט." [אסור ליהודי להיות "גמור" [בשלמות] אף פעם, אם יהודי הוא "גמור" הרי הוא כתבשיל שכבר מבושל כל צרכו].

ד״ר הלל זיידמאן שליט"א ורשה

אדמו"ר הגה"ק מטשארטקוב זצ"ל, בדבר הריב שבין סאנץ וסאדיגורא פעם שאלו אותו חסידיו מדוע שותק על כל אותן חירופים וגידופים מצד חסידי צאנז? והשיב, חכז"ל במשנה לומדים אותנו סיג לחכמה שתיקה, ומה היא החכמה בעצמה? החכמה בעצמה היא שגם לא איכפת לי' כלל.

הרה"ג ר' משה שטערן אב"ד דעברעצין

הגה"ק מרן ישראל מרוזין זי"ע אמר טעם על מה שאנו קורין את החדש חשון מרחשון, עפי"מ דאיתא במס' ברכות שלא יטול ידיו תיכף אחר התפלה עד הרחק ד' אמות, ופירשו הטעם שעדיין רוחשין שפתותיו מהתפלה, וי"ל ג"כ שלכן נקרא החדש שאחר תשרי מרחשון מפני שאיש ישראל אשר זכה בחדשי אלול ותשרי לקדש ולטהר א"ע ולשוב בתשובה שלימה לפניו, באותו חדש עדיין שפתותיו "מרחשין"

הגה"צ ר' יהושע גרינוואלד אב"ד חוסט

הגה"צ ר' דוד מטאלנא זצ"ל דרכו בקודש הי' לבקר לפרקים איזה מאנ"ש, וחסידיו בשעת מעשה הכינו לכבודו סעודה גדולה והשתעשעו אתו ונהנו מרבם ומשיחותיו, ולאחר הסעודה מסרו לידו פתקאות עם פ"נ. פעם אמר בדרך הלצה, החילוק שבין אבי לביני, שאבי הלך במשך כל היום בתפילין, ואני הולך משך כל היום בבתים.

הגה"צ ר' יהושע גרינוואלד אב"ד חוסט

רבינו הבעש"ט פעם ביום א' דסכות בהיותו בבראד בבוקר בעת הלכו במקוה פגש ברבי חיים צאנזער, ושאלו הבעש"ט מדוע דיבר עליו אתמול בלילה לשון הרע בתוך הסוכה, והשיב לו רבי חיים צאנזער מנא ידע? ואמר לו הבעש"ט בא מלאך וגילה לי זאת, ושאל רבי חיים הכי מלאך מדבר רכילות? והשיב הבעש"ט הן, המלאך אשר נברא ע"י עבירת הוצאת דבה הוא מדבר לשון הרע.

רבינו הבעש"ט הקפיד על אלו שהוציאו דבה עליו. אנ"ש שאלו אותו על סבת הקפדתו, הלא הוא בעצמו אומר על עצמו שהוא הגרוע והשפל באדם, והשיב שהוא בעצמו לכן אומר על עצמו דברים כאלה, כי רוצה לעורר את עצמו עי"ז להטיב מעשיו, משא"כ אויביו ממציאים חיות עי"ז. ופי' בזה הכ' בתהילים אם עוני אגיד אדאג מחטאתי ואויבי חיים עצמו,[7] ר"ל אם עוני אגיד אני בעצמי התכלית היא משום שאדאג מחטאתי ואולי יעלה בידי עי"ז להטיב מעשי, משא"כ ואויבי כל תכליתם בעת שמזכירים עונתי רק חיים עצמו, שמוציאים חיות מזה.

[7] ראו תהלים פרק לח פסוק יט - כ:
(יט) כִּי־עֲוֹנִי אַגִּיד אֶדְאַג מֵחַטָּאתִי:
(כ) וְאֹיְבַי חַיִּים עָצְמוּ וְרַבּוּ שֹׂנְאַי שָׁקֶר:

הגה"צ ר' אשר באבד אדמו"ר מטארטיקוב

הגה"ק מרן ישכר דוב מבעלז זי"ע הזהיר תמיד את אנ"ש ללמוד גפ"ת קודם התפלה, באמרו שמלבד החיוב עלינו לעסוק בדברי תורה, היא ג"כ סגולה לבטל מחשבות זרות העולות ברעיוננו בשעת התפלה, ופי' בזה מש"כ במגילת אסתר ובבואה לפני המלך עם הספר ישוב מחשבתו הרעה,[8] דברים אלו צריכים פירוש, ואמר שזה כוונת הכתוב בבואה לפני המלך קודם שאיש ישראל יעמוד להתפלל ולערוך תחינתו לפני מלכו של עולם, יאמר ויעסוק עם הספר בתורה"ק, ועי"ז ישוב מחשבתו הרעה שיעלה ברעיונו בשעת התפלה.

[8] אסתר פרק ט פסוק כה: וּבְבֹאָהּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר עִם־הַסֵּפֶר יָשׁוּב מַחֲשַׁבְתּוֹ הָרָעָה אֲשֶׁר־חָשַׁב עַל־הַיְהוּדִים עַל־רֹאשׁוֹ וְתָלוּ אֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו עַל־הָעֵץ.

הגה"צ ר' אשר באבד אדמו"ר מטארטיקוב

הגה"ק הדברי יחזקאל משינאווא זי"ע פי' עה"פ בפר' פנחס תחת אשר קנא לאלקיו, שבערך אשר יש באיש ישראל קדושת ד', בערך זה יש לו קנאת הדת.

הגה"צ ר' אשר באבאד אדמו"ר מטארטיקוב

הגה"ק רבינו שר שלום מבעלזא זי"ע אמר בשם רבינו משה לייב מסאסוב פי' הפ' בתהילים להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות, אם רוצה אדם שישאר לעת {זוקנותו} [זקנותו] חזק באמונתו, אז יתאמץ להתחסד עם קונו בטל ילדותו, ואז יש לו השקפה טובה שעד אשר נשמה באפו ישאר חזק ומקושר בכל נימיו ובכל איבריו וגידיו באמונה שלימה בהבוית"ש, וזה פיה"כ להגיד בבוקר חסדיך בעת טל ילדותו, אז יש לו השקפה טובה על ואמונתך בלילות.

הגה"צ ר' יהושע גרינוואלד אב"ד חוסט

בשו"ת שאילת יעבץ מצא כתוב הטעם שאנו מתפללין תחלה ואח"כ אנו אוכלין, /חוץ מהטעם שנזכר בש"ס ברכות דכתיב לא תאכלו על הדם ודרשו חכז"ל לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם/, ואמר הגאון יעב"ץ זצ"ל, כי מדריגה יותר גדולה לאכול לש"ש מלהתפלל לש"ש, וגדולה העבודה שע"י האכילה מתפלה עצמה, ומעלין בקודש ואין מורידין.

הגה"צ ר' יהושע גרינוואלד אב"ד חוסט.

רבינו הבעש"ט זי"ע פי' עה"כ בתהלים אם לא שויתי ודוממתי, ר"ל אם אין אני עוד במדת השתוות שלא יהי' לי שום חילוק אם מדברים עלי טוב או רע, זאת אומרת שלא אתפעל אם מדברים עלי טוב, ולהיפוך שלא אכעוס אם מדברים עלי רע, ודוממתי אז מוטב לי לישב בדד ולידום.

הגה"צ ר' יהושע גרינוואלד אב"ד חוסט.

הבעש"ט זי"ע אמר על הק' הנועם אלימלך שהוא לבו, על מרן המגיד מקאזניץ שהוא מוחו, ורבי ר' בער הוא בעצמו "בין איך אליין".

הגה"צ ר' חיים מאיר הגר אדמו"ר מוויזניצא

אדמו"ר הגה"ק ר' מנחם מענדל הגר בעהמ"ח צמח צדיק מוויזניצא זי"ע פי' מאמר חכז"ל שהקב"ה עומד מכיסא דין ויושב על כסא רחמים, ר"ל מלך מלכי המלכים הקב"ה הוא בעצם מלא רחמים, ועכ"ז עולה לו ליצר הרע לפעול אצל הבורא עולם הטוב ומטיב לרעים ולטובים בראש השנה וביוה"כ לישב על כסא דין ולשפוט את בריותיו בדין, פעולה זו בעצמה היא ההמלצה היותר גדולה עבור בנ"י שהשטן אין חידוש אם הי' בכחו לפתות אותם לחטוא, ושעי"ז ישב הקב"ה על כסא רחמים וישפוט אותנו ברחמים.

הגה"צ ר' חיים מאיר הגר אדמו"ר מוויזניצא

רבי ר' דוב בער ממעזריטש זי"ע טרם שנבחר למגיד מישרים במעזריטש הי' מלמד וקראו אותו "קאלטאוויטער מלמד'ל".

הגה"צ ר' חיים מאיר הגר אדמו"ר מוויזניצא

הגה"ק ר' ישראל הגר אדמו"ר מוויזניצא זי"ע פי' עה"פ חלילה לי מחטוא לד' מלהתפלל בעדך,[9] כי היצה"ר מתאמץ להסית את איש ישראל בכל מיני תחבולות שונות, את כל איש ואיש לפי מהללו ותכונת נפשו. ככה בא לפעמים לפני הצדיק ומרצה אותו שלא יתפלל עבור איש הפונה אליו, כי הוא אינו ראוי לזה לרגלי החטאיו, ומפלתו ממילא לא תהי' מקובלת, לכן אמר, בעת שרבים פונים אלי בבקשותיהם שאתפלל בעדם, חלילה לי מחטוא לד', ר"ל שהיצה"ר יפתה אותי שהנני בעל חוטא, מלהתפלל בעדך שאיננני ראוי להתפלל.

[9] שמואל א פרק יב פסוק כג: גַּם אָנֹכִי חָלִילָה לִי֙ מֵחֲטֹא לַיקֹוָ֔ק מֵחֲדָ֖ל לְהִתְפַּלֵּ֣ל בַּעַדְכֶ֑ם וְהוֹרֵיתִ֤י אֶתְכֶם֙ בְּדֶ֣רֶךְ הַטּוֹבָ֔ה וְהַיְשָׁרָֽה.

ד״ר הלל זיידמאן־ורשה-נויארק

הגה"ק בעל שפת אמת מגור זי"ע פי' על הכ' ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, ופי' רש"י כל תיבה שצריכה למד בתחלתה הטיל לה הכתוב הא בסופה, ודייק אם בעצם צריכה למד בתחלתה באמת מדוע הטיל לה הכתוב הא בסופה?- רק כי הוא מוסר השכל לכל איש ישראלי לקמץ עם דבורו בכל מה דאפשר, ולחכות עם הוצאת מבטא של כל תיבה ואות מפיו, כי אולי לאחר זמן יתודע ששתיקותו יפה מדיבורו, לכן כל תיבה שבעצם צריכה למד בתחלתה, עכ"ז מוטב חכה הכתוב בכל מה דאפשר והטיל לה הא בסופה.

ד״ר הלל זיידמאן־ורשה-נויארק

א' מתלמידי בעש"ט אמר עה"פ בתהילים כל עצמותי תאמרנה ד' מי כמוך, והסביר הכוונה שלא נצייר לעצמנו איזה אדם השלם, מושלם בכל מעלות ומדות טובות, ונחליט שכל מי שאינו דומה לאדם שלם הזה אינו נחשב לכלום, כמאמר התנא הק' באבות אל תהי בז לכל אדם כי אין לך אדם שאין לו שעה, כי באמת בעבודת השם נמצאים דרכים שונים, וכל אדם הוא עולם קטן, ויש לו עצמיות אשר ברבות הזמן יכולה להתפתח ולהשיג פסגת מרום הרים ושלימות, וזה פיה"כ כל עצמותי, ר"ל בכל עצמיות של כל אחד ואחד מישראל תאמרנה ד' מי כמוך.

ד"ר הלל זיידמאן־ורשה-נויארק

א' מתלמידי בעש"ט אמר שליום הכפורים יש דמיון לפורים, במה שחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע, דוגמת זה ביום הכפורים צריכים אנו לשעבד גופנו, רוחנו ונשמותנו לקיום תורה ומצות ולשוב בתשובה שלימה לפניו, והנשמה שבמוחנו עם שאר חושנו וכחותנו כולם יהי' משועבדים לעבודתו יתב"ש מבלי להרהר לימין או לשמאל או לאיזה פני' עצמית, והיינו עד דלא ידע משום כונה אחרת או זרה כלל בלתי לד' לבדו.

ד״ר הלל זיידמאן־ורשה-נויארק

הגה"ק רבינו ישראל סאלאנטער זי"ע אמר פ"א מה זה בעל מדות, ואמר שהוא בעל הבית על המדה משקל ומשורה שלו. ר"ל שלא יתן צדקה מפני שהוא פזרן; לא יגמול חסד מצד שהוא רחמן; לא ירחיק את עצמו ממאכלות אסורות מפני שנפשו קצה בהן, רק מפני ציווי השם עליו, והוא מתגבר על יצרו וכובש אותו כדי לקיים מה שכתוב בתורתנו הקדושה. איש כזה הוא בעל מדות.

חסיד א' בביהמ"ד של סטמאר ביוה"כ.

זקן מופלג א' ושמו ר' יששכר ז"ל, אשר נסתלק כאן בניוארק לפני איזה שנים, סיפר לו שהוא הכיר זקן א' בן מאה שנים בישוב א' סמוך לקראקא, אשר היה חסידו של רבינו החוזה מלובלין זי"ע. הזקן הנ"ל בעצמו סיפר לר' יששכר הנ"ל המעשה דלקמן אשר קרהו:

בטל ילדותו נסע פעם א' ללובלין. אולם בהיותו אביון לא נסע על עגלה, כ"א נדד רגלי. דרכו נמשך עי"ז כמה חדשים מקראקא ללובלין. על הדרך בכמה מקומות לא אבה לאכול, ובכן הגיע ללובלין רעב עד מאוד. כאשר בא לבית מדרשו של החוזה מלובלין נחשכו מאור עיניו מגודל הרעב והרגיש חולשת הלב גדולה. פתאום הופיע משמשו של רבינו עם קערית של מרק ולביבות בתוכו בידו, ובעברו לפניו לא יכול עוד להתאפק מלחטוף אחת הלביבות רותחת מתוך המרק ולבלעה כמות שהיא. המשמש געד עליו בנזיפה ואמר לו הכי יודע שהמרק הוא של רבינו. הוא בשמעו זאת נבהל ונבעת כ"כ ממפעלו שהקדים קנה לושט והבצק רותח נעצר בושט שלו ולא היו יכולים להוציאו משם, עד שהי' כפסע ר"ל. בביהמ"ד נעשה בהלה גדולה ע"ז, והגיע לאזניו של רבינו החוזה. אמר החוזה ע"ז מה רעש, מפני זה עוד יכול לחיות מאה שנים. זקן זה סיפר הלאה שבמשך ימי חייו הי' גם חולה מסוכן כמה פעמים ר"ל, אבל הוא שחק בכל פעם, כי הי' לבו בטוח שיאריך ימים עד מאה שנה כהבטחת רבינו החוזה זי"ע. באותו יום שנעשה בן מאה שנה בא לבית המדרש שבעירו שהרגיל להתפלל בתוכה, והתחיל ליקח פרידת שלום מכל חביריו, ידידיו ומכיריו, ואמר בפה מלא "היום מלאו לי ימי ושנותי". הלך לביתו, לבש לבנים, דלק נרות ועלה על מטתו, ובאותו יום של"ח.

הגה"צ ר' ישכר דוב רוקח אדמו"ר מלינסק.

הוא בעצמו בטל ילדותו שמע מדודו זקנו הגה"ק מאיר יהודא שפירא זצ"ל אדמו"ר מבוקאווסק בעהמ"ח אור למאיר, פעם בליל ש"ק חוה"מ סכות בסכתו הפרטי משך שלחן השני הי' המנהג שנתן רשות לא' מב"ב להקשות איזה קושי' והוא יתרץ את הקושי'. ע"ז הקשה נכד אחות הרב – מספר עובדא זו – מדוע כתבה התוה"ק דוקא אצל מצות סוכה למען ידעו דורותיכם מה שאין אנו מוצאים בשום מצוה?

ואחר העיון קצת השיב לו אדמו"ר מבוקאווסק הנ"ל, כי מצות סוכה היא דומה למקוה במה שכל גופו של אדם נכנס במצוה עצמה דוגמת המקוה, ואיתא על והי' אמונת עתיך וכו' חכמה ודעת, שדעת היא טהרות, לכן בדיוק במצות סוכה כתיב בתוה"ק למען ידעו היא דעת ר"ל כעין טהרת המקוה שכל גופו של אדם נכנם בקרבה, ועוד כי התיבות למען ידעו דורתיכם בגימטרי' תתק"ס שהיא שיעור המקוה כפי הש"ך ריש סי' ר"א.

הגה"ק מרן יואל טייטלבוים אב"דק"ק סאטמאר, שליט"א .

מה שאנו קורין את יום הגמר חתימה הושענא "רבא" יש להסביר עפ"ימ שפי' רבינו הישמח משה על מה שאנו אומרים על הקב"ה שהוא מרבה להטיב, ומה זה מרבה, רק דהקב"ה אף אחר שחטאנו לפניו הוא ארך אפים, ואף אחרי חדשים ושנים שחלפו ועברו מבלי לשוב לפניו עכ"ז הוא יתב"ש מרבה ומאריך הזמן כדי שיוכל להטיב אתנו, וזה הוא מרבה להטיב, וי"ל לכן נקרא הושענא רבא, שגם אחר שחלפו ועברו ימי אלול, ר"ה ויוה"ק בהבלים, עכ"ז האריך הזמן על קבלת תשובתנו האמיתי עד יום הושענא רבא, כדי להטיב לנו החתימה.

<u>הגה"ק מרן יואל טייטלבוים אדמו"ר דסטמאר שליט"א</u>.

הושענא למענך א' הושענא, ויל"ד מה שאנו אומרים שני פעמים הושענא, רק דכל מלך בשר ודם ג"כ קובע איזה זמן בשנה בעת שעומד הכן לקבל בקשות עמו. מי שהוא בר דעת משתמש בההזדמנות ומקבל פני המלך ומציע לפניו בקשותיו, אולם עכ"ז לא אחר מלהתיצב לפני המלך גם ביום השני או ביום השלישי. אולם מי שאיחר ההזדמנות ורק ברגע האחרון הוא בא לפני המלך יש לחשוש שהמלך יאמר לו אי מלכא אנא מדוע לא אתית קמאי עד כה. התינח אם מישהוא בא לפני המלך בצרכי עצמו, משא"כ אם אנו באים לפני המלך ואנו מצהירים שאין אנו מתכוונים כ"א לטובתו אז אין אנו מקושרים לזמן, והופעתינו בלתי ספק מרוצה לפני המלך בכל זמן ועדן. לכן אנו צועקים בתחלה הושענא!, ואם ח"ו יהי' מקום לטעון אי מלכא אנא מדוע לא אתית קמאי עד כעת, אז אנו מצהירים למענך א' הושענא, ואז נרצה עתירתנו לפניו יתב"ש.

<u>הגה"ק מרן יואל טייטלבוים אבדק"ק סטמאר</u>.

הושענה מכון לשבתך, ופי' בעש"ק אנו אומרים ההושענות בחפזון חיש מהר, כדי שהזמן יספיק לנו להכין את עצמנו לקראת שבת מלכתא כדבעי, והיות שאנו מתקרבים כעת לקראת אלף השביעי שהוא שבת של הקב"ה, לפי דברי זמירות ישראל כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור, אנו מבקשים את הרבש"ע: הושע נא אותנו חיש מהר ובלתי שום עיכוב כי מכון לשבתך, ר"ל הנך צריך להכין א"ע לקראת שבת שלך שהוא אלף השביעי.

הגה"ק מרן יואל טייטלבוים שליט"א אבדק"ק סטמאר.

המצא לנו בבקשתנו כמה שכתוב ובקשתם משם את ד"א ומצאת והתנאי לזה כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך. ולכאורא אנו אטומי הלב איך מרהיבים אנו לבקש מאת אבינו שבשמים שימצא לנו בבקשתנו, ואפילו איזה השקפה יש לנו ע"ז, רק דאנו אומרים אח"כ שמע קולנו ד"א חוס ורחם עלינו וקבל ברחמים וברצון את תפלתנו, ומדייק רבינו הישמח משה זי"ע דפתח בקול ומסיים בתפלה, וכ' הישמ"מ שהקול רומז לתפלה שאנו אומרים רק בקול בלתי כוונת הלב אנו מעתירים לפניו יתב"ש שיחוס וירחם עלינו ויקבל ע"י רחמים וע"י רצון את קולנו שיתחלפו לתפלות. ובכן השמע קולנו הוא התירוץ על המצא לנו בבקשתנו.

הגה"ק מרן יואל טייטלבוים שליט"א אבדק"ק סטמאר.

גדר בעדי ולא אצא (איכה ג'-ז'), ודייק גדר בעדי הוא לשון עבר ולא אצא הוא לשון עתיד, רק אם אנו רואים קישויים בעבודת השם ואנו מוצאים מכשולים בדרכנו, ונחשב כאלו חלילה גדר בעדי, ר"ל נעשה גדר וחומת ברזל בעדנו, שתפלותנו ומצות ומעש"ט שלנו לא יקובלו לרצון לפני אדון כל ח"ו, אז העצה היותר נכונה לזעוק בהחלטה גמורה ולא אצא, רבש"ע אתה הנך שומר תורה ומצות, והלכה פסוקה היא כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה חוץ מצא, ומעתה אפילו אם ח"ו אתה אומר לי צא אינני מחויב מצד הדין תורה לציית לך, ובכן החלטתי בהחלטה גמורה להצהיר לפניך ולא אצא.

הגה"ק מרן יואל טייטלבוים שליט"א אבדק"ק סטמאר.

הושענא למענך בוראנו, כי איתא בספה"ק שלכל עשב, דשא ופרי נמצא שר בשמים, ומשא"כ לאתרוג וללולב אין שר, כי שניהם עומדים תחת רשות הבורא. וי"ל לכן עם אתרוג ולולב בידנו אנו מעתירים הושענא למענך בוראנו.

<u>הגה"ק מרן יואל טייטלבוים שליט"א אבדק"ק סאטמאר</u>.

הושענא בית הבחירה, וי"ל עפימש"כ בכתר דנהורא על מה שאנו אומרים בש"ע בתפלת מוסף ומפני חטאינו וכו' ואין אנו יכולים לעשות חובתנו בבית בחירתך, ויל"ד מה זה בבית בחירתך, רק אעפ"י שלכל איש יש לו בחירה, אולם בגלות אין לנו בחירה אמיתית, כי כחות הטומאה משפיעות עלינו ועול הגלות מעכבת, כמה שאנו אומרים רצוננו לעשות רצונך רק שעור שבעיסה מעכבת. וע"ז אנו בוכים שע"י שמפני חטאנו גלינו מארצנו אין אנו יכולים לעשות חובותנו בבית בחירתך ר"ל בבחירה אמיתית, ועל דבר זה מעתירים אנו לפני אבינו שבשמים, הושע נא שיבנה ביהמ"ק ב"ב ויהי' לנו בחירה אמיתית בלתי שום מחשבות זרות המבלבלים מחשבותנו בשעת עבדות השם, ובלתי שאור שבעיסה המעכב.

<u>הגה"ק מרן יואל טייטלבוים שליט"א אבדק"ק סטמאר.</u>

השענא חנה דוד, זו ירושלים. וי"ל דהנה הב"ח או"ח סי' קי"ט בד"ה י"ד בונה ירושלים כ' וז"ל:

שאלני וכו' למנהג שאומרים בברכת בונה ירושלים ובנה אותה בקרוב בימנו בנין עולם וכסא דוד מהרה בתוכה תכין בא"י בונה ירושלים, דלא הו' כדקיי"ל כשמואל בפרק ע"פ דצריך מעין חתימה סמוך לחתימה וכו'. והשבתי וכו' אבל האמת יורה דרכו שבקשת וכסא דוד מהרה בתוכה תכין הוא מעין ברכה זו שמבקשים שיבנה ירושלים בקרוב כדי שכסא דוד במהרה בתוך ירושלים תכין, כלומר שאין שאלתנו כי אם לצורך גבוה, כי אין כסא ד' שלם אלא כשכסא דוד על מכונו בירושלים ועוד דבשאלתנו וכסא דוד מהרה בתוכה תכין הרי בקשתנו ג"כ על ירושלים שיכונן בתוכה כסא דוד והו' מעין חתימה, וזה ג"כ טעם הפתיחה ולירושלים עירך ברחמים תשוב לא לצורך עצמנו אלא כדי להעלות השכינה בתוכה, וז"ש ותשכון בתוכה כאשר דברת, ואח"כ ובנה אותה בקרוב וכו' כדי שכסא דוד מהרה בתוכה תכין, ועוד נראה דשאלת וכסא דוד וכו' היא שאלת בנין ירושלים ממש וכו' עיי"ש באריכות.

ועיי' בזוה"ק ויקהל בד"ה קחו מאתכם תרומה באמצע הענין וזל"ק: רבי חייא ורבי יצחק ורבי יוסי הוו אזלי באורחא וכו' כד מטא לגבייהו אמר רבי אבא כתיב (מלכים א' ח') מן היום אשר הוצאתי את עמי ממצרים לא בחרתי בעיר מכל שבטי ישראל ואבחר בדוד וגו' לבנות בית להיות

שמי שם. האי קרא לאו וגו' לא בחרתי בעיר ואבחר בדוד וגו' ואבחר בירושלים מיבעי לי', אלא כד קב"ה אית רעותא קמי' למבני קרתא אסתכל בקדמיתא בההיא רישא דנהיג עמא דקרתא ולבתר בני קרתא ורייתא לעמא בי'. הה"ד לא בחרתי בעיר עד דאסתכלא בדוד למהוי רעיא על ישראל בנין דמתא וכל בני מתא כלהו קיימין ברעיא דנהיג לעמא, אי רעיא איהו טבא טב לי' טבל מתא, ואי רעיא איהו בישא ווי לי' ווי למתא ווי לעמא. והשתא אסתכל קב"ה בעלמא וסליק ברעותי' למבני לי' ואוקים ברישא לדוד, הדהד"כ ואבחר בדוד עבדי עכל"ק. ועל זה אנו מתפללים הושענא חנה דוד בירושלים.

הגה"צ ר' חיים מאיר האגער שליט"א האדמו"ר מוויזניצא.

וזאת הברכה אשר בירך משה איש הא' את בני ישראל, ופי' שמלת ברך משמעו ג"כ מלשון מבריך ומרכיב, ואיש הא' הוא כביכול ד' איש מלחמה, וזפ"ה וזאת הברכה היותר נשגבה אשר מרע"ה הרועה נאמן הנחיל לפני מותו, אשר הבריך ועלה בידו לזווג את האיש מלחמה עם בני ישראל.

הגה"צ ר' יחזקאל שרגא לנדוי-וועריצקי .

רבינו שר שלו' מבעלז זי"ע פי' עה"כ חשב ד' להשחית חומת בת ציון נטה קו (איכה ב' ח'), ויל"ד דהלא בעלמא על מלת נטה קו (ישעי' מד-יג) פירשו הנושאי כלים חבל המדה. ר"ל חבל וחוט המדה שאנו מושכים ומותחים בעת שאנו בונין איזה בנין, ומעתה איך שייך לשון זה בעת השחתת חומת בת ציון, רק דלכאור' הלכה היא ברמ"א או"ח קנ"ג סעי' ז' וז"ל: וכ"ז לא מיירי אלא כשיש להם ביהכ"נ אחרת, אבל אם אין להם רק ביהכ"נ אחת אסור למכרו דהא אפי' לסתרו אסור עד שיבנו אחרת עכ"ל, והוא מרבינו ירוחם נ"ג ח"ה וב"י בשם הרמב"ן, וא"כ איך סתר הקב"ה את בית מקדשנו טרם שהתחיל לבנות בית המקדש חדשה? – רק ידוע שהקב"ה בונה ירושלים בתדירות, ועיי' בס' א"ח הא דאמרינן בונה ירושלים ולא יבנה ירושלים משום דאיתא במס' ב"ב ע"ה ע"א דתלמידי דרבי יוחנן ראו שמלאכי השרת מינסרי אבנים לביהמ"ק שעתידה לבנות עיי"ש, ועיי' עוד בסי' היעב"ץ אצל ברכה ג' שבבהמ"ז דמש"ה תקנו לומר בונה ירושלים הוו' כי הוא בונה אותה תדיר עד שיושלם בנינה אז יצמיח קרן לדוד עיי"ש, ועיי' עוד בספרי אמת שחומת האש שעתיד הקב"ה להוריד בבית מקדשנו שבירושלים היא נעשה מניצוצי אש היראה שעובדי ד' מעוררים בלימוד תורתם ועבודתם לד' שמצרפם כביכול ומהם נעשה חומת אש, א"כ הוא בונה ירושלים בכל עת ורגע ע"פ צירוף ניצוצי אש העבודה, וכן המחזיר שכינתו לציון כולל עוד ע"פ מה דאיתא במדרש הנעלם שבכל לילה השכינה באה לביהמ"ק ומיללת ומקוננת שמה, א"כ הוא מחזיר שכינתו בכל יום לציון. וזפ"ה, כדי לקיים ההלכה מרווחת שאסור לסתור אפי' בית מקדש מעט כביהכ"נ עד שיתחילו

לבנות אחרת, לכן עוד טרם ורק חשב ד' להשחית חומת בת ציון כבר נטה קו משך ומתח חבל המדה על חומות זבול בית תפארתנו שעודה נבנית ע"י אבינו שבשמים, ועתיד לכונן בתוכה כסא דוד משיח צדקנו האמיתי במהרה דידן.

הגה"צ ר' אלעזר שפירא אבדק"ק קיוויאשד.

הגה"ק מרן צבי אלימלך שפירא אבדק"ק דינוב, הבני יששכר, אביו הי' הרבני מו"ה פסח לאנגזאם, והי' לו בית מזיגה בכפר יאווארניק הסמוך לדינוב. הוא הי' ת"ח. אמו של רבינו הית' בת אחותו של רבינו הק' הנועם אלימלך זי"ע.

אמו ע"ה בעת שהרתה עם רבינו פעם שאלה את דודה הנועם אלימלך איזה שם תקרא את בנה אשר יולד לה, והשיב שאם יולד לה בן תקרא שמו אלימלך. אולם אביו אולי משום שהי' עוד בחיי רבינו הנועם אלימלך, או אולי הי' לו איזה סבא בשם צבי הוסיף השם צבי וקרא שמו בישראל צבי אלימלך.

הגה"צ ר' אלעזר שפירא אבדק"ק קיוויאשד.

ידוע דשמא קגרים, רבי מאיר דייק בשמא (יומא פ"ג ע"ב). באגרא דכלה כתב רבינו הבני יששכר זי"ע שלא לבד השם הקודש קגרים, כ"א גם שם המשפחה, כי אנו רואים בעליל שאיזה משפחות מצליחים ביותר, או שאיזה בני משפחות הם אנשי מעלה לעומת משפחות אחרות, כגון משפחות שפירא, רפאפארט, הורביץ, לכן שינה שמו מלאנגזאם על שפירא.

הגה"צ ר' אלעזר שפירא אבדק"ק קיוויאשד.

הגה"ק רבינו צבי אלימלך שפירא אבדק"ק דינוב, הבני יששכר זי"ע רבותיו היו רבינו ר' מנחם מענדל מרימונוב ורבינו ר' יעקב יצחק החוזה מלובלין זי"ע;

חבריו היו: הגה"ק ר' נפתלי מראפשיץ והגה"ק ר' יחזקאל פאנעט, בעהמ"ח שו"ת מראה יחזקאל, רב הכולל דמדינת זיבענבירגען ואבדק"ק קרלסבורג;

בתחלה הי' רב בריביטיטש אשר בגליציא, וביום א' פרשת ראה תקפ"ה נבחר לרב אבדק"ק מונקאטש ומחוז בערעג. שם נהל נשיאותו ברמה. שם יסד תקנות טובות ומועילות: יסד החברה "תמכין דאורייתא" אשר מטרתה היתי לשלם שכר למוד בעד בני עניים; השיג רשיון לסדור ערובין והם נקבעו שם על פי הוראותיו; אחד העבריינים שהטעה את הבי"ד לסדר לו קידושין עם אשת איש שם בכלא ולמסירת הגט הביאו את העבריין "אסור באזיקים"; בא' מפסקי הדין איים על הבע"ד שאם לא יקיים הפסק אז יעקל כל הונו ורכושו בתוקף משפטי המחוז. ועוד.

למרות כ"ז, בא' ממכתביו לחבירו מנעוריו, לרבי יחזקאל פאנעט מקרלסבורג /מראה יחזקאל סי' ע"ט/ מתלונן הבני יששכר "על קשיות עורף של בני הגליל - כי סרבים וסלונים הם ואינם שומעים לקול מורה" עיי"ש, וכ"ז גרם שאחר עבור ד' שנים עזב בשנת תקפ"ט את מונקאטש וחזר לגליציא, בהבחרו לאבדק"ק דינוב.

הוא נפטר ביום ח"י טבת תר"א בדינוב, בן נ"ח שנים, ושמנ"כ.

רבינו ר' צבי אלימלך שפירא זי"ע אבדק"ק דינוב חיבר ספרים רבים בנגלה ובנסתר, וספריו המפורסמים מצאו חן בעיני כל רואיהם ונתפשטו בכל תפוצות הגולה, ואלו הם: בני יששכר, אגרא דכלה, אגרא דפרקא, דרך פקודך, מעין גנים, רגל ישרה, ועוד חבורים רבים בכ"י. גם עשה הוספות על ס' סור מרע ועשה טוב מהגה"ק ר' צבי הירש מזידיטשוב זי"ע.

הגה"צ מקיוויאשר – מספר דברים הללו – מדפיס כעת איזה מכתבי ידי רבינו הבני יששכר על מס' יבמות ועוד.

רבינו הבני יששכר נסע לרבינו ר' ישראל מרוזין זי"ע.

הגה"צ ר' אלעזר שפירא אבדק"ק קיוויאשד.

הגה"ק הבני יששכר זי"ע בטל ילדותו, בגיל ט', פעם בא אביו לבית המדרש אשר בנו למד שם, ומצאו יושב על הספסל ורמב"ם פתוח לפניו. אביו תקע לו כף וגער בו מדוע מבלה הזמן ואינו לומד גמר' ותוס'. הילד צבי אלימלך אמר לאביו שיבחון אותו בע"פ על אותו ענין אשר עיין ברמב"ם, ועל תמיהת אביו אמר לפניו בע"פ את כל אותו דף שברמב"ם עם המשנה למלך, ויה' לפלא.

הגה"צ ר' אלעזר שפירא אבדק"ק קיוויאשד.

רבי ר' יהושע אבדק"ק דינוב הי' מפורסם שהי' לו לפרקים קרובים גילוי אליה'. רבינו ר' צבי אלימלך הבני יששכר בנעוריו הי' מו"צ לפני רבי ר' יהושע בדינוב. פעם קרה בעת שדנו איזה די"ת בדיני ממונות שזה אשר נתחייב בדין והי' לו תרעומת על הבי"ד עבור הפסק, כנהוג, {ליצא} [לצאת] בצעקת לגימא לפני רבי ר' יהושע לא הרהיב, כי החזיקו אותו לאיש קדוש, לכן בכעסו פנה אל האברך הדיין רבי צבי אלימלך, אשר הי' עוד צעיר לימים מאוד באותו זמן, ואמר לו בפני רבי ר' יהושע הנ"ל איזה דבר בזיון, ורבי ר' יהושע אולי הי' אז נבוך ברעיונותיו ולא עמד לימין הבני יששכר.

אליה' הנביא, אשר הרגיל בכל לילה לבא ללמוד עם רבי ר' יהושע, מאותו יום ואילך לא התראה עוד בביתו של ר' יהושע. רבי ר' יהושע הצטער מאוד ע"ז והתחיל לסגף א"ע בהפסקות כדי לידע סבת הדבר. אחר עבור איזה זמן הופיע אליה' הנביא בביתו של רבי ר' יהושע, ואמר לו שהסבה הי' משום זילותא דת"ח, ששמע בעת שהבע"ד בזה את הדיין האברך רבי צבי אלימלך ולא ענה דבר.

רבי ר' יהושע שלח תומ"י אחר הדיין הצעיר וסיפר לו המעשה ופייסו. רבינו הבני יששכר זי"ע התפאר גם זמן רב אח"כ, באמרו: "הנני שמח עד מאוד שיש לי סמיכה מאלי' הנביא זכור לטוב שהנני תלמיד חכם."

הגה"צ ר' אלעזר שפירא אבדק"ק קיוויאשד.

הגה"צ ר' צבי אלימלך שפירא זצ"ל אבדק"ק בערטש, כאשר נולד, אביו זצ"ל שלח שליח מיוחד עם ברכת מז"ט לרבינו הבני יששכר זי"ע, וגם שאלו על השם אשר יקרא שמו בישראל לרך הנימול. רבינו הבני יששכר כתב לו ברכת מז"ט בחזרה, וכתב לו עוד "ואודות השם עוד חזון למועד". זה הי' בחורף והקור והשלג הי' גדול עד מאוד. השליח נתעכב בדרך והגיע בחזרה עם מכתבו של רבינו בלילה שלפני הברית. למחרתו נחלה רבינו הבני יששכר ושל"ח ושלחו שליח אחר בנו. שליח הזה הגיע למקום הברית מילה באותו רגע שנעשה החיתוך והפריעה על הרך הנימול, וכמובן שהילד קיבל השם צבי אלימלך ע"ש זקנו שנסתלק, ויהי לנס.

הגה"צ ר' אלעזר שפירא אבדק"ק קיוויאשד.

הגה"ק רבינו הבני יששכר זי"ע בספרו הנכבד "דרך פקודך" על המצוות עשה פי' על נ"ח מצות כמנין ימי שני חייו, וי"א שהי' בן ס"א, רק על ג' ימי חייו הראשונים קיים מאמר הכ' שלש שנים יהי' לכם ערלים.

הגה"צ ר' אלעזר שפירא אבדק"ק קיוויאשד.

רבינו הבני יששכר זי"ע אמר על רבו החוזה מלובלין זי"ע שבעת אשר מישהוא נתן לפניו פיתקא והתחיל לקרא בו אמר את כל מהותו אופיו של האיש ואת העבר שלו, וגם אמר שאיזה מחשבה הי' לו להאיש בשעה שנתן המעות עבור פ"נ.

הגה"צ ר' ישראל שפירא, אדמו"ר מבלוזשוב שליט"א

רבינו ר' צבי אלימלך שפירא הבני יששכר זי"ע אמר על מה שכ' בתוה"ק לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה אינו סובב אם א' משניהם הוא זכר, ובדיוק כתיב בתוה"ק צעירה ובכירה בלשון נקבה גם שתיהן;

גם אמר שאינו סובב רק על קטנות, אבל לא על בנות שהגיעו לשנות הבגרות, ומקורו הוא בתוס' יבמות.

<u>הגה"צ ר' ישראל שפירא, אדמו"ר מבלאזשוב שליט"א</u>

הגה"צ <u>ר' דוד שפירא</u> זצ"ל, בנו של רבינו הבני יששכר, בעהמ"ח צמח דוד, כתב שמו ביוד: דויד.

המקור לזה הוא, שפ"א נחלה כחולה מסוכן ר"ל, וכל הרופאים אמרו נואש, אז אמר רבינו הבני יששכר: רבש"ע נתת לי בן שהמשכתי את נשמתו מעולם האצילות, וכעת הנך רוצה ליטלו ממני, הלא אמרו חכז"ל יהיב לי' ידי' ולוקמי', הנני אומר הפשט שהוסיף לו אות יוד על שמו והקים אותו מחליו על משענתו, לכן גם אני אוסיף לבני דוד החולה אות יוד על שמו, וקרא שמו דויד ביוד, ואחר עבור איזה ימים קם ממטתו בריא אולם.

מו"ה מנחם בן צבי אלימלך ווארשער-ניוארק, יליד דינוב

הגה"ק רבינו הבני יששכר זי"ע, אביו ר' פסח הי' לו בית מזיגה בכפר יאוואריניק הסמוך לדינוב. פעם אפס כספו, והפריץ המשכיר תבע את דמי החכירות ולא הי' לו לשלם. הפריץ תבע את ר' פסח לעזוב את בית המזיגה לזמן מיועד. ביום המיועד הופיע הפריץ מרחוק, וכאשר ראה אותו ר' פסח המר לו מאוד, כי ידע כי כלתה אליו הרעה לעזוב הוא וב"ב את פרנסתו, ולא ידע מאין יבא עזרו. מה מאוד גדלה תמיהתו של ר' פסח בראותו את הפריץ יורד ממרכבתו בפנים שוחקות לקראתו וברכו בפריסת שלו', וכאשר בא הפריץ בביתו אמר לו בל יפחד מאומה, כי לא יוכרח לעזוב את בית-מזיגה, כי אדרבא בא לפייסו, באמרו שזה זמן אשר הזהיר אותו ילד א' קטן בא לפניו כמה פעמים בחלומו והכה אותו עבור זה מכות רצח, והצהיר שלא יעזוב אותו עד אשר יפייס את היהודי שלו ר' פסח. הילד הי' ר' צבי אלימלך זי"ע.

הרה"ג ר' משה שטערן שליט"א אבדק"ק דעברעצין.

אביו זקנו הגה"צ ר' יוסף מאיר טיגערמן זצ"ל אבדק"ק נייהייזל סיפר לפניו עובדא דלקמן: מרן הדברי חיים מסאנץ זי"ע הי' פ"א באונגוואר. המרא דאתרא הגה"ק ר' מאיר א"ש זצ"ל ביקר את מרן והתעמקו באיזה ענין חמור ופלפלו שעות רצופות. המאיר א"ש נצח לבסוף את מרן הד"ח. כאשר מרן עזב את העיר אונגוואר כדי לשוב לביתו, הגה"ק מאיר א"ש לוה את מרן עד מחוץ לתחום העיר. שם ירד מרן מעל העגלה ופנה אל הגאון מהר"ם א"ש, ואמר לפניו: הרב מאונגוואר, ידע שעל שטח קהלתו, כמרא דאתרי', לא רציתי לנצחו כ"כ, אבל כאן שהוא חוץ למחיצתו אגלה לו שבהענין אשר פלפלנו הצדק אתי מצד איזה תוס' וגילה לפניו התוס' אשר סבב סברתו עליו, ורבי מאיר א"ש הודה לדברי מרן. – כאשר רבי מאיר א"ש שב לביתו, תומ"י הזעיק את כל בני קהלתו, והצהיר לפניהם שבהפלפול אשר בינו לבין מרן מסאנץ האמת עם מרן מסאנץ, וסיפר לפניהם מצדקת מרן הד"ח הנ"ל.

ד"ר הלל זיידמן-ניוארק-ורשא.

הגה"צ רבי ישראל פריעדמן זצ"ל האדמו"ר מטשארטקוב דייק על מה שאנו אומרים בשמנה עשרה א' אברהם א' יצחק וא' יעקב, מדוע צריכים אנו לאמר ג' פעמים ואין אנו מסתפקים לאמר א' אברהם יצחק ויעקב? – רק דזה הוא מוסר השכל שצריך כל איש ישראל להשתלם כ"כ שיהי' לאל ידו לכבוש לעצמו דרך מיוחד בעבדות השם "אבי נישט נאכגעמאכט".[=העיקר שלא לחקות].

הגה"צ ר' מנחם בנימין בן ציון רוטנברג-הלברשטאם האדמו"ר מסאנץ שליט"א

הגה"ק מרן יעקב יצחק מפרשיסחא זי"ע זכה להקרא בכל תפוצות הגולה בשם "יוד הקדוש". כמה טעמים נאמרים ע"ז ואלו הם:

א/ הרב שר שלו' מבעלז זי"ע אמר הטעם, אשר נשמתו הי' מניצוץ מרדכי היודי;

ב/ החידושי הרי"ם מגור זי"ע אמר הטעם, כי הוא נתעלה מיום ליום במדרגה, דוגמת נכרי אשר נתגייר ונעשה ליהודי;

ג/ מפני שאמרו עליו שהוא יורשו של החוזה הק' מלובלין;

ד/ משום שהי' רחוק מתאות המשגל, דוגמת רבינו יודא הנשיא שנקרא ג"כ רבינו הקדוש מטעם זה (מס' שבת קי"ח ע"ב);

ה/ אמרו עליו שפעם בשעת קידוש לבנה הופיע לפניו פתאום נכרי בשעה שאמר שלו' עליכם והשיבו עליכם שלו' יודי בלשון פולני, וזה הי' אלי' הנביא;

ו/ פעם ביומא דשוקא הופיע לפניו פתאום אדון ורוכב על סוסו והכה על כתיפו ואמר לו יודי, ואמר לרבי בונם מפרשיסחא תדע שזה האדון הי' אלי' הנביא

הגה"צ ר' מבב"צ רוטנברג-הלברשטאם האדמו"ר מסאנץ.

היודי הקדוש מפרשיסחא זי"ע הי' מעודו הצנע לכת במעשיו, וסתר א"ע שהעולם לא יתודע מדרכיו;

הוא הי' הצדיק הראשון מתלמידי רבינו הבעש"ט זי"ע שהתפלל באיחור זמן ובלתי מנין;

לפי שטתו תורה ותפלה חד הוא;

על כל צרה שלא תבא ר"ל אמר פלפול בענין זה, לדוגמא אם באו לפניו שיתפלל בעד חולה במחלת הריאה, אמר פלפול בסוגי' דריאה, והי' דרכו בקודש שהי' מסיק להלכה שמחלת הריאה כזו כשירה; על איש מדוכא בעניות ר"ל אמר חלוקא דרבנן בסוגי' דמלוה על המשכון, וכן כולם.

הגה"צ ר' מבב"צ רוטנברג-הלברשטאם האדמו"ר מסאנץ שליט"א

היודי הקדוש מפרשיסחא זי"ע נשא אשה מאפטא והתראה למתנגד. בעת ההיא הי' רבינו האוהב ישראל זי"ע האב"ד דשם. היוד הקדוש לא בא בכל ש"ק לשלחנו של מרן האוהב ישראל, רק לפרקים רחוקים בעת שצדיקים גדולים באו לחסות בצל קורות רבינו זי"ע. אולם בא להתפלל תמיד בדיוק בתחלת התפלה למנינו של רבינו. מרן התפלא מאוד עליו, היות שלא הי' לו זמן קבוע על התחלת התפלה, איך אפשר לו לכוון כ"כ בדיוק בכל יום זמן התחלת תפלתו. כששאלו ע"ז הראה לו לרבינו בכתבי האר"י הסוד על דבר זה.

הגה"צ רמבב"צ רוטנברג-הלברשטאם, האדמו"ר מסאנץ.

פעם כבדו את רבינו האוהב ישראל מאפטא זי"ע בסנדקאות. אז עבר דרך הבית אשר שם אכל היודי הקדוש ארוחתו בבית חותנו. רבינו שאל את משמשו מי דר בבית הזה. היודי הקדוש הי' דרכו ללמוד בעלי' בחשאי ובהצנע לכת וממילא כאשר המשמש בא לבית לחקור ולדרוש לא מצא שום איש בבית, חוץ מאשה וילדים. אמר הרבי מאפטא אז אלך בעצמי. היודי הקדוש הרגיש בעלי' קדושת מרן מאפטא שמתקרב אליו, וירד על מדריגת העלי' ואמר: רבי! מה רוצה מאתי! – מאותו יום ואילך קרבו מרן מאפטא.

הגה"צ ר' רמבב"צ רוטנברג הלברשטאם אדמו"ר מסאנץ.

היודי הקדוש מפרשיסחא זי"ע דרכו בקודש הי' להתפלל שחרית עד קרוב לערב. תפלת ערבית לרוב לא התפלל קודם חצות הלילה, ואז הלך מקודם למקוה טהרה לטבול, התפלל מעריב ועשה תיקון חצות. המקוה באפטא בעת ההיא היתה עמוקה מאוד, ומי המעיין שבה היו קרים עד מאוד.

באפטא דר אז אבי הרה"צ ר' שמואל דרילטשער זצ"ל. הוא הי' נחתום ובית האופה שלו הי' סמוך למקוה. הוא ואשתו הי' ער בלילה לאפות פת, ובכל לילה ולילה כחצות ראו אברך הנ"ל שיורד בחשאי במקוה קרה זו. אשת הנחתום התרחמה על האברך, כדי שלא יתקרר, לקחה כמה פעמים היורה עם מים רותחין מעל התנור וכיריים אשר הכינה לאפיית הפת ושפכה את המים לתוך המקוה סמוך לחצות, ועי"ז חממה קצת המקוה הקרה. חוץ מזה נתנה לו תמיד לחם חם.

היוד הקדוש הכיר לה טובה עבור זה. כאשר נתגלה ועזב את העיר אפטא השאיר לה ברכה שתולד לה בן זכר כמותו. וכן הי' כי נולד לה הרה"צ ר' שמואל דריטשלער.

היודי הקדוש מפרשיסחא זי"ע תלמידו החביב הי' הרה"צ ר' בונם מפרשיסחא. הוא הי' נאמן ביתו ואיש סודו, ואתו התיעץ בכל הענינים כקטן כגדול.

פעם היודי הקדוש שם לדרך פעמיו בצוותא עם תלמידו רבי בונם ונסעו דרך מקום מדבר ציה ושממה מבוקר השכם עד סמוך לערב. פתאום התראה אדם על אם הדרך, וכאשר קרבו אליו ירד היוד הקדוש מעל העגלה והגיש אל האיש ולחש לו באזניו והתפטר מאתו ונסעו הלאה. כאשר שבו לביתם אמר היודי הקדוש לתלמידו רבי בונם, מסתמא תתפלא עלי שלא ספרתי לך מאומה את אשר דברתי עם אותו האיש, כדרכי מאז להתיעץ אתך בכל דבר, רק תדע שזה האיש בגלגול ראשון הי' עבריין, ונשלח שנית לעוה"ז כדי לתקן את אשר עוות על זמן ידוע, וכעת נגמר הזמן על אשר נשלח, וכדי שיהי' לו תיקון גמור הי' חסר לו עוד שיתוודה על חטאו, זאת היתה מטרת נסיעתי כדי לפגוש באיש הזה וללחוש באזנו שיתוודה עוד היום ואז סר עונו וחטאתו יכופר, ויסתלק עוד באותו יום, ונפשו תהי' צרורה בצרור החיים. ועל אשר לא גיליתי לך כל זאת תומ"י, תדע שבמרע"ה כתיב בתוה"ק עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא. ויל"ד איזה נאמנות שייך בשמים, והכי גנבים ישנם שם, רק הי' נאמן שלא גלה מה שראה בשמים.

הגה"צ רמבב"צ רוטנברג-הלברשטאם אדמו"ר מסאנץ.

אצל אדמו"ר הנ"ל שליט"א ראיתי הס' הק' משנת חסידים בדפוס מהודר, אשר הי' רכושו של היודי הקדוש מפרשיסחא; הוא נתנו במתנה לרבי דוד מלעלוב; מאתו הגיע בירושה לרבי משה מלעלוב שעלה לפני מאה שנים בערך לאה"ק. משם נמסרה דור אחר דור בירושה לאדמו"ר הנ"ל.

גם נמצאת שם מנורה קטנה של כסף אשר היתה רכושה של הגה"ק רבינו ישראל המגיד ישראל מקאזניץ זי"ע.

<u>הגה"צ ר' שלמה הלברשטאם שליטא אדמו"ר מבאבוב.</u>

אביו הגה"ק <u>ר' בן ציון הי"ד אדמו"ר מבאבוב</u> פי'[רש] מאחכז"ל [מאמר חכמינו ז"ל] רבי פתח אוצרות בשני בצורת, אמר יכנסו וגו' אבל עמי הארץ לא יכנסו, דחק רבי יונתן בן עמרם ונכנס, א"ל [=אמר לו] רבי פרנסני, א"ל בני קרית וגו' בתר דנפיק יתיב רבי וקא מצטער ואמר אוי לי שנתתי פתי לעם הארץ (ב"ב ח-א).

ויל"ד רבינו הקדוש אשר חכז"ל [חכמינו ז"ל] הודו עליו דאהור"רי' (שומר סוסיו) דבי רבי הו'[ה] עתיר משבור מלכא, כד הו'[ה] רמי כיסתא (מספוא) לחיותא הו'[ה] אזיל קלא בתלתא מילי (ב"מ פ"ה-א) (שבת קי"ג-ב), והיתכן שעשיר כזה ידקדק על ככר לחם, ובפרט שיצטער על אפי'[לו] איבוד דבר מועט כזה? ועוד קשה דהא אמרו חכז"ל בודקין לכסות ואין בודקין למזונות (ב"ב ט-א) ופסקינן כן להלכה בש"ע יו"ד סעי'[ף] י', וגם אמרו חכז"ל בשעה שעני הולך אצל בעה"ב ואמר פרנסני אם מפרנסו מוטב ואם לאו עשיר ורש נפגשו עושה כולם ד', מי שעשאו עשיר לזה עושה אותו עני עני לזה עושה אותו עשיר (תמורה ט"ז-א) ואפי'[לו] על עניי עכו"ם אמרו חכז"ל מפרנסים עניי נכרים עם עניי ישראל מפני דרכי שלו' (גיטין ס"א-א) ומכ"ש עני ישראל אפי' אם הוא ע"ה בודאי מחויבים אנו לפרנסו, וא"כ [=אם כן] איך הצטער רבינו הקדוש על מה שנתן פתו לעם הארץ כ"כ, ובפרט שאמר "אוי לי"?-

ופי' אדמו"ר מבאבוב זצ"ל עפ"ימ דאחכז"ל על מה שאמר ירמי' הנביא (ירמי' י"ח-כ"ג) יהי' מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם, אמר ירמי' לפני הקב"ה רבש"ע אפי' בשעה שעושין צדקה הכשילם בבני אדם שאינן מהוגנים (ב"ק ט' ז-ב), ודייק רבי ר' זושא זי"ע איזה לשון של תוכחה הוא זה? ופי'

עפי"מ שידוע בשם רבינו האר"י הק' זי"ע על "ד' צלך" שהשם גומל חסד עם כל אדם דוגמת צלו של אדם שנמשך אחר האדם תמיד כפי תנועותיו, וירמי' הנביא אדר' התכוון לטובת ישראל ולברכם בזה, והיינו כמו שהם גומלים חסד עם אנשים שאינם מהוגנים, ככה מדה כנגד מדה הקב"ה יגמול חסד גם עם אותם בנ"י אשר הם אינן מהוגנים. ומעשה ג"כ ברבינו הבעש"ט זי"ע שפעם ראה יודי מחלל ש"ק ובכה מאוד, באמרו שכל מה שמראין ליודי מן השמים איזה דבר עבירה או עוולה הוא לאיזה תכלית, כדי שילמוד מזה מוסר השכל שיעוררו שצריך לתקן מה בעבירה דוגמתה, והי' מתפלל שיגלו לו מן השמים אולי נכשל בחילול ש"ק באיזה איסור תולדה או שאר איסור דרבנן, וגילו לו שחטא במה ששמע בזילותא דת"ח [תלמיד חכם] ולא מיחה, ות"ח הוא בבחינת שבת.

והנה רבינו הקדוש ח"ו לא הי' כוונתו שאין לפרנס ע"ה, דבר שמתנגד נגד כל מאחכז"ל הנ"ל, אי בעית אימא קרא ואי בעית אימא סברא, רק הי' משתוקק שעמי הארץ ואנשים שאינם מהוגנים יקבלו פרנסתם מצדדים אחרים, אבל הוא יהי' במדריגה שאוכלי שלחנו כולם יהי' צדיקים, חסידים ואנשי מעשה, ולא יזקק לאורחים שאינם מהוגנים ולע"ה דוגמת ברכת ירמי' הנביא שהקב"ה רק יגמול אתו חסד כמו שהוא גומל חסד עם ע"ה ואורחים שאינן מהוגנים. לכן רבינו הקדוש בתר דנפיק רבי יונתן בן עמרם מלפניו יתיב רבי וקא מצטער, ואמר "אוי לי" על עצמו הי'[ה] מצטער שנפל במדריגה נמוכה שהוכרח ליתן פתו לעם הארץ כמעשה רבינו הבעש"ט וכפי' רבי ר' זושא זי"ע הנ"ל.

הגה"צ ר' שלמה הלברשטאם שליט"א אדמו"ר דבאבוב.

אמר בשם רבינו הנועם אלימלך זי"ע על מה שאנו אומרין בתפלת ש"ע [=שמונה עשרה] ובנה אותה בקרוב בימנו, ופי' שראה בחזיון את הביהמ"ק [=בית המקדש] שבונים אותה מצד אחד ומחרפים אותה מצד השני וגילו מן השמים שע"י מצות ומעש"ט שאנו עושים בשלימות בכל יום ויום אנו בונים את בית מקדשנו אשר אנו מחכים בכליון עינים לראותה במהרה דידן, וח"ו ע"י העבירות אנו מהרסין אותה. ובזה פי' הכוונה שאנו מעתירים להקב"ה ובנה אותה בקרוב ע"י המצות ומע"ט [=ומעשים טובים] שאנו עושים בימינו בכל יום ויום.

הגה"צ ר' מבב"צ רוטנברג-הלברשטאם אדמו"ר מצאנז.

הרה"צ ר' שמואל דרילטשער זצ"ל הי' בנעוריו רב בישוב דרילטש הסמוך לאפטא, לכן קראו אותו בשם ר' שמואל "דרילטשער".

ר' שמואל דרילטשער הי' גאון וקדוש, עד שאפי'[לו] חסידי קאצק משם העריצו אותו והתיחסו אליו ביראת הכבוד.

אחרי עבור איזה שנים שהי'[ה] רב בדרילטש התחרט על אשר קבל על עצמו משרת רבנות ולהיות מאלו שמשתמשים בתגא של תוה"ק, לכן התפטר מרבנותו דשם והעתיק אהלו לאפטא בימי רבנו האוהב ישראל מאפטא זי"ע.

ר' שמועל דריטשלער משך שלשים ושש שנים ישב בטלית ותפילין בביהמ"ד באפטא מהבוקר עד הערב. גם לרבות הלילות זה ממוש"ק עד עש"ק אחה"צ, ושם עסק בנגלה ובנסתר בהתמדה עצומה, כמעט לא פסק פומי' מגירסא. רק על ש"ק הלך לביתו. הוא הי' בקי בשני {התלמידים} [התלמודים], וכל רז לא אניס לי'. לא הניח אחריו יורש ל"ע.

חותנו של אדמו"ר מצאנז – מספר עובדא זו – אשר נתגדל בביתו של רבינו החדושי הרי"ם זי"ע, סיפר לפניו שאמו ע"ה אשר ישבה באפטא התפארה כ"פ [=כמה פעמים] לפני בנה, שהי' לה זכי' שבכל עש"ק הביאה מעות להרבנית של רבי שמואל דריטשלער זצ"ל.

הגה"צ ר' מבב"צ רוטנברג-הלברשטאם אדמו"ר מצאנז.

הרה"צ ר' אורי פייבל מקריסנאפאלי ודובענקא זצ"ל בעהמח"ס אור החכמה, הי' גאון וקדוש, והי' תלמיד מובהק לרבינו ר' דובער ממעזריטש זי"ע.

בנעוריו הי' נסתר והתנהג בהצנע לכת.

טרם שנתגלה הי' לו מסחר-בד. האדמורי"ם הקדושים החוזה מלובלין ורבי מרדכי מנעשחיז זי"ע שמעו שמעו הטוב, והשתוקקו מאוד להתראות אתו. עד שפעם נדדו בצוותא למקומו של רבי אורי פייבל.

כשהגיעו לחנותו של רבי אורי פייבל מצאו שם כפרית אחת, ורבי אורי פייבל מדד עבורה כמה מדות בד. רבי ר' מרדכי שאל את רבינו החוזה אם הוא יודע מי היא הכפרית הזאת, והשיב לו החוזה הן: הוא אלי'[ה] הנביא.

הגה"צ ר' מבב"צ רוטנברג-הלברשטאם אדמו"ר מסאנץ.

הגה"ק ר' מרדכי מנעשחיז זי"ע הי' תלמידו של רבינו ר' מיכל מזלאטשוב. פעם לוה את רבו רבי מיכל למעזריטש לחסות בצל קורות המגיד הגדול דשם זי"ע. באחד הימים בא רבי מרדכי מנעשחיז לביהמ"ד דשם ודרש לפני רבי שלמה לוצקער אחר רבו ר' מיכל. רבי שלמה לוצקער הי' נאמן ביתו של רבינו רבי דובער ממעזריטש, והי' לו הקפדה על רבי מרדכי שבאתרי' דרב קורא גם את רבי מיכל מזלאטשוב בשם "רבי" ואמר לו בקול כי כאן אין רבי אחר בלתי הרבי ר' בער כי אנת ורבך צריכין לרבאי. ענה לו רבי מרדכי ע"ז, הנני מבטיחך שאתה לא תהי' רבי. הויכוח שבין שניהם הגיע לאזני רבי ר' בער, ושלח אחר נאמן ביתו רבי שלמה לוצקער זצ"ל ואמר לו בדרך פיוס: ידוע תדע שהנך ראוי שיהי' לך ס' רבוא תלמידים וחסידים, רק אחר שהדבר יצא מפי רבי מרדכי מנעשחיז אין להשיב, אולם הנני מבטיחך שיהי' לך תלמיד א' שיהי' שקול כנגד ס' רבוא תלמידים, והוא רבינו שר שלו' מבעלזא זי"ע.

הגה"צ ר' מבב"צ רוטנברג-הלברשטאם אדמו"ר מסאנץ.

הגה"ק ר' מרדכי מנאשחיז זי"ע, חסידו א' מזלאטשוב קראו על חתונת בתו וכבדו בסדור קידושין. רבי מרדכי נסע לזלאטשוב, ודרכו בקודש הי' בכל פעם שבא לזלאטשוב השתוקק להתאכנס בדירתו וחדרו של רבו רבינו מיכל מזלאטשוב זי"ע, כי באותו חדר עוד רבות בשנים כל הרהיטים היו עומדים ונסדרים כבחיי רבינו.

רבי ר' מרדכי כבר ישב בחדר רבו בזלאטשוב, וחכה שיקראו אותו אל הקבלת פנים של החתן. פתאום נשמע רעש שאחד האורחים פרץ לתוך חדרו של הרבי נבהל ונרעד שהכלה נתעלפה ושל"ח ר"ל. רבי ר' מרדכי צוה ליתן לו קדירה עם קאווי וחתך קיסם משלחנו הטהור של רבינו מיכל מזלאטשוב זי"ע, אשר עליו למד רבינו שנים רבות, וצוה לבשל את הקאווי עם העץ, וליתן עם כף לתוך פי'[ה] של הכלה מקאווי זו, ואם לא תציית' אז יפתחו בחזקה את פי הכלה, ויאמרו לה שהרבי ר' מרדכי מנעשחיז צוה עליה לשתות מהקאווי, וכן הי' שאחר שפתחו את פיה בחוזק יד ושפכו לתוכה את הקאווי שבה רוחה בקרבה ושבה לאיתנה, ואחר עבור איזה שעות בלילה העמידו את החופה כדבעי.

אחרי איזה שנים התרחש ג"כ מעשה כזה בעיר אחרת לפני רבי מרדכי, ורצו אליו שיחיש לעזרה, ואז השיב רבי מרדכי שלדאבונו אין לאל ידו לעשות מאומה, כי שם אין לפניו שלחנו הטהור של רבו מרן מיכל מזלאטשוב זי"ע.

הגה"צ ר' מבב"צ רוטנברג-הלברשטאם אדמו"ר מסאנץ.

הגה"ק ר' משה לעלוב זצ"ל. פעם בא אל שלחנו אברך ת"ח ויר"ש [וירא שמיים]. להאברך נדמה שהרבי כבר אכל המרק כדי צרכו ורוצה למשוך ידו הימנו, ועי"ז שלח ידו לקראת המרק כדי לחטוף שיריים. אמר לו רבי משה מלעלוב: אברך! אם חוטפים אז מרתיחים א"ע [=את עצמו]. האברך עוד באותו יום נחלה במחלת הטיפוס ר"ל עם חום גדול. ובאו לפני רבי משה וספרו לו ממחלת ומצב האברך הנ"ל. אמר רבי משה שיאמרו להאברך בל יפחד, כי בקרוב יקל מחלתו וישוב לאיתנו, וכן הי'.

הגה"צ ר' מבב"צ רוטנברג-הלברשטאם אדמו"ר דסאנץ.

רבי משה מלעלוב זי"ע בשנת תר"י נסע בסיועת מנין חסידיו באניה קטנה לאה"ק. טרם נסיעתו לקח ברכת הפרידה מהצדיקים הק' מבעלזא, ממגלניצא ומריזון.

לרבי משה מלעלוב הי' לו בעל תפלה מפורסם ושמו ר' אברהם. ר' אברהם דנן, היות שרבו רבי משה מלעלוב מתכונן לעזוב את חו"ל ולעלות לאה"ק, חפש לעצמו אדמו"ר אחר, ודבק נפשו ברבינו הק' מבעלזא זי"ע.

פעם בא רבינו שר שלו' מבעלזא לבית מדרשו בחדש אלול והלך ישר אל ר' אברהם הנ"ל, ואמר לו[:] לך תומ"י [תיכף ומיד] לרבך רבי משה מלעלוב, כפיקוח נפש עומד למולך. ר' אברהם הלך תיכף לרבי משה, ונודע לו שרבו הי' לו הקפדה עליו על אשר הקדים לנסוע לבעלזא עוד טרם עזבו את חוץ לארץ.

הגה"צ ר' ישראל שפירא אדמו"ר מבלאזשוב.

הגה"ק ר' אליעזר הורוויץ זצ"ל, בנו של רבינו נפתלי מראפשיץ זי"ע, (כן שמע מפי זקנו הגה"ק ר' צבי אלימלך אדמו"ר מבלאזשוב זצ"ל), בנערותו הי' סוחר-יין. פעם בא לרגלי מסחרו על הבציר לאונגרן, שם שמע שבאחד הכפרים נמצא יודי זקן שהכיר עוד את רבינו הבעש"ט זי"ע. תומ"י [תיכף ומיד] מסר את כל עסקיו לידי שותפו ונדד שמה כדי להתראות עם זקן זה ולשמוע מפיו את אשר ראה אצל מרן הבעש"ט הק'.

הנסיעה נמשכה כמה ימים, עד אשר עלה בידו לקבל התקשרות עם עגלות. כאשר הגיע לכפר המבוקש, התענין אחר היודי הלזה, והדריכו {אותה} [אותו] לבית-מזיגה. שם מצא זקן מופלג מגושם מאוד מודד יי"ש עבור ערלים שכורים. רבי ר' אליעזר הגיש אל הזקן ושאל אותו האמת שהוא הכיר את רבינו הבעש"ט הק'. הזקן השיב בקול מגושם שהוא מעולם לא שמע שם כזה. על הפצרת רבי ר' אליעזר גילה לו שיש לו אב אולי הוא ידע לספר מה על דבר האיש אשר שאל עליו. ועל שאלתו היכן נמצא אביו השיב לו שאביו רועה את צאנו בשדה ושם ימצאו.

רבי ר' אליעזר הלך השדה למקום אשר צייר לו הזקן, ושם תחת היער מצא זקן מופלג, בן מאה שנה, עם מקל גדול של רועים בידו בהיותו רועה צאן. כשהגיע אליו שאל גם אותו מה יודע לספר לו על אודות רבינו הבעש"ט הק', השיב לו הזקן הזה ג"כ שהוא מעולם עוד לא שמע שם כזה. אחר כמה הפצרות אמר לו הזקן אולי יש לו לאיש הנדרש גם שם אחר,

אמר לו רבי אליעזר שם האיש הנדרש הוא רבי ישראל, השיב לו הזקן שאיש ששמו רבי ישראל לא הכיר, רק אולי כוונתו על "ישראל'טשע גנ... [=גנב]"? אותו הכיר. שאל אותו רבי אליעזר מה חטאו ומה פשעו של האיש הזה שהוא קורא אותו בשם גרוע כזה?

השיב לו הזקן, החידוש? כי מעשה שהי' כך הי': בטל ילדותי – מספר הזקן – ג"כ הייתי רועה צאן. פעם קרה שנאבדו מעדרי שני כבשים, ולמרות חקורי ודרושי ורוב חפוש אחר חפוש של שבוע ושבועיים לא עלה בידי למצאם. אז יעצה לי אמי ע"ה ששמעה מהשכינות שבישוב הסמוך נמצא איזה עובר אורח ששמו ישראל'טשע שאם באים לפניו עם {אזה} [איזה] בקשה הוא מתפלל להקב"ה ונושעים, וגם מעשה דוגמת שלי היתה, והגניבה נמצאת, לכן מיעצה לי שגם אני אלך אצל האורח הזה. אני באין ברירה באתי לפני האורח ישראל'טשע הוא אמר לי שאם אתן ארבעה קרייצער "לפ{נ}דיון" אז יתפלל להקב"ה. אני מסרתי לידו כאשר ביקש. הוא כתב איזה שורות על נייר קטן, קרא בו והעצים עיניו, ואח"כ הבטיח לי שתמצא הגניבה. אמת שהגנב בעצמו עוד באותו יום החזיר לי הכבשים – הצהיר אותו זקן – , אבל ידע שישראל'טשע הנ"ל לקח מעותי בערמה, כי אני רק רציתי לקיים דברי אמי, אבל הנני בטוח שהגנב הי' מחזיר לי האבידה גם בלתי תפלתו.

הגה"ק שב למקום הבציר. לאחר גמר המלאכה חזר לביתו מאונגרן, ובא לבית אביב הגה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע. כאשר אביו הק' הביט עליו אמר בקול גדול: ר' אליעזר'ל אמור לי האמת איזה מצוה גדולה קיימת

בדרכך זה, כי קרן אור פניך מאוד, באופן אשר לא ראיתי פניך ככה עד כעת? וכאשר ר' אליעזר סיפר לאביו הקדוש מעשה הנ"ל, אמר לו אביו, א"כ שזכית לדבר עם איש אשר הי' לו זכי' להכיר ולדבר עם רבינו אור ישראל וקדושו הבעש"ט זי"ע אין שום חידוש שהנני רואה אור גדול על פניך.

הגה"צ ר' אליעזר טווערסקי שליט"א, אדמו"ר מפאלטיטשען.

א' מתלמידי הבעש"ט זצ"ל אמר שלפעמים להיות "פרים" יותר מדי אינו כשורה, והמליץ ע"ז שמלת "פרים" לא כתיב בתוה"ק, רק אצל בגדיו יהי' "פרומים".

גם אמר שהר"ן בנדרים על מאחכז"ל ר' נתן אומר כל הנודר כאלו בנה במה (נדרים כב-א) כ' וז"ל: ונראה בעיני דלהכי מדמינן לה לבונה במה, משום דסליק אדעתי' דנודר דמצוה קא עביד דרחמנא אמרי' במילי דאיסורא ואיהו נמי אסר אנפשי', וקאמר דטעי, דאדרב' לבונה במה דמי, דנהי דרחמנא אזהרי' לאקרובי קרבנות בפנים אזהרי' דלא לוסיף עלה לבנות במה ולהקריב מבחוץ, ה"נ נהי דרחמנא אסר עלי' דברים האסורים, כי מוסיף איהו אמאי דאסר רחמנא פשע, כענין שאמרו בירושלמי בפרק פותחים, לא דייך במה שאסרה תורה אלא שאתה אוסר עליך דברים אחרים, ושייך בי' נמי האי לישנא משום דנודר מתפיס בקרבן וכיון שאין קרבנו רצוי נמצא כבונה במה ומקריב בחוץ עכ"ל. ומעתה גם זה שרוצה להוסיף על הגזירות דרבנן והמשמרת למשמרת, לפעמים אין זה רצוי, כי כל המוסיף גורע.

הגה"צ ר' אליעזר טווערסקי שליט"א, אדמו"ר מפאלטיטשען.

הגה"ק, מרן יהושע מבעלזא זי"ע פי' עה"כ בפ' וישלח ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך, ויאמר אליו אדוני יודע כי הילדים רכים והצאן והבקר עלות עלי ודפקום יום אחד ומתו כל הצאן, ופי' מרן ז"ל כי עשו הרשע הציע ליעקב אבינו ע"ה, הלא אב א' לכלנו, בני איש אחד נחנו, ואנשים אחים אנחנו, מדוע נתפרד זה מזה בלבוש ובהתנהגות ובנימוס, אדרבא נסעה ונלכה בצוות' ובריעות ובאחוה, ואלכה לנגדך אני אורה לך הדרך אשר תלך בו ותוכיח שאין פרץ ואין יוצאת ואין צווחה ברחובותיך. ולמען ייטב לך וליוצאי חלציך. ויאמר אליו יעקב אדוני עשיו יודע כי לנו הזקנים אולי לא יזיק עוד אם נתחבר אתו, וכיון שעברו עלינו רוב שנותנו שלא חטאנו אולי ניצל גם על להבא ויהי' לנו סייעתא דשמיא שלא נחטא, אבל הילדים רכים, ואפי' כשהם לעצמם, מובדלים ומופרדים מכל השפעות זרות וחיצוניות, מוכרחים אנו להשגיח תדיר בעין פקיחא על כל תהלוכותיהם והתנהגותם, כדי שלא יפלו ח"ו ברשת היצר האורב עליהם מראשית השנה ועד אחרית שנה להסיתם לידי חטא, ולהטות אותם מדרך הישר העולה בית א', ומכש"כ וק"ו אם אסכים להצעתך להרשות להילדים להתחבר אתך ולילך אתך יחד, אז הסכנה הבטוחה מרחפת עליהם חלילה ודפקום יום אחד ומתו כל הצאן בפעם אחת לגמרי בעד האמונה בד' ובתורת משה עבדו. לכן יסלח נא אדוני שאי אפשר לי לקבל הצעתו כלל וכלל, ובכן יעבור נא אדוני לפני עבדו לדרכו בלתנו ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני, ר"ל כפי שנמסר לי מאבותי הקדושים אשר חיו לפני, כי בשום אופן אינני רוצה להטות ממסורת אבות לימין או לשמאל, וא"א לי לוותר עלי' אפי' בקוצו של יוד, ואז יש לי השקפה להחזיקם בדרך הישר בעה"י, כי הבא לטהר מסייעין לו מן השמים ע"ז.

הגה"צ ר' מבב"צ רוטנברג-הלברשטאם אדמו"ר מסאנץ .

רבינו ר' פנחס מקאריץ זי"ע לא הסכים על בניו שיהי' אדמורי"ם, כי ירא שיוכשלו בנגיעה עצמית, וצוה עליהם להתפרנס מיגיע כפם. ובכן העמידו בתי דפוס המפורסם בסלאוויטא, אשר בה הדפיסו ספרי קודש וספרי חסידות.

הגה"צ רמבב"צ רוטנברג-הלברשטאם אדמו"ר מסאנץ.

הרה"צ ר' ליפא מחאמעלניק זצ"ל הי' בנו של רבינו הק' הנועם אלימלך. הוא חיבר הס' אורח לצדיק עה"ת [=על התורה]. הוא דר בתחלה בחמעלניק, ואמר לו אביו הק' היות שעגלה עם עץ להסיק הי' מחירה בחאמעלניק שני זהובים, מוטב יעתיק אהלו לשידלעוו, כי שם העץ יותר בזול. ואמר לו טעמו ונימוקו, כי קור מביא לידי עצלות, ועצלות מזקת ומפסדת עבדות השם.

הגה"צ רמבב"צ רוטנברג-הלברשטאם אדמו"ר מסאנץ.

הגה"ק הבאר מים חיים אבדק"ק צרנוביץ זי"ע הי' תלמידו של מרן ר' מיכל המגיד מזלטשוב. בספרו הק' באר מים חיים מביא הנהגות מרבו ר' מיכל.

בסדורו של שבת הבאר מים חיים מפלפל עם הגאון הנוב"י בנוגע לשם יחוד, מה שהנוב"י מתנגד לאמר', והוא מביא הוכחות וראיות למנהג החסידים לאמר'.

הגה"צ רמב"בצ רוטנברג הלברשטאם, אדמו"ר מסאנץ.

הגה"ק ר' חיים צאנזער מבראד זצ"ל, הי' זקן זקנו של מרן הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, באשר חתן ר' חיים צאנזער מבראד הי' הגאון המקובל ר' ישעי' אלעסקער בעמ"חס חרב פיפיות, חותן ר' שמחה, ור' שמחה הי' אבי אביו של מרן הדברי חיים מסאנץ זי"ע.

(השם הגדולים החדש מהרב אהרון וואלדען אינו מביא כלום מזה).

הגה"צ רמבב"צ רוטנברג הלברשטאם, אדמו"ר מסאנץ.

הרה"צ ר' יצחק אברהם אבלי הכהן זצ"ל אבדק"ק פינטשוב הי' רבו של הגה"ק בעל אור לשמים.

(שם הגדולים החדש מהרב אהרן וואלדען אינו מזכיר מזה כלום).

הגה"צ רמבב"צ רוטנברג הלברשטאם, אדמו"ר מסאנץ.

הגה"צ ר' משה אבק"ק זלאטשוב בן הגה"ק ר' אליעזר רוקח אבדק"ק אמשטערדאם הי' זקנו של מרן רב שר שלו' מבעלזא זי"ע.

(שם הגדולים החדש מהרב אהרון וואלדען אינו מזכיר מזה כלום).

הגה"צ רמבב"צ רוטנברג הלברשטאם, אדמו"ר מסאנץ.

הרה"צ מו"ה שלמה יהודא מלענטשנע הי' תלמידו של רבינו הגה"ק ר' נפתלי מראפשיץ זי"ע.

(שם הגדולים החדש מהרב אהרון וואלדען אינו כותב מזה מאומה).

הרה"ג מו"ה יהושע כ"ץ אבדק"ק סאמבאטהעלי .

הגה"ק מרן נפתלי מראפשיץ זי"ע פ"א [=פעם אחת] אמר שהתורה שבע"פ מתחלת במ"ם: מאימתי קורין את שמע בערבית, ומסיימת במ"ם: ד' יברך את עמו בשלו', ומה טעם? –

ואמר, כי בעת מבטא האות מ"ם אנו מעצימים את הפה בתחלה ובסוף, ובאמצע אנו פותחים את הפה, זאת אומרת מתחלת התורה שבע"פ ועד סופה יקיים ודברת בם, משא"כ [=מה שאין כן] בדברי חול יקיים הדרש שעל זה ולא בדברים בטלים, שיעצים פיו מקודם לכן ואחרי כן.

הרה"ג מו"ה יהושע כ"ץ אבדק"ק סאמבאטהעלי.

הגה"ק ר' מאיר א"ש אבדק"ק אונגוואר זצ"ל כתב על הרבי ר' זושא זי"ע תואר הגאון הצדיק, ושאלו אותו התינח אם כותב עליו הצדיק, אבל מדוע כותב עליו הגאון, - והשיב כי התואר גאון אנו כותבים על רב אשר כתב חידושים על מס' שבת' פסחים וכדומה, אשר כלולים בתוכה כמה מצות עשה, והיינו על המצוות אשר נכללים במסכתות הללו. כמו כן ישנן מצוות ובו תדבקון, מורא השם ואהבת השם, אשר רבי ר' זושא מחדש במצוות אלו חידושים נפלאים כהגאון אשר מחדש בהמצוות של מס' הנ"ל, ומדוע יגרעו אלו מאלו, ולא תהא כהנת כפונדקת. וממילא לו נאה ולו יאה התאר גאון.

הרה"ג מו"ה יהושע כ"ץ אבדק"ק סאמבאטהעלי .

רבינו שר שלו' מבעלזא זי"ע אמר פעם לחבירו הק' ר' שלו' מקאמינקא, שהוא חושש לשיטת רש"י שקודם התפלה אין לעשות מאומה ואפי' ללמוד, אולם היות שאין עולה על דעתי איך אנו יכולים להתפלל מבלי ללמוד מקודם לכן דף גמרא ותוס', וממילא לימוד כזה שייך ממש לתפלה.

מו"ה מרדכי צוקער-ריישא.

רבינו הנועם אלימלך זי"ע טרם שנתגלה לפני חוגים רחבים הי' חולה ר"ל, ועפ"י עצת הרופאים הלך לפוש ולשאוב אויר צח באחד הכפרים שתחת הרי הקארפאטן.

בישובים הסמוכים יצא קול שבא חכם לגבולם וכמה מהתושבים באו על ש"ק לכבודו שמה. בעש"ק אחה"צ הלך רבינו ר' אלימלך למקוה טהורה. בשעה שלבש בגדיו שאל את אחד היהודים שטבלו ג"כ שם על איזה דבר משם. היודי התנצל שאינו יודע כי הוא ג"כ רק עובר אורח. שאלו רבינו באיזה ענין שוה' כאן, והשיב לו ששמע שמעו הטוב של רבי ר' אלימלך, ובהיותו משתוקק מכבר להכירו ולקבל ברכתו בא לשבות הנה. אמר לו רבי ר' אלימלך מה אתה רוצה מגנ... [=מגנב] הזה? האיש בשמעו דברים קשים כאלה מפורשים יוצאים מפי שכנו כעס מאוד וצעק עליו בקול רעש גדול שאם לא ישתוק יתן לו מתנת יד על אשר הרהיב לבזות איש קדוש כזה. האורח אחרי עזבו את המקוה התלבש בבגדי ש"ק ובא לקבל פני רבינו. כאשר בא לפני רבינו נבהל מאוד, כי הכיר ברבינו את האיש אשר הבטיח לו המתנת-יד. בפנים עוצבת בא לפייס את רבינו. הכה לו רבינו על כתפיו שבל ידאוג כלום, כי הגם שהצהרתו הוא אמת, אבל גם הוא כשורה עשה בעת ששמע בזיונו ותבע את עלבונו.

הגה"צ ר' אלעזר שפירא אבדק"ק קיוויאשד

רבינו הבני יששכר זי"ע הי' לו בן שרחץ בקיץ בנהר סאן ונטבע בנהר ר"ל. נהר הזה נמשך על צד בית מדרשו של רבינו. כאשר הגיעה השמועה לא טובה לפני רבינו הבני יששכר, אמר שכעת הוא כבר לאחר מעשה. אולם מקובל בין אנשי וחסידי {דונב} [דינוב] שאפיק הנהר סאן מאז נשתנה ונזל כחצי מיל הלאה מהביהמ"ד של רבינו, ר"ל מאפיקו הישן.

הגה"צ ר' אלעזר שפירא אבדק"ק קיוויאשד

הגה"צ ר' מאיר יודא אדמו"ר מבוקאווסק זצ"ל דייק על הפ' בפ' וישלח אצל אלופי עשיו הי' שמו של א' מהם חנן מלך עכבר,[10] ומדוע זכה אלוף זה לקבל שם חנן אשר הוא מגזרת חנון? – ואמר דהנה חכז"ל אמרו הני עכברי רשיעי נינהו, כי גם קורין לחברותי', ויל"ד [=ויש לדייק] מדוע נקרא מדה זו לרשעות הלא אדרבא אצל חסידה כתיבה שלכן נקראת חסידה שעשתה חסד עם חברותי', רק דהחילוק הוא שהחסידה עשתה חסד עם מה שלה, והעכבר עושה חסד עם של אחרים, ומפני"ז הני עכברי רשיעי נינהו. וי"ל שגם אלוף זה ממשפחת עשו הרשע נקרא שמו חנן, אבל בבחינת מלך עכבר שעשה וגמל חסד עם רכוש של אחרים.

[10] בראשית פרק לו פסוק לח: וַיָּמָת שָׁאוּל וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו בַּעַל חָנָן בֶּן־עַכְבּוֹר.

הגה"צ ר' אלעזר שפירא אבדק"ק קיוויאשד

הגה"צ ר' דוד שפירא בנו של רבינו הבני יששכר זצ"ל הראה על הר האחד בישוב בערטש שכאן טייל אלי' הנביא עם רבי ר' יהושע זצ"ל מדינוב.

הגה"צ רמבב"צ רוטנברג-הלברשטאם, אדמו"ר מסאנץ.

הרה"צ מו"ה נפתלי הירץ זצ"ל אבדק"ק דובנא רבתי, הי' זקנו של הגאון ר' לייביש זצ"ל מטארניגראד, אביו של מרן הדברי חיים מסאנץ זי"ע.

(השם הגדולים החדש מהרב אהרון וואלדען אינו מביא כלום מזה).

הגה"צ רמבב"צ רוטנברג-הלברשטאם, אדמו"ר מסאנץ.

הרה"צ ר' ישעי' מדינאוויץ זצ"ל, כתב הסה"ק "תורה אור" מרבי ר' בער ממעזריטש זי"ע.

הגה"צ רמבב"צ רוטנברג-הלברשטאם, אדמו"ר מסאנץ.

הגה"ג בעל כתר כהונה זצ"ל, באמצע צוואתו – אשר הופיע בקונטרס הצוואות – כותב על תלמידו הגה"ק ר' מאיר הלוי אב"ד אפטא, בעהמח"ס "אור לשמים", שמרכושו יתנו סך מסוים לתלמידו הנ"ל כדי שעי"ז יהי' עילוי לנשמתו.

הגה"צ רמבב"צ רוטנברג-הלברשטאם, אדמו"ר מסאנץ.

הרה"צ ר' גרשון לוצקער זצ"ל, הי' תלמידו של רבינו ר' דובער המגיד ממעזריטש זי"ע.

הגה"צ ר' מבב"צ רוטנברג-הלברשטאם אדמו"ר מסאנץ

את סה"ק "אור המאיר" גדולי פולין העריצו עד למאוד. לעומת זה צדיקי גליציא, כהגה"ק הבני יששכר ורבי נפתלי מראפשיץ זצ"ל, אמרו על הספר שלא רבי ~~מאיר~~ זאב מזיטאמיר כתבו, כ"א איזה מלמד.

הגה"צ ר' מבב"צ רוטנברג-הלברשטאם אדמו"ר מסאנץ.

אמר בשם אביו הרה"צ אבדק"ק ביאלא זצ"ל ששמע מפי מרן הגה"ק הדברי חיים זי"ע, שאמר לפני פטירתו, שבדברי ימי עם ישראל נמצאות תקופות שונות, והיינו שהקב"ה לפרקים ובכל פעם שלח לעולם הזה אישיות מצוינת, אשר המציא דרך חדש בלימוד תוה"ק ובעבדות השם, ואותו איש מצויין קבע חותמו ואישיותו על אותו דור או על אותן דורות, ועד שלא שקעה שמשו של זה זרחה שמשו של צדיק אחר, אשר מתחיל תקופה חדשה, וכן כולם. כמאמר המתני' דריש אבות: משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים, לנביאים, לאנשי כנה"ג, לתנאים, לאמוראים, לרבנן סבוראי, לגאונים, לפוסקים ראשונים, למקובלים. אבינו אור ישראל וקדושו הבעש"ט ושטתו נשלח לעוה"ז על מאה וחמשים שנה (והיינו משנת תק"ל עד שנת תר"פ, כי אחר שנת תר"פ כמעט כל האדמורי"ם היותר מובהקים נדדו ממקומם) ואחר תקופת-מעבר תבא הנהגה חדשה, ר"ל דרך חדשה בעבדות השם.

מו"ה יוסף משה גוטמאן בן הגה"צ דקמנץ-פודלוסק

אביו זצ"ל, שנולד בסדילקוב, והי' נגד לרבינו ה-דגל מחנה אפרים זי"ע, סיפר לו ששמע מאבותיו הק', שבמקום שה-"דגל" שמש ברבנות, הי' המנהג ששכרו את הרבנות מהפריץ, ואח"כ מלאו את כסא הרבנות עם הרב הנבחר ע"י בני הקהלה על זמן קבוע. ככה עשו גם בעת שבחרו במרן "הדגל".

אחר עבור איזה שנים שהדגל שמש שם ברבנות, הגיע הזמן שהדגל ישיא בתו היחידה שהגיעה לפרק בתולה נישאת. בהקהלה יצא קול שרבם רוצה לעשות הנישואין במקור אחר. מנהלי קהלתו התייצבו לפניו בקובלנא שלא יבזה אותם ע"י העברת החתונה למקום אחר. ה"דגל" ביקש מאתם שלושה ימין להתחשב. אחר ג' ימים נענה למבוקשם לישאר במקומם.

על החתונה נתאספו צדיקי הדור. רבי ר' זושא לא ידע מהחתונה, רק ראה איזה אור גדול ממשיך משם.

אחר החתונה, בשבת שבז' ימי המשתה קודם מוסף הכה הגבאי על השלחן שרוצה להשכיר את הרבנות ולהוציאה מידי הדגל לכל מי שירצה. רבינו הדגל השיב ע"ז. הוא ידע במוקדם שעושה לקהלתו טובה גדולה במה שעשה חתונת בתו בקהלתם, וגם זאת ידע שיגמלו לו רעה תחת טובה. ובעת שמנהלי הקהלה התחננו לפניו שיעשה החתונה במקומם, ביקשם שיתנו לו זמן שלושה ימים על תשובה, כוונתו היתה שבאותו זמן יתחשב אם יגמלו לו עוולה קטנה שיסבול אותה אז יסכים לישאר שם, ואם יגמלו לו רעה

גדולה שלא יוכל לסבול אותה אז ידחה בקשתם ויעביר החתונה ממקומם. אבל – סיים רבינו הדגל – כעת רואה שעל רעה גדולה כזאת שיגמלו לו תחת טובתו, לא פלל.

מו"ה יוסף משה גוטמאן בן הגה"צ דקמנץ-פודלוסק

אמר בשם אביו זצ"ל, שהגה"ק מו"ה משה צבי מסאוואראן זצ"ל, פעם הי' בבארדיטשוב. בהאכסני' אשר התאכסן בתוכה צוה להסיר את כל המראות באותו חדר בעל הכותלים.

אחר שהרבי מסאוואראן עזב את ברדיטשוב, תומ"י [תכף ומייד] הגיע שמה מרן ר' ישראל מרוזין זי"ע. מרן מרוזין התאכסן ג"כ במלון זה ובאותו חדר. בעל האכסני' שאל את רבינו מרוזין אם הוא מבקש ג"כ שיסיר את כל המראות מעל הכותלים, כאשר ביקש הרבי מסאוואראן. השיב מרן מרוזין, להרבי מסאוואראן יש לו הקפדה אם רואה עוד רבי שם, אבל לי לא איכפת גם אם אני רואה רבי אחר כאן.

מו"ה יוסף משה גוטמאן בן הגה"צ דקמנץ-פודלוסק.

סיפר בשם אביו זצ"ל, שהגה"ק משה יודא מסאוראן זצ"ל פעם בא לאיזה ישוב לשבות שם. ביום ה' כאשר התקרב לאותו ישוב יצאו לקראתו אנשים, נשים וטף כדי לקבל פניו. בהתלהבותם אחדי[?] הגברים התירו הסוסים מלפני העגלה והם משכו עגלתו עד בואם למלונו.

הרבי פחד שלא יגבה לבו ע"י כבוד מרובה כזה ועוד יבא לידי גאוה, התחיל להתחשב על "מאין באת", עד שנחלה עי"ז. מרן מרוזין – כאשר ספרו לו זאת – השיב, שהרבי מסאוראן הוא ~~התחייב בנפשו~~ דאפסיד אנפשי' כי מוטב הי' לו להתחשב על "לפני מי אתה עומד".

מו"ה יוסף משה גוטמאן בן הגה"צ דקמנץ-פודלוסק.

שמע מאביו זצ"ל. יודי א' שעמד בשעת מעשה סיפר זאת לאביו. כאשר הביאו לפני רבי ר' יצחק טווערסקי מסקווערא זצ"ל בפעם הראשון את הסה"ק "בין אהרן" מהגה"ק ר' אהרון הגדול מקארלין זצ"ל, ראה יהודי הזה בעצמו את רבי ר' יצחק, אשר אצבעותיו היו טרישים, ואולי משגדון (רעאומאטיזם), והי' מדפדף בעלי הספר מדף לדף, בלי שום הערה. פתאום עמד רבי ר' יצחק על מקום אחד, והוציא קול גדול בלשון התפעלות ותימה, ואמר "על גדלות כזה לא חשבתיו". ואמר לפני העומדים מסביב, שעל הפסוק: ויאמן העם וישמעו כי פקד ד' את בנ"י, פי' בבית אהרן שהפשט הוא כי פקד מלשון "המפקיד" ר"ל שהאמינו שבכל איש ישראל טמון השם, ומזה נתפעל כ"כ.

מו"ה יוסף משה גוטמאן בן הגה"צ דקמנץ-פודולסק

אביו זצ"ל אכל ארוחתו אחר החתונה אצל הרבנית מישקוטא, בת רבי ר' יוסף משה, בנו של מרן אוהב ישראל מאפטא זי"ע היא ספרה לאביו שהיתה בשעת מעשה: הרבנית חוה, אמו של מרן ישראל מרוזין בטל ילדותו נסעה עם בנה לרבינו אוהב ישראל מאפטא.

בשעת התפרדותם, פתח מרן מאפטא את החלון וצעק אחר המרכבה: "לכי לדרכך, רבנית, אשרי יולדתו! אשרי יולדתו!["]

רבי יוסקא, כאשר שמע הצהרה כזאת מפורש יוצא מפי מרן מאפטא על האברך צעיר לימים הרבי מרוזין, התלונן לפני מרן מאפטא, ואמר לפניו: רבינו! אני איש אמת שאיני יכול לסבול עוולה, כאן עוד נמצא אחד בשם ישראל ויש לו ג"כ בגד עם עורות "בערקעלעך", ועכ"ז אין אומרים עליו "אשרי יולדתו".

השיב מרן מאפטא ע"ז "אתם צוחקים מאברך זה. תדעו שאברך זה הוא בקי בשבילי דרקיע, כאשר איש ממעזיבוז בקי בשבילי דמעזיבוז, וגם זאת שאברך זה אינו אומר דבר למטה, עד אשר מקבל במוקדם רשות עלי' מלמעלה.

שמע מאביו זצ"ל בא לפניו יודי מסדילקעוו, וספר לו את מה דלקמן:

רבי ר' זושא זי"ע התאכסן פעם אצל הסבא שלו בסדילקעוו. הסבא שלו הי' עני ר"ל, והי' לו בת שהגיעה לפרקה, והי' לו השקפה להשיאה לבחור מופלג, אולם העיכוב הי' שלא הי' לאל ידו לסלק נדן המבוקש, ובכן שפך שיחו לפני רבי ר' זושא וביקש עצה {ותשויה} [ותושיה] מאתו.

הישוב סדילקעוו הי' שייך בימים ההם לרכושו של איזה פריץ, וכל א' מתושבי הישוב הי' מחויב לסלק מס לאותו פריץ. רבי ר' זושא שאל את בעל אכסני'[ה] שלו אם אין לו איזה טענה או תביעה נגד הפריץ? – השיב הבעה"ב: לא! שאלו רבי ר' זושא היתכן ואולי? – אמר הבעה"ב[=בעל הבית]: אינני זוכר. רבי ר' זושא הפציר בו: ועכ"ז אולי ואפשר? – השיב הבעה"ב דבר זה – אשר הרבי חושב – הוא דבר מועט כ"כ שאינו נחשב לטענה. ביקש אותו רבי ר' זושא שיספר לו בפרטיות את כל ונכחת.[11] הבעה"ב התחיל לספר:

שהפריץ פעם לפני כמה שנים עבר במרכבתו דרך ביתו, ואז הפיל את הכפיס שאצל הקיר. אמר רבי ר' זושא, שזה טענה גדולה היא נגד הפריץ! ובכן לך לפני הפריץ ואמור לו שיש לך קובלנא נגדו. הבעה"ב מאן ואמר, הלא הפריץ יצחוק בי בטענה כזה? – אמר לו רבי ר' זושא. לך! ואני אמסור לידך קמיע. רבי ר' זושא שאלו על שם הפריץ ועל שם אמו, ומסר לידו הקמיע, וברכו לשלו'.

הבעל אכסני' לא הרהיב לסרב לפקודת רבי ר' זושא, ובפחי נפש הלך לדרכו אל הפריץ. כשהגיע לפני הפריץ שאלו הפריץ על או{ו}תו. היהודי

[11] ע"פ בראשית פרק כ פסוק טז לְכָל אֲשֶׁר אִתָּךְ וְאֵת כֹּל וְנֹכֵחַת.

סדר לפניו תביעתו על אותו כפיס אצל הקיר שלו אשר הפך לפני שנים דרך ביתו. הפריץ צחק על טענתו, אולם חיש מהר נתמלא עליו חימה וזרקו מביתו.

כעבור שעה הפריץ אלץ משמשו אחריו, וקראו בחזרה, ואמר לו: אמור שוב שנית מה טענה לך אלי. הפריץ כשמוע תביעתו נתמלא עוד יותר בכעס וזרקו החוצה. היהודי הלך לדרכו. כעבור שעה שלח משמשו עוד הפעם אחר היהודי. היהודי חזר על דבריו, והפריץ גם כעת זרקו מביתו.

אנשי סדילקעוו זכרו שהיהודי הזה. אחרי שהפריץ זרקו פעמים רבים מביתו, לבסוף לא אבה עוד לציית לקריאת הפריץ להתייצב לפניו, עד שהפריץ שלח אחריו כמה מעבדיו, והם תפסו את ראשי אדרתו וככה משכו אותו באלמות דרך רחובי סדילקעוו עד אשר עלה בידם להציגו לפני הפריץ.

חידוש גדול – אמר הפריץ לפני היהודי שאין לי מנוחה מתביעתך. ובכן אני אתן לך עץ מיערי כדי לבנות ביתך מחדש. הפריץ פקד על משק-ביתו שימסור לו עץ כדאי והותר. היהודי קבל עץ הרבה כ"כ, עד שהספיק לא לבד לבנות ביתו. רק גם להשיא את בתו להבחור הנ"ל ולסלק את הנדן המבוקש.

אביו הרה"צ זצ"ל ראה בעצמו הקמיע, ובה כתוב: "{משב־ע} [משביע] אני עליך פריץ פלוני בן פלוני שלא יהי' לך מנוחה עד שתמלא רצון יהודי זה".

הגה"צ ר' ישראל שפירא, אדמו"ר מבלוזשוב.

הרה"צ ר' מרדכי יוסף {מאיזביצין} [מאיזביצא], תלמידו של הגה"ק ר' מנחם מענדל מקאצק זצ"ל, עזב את רבו מקאצק, מטעם ששטת רבו היתה, שהחסידות הוא ענין גבוה מבחינת ראיתי בני עלי' והמה מועטים, שאינם יכולים להשיג כ"א אנשים מצוינים, אולם עם אנשים פשוטים אין {כדטי} [כדאי] לטפל, כדי שלא לגשם את הרעיון.

לעומת זה אדמו"ר, תלמידו הנ"ל הלך בשיטת הרוב, אשר סברו שהעיקר בשיטת החסידות הוא אדרב' לקרב חוגים היותר רחבים מהמוני עם להשיטה בכלל ולעבדות השם בפרט.

הגה"צ ר' ישראל שפירא, אמדו"ר מבלוזשוב.

רבינו רב שר שלו' מבעלזא זי"ע, אמר פעם על זוגתו הרבנית הצדקת המפורסמת, אשת חבר כחבר, מרת מלכה ע"ה, בדרך צחות: ומלכי צדק מלך שלם, ופי' אם מלכה צדקת היא, אז שלום הוא מלך.

הרב טייכמאן-ברוקלין-וואלאווא.

שמע מפי הגה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע פעם בליל כל נדרי, שחל להיות בשבת, שאמר פי' התפלה בשובה ונחת {יושעון} [תושעון], עפי"מ שמפורסם בשם רבינו הק' מבארדוטשוב זי"ע שאמר פעם בר"ח שחל להיות בשבת, רבש"ע הנך מקיים תורה ומצות, פסק הלכה הוא שפקוח נפש כדי להציל נפש ישראל דוחה שבת, ובכן מחוייב אתה על כרחך לכתוב אותנו ואת כל בית ישראל בזה ראש השנה שחל להיות בשבת לחיים טובים ולשלו', לבני חיי ומזוני ולכל טוב, כי בשלילותה ח"ו תדע שאגלה לכל העולם שחללת ש"ק, כי התינח בר"ה שחל בחול בידך לאמר שטעינו בקביעא דירחא, או כאשר דרשו חכז"ל על לקל גומר עלי, אבל על ש"ק הלא אין שייך זאת, לכן אין לך ברירה אחרת רק שתושיע את עמך ישראל ובזה פי' מרן מבעלזא זי"ע בשובה זו יוה"כ שחל ביום ש"ק שהיא עונג ונחת יש לנו בעזר השם השקפה טובה על יושעון.

מו"ה מנחם מענדל כ"ץ-ברוקלין.

שמע מפי רבו הגה"צ ר' שמואל רוזנברג זצ"ל אב"ד ור"מ אונצדארף, שרבו הנ"ל בהיותו צעיר לימים ורב בטשאבא פ"א שבת אצל מרן הדברי חיים זי"ע בסאנץ. בליל ש"ק החליט ליצא חובת קידוש ע"י שמיעה מפי מרן זצ"ל. וכן הי'. אולם לרגלי ההמון רב לא שמע כל תיבה מפי מרן, ובכן הי' נבוך ברעיונותיו אם יצא ידי חובת קידוש אליבא דכל הפוסקים. אחר הקידוש פתאום שמע שקוראים את שמו, ובא לפני מרן. רבינו אמר לו כדברים האלה: "הרב מטשאבא! בעצם אנו מתכוונים להוציא בקידוש ידי חובת כל השומעים, עכ"ז מע"כ [=מעלת כבודו] יעשה קידוש לעצמו", ותומ"י [=ותיכף ומיד] צוה למלאות לו כוס יין, ועשה קידוש בפני עצמו, ויהי לנס.

מו"ה מנחם מענדל כ"ץ-ברוקלין.

פעם שמע מפי רבו הגה"צ ר' שמואל רוזנברג זצ"ל אב"ד אונצדארף בדברו על שלחנו, מוקף עם שלש מאות תלמידיו, ממהות השיריים, ואמר שיש לזה סמך מן התורה במה דכתיב והנותרת מן המנחה לאהרון ולבניו קדש קדשים מאשי ד'.
(רבו הזכיר את המקור ממי שמע זאת, אבל הוא שכח).

מו"ה מנחם מענדל כ"ץ-ברוקלין.

הגה"ק ר' מנחם מענדל מקאצק אמר שישנם כמה סוגים בעבדות השם. הא' מתבודד בינו לבין עצמו מסגף א"ע [=את עצמו] ומקדיש כל עתותיו בלתי לד' לבדו. משא"כ [=מה שאין כן] השני תופס השטה שאוכל ושותה וישן כדרך כל בני אדם, רק שעושה כל זאת בקדושה ובטהרה. ואמר מרן שהשני הוא יותר חשוב לפניו מן הראשון, כי התוה"ק אמרה ואנשי קודש תהיון לי "מענשליך הייליג זאלט איהר זיין צי מיר".

מו"ה מנחם מענדל כ"ץ-ברוקלין.

מרן השפת אמת מגור זי"ע אמר על הא דאמר מתי יגיעון מעשי למעשה אבותי, ויל"ד [=ויש לדייק] הלא אמרו חכז"ל אם הראשונים כמלאכים וכו' נמצא שכל דור הוא יותר קלוש מחבריתו, ובכן איזה השקפה יוכל להיות לאדם שיגיעו מעשיו למעשה אבותיו?

רק דחוט-ברזל כשהוא לבדו אין לו ערך כ"כ, רק כשהוא בא בנגיעה עם חוט-החשמל אז מקבל כחו ובידו להתחמם וגם לחמם אחרים ולהפיץ אור. לכן אמר מתי "יגיעון" מעשי שיבאו לידי נגיעה עם מעשה אבותי ויתחממו מאתם, ועי"ז עוד יש לי השקפה שאחמם עוד גם אחרים וגם אזכה להפיץ אור.

מו"ה מנחם מענדל כ"ץ-ברוקלין.

א' מתלמידי הבעש"ט אמר ד' משמים השקיף על בני אדם, ר"ל השם משמים צופה ומביט על הבנים ובנות איך מתנהגים הם, כי הדור הישן עוד המה מחזקים בתומם, אבל על הדור החדש אינם משגיחים ועוזבים אותם לרדוף אחרי תאוות לבם.

מו"ה מנחם מענדל כ"ץ-ברוקלין.

הרה"צ ר' מרדכי לעכעוויטשער זצ"ל השיב לרבי משה סלונימער על דבר שאלתו, אם נשאר מרבותיו תורה וחבורים, ואמר – הן. ושאל, אם בכתבי יד או בדפוס? – והשיב: לא, כ"א "אויף אידישע הערצער" [=בלב היהודי], כמו כתבם על לוח לבך.

מו"ה אברהם שטיינמעטץ-בודאפעסט-ברוקלין.

אמר בשם הגה"ק ר' חיים מקוסיב זי"ע על הא דרבי יהושע בן לוי קפץ לגן-עדן, אזל אשכחי' לרשב"י, א"ל את הוא בר לואי, א"ל הן, נראתה קשת בימיך, א"ל הן, א"כ אי אתה בר לואי, ולא היא דבאמת לא נראתה קשת בימיו, אלא סבר לא אחזיק טיבותא לנפשאי, ע"כ. והקשה אם באמת לא נראתה קשת בימי רבי יהושע בן לוי מדוע אמר הן, ועוד קשה מדוע אינו בר לואי בעבור זה?

ואמר, כי קשת ר"ת קנאה, שנאה, תאוה. וצדיק הדור צריך להתאמץ לבטל ג' מדות מגונות הללו מבני דורו, לכן שאלו רשב"י אם ביטל מדת קשת בימיו, והשיב רבי יהושע בן לוי הן, דמשתמע גם אין, ר"ל תשובה דמשמעתו בשני אופנים הן ולאו, ורשב"י אשר הבין עליו שלא נראתה, א"ל א"כ מדוע מכריזין עליך ברקיע "בר ליואי", דוגמת בן עזאי ובן זומא שלא היו מוסמכים, כי אי אתה בר ליואי, רק תואר גדול יותר מזה נאה לך.

מו"ה אברהם שטיינמעטץ-בודאפעסט-ברוקלין.

הגה"ק ר' חיים מקוסיב זי"ע פי' עה"פ ותען חנה ותאמר לא אדוני אשה קשת רוח אנכי (שמואל א-ט"ו), כי קשת ר"ת קנאה, שנאה, תאוה, לכן התנצלה חנה לפני עלי הכהן ואמרה שהיא לא תקנה שלש מדות מגונות הללו.

מו"ה אברהם שטיינמעטץ-בודאפעסט.

הגה"צ ר' יעקב שמשון זצ"ל, בנו של רבי חיים מקאסוב, אמר עה"פ בתהלים, כי עוני אגיד אדאג מחטאתי, ר"ל כי עוני הוא שרק אגיד בפה שאדאג מחטאתי, אבל באמת בלב ובפועל אינו כן.

מו"ה אברהם שטיינמעטץ-בודאפעסט-ברוקלין.

הגה"ק ר' חיים מקאסיב זי"ע פעם במוש"ק, כאשר כבר נתקרב סוף זמן קידוש לבנה, והשמים התקדרו בעבים, וירד גשם שוטף על הארץ, ולא הי' שום השקפה על שמים בהירים, ואנ"ש הצטערו מאוד שלא יעברו הזמן באותו חודש. פתאום ביקש רבי חיים את אדרתו, ויצא החוצה, והביט כלפי השמים, ושב לביתו בבגדים לחים, ואמר:

באברהם אע"ה כתיב ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספור אותם ויאמר כה יהי' זרעך, ויל"ד [=ויש לדייק] על ויאמר השני שהוא מיותר? רק דהקב"ה הוציא את אאע"ה החוצה ואמר לו הבט נא כלפי השמים וספור מלשון ספיר ויהלום, ר"ל שיבהיר את הככבים, אם תוכל לספור אותם, והשיב אאע"ה שבידו לעשות זאת, ע"ז השיב לו הקב"ה שנית ויאמר לו כה יהי' זרעך, גם הם יהי' ביכלתם להזהיר הככבים. ובן הי' שאחר עבור איזו רגעים נשב הרוח ונזהר הרקיע והככבים והלבנה נתגלו והלך רבי חיים עם חסידיו החוצה וקדשו הלבנה בהירה בשמחה ובדביקות.

הגה"צ ר' משה רוקח אדמו"ר דקאזלאוו.

רבי חיים הכהן רפאפארט הראשון אבדק"ק לבוב התחבר עם רבינו הבעש"ט זי"ע במלחמתו נגד הפרנקיסטים ימ"ש.
בחברותם עוד היו רבי מאיר בן ר' יעקב הגדול מפרעמישלן ורבי משה פאסטיך, רבי משה פאסטיך הי' הסבא של הגאון מהרש"ם מברעזאן זצ"ל.

<u>הגה"צ ר' משה רוקח אדמו"ר דקאזלאוו.</u>

הרבנית הצדקת של רבינו הבעש"ט היתה קרובו של הגאון ר' יחזקאל לאנדא מפראג, הנוב"י זצ"ל.

<u>הגה"צ ר' משה רוקח, אדמו"ר דקאזלאוו.</u>

הרבנית הצדיקת של הנוב"י היתה עם בקשתה אצל רבינו הק' הבעש"ט זי"ע, בידיעת בעלה הנוב"י זצ"ל.

<u>הגה"צ ר' משה רוקח, אדמו"ר דקאזלאוו.</u>

(עובדא זו שמע מאבותיו הק', וגם הגה"ג מהרש"ם מברעזאן דבר ממנ').

יש סוד גדול בנטילת ידיים שאינו נתגלה כ"א לצדיק החד בדרא. סוד זה הי' נמסר בדורו של רבינו הבעש"ט בתחלה לאוה"ח הקדוש.

פעם קרה שרבינו הבעש"ט בשעת נט"י לשלש סעודות האריך הרבה מאוד יותר מכפי הרגלו. אחר עבור איזה ימים אכן נודע הדבר כי אז בשעת נט"י נודע לו סוד של נט"י. זאת הייתה סבת השהיה הארוכה.

רבינו הבעש"ט ע"י שסוד הזה נתגלה לו אז, הרגיש שצדיק הדור האוה"ח הק' נסתלק בעת ההיא.

הגה"צ ר' משה רוקח, אדמו"ר דקאזלאוו.

רבינו הבעש"ט זי"ע רצה לקיים מצות שימוש ת"ח, והלך בדיוק אל הגאון הפני יהושע זצ"ל עבור זה. בבואו שמה חכה עד שעת הכושר, ומסר להפנ"י קערית מים כדי לנטול את ידיו.

<u>הגה"צ ר' משה רוקח אדמו"ר דקאזלאוו</u>.

הרב הגאון ר' י"ל מרגליות, אבדק"ק פראנקפורט דאדר, בעהמח"ס אגרת המליצה ושא"ס, בנסעו להנוב"י ליקח הסכמה על ספרו, הלך במוקדם אל רבינו הבעש"ט שיתפלל עבורו שישא חן לפני הגאון הנוב"י.

<u>הגה"צ ר' משה רוקח, אדמו"ר דקאזלאוו.</u>

הג"ר יעקבקא מבראד, בנו של הגאון הנוב"י, פעם נסע בשליחות קהל בראד, באיזה ענין כללי ונחוץ, לעיר הבירה ווינה להתייצב לפני הקיסר. טרם נסיעתו נתברך מתלמידי הבעש"ט שישא חן בעיני הקיסר.

<u>הגה"צ ר' משה רוקח, אדמו"ר דקאזלאוו.</u>

הגאון הספרדי ר' חיים פאלאגי זצ"ל, מסאלוניקי, בספרו "ספר תורה וחיים" בסי' כ"ו אות גלגול וז"ל:

פ"א נכנס הרב בעל שם טוב לעמיקות גדול, והלך בהתבוננות זו ג' ימים וג' לילות ולא ידע כלום מזה. אח"כ הכיר שהוא במדבר גדול רחוק מאוד, ובאה לפניו צפרדע גדולה וגו' זה ת"ק שנים שנתגלגל בה ת"ח שזלזל בנט"י [=בנטילת ידיים] וגו' עיי"ש [=עיין שם] באריכות.

הגה"צ ר' משה רוקח, אדמו"ר מקאזלאוו.

שמע מפי אביו זצ"ל: הגה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע נסע פעם לטרנופול. בימים ההם שמש שם ברבנות אז הגאון בעל "מנחת חינוך", אז הגאון ר' אברהם יושיע העשל באבד בעהמח"ס "ספר יהושע". בטרנופול ישב אז יוסף פערל בן מרים הידוע, אשר שפך בוז וקלון על ד' ועל משיחו. יוסף פערל זה שלח את בתו לפני רבי ר' מאיר עם פתקא ופ"נ בכיסה. הפ"נ הי' איזה שטר כסף שנפסל ונאסר מטעם הממשלה. כאשר בתו של יוסף פערל הנ"ל עזבה את חדרו של רבי מאיר, לקח רבי מאיר את השטר-כסף אשר קבל מאתה והדליק אתו את מקטרתו. אנ"ש העומדים סביב לשלחנו המה ראו כן תמהו על אבוד מעות כזה ע"י הרבי, ובחשבם שהרבי מסתמא טעה ולקח את השטר-כסף תחת ניר. פתאום סבבו שוטרים את חדר הרבי וחפשו בחורין ובסדקין אחר השטר-כסף הנ"ל, אולם כמובן לא מצאו מאומה, ועי"ז ניצל הרבי ממאסר. ויהי לנס.

הרה"ח מו"ה ישראל זינגער-אונגוואר.

רבינו ר' דובער המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע קודם שנתקשר עם רבינו הבעש"ט הי' ראש ישיבה בראוני.

הרה"ח מו"ה ישראל זינגער-אונגוואר-ניוארק.

שמע מפי הגה"ק ר' צבי הירש שפירא, בעל ה-"דרכי תשובה", אבדק"ק מונקאטש, בעת שפי' הפ' שובו לכם לאהליכם, ואמר מלת לכם מורה על אכילה, כמאחכז"ל הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, והיינו ע"י שיריים שיחלק בעולם האמת ינצח את אלו הקמים עליו, וזה פי' שובו לכם לאהליכם.

בנו הגה"ק בעל מנחת אלעזר זי"י שהי' לנוכח בשעה זו, אמר: אבא! לאהליכם הפי' בבית מקדשינו שיב"ב. באותה שנה נסתלק הדרכי תשובה זי"ע.

הרה"ח מו"ה ישראל זינגער-אונגוואר-ניוארק.

הגאון הנוב"י בעודו בבראד פסק איזה שאלת או"ה שהביאו לפניו על כשר. רבינו הבעש"ט, שהי' אז עוד טרם התגלותו, אמר שגם הוא רואה על השאלה שהיא כשירה. הנוב"י שאל אותו בתמהון מהיכן יודע הוא זאת. והשיב הבעש"ט שעל כל בעל חי או דבר הבא מן החי נתראה אם הוא כשר או טריפה.

מו"ה אברהם שטיינמעטץ-בודאפעסט-ברוקלין.

הגה"ק ר' מענדילע קוסיבער זי"ע בעמהח"{ח}ס אהבת שלו', אחר שנסתלק, חסידיו התאספו והתייעצו בינם לבין עצמם לאיזה רבי יסעו מכאן ואילך. הי' ביניהם א' מגדולי חסידי קוסיב, ושמו ר' פישל מלערדינא (מרמורש), הוא בעצמו הי' מקובל מובהק. ר' פישל דנן יעץ לחבריו שטרם כל ינסו לנסוע לרבי חיים מקאסוב על ש"ק א', והוא – ר' פישל – אחר שישמע ממנו "חקל תפיחין" ידע ויאמר להם תומ"י אם רבי חיים ראוי הוא להיות רבי או לא.

החברים הקשיבו לקול ר' פישל, ונסעו כולם בצוותא לשבות בקוסיב. כאשר החברייא הגיע לקאסוב ובאו לפני רבי חיים זצ"ל, א' משאלותיו הראשונים של הרבי הי' אל ר' פישל, אם הוא עושה קידוש בכל ליל ש"ק על יין? – והשיב ר' פישל שלרוב הוא עושה קידוש על יין, אולם לפרקים מתרחש שאין לו מי שיביא לו יין מסיגעט. אמר לו רבי חיים: ר' פישל! יודי אשר אינו עושה קידוש בכל ליל ש"ק על יין אינו יכול להיות מבין על "חקל תפיחין".

עוד באותו ש"ק החליטו כל חסידים הללו לקבל ע"ע מרות רבי חיים מקוסיב זי"ע.

ר' פישלו מסטרימטעראַ (מרמורש) אחר חתונתו לקח את כל הנדוניא שלו, ונסע לסיגעט כדי לקנות סחורה ולעסוק במסחר. בשובו מסיגעט עם עגלה מלאה מסחורה שקנה, לעת ערב סר לאחת האכסניות שעל אם הדרך ולן שם. בבוקר כאשר קם ממשכבו נודע לו שבחשכת הלילה נגנב כל סחורתו. האברך ר' פישל נדהם, וכמעט שנחלה מרוב צערו ויגונו על איבוד כל הונו ר"ל.

רבי יעקב שמשון זצ"ל, בנו של רבי חיים בקאסוב, זי"ע, שבת אז בסעלישט (מרמורש). האברך ר' פישל לא הרהיב להתראות עם אשתו וחותנו, ובכל עוד טרם נסעו לביתו בא לפני הרבי בדמעתו על לחייו, כי כל הנדוניא שלו היתה משוקעת בסחורה זו. אותה שבוע היתה פרשת פנחס. אמר לו הרבי, תאמין לי שאני לא הייתי בכפר הזה באותה לילה, אבל לך אצל פנחס בן אלעזר. האברך ר' פישל, אחר שהרבי לא יעץ לו שום ממשות, רק שנה ושלש לו "לך אצל פנחס בן אלעזר" עזב את חדר הרבי בכעס והלך לדרכו, אולי יעלה בידו למצא איזה שמץ או זכר מסחורתו או מעקבות הגנב. ככה הגיע לאחד הכפרים בבוקר השכם בלב מלא עצבות ודאגה. ראשית דרכו הי' לביהמ"ד להתפלל. זה הי' ביום ב' לשבוע. בקריאת התורה פתאום נתעורר בעת שמעו שקראו לתורה את האחד בשם "פנחס בן אלעזר". אז נזכר מדברי הרבי, והתחיל לחקור ולדרוש אחרי האיש ומהותו, עד שאכן נודע הדבר שזה הי' הגנב, ועוד באותו יום מצאו השוטרים את כל סחורתו והחזירו אותה בלי שום מגרוע לר' פישל דנן.

הרה"ח מו"ה אבראהם שטיינמעץ-בודאפעסט-ברוקלין.

-

הרה"ק ר' משה מקוסיב זצ"ל דייק עה"פ ידוע תדע כי גר יהי' זרעך וכו', ואמר הקב"ה שכרת ברית אהבה עם אאע"ה איך בישר אותו פתאום בבשורה כזו?

גם דייק מה זאת בארץ לא להם, הלא פשיטא שלגבי גר ארץ נכרי' לא להם הוא?

אח"כ כתיב בפרשה ודור רביעי ישובו הנה כי לא שלם עון האמורי עד הנה. ודייק מה איכפת לי' לאאע"ה [=לאברהם אבינו עליו השלום] עון האמורי?

במלחמת עמלך דייק מדוע לא לחם מרע"ה [=משה רבינו עליו השלום], הרועה נאמר לישראל, במלחמתו הראשונה נגד שונאו של עם ישראל ושלח את יהושע ללחום נגד עמלק?

עוד דייק מה זה חתך ערלות וזרקן כלפי מעלה?

עה"פ ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב דייק הלא מלכי עמלך נקראו אגג, ועמלק נקרא העם בעצמו, וא"כ איך שייך לאמר את עמלק ואת עמו?

עוד דייק אם הי' לפי חרב אינו שייך לאמר ויחלוש, רק ויהרוג?

ואמר רבי משה זצ"ל, שלפי ספרי קבלה חטאו של אדה"ר הי' שיצאו ממנו בני דלא מעלי בק"ל שנים. את חטא זה רצו אבות הקדושים לתקן, וגם עלינו מוטל החוב לתקן. ובכן אאע"ה תקן חלקו; יצחק אע"ה תקן חלקו, אולם יצא ממנו עשו, ואיך יכול להיות התיקון על חטאו של אדה"ר, לכן בישר הקב"ה לאאע"ה בשורה טובה

ידעו תדע כי גר יהי' זרעך במצרים על חטא לא להם, רק על של אדה"ר, והסבה לזה כי לא שלם עון האמורי ר"ל עשו עד הנה, לכן צריכים בני יעקב לתקן זאת במצרים. ובזה שחתך ערלות וזרקן כלפי מעלה הראה שבני יעקב עד עתה עוד לא זכו לתקן את חטא הידוע של אדה"ר.

ועל הדיוק מדוע לא לחם מרע"ה בעצמו במלחמתו הראשונה נגד עמלק ושלח את יהושע, רק דכל המלחמות שלחמו ישראל נגד עמלק היו תמיד ע"י בני רחל, והיינו שאול בן קיש איש ימיני נגד אגג, לעתיד לבא יבא ג"כ בתחלה משיח בן יוסף, לכן גם כעת הוכרח יהושע דאתי מאפרים להלחם עם עמלק. והנה אותיות עמלק נוטריקון עם קל, ר"ל עם הבאים מבני דלא מעלי שנולדו מאדה"ר [=מאדם הראשון] באותן ק"ל שנים. לכן יהושע לחם נגד הכוחות הבאו מאותן ק"ל שנים וגם נגד עם עמלק, לכן לחם לפי חרב בב' אופנים בפועל, וגם ע"י חרבות צורים, לכן רק ויחלוש אותן יהושיע, כי זה הי' העיקר תכלית.

הרה"ח ר' אברהם שטיינמעץ-בודאפעסט- ברוקלין.

הגה"צ ר' יעקב שמשון זצ"ל, בנו של רבי חיים מקוסיב, הי' ממלא מקומו של אביו זצ"ל כאב"ד בקוסיב. הרבי ר' שמואל, בנו של מרן יהושע מבעלזא זי"ע, אבדק"ק סקאהל נשא בתו של הגה"ק ר' מענדיל מוויזניצא. רבי יעקב שמשון הנ"ל הי' ג"כ על החתונה. רבי יעקב שמשון לא הרגיל לאמר תורה. אולם מרן מבעלזא אלץ עליו לאמר דבר תורה. אז הי' פ' ואתחנן, ואמר: כתיב ודברת בם ודרשו חכז"ל ולא בדברים בטלים, הפי' בזה שבדברי תורה בעצמם צריכים אנו ליזהר שלא לומר דברים בטלים.

,

<u>הרב יואל אשכנזי-טברי' עיה"ק תוב"ב</u>.

שמע מפי צדיק גדול א' שאמר: לא נוכל לעבוד את ד' עד בואנו שמה, ביז מיר האלטין [= עד שאוחזים] בַּ באַי.

הגה"צ ר' משה רוקח, אדמו"ר מקאזלאוו.

בהסכמה שכ' רבינו הק' אוהב ישראל מאפטא זי"ע, בשנת תקפ"ג, במעזיבוז, על שו"ת מים חיים מהגאון ר' חיים הכהן ראפפורט זצ"ל זל"ק:

"אכן עבור כי זה רבות בשנים אשר הקיפוני חבילי טרדין מאת אחב"י [=אחינו בית ישראל] יראי ד' וחושבי שמו וידוע כי צרכי ישראל מרובים המה הא במילי דשמיא והא במילי דעלמא והלום אחרי רואי כי לא יספיק הזמן לברר הלכה ברורה לעומקא דדינא ע"כ בהכרח הנחתי זאת על ת"ח הפנויים מעסקיהם ותורתן אומנתן ואשר מהם תצא הוראה ואנכי חושך עצמי מן הדין אפי' מדיני ממונות ובעבור זאת לא רציתי לתקוע עצמי בדבר הלכה זה, אמנם יהי לבו נכון בטוח כי הורה כהלכה כאמתתה של תורה ומעתה ינהלהו ד' על מבועי מים חיים להוריהו ארחות חיים לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא וחכמי הדור יסכימו על ידו."

הגה"צ ר' משה רוקח, אדמו"ר מקאזלאוו.

בשו"ת ברכי יוסף להג"ר יוסף לאנדא אבדק"ק גאלאץ (רומניא) נמצאות תשובות דלקמן לאדמורי"ם תלמידי בעש"ט זי"ע:

1) תשו' נ"ג בחיו"ד להגה"צ ר' יצחק מאיר ממעזיבוז בן הגה"ק אוהב ישראל מאפטא זי"ע;
2) חאהע"ז תשו' מ"ג תשו' נ"ח וסי' ק' להה"צ מו"ה שמשון יעקב אבדק"ק בעלז;
3) חאהע"ז תשו' ס"ג להגה"ק ר' משה מסאוואראן זצ"ל, ארוכה מדף ל"ו עד דף נ';
4) חאהע"ז תשו' פ"ד, צ"ד, צ"ו, צ"ז וחחו"מ י', י"ב להג"ר אהרן מחאמעלניק;
5) חאהע"ז תשו' פ"ז להג"ר פנחס שפירא אב"ד זאלסלאוו;
6) חאהע"ז תשו' פ"ח להג"ר משה חיים אבדק"ק טולטשין;
7) חחו"מ תשו' י"ט להג"ר צבי הירש נכד רבינו הבעש"ט בטברי';

<u>הגה"צ ר' משה רוקח, אדמו"ר מקאזלאוו</u>.

בס' מזכרת גדולי אוסטרהא (הוספות לסי' מ') נמצא כתוב לאמר: "על דבר הנפלאות שפעל ועשה הגה"ק ר' נפתלי כ"ץ בעת שנשאו מטת בנו הג"ר בצלאל לבית החיים שמע מפי אותו זקן שהוא הי' מנשואי המטה על כתפיהם, ידוע שבאותו הזמן לא הי' שום דרך אחר מהעיר אל ביה"ח זולת דרך מקום מקלט היעזואיטים, והוכרח כאו"א [=כל אחד ואחד] ליתן נרות של שעוה לתפלה שלהם, ובשלילות זרקו כמה מאות מלמידיהם אבנים על המטה ונושאי', והורגלו גם לקלל ולהכות אותם.

הגה"ק ר' נפתלי כ"ץ צוה שלא ליתן להם נרות. ויהי כאשר עברו נושאי המטה דרך בית המקלט, ואלו עמדו הכן עם אבנים בידם כדרכם, אולם לא ראו מאומה ולא חרץ א' מהם את לשונו ואת ידו, ויהי לנס.

הגה"צ ר' משה רוקח, אדמו"ר מקאזלאוו.

בסוף ה"דגל מחנה אפרים", משנת תר"י, דפוס זיטאמיר, נמצא הוספה בשם "ליקוטי אמרות טהורות" מהרה"צ רבי ברוך ממעזיבוז זי"ע.

הגה"צ ר' משה רוקח, אדמו"ר מקאזלאוו.

נמצאת בידו צוואת הגה"ק ר' אהרון מקארלין זי"ע, הנדפסה בזיטאמיר בשנת תרט"ז.

הגה"צ ר' משה רוקח, אדמו"ר מקאזלאוו.

בשו"ת נוב"י מהדו"ת בהקדמה מבנו הג"ר יעקבקא זצ"ל הנקראת "דברי ידידות" כותב שהנוב"י למד נסתר עם הגאון ר' חיים צאנזיר, את כל כתבי האר"י ויתר ספרי קבלה, וז"ל:

"המקובל הא' ר' חיים צאנזיר אשר ידענו כי הוא הי' לו לחבר טוב בלימודי ד' הנסתרות, הוא הי' אומר כי כל כתבי קודש של האר"י ז"ל ויתר ספרי קבלה המקובלים במדינה זו, גם המו"נ כל אלה חוברו לו יחדיו והיו טמונים בסתר כנפיו סלה, וכזאת הפליגו גם יתר חכמי קלויז דפה הזקנים שבדור ההוא הי' המה ראו מראות יחזקאל בימים ההם".

הגה"צ ר' משה רוקח, אדמו"ר מקאזלאוו.

הגה"ג ר' שלמה קלוגער, המגיד מבראד זצ"ל, בשו"ת טוטו"ד, מביא תשובה להגה"ק ר' מאיר מפרעמישלאן זי"ע בענין ציצית.

הגה"צ ר' משה רוקח, אדמו"ר מקאזלאוו.

בשו"ת טוטו"ד, להגה"ק ר' שלמה קלוגער, המגיד מבראד זצ"ל מביא בשם יודים שהי' בבעלזא, שהעידו בשם מרן רב שר שלו' מבעלזא זי"ע, שאלו שאוחזין שלחן בעשרה הוא ענין סט"א [=סטרא אחרא] וקליפה ר"ל.

ר' ישראל שפירא, אדמו"ר מבלאזשוב.

הגה"ק ר' דוד מדינוב זצ"ל, הי' שני פעמים אצל רבינו שר שלו' בבעלזא זי"ע. אכסני' שלו היתה בבית מרן, זאת אומרת בסכתו. פעם התרחש כשבא רבי דוד הנ"ל מעוטף בטו"ת [=בטלית ותפילין] לביהמ"ד להתפלל, קרא רבינו את הרבנית הצדקת שלו מרת מלכה אל החלון, והראה לה את רבי ר' דוד, ואמר לה: "רבי'צן! ראה, אנו היינו ער אלף לילות, ולא זכינו לבן כזה, אז מ'לאזט איבער אזא זוהן קען מען שלאפען געשמאק" [=אם משאירים בן כזה, אפשר לישון בשקט].

הגה"צ ר' ישראל מבלאזשוב.

רבינו שר של' זי"ע מבעלזא, פעם אמר על רבנית הצדקת שלו, מרת מלכה ע"ה, בדרך צחות, ומלכי צדק מלך שלם, ר"ל אם מלכה צדקת היא, אז שלום מלך.

ר' ישראל שפירא, אדמו"ר מבלאזשוב.

הגה"ק רבי דוד מדינוב זצ"ל, פעם כאשר שבת בבעלזא לחסות תחת צל קורות מרן רב שר שלו' זי"ע, אחר ש"ק התכונן לשוב לביתו. כאשר בא לפני מרן כדי לקבל ברכת הפרידה מאתו, אמר לו מרן שישאר עוד שם גם על ש"ק הבאה השיב ע"ז רבי דוד בדרך צחות: "אני אדור כאן בסוכה, והרבנית שלי תעשה באותו זמן בביתה הקפות".

הרה"ג ר' משה שטערן אבדק"ק דעברעצין .

רבינו הק' הבעש"ט זי"ע, אמר כי משפחת "הורוויץ" היא המשפחה היותר טהורה ומיוחסת מכל בני לוי.

הרה"ג ר' משה שטערן אבדק"ק דעברעצין.

רבינו הק' הבעש"ט זי"ע אמר על משפחת "הורוויץ", אשר דור אחר דור היא נקי' מכל תערובות שמץ פסול, ואם אחד ממשפחה זו מוריד דמעות לפני הקב"ה מעמקי דליבא, אז מיד נענה.

הרה"ג ר' משה שטערן אבדק"ק דעברעצין.

רבינו הק' בעש"ט זי"ע הי' מצוה לאנשי שלומו, שלא יהין מישהוא לצער את אחד מרבני משפחה המיוחסת "הורוויץ", כי ענש יענש.

הרה"ג ר' משה שטערן אבדק"ק דעברעצין .

הגה"ק ר' יצחק המבורגער זצ"ל, מנעוריו הי' מתנהג בפרישות יתירה, בקדושה ובטהרה. לא הסתכל מחוץ לד' אמותיו. גבות עיניו הי' גדולים וכיסו את עיניו. אם אחד המרה את פיו, אז הגביה את גבות עיניו מעל עיניו והביט על איש הממרה את פיו, ואותו האיש מיד נענש.

הרה"ג ר' משה שטערן אבדק"ק דעברעצין.

אחד הקלויזים המפורסמים בבראד, אשר למדו בקרבה גדולי בראד, יסד הקצין ר' יעקב באב"ד ז"ל, חותנו של הגאון ר' יצחק המבורגער זצ"ל (ראה שו"ת נוב"י חיו"ד סוף סי' מ"ג שכ' וזל"ק:

"ומעתה אני סומך להתיר אשה זו ע"י וכו' ובאופן שיסכים עמי וכו' שיעיין בדברי בחברת חברים היושבים בביהמ"ד של המנוח המפורסם ר' יעקב באב"ד ז"ל, ויסכימו עוד מופלגי הקלויז, באופן ששבעה לומדים יסכימו בהיתר עכ"ל".

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא־ניואַרק.

הבעש"ט אמר על הגאון ר' ישעי' פיק בערלין זצ"ל שלאמלא הי' זכה העולם שהגאון ר' ישעי' הנ"ל ישמש אותו, ר"ל את רבינו הבעש"ט זי"ע, הי' יכול להיות הגאולה האמיתית.

רבינו הבעש"ט זי"ע אמר על דרכו {בעבודת} [בעבודת] השם, ובחסידות, שהוא דומה לאיש אשר מטייל על חבלים, ואם יסיח דעתו משם יכול ליפול לארץ וליהרג ח"ו, ככה גם הוא אם יסיח דעתו מהבוית"ש [מהבורא יתברך שמן] ח"ו ויחשוב צרכי עצמו אפי' על רגע אחת, יכול לפול בסכנה ח"ו.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא־ניוארק.

רבינו הק' הבעש"ט, כאשר פעם נתן קמיע' להאחד שבא לפניו עם בקשתו, כתב על הקמיע' רק שמו "ישראל בן שרה". תלמידיו הק' אמרו על זה שעי"ז יתבאר לפניהם מאחכז"ל הקורא את רבו בשמו חייב מיתה, כי הלא אנו רואים ששמו הק' של רבם הבעש"ט פועל ישועות כמו איזה שם קדוש.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא־ניואַרק.

הגה"ק ר' אברהם יעקב מסאדיגורא זצ"ל בשעת המריבה עם סאנץ פעם שאלו אותו מדוע שותק? – והשיב: "פון שווייגען וועַרט מען נישט מיעד".[=משתיקה לא מתעייפים].

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא־ניואַרק.

הגה"ק ר' אברהם יעקב מסאדיגורא זצ"ל פי' על פירש"י בפ' ויחי, ביקש יעקב לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה, ואמר, דלכאורה שני קיצין הן: זכו אחישנה, לא זכו בעתה, והנה אחישנה היא דבר בחירה, ואת זה א"א בשום אופן לידע במוקדם, אלא לאו התכוין על בעתה, אשר הוא אם לא זכו, והיינו שאתה יעקב הנך רוצה לדבר על ישראל ח"ו, לכן נסתלקה ממנו שכינה.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא־ניואַרק.

הגה"צ ר' יודא הערש מסטרעטין זצ"ל פי' הפ' על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והי' לבשר אחד, ואמר דהנה אם יגע אדם עם אצבעו אל ידו בודאי לא ירגיש ולא יתפעל עי"ז כלום, ככה יהי' גם בזה.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא.

אמר בשם א' מתלמידי הבעש"ט זצ"ל פי' הפ' אל יתהלל חכם בחכמתו, אל יתהלל גבור בגבורתו ועשיר בעשרו, כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי וכו',[12] ודייק מה צורך לכפול מילים בחכמתו, בגבורתו ובעשרו? – ואמר דהנה אחכז"ל שקודם שאדם נולד מכריזין עליו שיהי' חכם או טפש וכו' ואלו צדיק ורשע לא קאמר. לכן אל יתהלל חכם, כי זה בחכמתו שבא לו ממעל שכבר הכריזו עליו שיהי' חכם, וכן בגבורתו ובעשרו אין לו במה להתהלל, כ"א בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי, כי זה בא לו ע"י בחירה והשלמה עצמית.

[12] ירמיהו פרק ט פסוק כב - כג:
(כב) דַּבֵּר אָמַר יְקֹוָק אַל־יִתְהַלֵּל חָכָם בְּחָכְמָתוֹ וְאַל־יִתְהַלֵּל הַגִּבּוֹר בִּגְבוּרָתֹו אַל־יִתְהַלֵּל עָשִׁיר בְּעָשְׁרֹו:
(כג) כִּי אִם־בְּזֹאת יִתְהַלַּל הַמִּתְהַלֵּל הַשְׂכֵּל וְיָדֹעַ אוֹתִי כִּי אֲנִי יְקֹוָק עֹשֶׂה חֶסֶד מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בָּאָרֶץ כִּי־בְאֵלֶּה חָפַצְתִּי נְאֻם־יְקֹוָק.

הרה"ג ר' אשר באבאד, אדמו"ר מטארטיקוב.

רבינו הבעש"ט זי"ע עוד טרם שנתגלה פעם שבת בכפר. שם מצא יודי א' שעשה סעודה שלישית בעשרה, וראה שסעודתו מקובלת מאוד למעלה. רבינו שאל את היודי מה ראה על ככה לסדר דווקא סעודה השלישית בעשרה? היודי השיב לו שהוא התחשב שכל יודי משתוקק שבשעת יציאת נשמה יהי' מנין עשרה, וכעת היא יציאת נשמה יתירה. תשובת יודי זה הוטב מאוד בעיני רבינו זי"ע.

הרה"ג ר' אשר באבאד, אדמו"ר מטארטיקוב.

המאיר נתיבים הי' תלמידו הראשון של רבינו הבעש"ט. רבינו טרם שנתגלה הי' שוחט בכפר סמוך לבראדי. המאיר נתיבים הלך למרות התנגדות הגדולה של אביו לבעש"ט. רבינו הכיר לו טובה עבור זה, שבסידורו אצל שומע תפלה הי' כתוב שמו של המאיר נתיבים ושם אמו.

הרה"ג ר' אשר באבאד, אדמו"ר מטארטיקוב.

הגאונים: הנוב"י, ר' גרשון קיטובער והמאיר נתיבים היו חברים בהקלויז בבראד. שם נמצא אז רב א' מטעם הממשלה ודברו עליו לעז. הרב פעל לפני הממשלה שניתן צו שכל מי שידבר עליו לעז ישלם קנס מאה זהובים.

שלשה חברים הנ"ל מסרו נפשם, ונכנסו בבימד"ר הגדולה בבראד, והכריזו ברבים אותו לעז על הרב הנ"ל. הנוב"י שילם את הקנס מאה זהובים, ר' גרשון קיטובער נלקה, והמאיר נתיבים ברח מבראד.

רבינו הבעש"ט אמר על שלשה חברים הללו, שמסירת נפשם זה עזר להם שנתעלו למדריגה גבוה.

הרה"ג ר' אשר באבאד, אדמו"ר מטארטיקוב.

רבי ר' בער המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, מי הי' רבו בנגלה אינו ידוע, רק זאת ידוע שהוא פלפל עם הפני יהושע.

הרה"ג ר' אשר באבד, אדמו"ר מטארטיקוב.

מרן יהושע מבעלזא זי"ע בטל ילדותו, בגיל ח' שנים, פעם שאל את אביו הק' רב שר שלו', במה שאנו אומרים בכל בוקר נשמה שנתת בי טהורה היא, והקשה הלא הגוף הוא דומם ואינו יכול לדבר, ורק הנשמה היא הרוח ממללא שביכלתה לדבר, ואיך שייך לומר שנתת בי? – והשיב לו אביו הק' שיודי שנולד בקדושה ובטהרה גם גופו נעשה לנשמה ויכול לדבר, ואח"כ ניתן בו נשמה ג"כ.

הרה"ג ר' אשר באבאד, אדמו"ר מטארטיקוב.

הגאון הנוב"י בצל"ח ברכות מביא מר' אפרים מגיד מבראד, בנו של מרן החכם צבי, על מאמר חכז"ל בעוה"ז על הטוב מברך הטוב והמטיב, ועל הרע ברוך דיין האמת, ובעוה"ב כלו ברוך דיין האמת, שאמר שלעתיד לבא יתגלה שעל כל מה שחשבנו שהוא ח"ו לא טוב שהכל הי' לטובה, כי מאתו לא תצא הרעות.

הרה"ג ר' אשר באבאד, אדמו"ר מטארטיקוב.

הגאון הגדול רבינו עקיבא איגר זי"ע השתמש ג"כ לפרקים בקמיעות. פעם פנה להגאון ר' ישראל יונה ז"ל אבדק"ק קעמפנא, {בעמה"חס} [בעהמח"ס] "מעון הברכות" בבקשה לשלוח לו קמיעות.

הרה"ג ר' אשר באבאד, אדמו"ר מטארטיקוב.

הגה"ק ר' ישראל המגיד המגיד מקוזניץ זי"ע גם אצילי או"ה העריצו אותו והחזיקו אותו לאיש קדוש פועל ישועות, עד ששמעו הלך עד שוועדען. פעם קרא שאחד ממלומדי שוועדען בא לקוזניץ להכיר את רבינו המגיד מקוזניץ.

הרה"ג ר' אשר באבד, אדמו"ר מטארטיקוב.

בספר "חן טוב וזבד טוב" להגאון ר' יואב אבדק"ק קראלי ואונצדראף, דף קמ"ט מביא תשובה לר' יודל הרב דק"ק שעניא על עגונה אחת ש"הלכה אצל חסיד א' הרחק נדוד, לאחד המפורסמים המכונים בשם חסידים, אשר רבים מהמוני עם סבורים שהוא נביא". החסיד אמר לה "איך אעזור לך הלא בעלה טבע בים והדגים כבר אכלוהו" והגאון ר' יואב נושא ונותן בדברי החסיד הנ"ל בנוגע להיתר העגונה

(עיי' בזה "טויזענד יאר אידיש לעבען אין אונגארן" עמוד 169, להרב י.י. גרינוולד).

הרה"ג ר' אשר באבאד, אדמו"ר מטארטיקוב.

רבי ר' בער המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, קודם שהתקשר עם רבינו הבעש"ט, בימי נעוריו הי' מלמד בטארטיקוב סמוך לבעלז. אח"כ הי' מגיד בטורטשין.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין אדמו"ר מקאמארנא

רבינו הבעש"ט זי"ע פ' הכ' שאל לך אות מעם ד"א (ישעי') ופי' שכל איש ישראל צריך להתפלל לקונו שבחייו יזכה לאמר עכ"פ אות אחת בשלימות לפניו יתב"ש.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין אדמו"ר מקאמארנא

רבינו הק' הבעש"ט זי"ע פי' קדשים קלים שחיטתן בכל מקום, ר"ל אנשים פשוטים {הצה"ר} [היצה"ר] שוחטן ונוצחן בכל מקום, לעומת זה קדשי קדשים צדיקים ובני עלי' שחיטתן בצפון היצה"ר שוחטן ונוצחן בממון, בבחי' הרוצה להעשיר יצפין.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין אדמו"ר מקאמארנא

רבינו הבעש"ט זי"ע דייק עה"פ ואבא היום אל העין, פירש"י היום יצאתי והיום באתי מלמד שקפצה לו הארץ, ודייק באיזה מקום מרומז זאת בפסוק? – ואמר שמר"ת את השמים ואת הארץ יוצא השם של קפיצת הדרך, ובתיבות ואבא היום אל העין הוא ג"כ ר"ת של שם זה, רק החילוק הוא שבהסדר של השם שבר"ת ואת הארץ כתיב קודם את השמים, בזה מרמז רש"י במה שכתב שקפצה לו הארץ והיינו השם של ואת הארץ נכתב קודם את השמים.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין אדמו"ר מקאמארנא

רבינו הק' המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע פי' עה"פ ויאמר יעקב ליוסף ראה פניך לא פללתי והנה הראה א' אותי את זרעיך, ואמר שיעקב אע"ה אמר ליוסף ראה פניך לא פללתי, כי אסור להסתכל בפני אדם רשע, רק ע"י והנה הראה א' אותי, שנראה לך דמות דיוקני עי"ז יש לי זכי' לראות גם את זרעיך, כי צדיק בן צדיק הוא צדיק גמור.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין אדמו"ר מקאמארנא.

ר' העשיל מקראקא זי"ע פי' הפ' ורועה זונות יאבד הון, עפימש"כ חז"ל בסוטה[13] שאמר יעקב אע"ה ליוסף שאם יחטא ח"ו אז לא יכתב שמו על האורים ותומים, והיינו שבטי ישרון ד' אברהם יצחק ויעקב, והי' על הסדר שעל אבנו יכתב אות ה' מן עדות ביהוסף ואותיות ואו ונון מישרון, לכן אמר ורועה זונות יאבד ה' ו' ן'

[13] ראו תלמוד בבלי מסכת סוטה דף לו עמוד ב: ותתפשהו בבגדו לאמר וגו' באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון אמר לו יוסף עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם רצונך שימחה שמך מביניהם ותקרא רועה זונות דכתיב ורועה זונות יאבד הון מיד ותשב באיתן קשתו.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין אדמו"ר מקאמארנא.

רבינו ישראל המגיד מקאזניץ זי"ע אמר עשרתם ערבתם הדליקו את הנר, ר"ל עשרתם הוא כבר עשי"ת, ערבתם הוא כבר ערב יוה"כ, הדליקו את הנר, כבר הגיע אפילו זמן הדלקת הנר של יוה"כ, לכן יש לנו להחיש מעשנו ולשוב בתשובה שלימה לפניו יתב"ש.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין אדמו"ר מקאמארנא.

הגה"ק ר' אברהם יעקב מסאדיגורא זצ"ל פי' הפ' ויגד ליעקב לאמר הנה בנך יוסף בא אליך ויתחזק יעקב וישב על המטה,[14] ואמר עפ"י מאחכז"ל המבקר לחולה נוטל א' מששים מחליו, וקשה א"כ ילכו ששים אנשים בפעם א' ויסלקו חליו לגמרי ותי' הגמרא שצריך להיות המבקר בן גילו של החולה.[15] והנה יוסף הי' בן גילו של יעקב, כי כל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף, ואותיות הנה גימטריא ס' וכאשר בא יוסף אל יעקב לבקרו ויתחזק וישב על המטה כי אותיות המטה נוטריקון נ"ט, והיינו שנטל א' מששים מחליו.

[14] בראשית פרק מח פסוק ב: וַיַּגֶּד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בִנְךָ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ וַיִּתְחַזֵּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל־הַמִּטָּה.

[15] תלמוד בבלי מסכת נדרים דף לט עמוד ב: אמר רבי אחא בר חנינא כל המבקר חולה נוטל אחד מששים בצערו אמרי ליה אם כן ליעלון שיתין ולוקמוה אמר ליה בעישורייתא דבי רבי ובבן גילו.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין אדמו"ר מקאמארנא.

רבינו הק' החוזה מלובלין זי"ע פי' עה"פ וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו, ת"א על כבדים יקירין, ודייק הלא כבדים אין פירושו יקירין שמשמעו יקר, רק פי' שידי משה רבינו ע"ה ר"ל עשר אצבעותיו הי' קדושים וטהורים שהי' ראוין לכתוב עמהן עשרת הדברות, רק הקב"ה ראה שישראל יעשו את העגל ויוכרח לשבר את מה שכתוב עלי' עשרת הדברות, נמצא שישברו ידי משה, לכן חס על אצבעותיו ויקח אבן וישימו תחתיו אצבעות מרע"ה.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין אדמו"ר מקאמארנא.

הגאון החסיד ר' אלי' מווילנא זי"ע פי' עה"פ הגבל את ההר וקדשתו דהנה גבולי האותיות מתיבת הר, ר"ל האותיות שלפני' ושלאחרי' הן אותיות ד"ק קודם הר, ואותיות ו' ש' הן לאחרי' כולם כאחד הן אותיות קודש, לכן הגבל את ההר את אותיות הר וקדשתו ותמצא אותיות קודש. הרי שלקבלת התורה צריכים אנו לקדש את עצמינו.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין אדמו"ר מקאמארנא.

הגה"ק ר' שלמה קלוגער המגיד מבראד זצ"ל פי' על מאמר חכז"ל עבירות שבין אדם לחבירו אין יוהכ"פ מכפר עד שירצה את חבירו, ודייק מהיכן יש לנו ראי' ע"ז מדברי הקרא, ואמר שמצינו באיכה שכח ד' בציון אם התחייב במועד ושבת, משא"כ ויזעם בזעם אפו אם התאשמו נגד מלך וכהן.[16]

[16] איכה פרק ב פסוק ו: וַיַּחְמֹס כַּגַּן שֻׂכּוֹ שִׁחֵת מוֹעֲדָו שִׁכַּח יְקֹוָק בְּצִיּוֹן מוֹעֵד וְשַׁבָּת וַיִּנְאַץ בְּזַעַם־אַפּוֹ מֶלֶךְ וְכֹהֵן:

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין אדמו"ר מקאמארנא.

מרן הדברי חיים מסאנץ זי"ע פעם בשעת הסדר פי' בדרך צחות (כן סיפר לו זקן א' ששמע זאת מפי קדשו של מרן) "ותרבי"[17] הנך יכול להיות רבי, "ותגדלי" הנך יכול להיות גם גדול בתורה "ותבואי בעדי עדיים" שיבאו אליך הרבה עדות של חסידים, "שערך צמח" שיהי' לך הדרת פנים, "שדיים נכונו" פועל ישועות ומשפיע "ואת ערום ועריה" דאך קענסט די זיין נאקעט אין בורווּעס [למרות כל זה תוכל להיות ערום ויחף] , עכ"ז אם אתה יודע ומכיר בעצמך שאת ערום וערי' אז "ואעבור עליך" הנך זוכה לגילוי שכינה.

[17] קטע מתוך ההגדה שנלקח מיחזקאל פרק טז פסוק ז: רְבָבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךְ וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתָּבֹאִי בַּעֲדִי עֲדָיִים שָׂדַיִם נָכֹנוּ וּשְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ וְאַתְּ עֵרֹם וְעֶרְיָה:

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין אדמו"ר מקאמארנא.

רבינו מיכל המגיד מזלאטשוב זי"ע דייק עה"פ ושאלה אשה משכנתה וכו' ושמלות ושמתם על בניכם ועל בנותיכם, מדוע לא כתיב גם ושמתם עליכם, אלא לאו מכאן רמז שגם בצאתם ממצרים הלכו בנ"י בבגדים ארוכים, כי הגברים לא יכלו ללבוש בגדי מצרים כי הי' כפי לבושם קצרים להם, ורק עבור בניהם היו ארוהם [? ארוכים] הבגדים.

הרה"ג ר' משה שטערן אבדק"ק דעברעצין.

הגה"צ ר' זוסמאן סופר, בעהמח"ס עט סופר, אבדק"ק פאקש, עוד בעודו רב בהאלאש, פעם ביקר את מרן הדברי חיים זי"ע בסאנץ ושבת שם. דרכו של רבי זוסמאן הי' בכל פעם לעמוד אחורי מרן, ועמד גם כעת על מקומו.

בליל ש"ק הביאו לפני מרן קערית עם מרק רותח, ובעל העט סופר הרהר בדעתו, היות שכפי הנראה לו הי' היד סולדת במרק, ומעתה רבינו מסתמא סובר כהפוסקים שסוברים שבכלי שני חום שיד סולדת בו לא מעלה ולא מוריד (עיי' או"ח סי' שי"ח) ובאותה רגע הביט מרן לאחוריו והגביה את הקערית בשני ידיו, ואמר רבי זוסמאן! הבט נא שאין היד סולדת בהקערית.

הרב בערקאוויץ-באניהאד, בביתו של האדמו"ר מטשעחויב

הגאון ר' יצחק אויש זצ"ל-באניהאד (אונגארן) הי' בע"ב {אמוד} [אמיד], סוחר עצים. הוא הי' מפורסם שיודע בע"פ ש"ס עם תוס' וגם פוסקים ראשונים ואחרונים. עוד בדמי ימיו נחלשו מאור עיניו ולאט נעשה סגי נהור ר"ל. אז החזיק לעצמו בחור, אשר קרא לפניו בקול גמרא ותוס' וראשונים, והוא לפרקים קרובים הגיה את דברי הבחור, שאינו אומר כהוגן דברי התוס' וכדומה, ויעיין בהגהות הב"ח, וכאלה. הג"ר יצחק הנ"ל נעשה זקן מופלג. ובשנת תש"ד בגיל פ"ה שנים הובל לגולת אוישוויץ הי"ד.

הוא בעצמו שמע מפי הג"ר יצחק הנ"ל כ"פ הסבה איך נעשה סגי נהור. וסיפר: שפעם ביקר את הגה"ק מרן הדברי יחזקאל זצ"ל משינעווא במקום הרחצה. מרן טייל ביער עם משמשו וגם הוא לוה אותו. פתאום ראה שמרן תיקן כמה נשמות אשר בעלי האילנות וחכו זה זמן רב לתיקון. תיכף הי' לו חרטה מדוע הביט שמה ולא סגר את עיניו, כי ידע בעצמו שלא השלים א"ע עוד להיות במדריגה שיהי ראוי לראות כזאת. מאותו יום ואילך נחלשו מאור עיניו לאט לאט עד שנעשה לסגי נהור ר"ל.

(אני הכרתי את הג"ר יצחק הנ"ל וזכיתי להשתעשע אתו בד"ת).

הרה"ג ר' משה שטערן אבדק"ק דעברעצין

הגה"ק בעהמח"ס שו"ת קול ארי', אבדק"ק בערעגסאס זצ"ל, הי' מחסידי סאנץ. דרכו הי' בעת ביקורו בסאנץ לסדר ספיקותיו לפני מרן, והרגיל לפלפל עם מרן מאוד מאוד בכח ובגבורה, ומרן קרא אותו "דער אינגערישער גאון".

פעם פלפל ג"כ מאוד, ומרן הטה ראשו לאחוריו איזה רגעים, ואח"כ הגביה ראשו ואמר לה"קול ארי'":

אינגערישער גאון! אין כדאי לפלפל עוד אתי בענין זה, כי במתיבתא דרקיע כבר נאמר פלפולי והסכימו לדברי"...

מאותו זמן ואילך החליט בעצמו הקול ארי' שלא לפלפל עוד בדברי מרן, רק אדרב' תמי התאמץ ליישב את חידושי מרן נגד המפלפלים והחולקים על דבריו.

הרה"ג ר' משה שטערן אבדק"ק דעברעצין.

אביו זקנו הגה"צ ר' יוסף מאיר טיגערמאן אבדק"ק נייהייזל הי"ד, אשר בשנת תש"ד, בגיל תשעים ושש שנים, הובל לגולת אוישוויץ, סיפר לפניו: שאביו זקנו הי' דר בפולין. פעם נדד לאיזה ישוב, וקרה שהנהר אשר עבר דרך הישוב עבר על דגותיו ושטף את כל הסביבה. בישוב זה שה' אז גם רבינו הק' רב שר שלו' מבעלזא זי"ע, אשר ג"כ לא הי' יכול לעבור דרך הנהר. אז בא אביו זקנו ונשא את רבינו על כתפיו ועבר אתו את הנהר. כאשר הגיעו לצד השני של הנהר שאל אותו רבינו מה מבקש בשכרו, והשיב שמבקש שיבטיח לו בנים שיאריכו ימים, והבטיח לו רבינו. וכן הי', שנתקיים הבטחת רבינו.

הרה"ג ר' משה שטערן אבדק"ק דעברעצין.

הגה"צ ר' שאול בראך זצ"ל אבדק"ק קראלי וקאשוי תמיד ביומא דהלולא של מרן הקדושת יו"ט זי"ע סיפר מעובדא דלקמן, דבר שקרה אתו:

הג"ר שאול בראך, בהיותו אברך, בגיל כ"א, והי' צריך להתייצב לבחינת הצבא, נסע אל מרן הקדושת יו"ט זי"ע לסיגעט על חג השבועות. גם חשב להתייצב בסיגעט לבחינה. כשני ימים ארח שבועות פעם עמד לפני ביתו של רבינו, ועבר המאיר, ראש פקידי הבחינה, לפני הבית ברכבו על סוסו, וראה את הג"ר שאול בראך, ופנה אל נושא כליו ואמר לו שהאברך שעומד לפני הבית מצא חן בעיניו ויקחו לשלישו. הג"ר שאול בראך בשמעו דברים כאלה יצאו מפי המאיר נבהל מאוד, ולא רצה עוד להתייצב שם לבחינה. ובא תומ"י [תיכף ומיד] לפני מרן וסיפר לו דברי המאיר. רבינו השיב לו שלמרות כ"ז יעמוד לבחינה בלי שום פחד, רק ישקיף מרחוק בעת שהמאיר ירכוב לפני הבית יודיעו. וכן הי' שלפנות ערב נתראה מרחוק המאיר, וכאשר הקריב לרכוב לפני בית, פתח מרן הקדוש יו"ט זי"ע את החלון, ואמר "המאיר לארץ". עוד טרם הגיע הסוס ורוכבו לקצה הרחוב, פתאום הגבי' הסוס את עצמו והפיל את רוכבו לארץ. המאיר הובל לבית החולים, ובמקומו בא פקיד אחר, ונתקיים הבטחת רבינו, והג"ר שאול בראך נשתחרר.

הרה"ג ר' משה שטערן אבדק"ק דעברעצין.

הגה"צ ר' שאול בראך זצ"ל אבדק"ק קראלי-קאששוי סיפר שרבו מרן המהר"ם שיק זי"ע דרכו בקודש הי' בשעת די"ת לישב מעוטף בטלית על פניו, כדי שלא יביט בפני הבעלי דינים. ורק הרציאו לפניו המענות בשם ראובן ושמעון.

פעם קרה בעת שרבו עם בית דינו ישבו כסאות למשפט, שאחר פסק דין הבע"ד שאבד הדי"ת הרהיב להצהיר איזה דבר מגונה על הבי"ד. מרן המהר"ם שיק לא שמע היטב מה שאמר, ורק הרגיש שאמר איזה דבר בזיון, ועל הפצרותיו המרובים גילו לו הדיינים את מה שאמר הבע"ד שנשאר ידו על התחתונה. אז אמר מרן:["] הוא ירצה לעשות, אבל לא ידע".

הבע"ד הנ"ל נסע לביתו לאחד הכפרים בגליל חוסט. אולם מאותו רגע ואילך נסתתמו נקביו ל"ע, והי' לו יסורים גדולים שלא הי' יכול להכין א"ע. אח"כ התחיל גופו לנפוח שנעשה גדול כחבית ר"ל, ויסוריו הלכו וגדלו עד אשר כשל כח הסבל. הרופאים בחנו בכל האמצעים ולא הועיל. אז נכנע ערפו הקשה והודה ולא בוש מלוודות חטאו נגד הבי"ד, והצהרת מרן המהר"ם שיק. בני ביתו כשמעם זאת תומ"י השכיבו אותו על עגלה ונסעו אתו לחוסט לביתו של מרן. שם ביקש סליחה ממרן, ואחרי שאמר שסלח לו נפתחו נקביו והיה יכול להכין א"ע.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא.

רבינו הבעש"ט זי"ע אמר על מרן הקדושת לוי זצ"ל שהבעל דבר התנה עליו קודם שעלה לו להוריד נשמתו ממעל ג' דברים: שיהי' רב, בעיר גדולה, ושיהי' חלוש.
וכוונת הבעל דבר הי' שמרן הקדושת לוי ע"י תנאים הנ"ל יהי' לו טרדות כ"כ שלא יוכל לעבוד את קונו בשלימות.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא.

מרן הק' ר' ישראל מרוזין זי"ע אמר שאפי' להזכיר שם העיר בארדיטשוב מועיל להמתקת הדינים, וראי' לזה מחברון שבמתני' יומא שאמר האיר כל המזרח עד בחברון, ופירש"י כדי להזכיר זכות אבות, אלמא שגם הזכרת העיר גרידא מועיל.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא.

שמע מפי הגה"צ ר' יצחק מבאיאן זצ"ל עולת תמיד העשוי' בהר סיני, פי' עולת תמיד שכל איש ישראל צריך להעלות במחשבתו תמיד העשוי' בהר סיני את מה שנעשה במעמד הר סיני.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא.

שמע מפי הגה"צ ר' יצחק מבאיאן זצ"ל פי' עה"פ וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים, ר"ל שכל איש ישראל טרם שרוצה לעשות איזה דבר צריך להתחשב על גודל הירידה שיש לו ע"י עשית איזה עבירה ח"ו, והעולה שאיזה עלי' יש לו לגופו ונשמתו והשלמים ע"י שמשלים את נפשו.

הגה"צ ר' חיים הלברשטאם, אדמו"ר מטשעחויב שליט"א.

הגה"ק מרן יהושע מבעלזא זי"ע התנגד מאוד נגד כל בחינה להנהיג סדרים חדשים של בתי-ספר חיצוניות, כידוע.

פעם בפ' האזינו פי' הפ' עם נבל ולא חכם,[18] ותרגום אונקלוס[19] עמא דקבילו אורייתא ולא חכימא, ואמר מרן ז"ל בקול גדול ובצעקה כי הפי' של אותו תרגום הוא "הבוית"ש [הבורא יתברך שמו] נתן תורה לעמו ישראל בלי חכמות (חיצוניות)."

[18] דברים פרק לב פסוק ו: הֲ־לַיקֹוָק תִּגְמְלוּ־זֹאת עַם נָבָל וְלֹא חָכָם הֲלוֹא־הוּא אָבִיךָ קָנָךָ הוּא עָשְׂךָ וַיְכֹנְנֶךָ׃

[19] תרגום אונקלוס דברים פרק לב פסוק ו: הא קדם יי אתון גמלין דא עמא דקבילו אוריתא ולא חכימו הלא הוא אבוך את דיליה הוא עבדך ואתקנך׃

הגה"צ ר' חיים הלברשטאם שליט"א, אדמו"ר מטשעחויב.

הגה"ק מרן יהושע מבעלזא זי"ע פי' עה"פ בפ' ויחי איש אשר כברכתו בירך אותם, ואמר שיעקב אבינו ע"ה בירך את כל בניו באופן שלפנים התראה שקנטרן, אבל באמת גילה את הקץ ובהסתר בסוד ד' ליריאיו בירך את כל או"א.

הגה"צ ר' מענדיל חודרוב שליט"א.

רבינו פנחס מקאריץ זי"ע, פעם אמר "די מתנגדים זאגן זייא לערנען יא און מיר לערנען ניט. ס'איז אמת! איך זאג אויך אזוי! "זיי לערנען – יא, און מיר לערנען – ניט!" [=המתנגדים אומרים שהם כן לומדים ואנחנו לא לומדים. זה אמת! אני גם אומר כן! הם לומדים - כן, ואנחנו לומדים -לא!].

הגה"צ ר' מענדיל חודרוב שליט"א

הגה"ק החידושי הרי"ם זי"ע אמר ע"ע [על עצמו] שיודי כמותו בלתי ספק יהא נידון לעתיד לבא לגיהנם. וכן מה יעשה? הוא גמר בדעתו לעלות על גג הגיהנם ויתחיל לאמר ד"ת, ואז מסתמא יתאספו כל נשמות הצדיקים לשמוע ד"ת, וממילא יתהפך עי"ז הגיהנם לגן עדן.

מו"ה ליפא לעפקאוויטש-סאטמאר-ברוקלין.

הוא שמע מפי הגה"ק מרן יואל טייטלבוים שליט"א אבדק"ק סאטמאר, שפעם בש"ת [בשמחת תורה] בשעת הקפה רביעית אמר בשם הגה"צ מקאלעשיץ, נכד מרן הדברי יחזקאל משינעווא זי"ע, ששמע מפי זקנו הנ"ל, אשר אחר חתונתו אכל ארוחתו בבית רבינו הישמח משה זי"ע כידוע, והיינו מרן הדברי יחזקאל בעצמו שמע מפיו קדשו של רבינו הי"מ פעם בש"ת בשעת הקפה רביעית, שהיא משה רעיא מהימנא, אמר בזה"ל:

"ברוך הבא! משה רבינו! די וועסט מיר זיין אן עדות אויף דער תורה וואס די האסט געגעבען האב איך נישט עובר געווען כקוצו של יוד" [=ברוך הבא! משה רבינו! אתה תעיד עלי עדות שלא עברתי על התורה שנתת אפילו כקוצו של יוד].

מו"ה מאטיל פינק-ברוקלין.

סיפר בשם זקן א' שהגה"ק ר' משה דוד מטשארטקוב זצ"ל, פעם הי' בדחקות גדולה ר"ל, ואז בא לפניו חסידו א' אשר נשא אז וקבל בנדוניא שבע מאות זהובים, והוציא מכיסו חמש מאות זהובים לפ"נ והניחם לפני רבו. רבי משה דוד זצ"ל לא אבה לקבלם, באמרו שהוא נגד דחכז"ל שאל יבזבז יותר מחומש. אולם האברך הוא באחד ומי ישיבנו שאינו מקבלם בחזרה, כי הוא יודע שלהרבי כעת נחוץ מאוד סך כזה. על הפצרתו המרובה קיבל הרבי את החמש מאות זהובים, וברכו שד' יוסיף ויכפיל לו את הסכום אלף פעמים.

ברכת רבו הועילה לו, כי האברך התחיל לעסוק במסחר, והצליח מאוד בכל דרכיו. האברך הרגיל לספר בכל שנה את כבוד עשרו, ובכמה אחוזים מברכת רבו הוא עומד, כי הלך וגדול משנה לשנה. לעת זקנותו פעם סיפר לפני רבו שכעת כבר הגיע הברכה של אלף פעמים, ובאותה שנה של"ח.

הרה"ג מו"ה יושיע כ"ץ אבדק"ק סאמבאטהעלי[20].

הגה"ק מרן יקותיאל יודא טייטלבוים אבדק"ק סיגעט, הייטב לב זי"ע אמר פעם לאביו זקנו מו"ה יונתן בנימין כ"ץ ז"ל בעת שהתנצל לפני מרן שבקנאותו הוא צועק ואינו נענה לפני בני קהלתו ומה לו ולצרה הזאת. והשיב לו מרן הייטב לב, ראה! פולין היא חלוקה על שלשה חלקים: רוסיא, עסטרייך וגרמניא, ועכ"ז פטריוטי פולין בכל שנה ושנה מתאספים בעיר אחרת ומוחים נגד חלוקת מדינתם ותראה שלבסוף עוד יתאחדו. ככה אעפ"י שאין אנו רואים לע"ע תוצאה, ואדרבה אנו פוגעים בהתנגדות גדולה, עכ"ז מחוייבים אנו למחות, וסוף הכבוד לבא.

[20] מתוך נוסח המציבה שלו: הרב יהושע כ"ץ ז"ל, אב"ד דק"ק סאמבאטהעלי ואח"כ רב דקהל בית אשר דסערדהעלי ברוקלין. שיוכו לשתי המקומות סאמבאטהעלי וסערדהעלי גרם לר' צבי יעקב אבראהאם לכנותו לפעמים אבדק"ק סאמבאטהעלי ולפעמים אבדק"ק סערדאהעלי.

הרה"ג מו"ה יושיע כ"ץ, אבדק"ק סאמבאטהעלי.

רבינו אייזיק טויב מקאליב זי"ע התפלל וזמר בנעימות מאוד. פ"א עבר שר המחוז לפני בית מדרשו, ובשמעו נעימות התפלה ירד ממרכבתו ועמד מוקסם עד כלות התפלה. אחר התפלה אמר שר המחוז שכעת הוא מבין שיהודים מאמינים בביאת המשיח, כי על נעימות תפלה כזו בוודאי יתעורר לבא ולשמוע אותה.

הרה"ג מו"ה יושיע כ"ץ אבדק"ק סאמבאטהעלי.

הגה"ק מרן ישכר דוב מבעלזא זי"ע, בעת שהגה"צ ר' ברוך האגער שליט"א נעשה חתנו, והגה"ק ר' ישראל האדמו"ר מוויזנציא בא על החתונה לבעלזא, היות שבוויזניצא הי' רהיטים נאים בבית האדמו"ר, כדי שלא יתביישו המחותנים, שאלו רהיטים נאים מכמה שכנים על אותו הזמן, והיינו עד אחר השבע ברכות.

כשהגיע האדמו"ר מוויזניצא לבעלזא, נהלו מרן מבעלזא את האדמו"ר מוויזניצא והראה לו כל החדרים, ואמר לו על כל אחד מהרהיטים שממי שאלו אותם. ושאלו אדמו"ר מוויזניצא, מחותן! באמת מדוע לא יהי' לו רהיטים כדבעי, והלא אמרו חכז"ל דירה נאה מרחבת דעתו של אדם? והשיב לו מרן מבעלזא ע"ז "פלא שהעולם טועים, ובאמת נעלם מהם פי' המהרש"א ברכות נ"ז ע"ב בד"ה ג' משיבין דעתו שכ' וז"ל ומרחיבין כו' והיינו שיהי' דעתו ונפשו רחבה למיהדר אחר תענוגי עוה"ז כמ"ש בבלעם ונפשו רחבה עכ"ל".

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא.

הגה"ק ר' אהרון רוקח שליט"א אדמו"ר מבעלזא פי' על ברכת מעין שלש שאנו אומרין ונברכך עלי' בקדושה ובטהרה, ודייק מדוע אין אנו אומרין נוסח כזה גם בברכת המזון?

ואמר, דהנה סתם אדם סועד ג' סעודות ליום, ויש שאוכל שתי סעודות ויש שאוכל סעודה אחת ליום. והנה בשלמא על סעודה קבע יכול אדם לעשות הכנה של שעה אחת או שתיים טרם הסעודה, כדי שיוכל לברך אחרי' בקדושה ובטהרה, משא"כ בברכת מעין שלש שאדם חוטף כמה פעמים ביום איזה מיני מזונות או פירות בלתי שום הכנה מוקדמת. לכן אנו מעתירים שלא מיבעי' ברכת המזון, אלא אפי' ברכת מעין שלש נברך עלי' בקדושה ובטהרה.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא.

מרן הגה"ק ר' יושיע מבעלזא זי"ע אמר על אסיפת חברת "מחזיקי הדת" בלמברג, בעת התיסדות החברה, במסיבת כל צדיקי גליציא שבדור: דוהע"ה [דוד המלך עליו השלום] אמר חבר אני לכל אשר יראוך ולשומרי פקודיך, דהנה אמרו חכז"ל או חברותא או מיתותא, ולפי"ז כל אדם מבקש לעצמו חברותא. לכן כל איש אשר יראה יראת ד' נוגע בלבבו צריך להסתפח לאיזה חברה של שומרי פקודיך והיינו חברת "מחזיקי הדת".

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא.

רבינו הבעש"ט זי"ע אמר העולם אומר כי אורח מביא רפואה, ומה טעם? ואמר כי אור"ח ר"ת אפיים רב חסד ואמת.

מו"ה טובי' פריינד סאטמאר-ברוקלין.

שמע מפי אביו בשם מרן הדברי חיים זי"ע מסאנץ שפי' המאמר שלא נתקררה דעתו של אותו זקן עד שראה ירהבו נער בזקן.[21] ודייק הכי שנא ישעי' הנביא ח"ו את ישראל? רק דבזה נתקררה דעתו שעוד המצא ימצא זקן באותן הימים.

[21] ראו תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף יד עמוד א: כי אתא רב דימי אמר שמונה עשרה קללות קילל ישעיה את ישראל ולא נתקררה דעתו עד שאמר להם המקרא הזה ירהבו הנער בזקן והנקלה בנכבד.

מו"ה טובי' פריינד סאטמאר-ברוקלין.

הגה"ק מרן ישכר דוב מבעלזא זי"ע פי' התפלה שאנו מתפללין כמו שכבש אברהם אבינו את רחמיו לעשות רצונך בלבב שלם כן יכבשו רחמיך את כעסך מעלינו. ודייק מדוע צריכים אנו לדמות הרחמנות שאנו מבקשין מאת הבוית"ש לשל אאע"ה הלא הקב"ה הוא אין סוף וגם למדותיו הוא אין סוף?

ואמר מרן דהנה במד"ר איתא שהשטן התאמץ לעשות כל הפעולות אך כדי להטות לבב אאע"ה מלקיים רצון הבוית"ש [הבורא יתברך שמו], והטיל כמה מכשולות, ע"י אש ומים, בדרכו. וכשראה שאין א' מתחבולותיו עלולה למנעו מלקיים ציווי הבורא, אחז שטה אחרת, שגילה לו שהקב"ה בעצם לא צווה לו כלל לשחוט את בנו, רק והעלהו כדרשת חכז"ל באמת. אולם אאע"ה, כדי שלא לקבל שום עצה מהבע"ד [מהבעל דבר], וידע בהחלט שאין לו שום שייכות אליו, כי הלא אין מציית לו בשום פעם, מוטב לא [ל]קבל מאתו אפי' אמת. וחזר לשיטתו והלך לדרכו. לכן מעתירים אנו לאבינו שבשמים, כמו שאאע"ה לא רצה לקבל מהבע"ד אפילו בעת שאמר אמת, ככה גם אתה רבש"ע לא תקבל מאת השטן אשר יקטרג עלינו אפי' אם יהי' דוגמת אאע"ה שיאמר אמת עלינו.

הגה"צ ר' אלעזר שפירא אבדק"ק קיוויאשד.

רבינו נפתלי מראפשיץ זי"ע בעברו דרך לאנצוט, הלך אל הבית החיים דשם, וציין במקלו את המקום אשר רוצה שיטמנו אותו שם.

רבי ר' צבי אלימלך זי"ע, הבני ישששכר נשא את ההספד עליו.

הגה"צ ר' אלעזר שפירא אבדק"ק קיוויאשד.

מרן הבני יששכר זי"ע על יום היאהרצייט של רבינו ר' מענדלי מרימונוב זי"ע בא להשתטח על ציונו, ולא ביקר את רבי ר' צבי מרימונוב. לרבי ר' צבי הי' לו הקפדה על רבי ר' צבי אלימלך ע"ז. אמר רבי ר' צבי לאנ"ש, לשנה יהי' יום היאהרצייט של רבינו ביום ועש"ק, ואז מסתמא יוכרח רבי ר' צ"א לישאר אצלו על ש"ק. אולם רבי רצ"א הגיע שמה עוד אור ליום ועש"ק וחשב שבבוקר השכם ילך אל הציון, ותומ"י ישא לדרך פעמיו משם הלאה, כדי לשבות בישוב אחרץ וכן הי' שעוד בשעות הבוקר נסע מרימונוב. אבל עוד טרם הרחיק מרימונוב נשבר סדן העגלה (אקס) והוכרח לשוב לרימונוב ולשבות שם אז אמר רבי ר' צבי ע"י שצווחין אף עקתין בטילין, ושביתין[22] עי"ז הוכרח לשבות בשבת הנה.

[22] משחק מלים דו-לשוני ביידיש ועברית ופירושו שה"עקתין" היינן ה"אַקס" (סדן העגלה) "בטלין" שנשבר ונבטל ממלאכתו ולכן "ושביתין" הוכרח להישאר לשבת.

מו"ה צבי אלימלך ווארשער מדינוב-ניוארק.

רבי ר' יושיע מדינוב זצ"ל (רב בדינוב ורצ"א [ור' צבי אלימלך] היה דיין אצלו)[23]. פעם בעת שקידש הלבנה ראה מרחוק שזאבי טרף התנפלו על יהודי נודד שעבר ביער. הוא עשה עם מקלו חוג בשלג וברחו הזאבים וניצל היודי.

[23] נוסף בכת"י השל.

הגה"צ ר' יושיע גרינוואלד, אבדק"ק חוסט.

בימי הגה"צ הישועות יעקב זצ"ל פעם קרה שאשה אחת בלמברג לשה ובשלה בשוגג לאקשין בפסח מקמח שמורים, ובעלה והיא וב"ב גם אכלו מהן ר"ל. כשנודע חטאתם הנורא באו לפני הגאון הישועות יעקב שיתן להם איזה תשובה.

הישועות יעקב נתן לבעל האשה תשובה של גלות על ד' שבועות. על שאלת רבים מה ראה על ככה דווקא ליתן למענו תשובה זו? השיב, שבכל מקום בתוה"ק נקוד על כי כל אוכל חמץ נקודת תביר, חוץ במקום אחד שנקוד גרשיים, לכן נתן לו תשובת גירוש.

מו"ה אברהם משה ארבעטער-פלונסק-ורשה-בראנקס זקן בגיל צ"ו

הוא שמע מפי הגה"צ מו"ה אברהם לנדא זצ"ל אדמו"ר מטשעכנוב בעת שפי' מאמר חכז"ל בברכות השותה מים לצמאו אומר שהכל נהי' בדברו, ודייק מדוע דווקא לצמאו, ומדוע הלשון אומר ולא מברך, רק דהתורה נמשלת למים שנא' הוי כל צמא לכו למים, וצדיק מושל ביראת א', לכן אמר השותה מים של תורה לצמאו בתשיקות גדולה, הקב"ה אומר עליו שהכל נהי' בדברו, כי צדיק גוזר והקב"ה מקיים.

מו"ה אברהם משה ארבעטער זקן בגיל צ"ו-בראנקס.

הגה"צ ר' יחזקאל מקאזמיר פי' הפ' מפני שיבה תקום והדרת פני זקן, ודייק הלא זמן זקנה קודמת לגיל שיבה?- רק דהנה זקנה הראשונה באה לעולם לאברהם אע"ה, כמ"ש ואברהם זקן בא בימים, וממילא כל מי שמכבד שיבה מהדר פני זקן הראשון זה אאע"ה, וזפ"י [וזה פירוש] הכתוב בעת שתקום מפני שיבה באותו זמן והדרת פני זקן זה אאע"ה.

מו"ה אברהם משה ארבעטער, זקן בגיל צ"ו- בראנקס

שמע מפי אחד מרבותיו פי' הפ' בתמניא אפי נחלתי עדותיך לעולם כי ששון לבי המה נטיתי לבי לעשות חקיך לעולם עקב, דהנה דוהע"ה השתוקק לעבוד את ד' בבחינת אאע"ה בשני לבבות, ר"ל בשני יצריו ביצ"ט וביצה"ר, אולם לא עלה זאת בידו, כי באברהם אע"ה כתיב ומצאת את לבבו נאמן לפניך, ר"ל בשני לבביו הי' נאמן לפני ד', משא"כ דוד המע"ה אמר על עצמו נחלתי עדותך לעולם ע"י יצה"ט כי ששון לבי המה, זה עלה בידי, משא"כ בחינתי השני' במה שנטיתי בידי, רק לעולם עקב נפלתי בחזרה ממדרגתי.

מו"ה אברהם משה ארבעטער, זקן בגיל צ"ו, -בראנקס

הגה"ק רבי בונם מפשסחא זי"ע הי' סוחר בנעוריו והתנהג בהצנע לכת גם בלבושו. פעם בא על ר"ה אל החוזה הק' מלובלין. אצל החוזה הי' המנהג שלא נתן שלו' לאנ"ש עד הלילה בשעת הסעודה. רבי בונם ישב סוף השולחן בין האנשים פשוטים. החוזה כבד את רבי בונם בברכת המזון על הכוס ואז נתן לו גם שלו'. הנתאספים לאלפים התפלאו על המראה.

למחרתו, קודם תקיעת שופר, הי' המנהג בלובלין שכל הבקיאים בתקיעת שופר התרכזו סביב לשלחן שבבית מדרשו, והחוזה הק' העביר את עיניו הק' על כל אלה, ואת אשר בחר בו קרא אותו לחדרו ובזמן שעה לערך מסר לזה הסודות שבתקיעת שופר שיכוון עליהן. בשנה הזאת עמד רבי בונם ג"כ סביב לשלחן, והחוזה הק' נתן עיניו בו וקרא אותו לחדרו, ואחר עבור שעה שמסר לו הסודות שיכוון שבו לביהמ"ד וצוה על רבי בונם לאמר למנצח. אז השיב רבי בונם שהוא אינו בקי לתקוע. החוזה שאלו א"כ מדוע עמד בין התוקעים, ואמר רבי בונם כי השתוקק שהחוזה יגלה לו סודות של התקיעות. אז כעס החוזה עוד יותר, כי עי"ז בלה הזמן בחנם, ועוד יוכרח לטפל א"ע עם אחר כשעה, והיתכן לעשות כזאת? אז ענה רבי בונם, כי לקח לו ראי' ממרע"ה שהתנצל לפני הבוית"ש שהוא כבד פה וערל שפה כדי להיות ראוי לגואל, ועכ"ז שאל מהקב"ה מה שמו מה אומר אליהם, והקב"ה גם השיב לו וגילה לו הסוד. נמצא שמותר לעשות כזה.

מו"ה אברהם משה ארבעטער, זקן בגיל צ"ו, -בראנקס

אמר בשם א' מרבותיו עה"פ בתהילים ד' לי בעוזרי ואני אראה בשונאי, ודייק מדוע לא כתיב ואני אראה במפלת שונאי וכדומה? ואמר כי דוהע"ה אמר גם איש שלומי אשר בטחתי בו אוכל לחמי הגדיל עלי עקב, ונמצא שישנם אנשים שמתראים כאוהבים ובעצם הם שונים, לכן התפלל ד' לי בעוזרי ר"ל השם יעזר לי שאני אראה בשונאי, ר"ל שאראה בבירור אם הם שונאי, ולא יטעו אותי שהם אוהביי.

מו"ה אברהם משה ארבעטער, זקן בגיל צ"ו, בראנקס

אמר בשם א' מרבותיו פי' המשנה שבת ספק חשיכה ספק אין חשיכה אין מעשרין את הודאי ואין מטבילין את הכלים ואין מדליקין את הנרות וגו', ודייק אם כבר אמר ספק חשיכה משמעותיו שהוא ספק יום ספק לילה, ומעתה מה הוסיף המשנה עם התיבות ספק אין חשיכה?- רק דזה סובב על מוצש"ק ורצ"ל ספק חשיכה בעש"ק וספק במוש"ק שהיא עוד אין חשיכה בשני זמנים אלו אין מעשרין ואין מטבילין ואין מדליקין את הנר, כי אולי לא עבר עוד זמן ש"ק.

מו"ה אברהם משה ארבעטער, בגיל צ"ו, - בראנקס.

אמר בשם א' מרבותיו עה"פ כי בחר ד' בציון אוה למושב לו, ודייק מה זה לשון אוה, מדוע לא כתב הלשון חמד וכדומה? – ואמר כי ידוע שעד שלא ימחה שמו של עמלק לא יהי' כסאו ושמו שלם, ומפרשים בזה כי יד על כס ד' מלחמה לד' בעמלק מדור דור. והנה במלת אוה נמצאות התיבות א' מכסא וה-ו'ה' מהשם של ד' אותיות. ואמר כי אז בחר ד' בציון בעת שנתקיים א' ו' ה' למושב לו ששמו שלם וכסאו שלם.

מו"ה אברהם משה ארבעטער, בגיל צ"ו, בראנקס.

אמר בשם א' מרבותיו, פי' הפ' עצת ד' לעולם תעמוד, כי ע' צ' ת' היא ר"ת עומר ציצית תפילין, ר"ל בקיום מצוות הללו צריכים אנו לעמוד.

מו"ה אברהם משה ארבעטער, בגיל צ"ו, בראנקס.

אמר בשם א' מרבותיו פי' עה"פ פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד, ודייק שיש להבין כפל לשון פזר וגם נתן? – רק דיש פזרן שמטבעו מפזר מעות הרבה גם על עבירות ר"ל, והוו' אמינא אם פזרן כזה נותן לאביונים לא יחשב לו למצוה כ"כ, ועל כיוצא בזה נאמר פזר ר"ל פזרן שנתן לאביונים ג"כ צדקתו עומדת לעד.

מו"ה אברהם משה ארבעטער, בגיל צ"ו, בראנקס.

אמר בשם א' מרבותיו פי' הפ' ד' הצדיק ואני ועני הרשעים, ודייק היתכן שפרעה הקשה עורף ובעל גאוה יאמר ע"ע שהוא רשע? ואמר שפרעה אמר ד' הצדיק ואני ר"ל שהוא ג"כ צדיק, רק ועמי הרשעים שהם השפיעו עלי להציר את ישראל ולמרות ציווי ד'. ואמר רבי שמשון מאוסטרופליא פי' הפ' למען שיתי אותותי אלה בקרבו, ודייק מדוע לא כתיב שימי כדפי' רש"י שיתי שימי, רק דבזה רמז הכתוב על שתי אותיות שביניהם שם פרעה א"ע בקרבו.

הרה"ג ר' משה שטערן אבדק"ק דעברעצין.

רבינו הק' הבעש"ט זי"ע פי' ימלא ד' כל משאלות לבנו לטובה, ר"ל דהנה כל זמן ששכינתא בגלותא ועוד לא הי' מחיית עמלק אין השם של ד' אותיות שלם ואין כסאו יתב"ש שלם, וכל {תפליותינו} [תפילותינו] צריכות להתרכז שיעלה ויבא ויגיע העת שיהי' שמו שלם וכסאו שלם ועי"ז יתרומם כבוד שמים ויתגלה מלכותו עלינו במהרה, וזפי"ה זה שימלא ד' שיהי' שמו וכסאו מלא ולא חסר צריך שיהי' כל משאלות לבינו.

הרה"ג ר' משה שטערן אבדק"ק דעברעצין.

רבינו הק' הבעש"ט זי"ע פיה"פ [פירש הפסוק] פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה ד' זה השער לד' צדיקים יבואו בו. דהנה תכלית הידיעה שאינו ידוע, שכל איש ישראל צריך להיות במדריגה דבכל התאמצותיו, תשוקותיו, געגועיו לעבוד את קונו בשלימות כדבעי וכראוי לפני מלך גדול ונורא ביראה ובאהבה אמיתית בלתי שום פניות, עוד לא יצא ידי חובתו אפילו במקצת מן המקצת ועודנו עומד בפתח השער מבחוץ, ועי"ז יתאמץ מדי יום ביומו להוסיף בעבדות השם עד שיגיע ויזכה לעלות בסולם העולה בית קל. וזפ"ה מי שהוא מבין על עצמו שעודנו עומד מבחוץ ומעתיר ומתחנן ואומר פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה ד', תדע שזה השער האמיתי המקרב את היודי לד' צדיקים יבואו בו.

הרה"ג ר' משה שטערן אבדק"ק דעברעצין.

הגה"ק ר' יצחק אייזיק מזידוטשוב זי"ע, פיה"פ (מלכים ב' ד' כ"ג) שבעלה של שונמית שאל את אשתו לאמר מדוע את הולכת אל הנביא היום לא חודש ולא שבת ותאמר שלום, ודייק איזה תשובה היא זאת על שאלת בעלה? – ואמר הוא ז"ל כי המידה היותר גרועה היא בעת שאיש ישראל מרגיש א"ע שהגיע למדריגת השלימות ואומר שלו' לי כי בשרירות לבי אלך, ואז לא לבד שלא יתאמץ להשלים עוד את עצמו, רק מדה זו היא גרמא בניזקין לכמה מדות רעות כמו גאוה, גס רוח, נפש רחבה, כעס ועוד ר"ל. ואז עצה היעוצה לילך לאיזה צדיק אשר יורה אותו את הדרך ילך בה. וזפיה"פ בעלה שאל את שונמית מדוע את הולכת אל הנביא היום, הלא לא חדש ולא שבת היום, ותאמר כי אני מרגיש בעצמי ששלום לי, ובכן הנני הולך אל הנביא שיוליכני לדרך אמת.

הרה"ג ר' משה שטערן אבדק"ק דעברעצין.

הגה"ק ר' אייזק מקמארנא זי"ע פירש בשם בנו שויתי ד' לנגדי תמיד, ר"ל שכל איש ישראל צריך לידע מעצמו שכל הדרכים אשר הלך עליהם עד כעת לא היו הדרכים האמיתיים אשר מוליכים אל הבוית"ש, וצריך עוד לחקור ולדרוש אחר הדרך האמיתי, וזהו שויתי את ד' שהי' עד כעת לנגדי תמיד, שאני הלכתי עד כעת תמיד בדרך שהי' כנגד דרך ד', לכן צריך אני להטיב מעשיי, וקלסו אביו מאוד.

הרה"ג ר' משה שטערן אבדק"ק דעברעצין.

רבינו ר' שמעלקא מניקולשבורג זי"ע פי' הפ' במגילת אסתר ונהפוך הוא, ד{ה}הנה ידוע שאותיות הוי"ה ב"ה אם המה כסדרן הם יותר רחמים, ולפי"ז האותיות הוא הם דין ר"ל, משא"כ תיבות אוה שם ו' ה' כסדרן הם רחמים. וזה פיה"פ ונהפוך תיבת הוא שנעשה אוה למושב לו, ועי"ז אשר ישלטו היודים המה בשונאיהם.

ד"ר הלל זיידמאן-ורשה-ניואַרק.

שמע מפי הגה"ק ר' מרדכי אלטיר מגור זי"ע שאמר בשם השפת אמת זי"ע שפרנסה בעצם ניתן עבור כל איש, כי הלא מאן דיהיב חיי יהיב מזונא, ועכ"ז צריכים אנו להתפלל על הפרנסה, ולא עוד רק שרובא דמינכר הם עניים ר"ל, והיתכן?-

רק דאיתא בגמרא פסחים נ"ד ב', והיא גם במכילתא בשלח, ת"ר שבעה דברים מכוסים מבני אדם ואלו הן וכו' ואין אדם יודע במה משתכר וכו' ופי' באגדות מהרש"א בד"ה ואין אדם יודע מה בלבו וז"ל: ואין אדם יודע במה משתכר משום מפקיעי שערים לאותו דבר שיהי' הכל להוטים אחריו כדי להשתכר ועי"ז יתייקר אותו דבר עכ"ל. זאת תורת העולה מזה שהפרנסה בעצם היא בנמצא, רק היא מכוסה מעיני בנ"א כנ"ל, לכן מתפללים אנו שהקב"ה יפקיח ויאיר את עינינו לראות ולמצא פרנסתנו הישרה בנקל, בכבוד ובהיתר, בלתי הפסדות מוקדמות ועגמת נפש ולב, ובלי פיזור הנפש מוקדמת.

ואמר הרבי מגור ז"ל שיש להביא ראי' לזה גם מפסות שבתוה"ק בפ' וירא אצל הגר כתיב ויכלו המים מן החמת ותשלך את הילד תחת אחד השיחים וכו' ותשא את קולה ותבך וישמע א' את קול הנער, ויפקח א' את עיני' ותרא באר מים וכו' ותשק את הנער, והנה לא כתיב שם ויצר א' שם באר מים, רק ויפקח א' את עיני הגר, דהיינו הבאר מים הי' מונח שם מימות קדם, רק היא לא זכתה לראותו, עד שנשאה את קולה ותבך, וישמע א' את קול הנער בזה שהפקיח ד' את עיני הגר שעי"ז תוכל לראות ולהמציא פרנסת הנער ולהחיות נפשו. ככה גם אנו מעתירים אל אבינו שב-

שמים אשר בראנו, ומאן דיהיב חיי יהיב מזונא, רק אנו חוששין שלא נהי' מוכרחים להגיע אליהם ע"י מניעות, מכשולות ופיזור הנפש ר"ל, שיפקיח את עינינו שנראה את פרנסתינו ואת האמצעים הנכונים והיותר מסוגלים להגיע אלי'.

ד"ר הלל זיידמאן-ורשה-ניוארק.

שמע מפי הגה"ק ר' מרדכי אלטיר מגור זי"ע לא ראו איש את אחיו, שהאחד לא ראה והכיר את אחיו, ולא קמו איש מתחתיו, שאין להם תקומה זה מזה, זאת הוא חשכת מצרים.

ד"ר הלל זיידמאן-ורשה-ניוארק.

את פני אדמו"ר שליט"א מגור ביקר בקיץ העל"ט באה"ק, ואמר לפני הרבי מגור פי' מה ששמע על הגמרא (בבא בתרא ע"ה א') ונתת מהודך עליו ולא כל הודך זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה פני יושיע כפני לבנה אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה, ופי' א' מתלמידי הבעש"ט שהכוונה היא שהזקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה פני יושיע כפני לבנה עם נקודה בסוף ואח"כ אמר הגמרא ע"ז אוי לה לאותה בושה אזי לה לאותה כלימה שהזקנים שבדור באו לידי החלטה כמותה ע"כ. והרבי מגור אמר לו שיחזור על המאמר, לא מטעם שלא ירד על סוף דעת המאמר, רק מפני שהוטב מאוד בעיניו.

ד"ר הלל זיידמאן-ורשה-ניוארק.

גביר אמריקאי שם לדרך פעמיו לבקר ארץ ומקומות מולדתו בפולין. בשמעו את שמעו של רבינו החפץ חיים זצ"ל וצדקותו המפורסמת נסע גם לראדין כדי להכיר את החפץ חיים. הגביר, אשר התרגל לדירה בעלת רחבת ידים עם רהיטים מפוארים, מה מאוד נכזבה תוחלתו בראותו בבית מרן החפץ חיים הרהיטים היותר פשוטים, כסאות ושלחנות רעועות. עד שאזר את מתניו ושאל את החפץ חיים אי' הם רהיטיו?

והשיב לו החפץ חיים בשאלת חכם חצי תשובה ואי' הם רהיטיך? ואמר הגביר בתמהון, הלא אני כעת רק עובר אורח. והשיב לו החפץ חיים: אני כל ימי הנני רק עובר אורח בעוה"ז, כי התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין.

ד"ר הלל זיידמאן-ורשה-ניואַרק.

הגה"צ אבדק"ק פוניבוז שליט"א, כעת ר"מ בבני ברק, בין שנות שתי המלחמות האחרונות, ארגן בפוניבוז, חוץ מישיבה מפורסמת, רשת של חינוך, חברתיות, ר"ל חדרים, בית החולים, ש[ו]לחניות לחלק הלואות לבעלי מלאכות וכדומה, וכל אלה עמדו ברשות הרב ותחת השפעתו, וגם נקראו על שמו, כידוע.

פעם ביקרו עוד בפוניבוז, והתענין אליו מה עלה על ככה לארגן הסתדריות נהדרות כאלה על טהרות הקודש, והשיב שעוד משך המלחמה העולמית הראשונה במר נפש התבונן איך נופלים כל קניני האומה בידי הבונדיסטים והייעווסעקעס זה אחר זה, עד שהרהיבו לצוד נפשות צעירות גם מהחדרים והישיבות. ולא ידע לשות עצות בנפשו, עד שהחליט לשום לדרך פעמיו לנסוע דרך הגבול לראדין אל מרן החפץ חיים זצ"ל.

בבואו אל החפץ חיים ושפך לפניו מר שיחו, השיב לו החפץ חיים בזה"ל: הענין הוא מדיני (פאליטיש) לכן נתחשב עליו מצד מדיניות. בעת שמדינה אחת מכריזה-קרב נגד מדינה השני', צד השלישי עומד נבוך לאיזה צד יעמוד, בלתי ספק יכריע להסתפח להצד שיש לו השקפות יותר טובות לנצח. והנה בורא כל עולמים הוא נצחי והוא הכל יכול, לעומת זה גזירות עבידא דבטלי. ובכן בלתי שום ספק צריך לעמוד לצד הקב"ה שסוף כל סוף ינצח, ולא יפחוד משום איש. וכן עשה.

הרב מיכל שוחט-ברוקלין.

שמע מפי רבי מאיר שפירא זצ"ל בשם רבינו חידושי הרי"ם זי"ע שפי' הפ' ופרעה הקריב, ובזוה"ק מקשה מדוע לא כתיב קרב, וכתב שפרעה עי"י רדיפותיו אותם הקריב את לבם של ישראל לאביהם שבשמים. ומקשה חידושי הרי"ם היתכן שרשע כפרעה יזכה לזכות הרבים כזה? ואמר דפרעה רצה לנתק ולהטות לבם של ישראל מחיבורם אל צדיק הדור, ה"ה משה רבינו ע"ה, שהוא ממוצע בינם לבין קונם.

הרב מיכל שוחט-ברוקלין.

הגה"צ ר' ישראל מטשארטקוב זצ"ל פי' על מאמר חכז"ל כל האוכל ושותה בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי, והקשה היתכן שאכילה תהי' נחשבת לתענית? – רק דהנה אכילה ושתי' הן הכרחיות לעבודת השם, ולפעמים גם למצוות הן נחשבות, כאכילת מצה ומרור ואכילה בסוכה וכדומה, ולעומת זה ביוה"כ מצוה להתענות ואנו נחשבים למלאכים. והיתכן שאיש מלא גשמיות יהפך על יום א' פתאום למלאך? לכן נתן לנו התוה"ק את עיוה"כ שע"י אכילה ושתי' הנחשבות לתענית יהי' הן הממוצע בין אדם למלאך.

הרב מיכל שוחט-ברוקלין .

מרן הגה"ק ר' ישכר דוב מבעלזא זי"ע פי' דברי הפזמון ביום א' דסליחות איך נפתח פה לפניך דר מתוחים, באלו פנים נשפוך שיחים, דהנה בכמה מקומות נוהגין לומר סליחות דיום א' בחצות הלילה, ולכאורה אנה נמצא מקור מנהג זה בראשונים, ולאיזה תכלית אנו מקדימין לומר סליחות, הלא טרם עלות השחר הרחמים גובר? – רק דאיתא במדרש שכל איש ישראל נשתנה צורתו ביום ש"ק לטובה לפי מדרגתו., והיינו שמקשה בלבו איש ישראל העומד לומר סליחות, איך נפתח פה לפניך רבש"ע דר מתוחים, אחרי שבלינו זמנינו משך כל השנה בהבל וריק, רק באלו פנים של שבת נשפוך שיחים, עוד טרם השינה שנשתנה פנינו לפנים של חול.

הרב מיכל שוחט-ברוקלין .

אנשים שהכירו את הגה"ק הבאר מים חיים זי"ע העידו שבמשך ימי ש"ק חוט של עדינות יתירה נשתפכה על פניו, ורוח של קדושה שרתה עליו, ואפילו קומתו נתארכה במדה מרובה.

הרב מיכל שוחט-ברוקלין.

הגה"ק ר' דוד משה מטשארטקוב זצ"ל, פי' המתני' דברכות ט' ב' הקורא ק"ש מכאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה, ודייק הלשון כאדם הקורא בתורה, הלא ק"ש כתיב בתורה?

רק דקריאה מעורר הזמן, ומעתה אם אדם קורא בתורה ממילא הוא מעורר את הזמן, ושעה ההיא נהפך לזמן, ושייך לומר עליו שקרא ק"ש בזמנה.

הרב מיכל שוחט-ברוקלין.

הגה"ק ר' משה צבי מסאוואראן זצ"ל פי' הגמרא אסתר מן התורה מנין שנא' ואנכי הסתר אסתיר, והקשה הוא ז"ל מה הרבותא ונפק"מ ואיזה שייכות יש בין זה לזה?

רק דאיתא מה ראתה אסתר שזימנה את המן הרשע לסעודתו של מלך, כדי שעם ישראל לא יסמכו א"ע יותר מדאי עלי' שהיא בוודאי תסדר את הכל ותבטל הגזירה, ועי"ז ישכחו בהקב"ה. והקשה היתכן ליקח תקוה האחרונה מישראל עי"ז ולהטיל אימה יתירה על הציבור? ובזה פי' אסתר מן התורה מניין, ר"ל מאיזה מקום מן התוה"ק הביאה אסתר המלכה ראי' למעשי' להזמין את המן לסעודה ולסלק עי"ז תקותם האחרונה מישראל? ותי' שנאמר ואנכי הקב"ה הסתר פניו וטובתו מישראל לכן הורה היתר לאמר גם אנכי אסתיר התקוה מעם ישראל, כדי שעי"ז יחזרו בתשובה שלימה לפניו יתב"ש.

הרב מיכל שוחט-ברוקלין .

שמע בשם א' מתלמידי הבעש"ט זצ"ל, שאמר בדרך צחות על מה דכתיב בנח ואתה קח לך מכל מאכל וכו' והי' לך ולהם לאכלה. והקשה הלא זה הוא נגד הדין בגמר' ברכות מ' ע"א וגיטין ס"ב ע"ב דאסור לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו שנא' ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת? ואמר הוא ז"ל דנח טען האיך יוכל לחיות בגדר האפשריות שאדם אחד יפרנס את כל ברואי העולם שנה תמימה, לכן אמר לו הקב"ה ואתה קח לך קודם מכל מאכל, ר"ל טעום מכל מאכל בתחלה ואח"כ יהי' להם לאכלה, כי אם תתן להם שיריים יספיק להם לשובע.

הרב מיכל שוחט-ברוקלין.

רבינו הנועם אלימלך זי"ע פי' עה"פ ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא. והקשה מה צורך לנתינת טעם?

ואמר עפי"מ שפי' רבינו הק', הבעש"ט עה"פ רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף, שכל איש ישראל צריך להתאמץ להוציא הניצוצות ע"י אכילתו בקדושה ובטהרה. רק זה התינה במאכלים הרגילים, משא"כ במן לא הי' שייך זאת, כי הלא הוא הי' לחן מן השמים, וא"כ אוכלי המן נזדככו וגם נשתנו פניהם לטובה מיום ליום ע"י אכילת המן שהי' כולו רוחניות. וזפיה"כ [וזה פירוש הכתוב] ויאמרו איש אל אחיו ע"י שלא הכירו זה את זה מן הוא, ר"ל מה שמו של אותו איש, כי לא ידעו מה נתהוו' מאתו שפניו נשתנה כ"כ לטובה.

מו"ה יוסף גראס-קראלי-ניוארק

אמר בשם א' מתלמידי הבעש"ט זצ"ל בשעה שהמליכו את שלמה המלך אמר דוד המע"ה הרכיבוהו על פרידה שלי, ודייק הלא הי' לו לדוד המע"ה גם סוסים, ומדוע צוה להרכיבו על פרידה? – רק דהנה פרידה מורכבת מחמור וסוס כידוע, וחמור יש לו חסרון ומעלה וגם לסוס. חמור יש לו חסרון שהוא עצל, אבל יש לו מעלת ענוה, ולסוס יש לו מעלה שהוא זריז, אבל לעומת זה הוא בעל גאוה. ודוד המע"ה לימד את העולם ללמוד מוסר השכל גם מחיות והיינו ללמוד הענוה מחמור והזריזות מסוס, כאשר באמת קיים גם הוא שאמר ואנכי תולעת ולא איש חרפת אדם ובזוי עם, ובמקום אחר אמר חצות לילה אקום להודות לך, והיינו ממש כמעלות שנתאחדות בפרידה. לכן בשעה שהמליכו את שלמה המלך ע"ה אמר אביו דוד המלך הרכיבוהו על פרידה שלי, כמו שאני הסברתי ללמוד מוסר השכל מפרידה בזריזות וענוה, ולא יישן עד ג' שעות ולא יתגאה כשאר מלכים.

הרב אהרון זבלוצקי-ברוקלין

שמע בשם אחד מתלמידי הבעש"ט זצ"ל לא יהי' בך אל זר, פירושו שאיש ישראלי צריך להתאמץ להטיב את מעשיו ולשוב בתשובה שלימה לפניו יתב"ש עד שהקב"ה לא יהי' זר בקרבו.

הרה"ג משה שטערן-דעברעצין.

אמר בשם אחד מתלמידי הבעש"ט זצ"ל הפי' עוד אקבץ עליו לנקבציו, ודייק על הלשון לנקבציו? – ואמר כי הקב"ה יקבץ כל נדחי ישראל, אבל ביוצא מן הכלל יקבץ את אלה שכבר נתקבצו סביבי צדיקי הדור.

הרה"ג משה שטערן-דעברעצין.

הגה"ק מרן הדברי יחזקאל משינעווא זי"ע לא הי' רגיל לאמר תורה על שלחניו ביומי דש"ק ויו"ט לפני אנ"ש העומדים כשתילי זיתים סביב לשלחנו הטהור, והי' מחכים לשמוע לקח מפיו.

פעם שאל אותו אחד מאנ"ש סבת מניעת טוב מהם. והשיב מרן ז"ל ע"ז פי' מה שאנו אומרין בזמירות דליל ש"ק, הוא אשר דיבר לעם סגולתו, שמור לקדשו מבואו ועד צאתו, ואמר שרק זה ירשה לעצמו להוכיח ולדבר קשות על בנ"י, מה שמרגיש בעצמו שקידש וטיהר א"ע מימי נעוריו עד ימי זקנתו, והיינו שרק הוא אשר דיבר קשות לעם סגולתו מי ששמור לקדשו בקדושה ובטהרה מבואו ועד צאתו.

הגה"צ ר' מנחם מענדל חודרוב-בראנקס.

הגה"צ ר' רפאל מבערשאד זצ"ל פעם קיבל טלית קטן חשוב מאד מאה"ק, ונתן אותו להחייט כדי לחתוך עגולה מתוך אמצעו ללבשו דרך הראש, כנהוג. אולם החייט אחר אשר קיפל את הט"ק, בדרך טעות חתך שני עגולים מתוך הטלית קטן. כאשר החייט החזיר את הט"ק מבוהל מטעותו, אמר רבי רפאל מבערשיד לאנ"ש שעמדו סביב לו "איין לאך דארף מען האבען כדי או צו טון דעם טלית קטן, און דעם צווייטן לאך כדי רפאל זאל זיך ניט בייזערן". [=צריכים נקב אחד כדי ללבוש את הטלית קטן, והנקב השני כדי שרפאל לא יתכעס].

הגה"צ ר' מנחם מענדל חודרוב-בראנקס.

אמר בשם א' מתלמידי הבעש"ט על אדמו"ר א' שזכה למדת הנעלבים ואינן עולבין, שומעין חרפתן ואינן משיבין, ורק לעיתים רחוקים השיב וגם אז רק במדה ובמשקל פי' הגמרא מילין בסלע משתיקין בתרין,[24] ר"ל מילין בסלע, לעומת זה אם המילין באין משתיקין מאדם שתקן ועצור במילין הוא בתרין, מילין כאלו הם חשובין כפליים.

[24] תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יח עמוד א: אמרי במערבא: מלה - בסלע, משתוקא - בתרין.

הגה"צ ר' מנחם סג"ל פאללאק-אבדק"ק סערענטש.

הוא בעצמו שמע מפי הגה"ק המנחת אליעזר אבד"ק מונקאטש זי"ע שאמר בשם רבינו הקדושת לוי זי"ע פיה"פ ונחשב לכם תרומתכם כתרומת דגן מן הגורן וכמלאה מן היקב, ואמר כי בעת שבוחרים באיזו מן הקהלות ברב, ובעצם ישנם גם מתנגדים נגד בחירת הרב, צריכים המיעוט המתנגדים לכוף דעתם ולבטל' לעומת דעת הרוב, כי אם דעת הרוב בחרו בו ואמרו קדוש לעומתו, אז גם מן השמים קזכיא לי'. בחירת הרב יש לדמותה לתרומה, אשר עפ"י הדין חטה אחת פוטרת את הכרי, והנה הלא אלפי {גרעוני} [גרעיני] חטים בצדק יתלוננו מדוע יזכה דווקא חטה זו לתרומה יותר מכל אלפי גרעוני חיטים. אלא לאו ע"י שקראו שם תרומה על חטה זו נקדש {גרעון} [גרעין] זה ונעשה קודש, ככה הדין גם ברב, אשר לפי דעת מתנגדיו אולי אינו גבוה במעלה יותר מהם, אבל מיד אשר רוב דיעות הקהלה קראו עליו השם "רב" נקדש ונתעלה לאלוף עליהם. וזפה"כ ונחשב לכם תרומתכם, ר"ל מה שאתם תרמו אותו וקראתם שם רב עליו להיותו מקודש כתרומת דגן מן הגרן וכמלאה מן היקב.

הגה"צ ר' מנחם סג"ל פאללאק-סערענטש.

שמע מהגאון הישועות יעקב זצ"ל שפעם רצה להתפטר מרבנותו בלמברג, ואח"כ לרוב הפצרת אנשי הקהלה נעתר למבוקשם ונשאר שם. וכאשר שאלו אותו על הסבה שנשאר על משמרתו בלמברג, סיפר להם שבינתיים נודע לו ממעשה באברך א' בלמברג שהתפרנס מחנות א' קטנה, ולרוב התמדתו בלימוד תוה"ק בין קונה לקונה עסק בלימוד גפ"ת. פעם נכנס לחנותו גביר אדיר בעד גפרית, אולם האברך התעמק כ"כ באיזה ענין חמור שלא הרגיש הופעתו שלא אותו גביר בחנותו. הגביר המתין איזה רגעים עד שעוררו, והציע לפניו שיתן לו כל הסכום שהרויח בחנותו משך שנה העברה, רק שילמוד כל היום. אולם האברך סירב מלקבל הצעתו, בטעמו ונימוקו שע"י שמתפרנס מיגיע כפו עומד ומצפה בכל יום לקראת ישועת ד' שימציא לו כדי פרנסתו, משא"כ אם פרנסתו תוקצב לו במוקדם על כל השנה הוא מפחד שח"ו יאבד מבטחונו על ד'. והישועות יעקב פי' בזה מאחכז"ל גדול הנהנה מיגיע כפו יותר מיראת שמים. ואמר שאחר שנודע לו שבלמברג נמצא אברך כזה נמנע מלעזוב את הקהלה.

הגה"צ ר' מנחם סג"ל פאללאק-סערענטש.

הגה"ק ר' יצחק מדראהביטש זי"ע רבינו הבעש"ט דר בגלילו. רבי איציקל הי' רגיל בכל לילה קודם השינה לעשות חשבון הנפש על כל מפעליו מאותו יום, ובפרט על פסקיו שהשיב לשואליו.

באחת הלילות בעשותו חשבון הנפש דפק לבו על שאלת נשים אחת שהכשיר באותו יום, וזכר שנעלם מאתו חומרת אחד הפוסקים, ועי"ז נכשל בחומר איסור כרת ר"ל. ויפג לבו והתחיל לפשפש במעשיו שיראה איזה חטא גרם שיצא תקלה גדולה כזאת על ידו, ולא מצא חטא גדול ממה שסבל עד כעת את הבעש"ט בגלילו ולא פשט לו את הרגל. והחליט שבבוקר השכם ישא לדרך פעמיו ויגרש את הבעש"ט מגלילו.

למחרתו, כאשר בא לביתו של הבעש"ט, רבינו פנה לצרכיו, ובביתו היתה נמצאת אשה עגונה שבאה לפני רבינו הק' לשפוך לפניו מר שיחה. רבינו הבעש"ט בא מביה"כ, ועוד טרם נטילת ידיו אמר להאשה העגונה. אמת שהנך באת אלי בדבר בעלך שעזבך. לך תומ"י למקום פלוני, שם תמצא את בעלך ויתך לך גט פטורין. אח"כ נטל את ידיו ונתן שלו' לרבי איציקל דרוהוביטשער. רבי איציקל התפלא שאמר לה להאשה העצה עוד קודם נטילת ידיו. רבינו הק' אמר לו ר' איציקל ידע ש[ב]ביה"כ אינני רוצה שאהרהר בדברי קדושה, לכן שם אני צופה ומביט בשטח העולם, ובאותו מעמד מצאתי בעלה של האשה {בעיק} [בעיר] ומקום פלוני. אולם גם לכ"ת אני אומר שבל יהי' לבו נוקפו מאומה מפסקו של אתמול, כי שאלת נשים הזאת היא כשירה מצד שיטת פוסק זה. רבי איציקל מאז נעשה חסידו של רבינו הק' הבעש"ט זי"ע.

הרה"ג ר' יושיע כ"ץ-סערדאהעלי.

רבינו הגה"ק רב שר שלום מבעלזא זי"ע פי' דברי הגמרא חייב אדם לטהר עצמו ברגל, והיינו שמחויב כל איש ישראל לקבץ נדבות בעד עניי ת"ח בעצמו, ולא ע"י שליח, וגם לילך ברגליו לעשות טובה לכל איש ישראל, כי מטהר גופו ורגליו עי"ז.

הרה"ג ר' יושיע כ"ץ-אבדק"ק סאמבטהעלי.

הגה"ק מרן ישכר דוב מבעלזא זי"ע אמר רמז על ת"ח שלא יצא לטייל עם אשתו בשוק ממה דכתיב בנח כאשר צוה אותו הקב"ה שברשותו ליצא מן התיבה אמר לו צא אתה ואשתך, ועכ"ז בפועל כתיב ויצא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו.

הרה"ג ר' יושיע כ"ץ-אבדק"ק סאמבאטהעלי.

רבינו יושיע מבעלזא זי"ע פעם נסע בדרך על עגלה, והגיע זמן תפלת שחרית, אולם לא הי' נייחא לי' להתפלל בשום אחת מהכפרים אשר עבר בתוכם. ולבסוף שנתאחר היום לא הי' לו ברירה אחת כ"א להפסיק דרכו בכפר אחד והתפלל שם. ואמר, שאף שהיום אינו יכול לצמצם מחשבותיו כדי להתפלל כדבעי, כי אין המקום מסוגל לכך, עכ"ז הוא מעתיר להקב"ה שיקבל גם תפלתו זאת, בזכות שמקבל ע"ע שמחר אחר שיגיע למחוז חפצו יתפלל בכוונה הראוי'. ופי' בזה דברי דוהע"ה בתהילים ד' בוקר תשמע קולי בוקר אערך לך ואצפה, ויל"ד מה זה שני פעמים בוקר, רק ביקש כנ"ל, והיינו ד' בוקר של היום תשמע קולי בזכות שבבוקר של מחר אערך לך ואצפה כדבעי.

הרה"ג ר' יושיע כ"ץ-אבדק"ק סאמבאטהעלי.

מרן ישכר דוב מבעלזא זי"ע פעם שאלו אחד, חסידים למה הולכים בזקנם מגודל?- והשיב הוא ז"ל דאיתא בגמר' ברכות (י"א ע"א) שרבי אלעזר בן עזרי' הטה בשעת ק"ש כי משל לאחד שאומרים לו זקנך מגודל אמר יהי' כנגד המשחיתים. וכ' הערוך ערך זקן פי' המשחיתים המגלחים ומשחיתים זקנם כנגדם אלו מגדלים זקנם כלומר זה חילוף מעשיהם ע"כ. ופי' מרן הק' לכן אנו הולכים בזקן מגודל, כדי לשנות מדרכי אומו"ה, כדי שיהי' זה נגד המשחיתים.

הרב מיכל שעכטער-ברוקלין.

המגיד הק' רבי מיכל מזלאטשוב זי"ע הי' לו חמשה בנים. דרכו של ר' מיכל הי' לקום בחצות הלילה לעבודת הבורא. הילדים הי' עוד צעירים לימים, ובעת שרבי ר' מיכל קם ממשכבו נתעוררו הילדים והתחילו לבכות, עד שאמם הרבנית השתיקה אותם. אבי ר' מיכל נתעורר על שתיקותם, ועל שאלתו השיבה הרבנית שהיא השתיקה אותם. אז אמר רבי ר' מיכל שלא משתיק אותם, כי אם הוא רצון הבורא שהם יבכו רק יבכו.

הדחקות היתה' בבית רבי ר' מיכל גדולה. פעם שאלה אותו {הרבנות} [הרבנית] האיך הוא יוצא בברכת שעשה לי כל צרכי? והשיב שהפשט הוא שמה שעשה לי השי"ת זה הוא כל צרכי שהנני מסתפק במועט.

הרב מיכל שעכטער ברוקלין.

לאחר הסתלקות ר' מיכל המגיד מזלאטשוב זי"ע נתרבה הדחקות בביתו עוד יותר, עד אשר כשל כח הסבל. ולא הי' לה להרבנית האלמנה ברירה אחרת כ"א שתשא לדרך פעמי' ולבקר ידידי בעלה המנוח הק' כדי לבקש עזרם.

ככה נדדה עד שהגיעה לאפטא. רבינו הק' האוהב ישראל זי"ע קבלה בסבר פנים יפות וכבדה עד מאוד. גם הבטיח לה שידאוג עבורה. עוד אמר לה שהוא משתוקק מאוד לשמוע מאתה איזה עובדא מבעלה המגיד הקדוש. וסיפרה:

להמגיד ר' מיכל נשארו לו בירושה התפילין של אביו הק' רבי איציקל דראהאביטשער זצ"ל. תפילין היו יקרים בעיני המגיד עד מאוד, עד שלא הניחם רק פעם אחת לשנה, ביום עיוה"כ. בהיות הדחקות בביתו של המגיד הי' גדול עד מאוד ר"ל, כ"פ הי' בדעתה להשכן את התפילין עד עיו"כ, כדי לקבל עליהם הלוואה, אולם בעלה המגיד לא אבה להסכים בשום אופן לזה.

גם נתרחש שגביר א' בזלאטשוב רצה להלוות לה ד' מאות כסף רק שיניחו התפילין בביתו עד יום עיו"כ, ובעלה המגיד לא רצה להסכים גם לזה.

בשנה אחת התרחש שלא הי' בנמצא כלל ג' מינים בכל הגלילות. כבר עבר ר"ה, עשרת ימי תשובה וגם יוה"כ ואין קול ואין עונה. ביום שלפני ערב חג הסכות פתאום נודע לו שבלמברג נמצא גביר שהי' לרגלי מסחרו בארצות הדרום, והביא אתו שני אתרוגים, הא'

לעצמו, והשני למכרו, ומבקש בעדו לא פחות מארבע מאות זהובים.

הרבי ר' מיכל תומ"י אחרי שמעו דברים האלה לא הרהר כרגע, רק לקח את תפילין של אביו ומשכנם לידי הגביר הנ"ל, אשר השתוקק תמיד שהפילין יהי' מונחים עכ"פ בביתו, בעד ארבע מאות זהובים, ונסע בחפזון ללמברג, כדי שלא יקדמנו אחר.

וכן הי' שרבי ר' מיכל קנה את האתרוג השני בעד הארבע מאות זהובים. האתרוג הי' באמת הדר. כאשר שב לביתו הי' שר בשמחה שזכה לארבע מינים. הרבנים לא יכלה להתאפק לשאול אותו, היתכן שעבור פקוח נפש להחיות את הילדים לא הסכים בשום אופן {להשכן} [למשכן] את התפילין, ובעד אתרוג לא הרהר מאומה ותומ"י מסרם למשכון. הרבי ר' מיכל השיב לה האיך לא אתן כל הוני בעד מצוה רבה ויקרה זו, וגם הראה לה את היופי של האתרוג. הרבנית מרוב צערה נשכה את הפטום של האתרוג.

כאשר נתעוררה ממעשה אשר עשתה, שלא לבד שאין לה תפילין, ולא הארבע מאות, רק קלקלה גם את המצוה, נפל עלי' אימה מכעס בעלה. אולם בעלה הק' לא אמר לה מאומה כלל וכלל. רק ביקש כתונת כדי לילך למקוה, והלך לטבול.

הרב מיכל שעכטער-ברוקלין.

רבינו האוהב ישראל מאפטא זי"ע פי' עה"פ ויקחו לי תרומה, פירש"י לי לשמי, והנה עה"פ ואיש את קדשיו לו יהי' וכו' פירש"י למה נסמך פ' תרומות ומעשרות לפ' סוטה כי אם יעכב התרומה מכהן הכתוב מבשרתו שיכורח להביא הסוטה לכהן.[25] והקשה הק' מאפטא שאין זה מדה כנגד מדה, שהי' לו לראות נגע שיבא אל הכהן, אבל היא מה חטאה שהיא תוכרחה לבא אל הכהן? ופי' דהנה אשה עיני' צרה באורחין, דהיינו הוא אמר עשר בשביל שתתעשר, והיא יעצו כי יש גם אופן להתעשר כדאי' אוקיירו לנשייכו כי היכא דתתעשרו, נמצא שהיא מעכב את בעלה מלהביא תרומות ומעשרות לכהן. וזה פי' הפסוק ויקחו לי תרומה, ועי"ז יהי' לי לשמי, שלא תוכרחו למחוק את השם ח"ו ע"י הבאת סוטה אל הכהן.

[25] רש"י במדבר פרק ה פסוק יב: איש איש כי תשטה אשתו - מה כתיב למעלה מן הענין ואיש את קדשיו לו יהיו, אם אתה מעכב מתנות הכהן, חייך שתצטרך לבא אצלו להביא לו את הסוטה:

הרב מיכל שעכטער-ברוקלין.

הגה"צ רבי ישראל מטשארטקוב זצ"ל-מוינא לא הי' לו חתימת זקן עד שהי' בגיל שלשים. משלשים עד ארבעים שנה הי' לו רק איזה שערות בזקנו ואמרו העולם שהי' לו הצורה של רבינו הק' ישראל מרוזין זי"ע.

הרב מיכל שעכטער-ברוקלין.

רבינו ר' שמעלקא מניקולשבורג זי"ע ביקר פעם את רבי ר' מיכל בזלאטשוב. הרבי ר' מיכל צוה להביא כיבוד כדי לכבד את אורח החשוב. אולם רבי ר' שמעלקא לא רצה בשום אופן לעשות ברכה עד שבעל הבית לא יברך קודם לכן. ולא הי' לו לרבי ר' מיכל ברירה, ועשה ברכה אשר קדשנו וכו' לשמוע לדברי חכמים. ונודע שבאותו יום הי' יומא דהלולא של אביו רבי צבי מטשארטקוב זי"ע.

הרה"ג ר' יצחק בנימין מנדלוביץ-פישפיקלאדאני.

הרב י"ב מנדלוביץ שליט"א בהיותו שנה תמימה בין היושבים בבעלזא, שמע מפי זקן חסיד מפורסם מבעלזא, ששמע מפי הגאבדק"ק סטרעליסק זצ"ל, שהוא בעצמו שמע מפי קדשו של רבינו רב שר שלו' מבעלזא זי"ע, על ואתחנן אל ד' בעת ההיא לאמר, דאיתא במדרש שמשה רבינו ע"ה התפלל לפני הקב"ה תקט"ו תפלות כמנין ואתחנן, ודייק רבינו מדוע התפלל מרע"ה דווקא בלשון ואתחנן שהוא גמטרי' תקט"ו בעת שישנן עשרה שמות על תפלה?

ואמר רבינו ז"ל, דהנה ביהמ"ק של מטה הוא מכוון כנגד בית המקדש של מעלה. ביהמ"ק של מטה עומד מזהב, כסף ונחשת ועוד כמבואר במקרא בפרטיות, וממה עומד בהמ"ק של מעלה, ואמר שהקב"ה ג"כ מתפלל, וע"י תפלתו העמיד חומה אחת ממחנה של מלאכים, ותיבת מחנה בגי' ק"ג.

גם איתא שהביהמ"ק שמו לא כאברהם שקראו הר, בהר ד' יראה, ולא כיצחק שקראו שדה, ויצא יצחק לשוח בשדה, אלא כיעקב שקראו בית שנאמר ויקרא יעקב את שם המקום אשר דבר אתו שם א' בית קל. ודייק רבינו מדוע שינה כל א' מאבותינו הקדושים את שם ביהמ"ק מהשם שנקרא מאבותיו? – ואמר רבינו שאותיות הר עם הכולל גי' ר"ו, והיינו שתי פעמים מחנה, ר"ל ע"י תפילתו של אברהם אע"ה שתיקן תפלת שחרית נבראת המחנה השני' של מלאכים וחומה השני' של ביהמ"ק של מעלה. יצחק אבינו ע"ה ע"י תפלת מנחה שתיקן הוסיף עוד מחנה

אחת וחומה השלישית, לכן קראו שדה, והיינו ג' פעמים מחנה, והוא ש"ט. ויעקב אבינו ע"ה ע"י תפלותיו הוסיף עוד מחנה של מלאכים וחומה הרביעית של ביהמ"ק של מעלה, לכן קראו בית, שהוא בגימטרי' ד' פעמים מחנה והוא תי"ב. והי' לו לביהמ"ק עוד חסר גג, ובא משה רבינו ע"ה והוסיף ע"י תפלתו את הגג, ע"י שברא מחנה החמישית של מלאכים ונעשה ה' פעמים מחנה שהוא בגי' תקט"ו. לכן התפלל מרע"ה דווקא בלשון ואתחנן שבגי' תקט"ו.

הרה"ג ר' יצחק בנימין מנדלוביץ-פישפיקלאדאני.

בבעלזא הוא מנהג קדמון ביום י"ג מדות לעשות את הנרות עבור יום הקדוש הבא. הסדר הי' שהב"ב עשאו השעוה, ומרן בעצמו שזר את הפתילות, ובעת ששזר את פתילת נר עבור נשמת רבינו שר שלו' זי"ע הי' רגיל לאמר איזה שיחה עליו, ובעת ששזר את פתילת הנר עבור נשמת מרן ר' יושיע זי"ע אמר איזה מאמר עליו וכן הלאה.

הרב הנ"ל בעת היותו בבעלזא הוא בעצמו שמע מפי קדשו של מרן ר' אהרן שליט"א מבעלזא בעת ששזר פתילות הנ"ל אמר שרבינו רב שר שלו' זי"ע בחר בעולם זוית על יראה והיא בעלזא; מרן ר' יושיע זי"ע זקני הקדוש הוא הי' צדיק מלפני חמש מאות שנה; ואבי הקדוש הי' גאון בין הגאונים וצדיק בין הצדיקים וצדיק בכל ענינים. עכל"ק.

הרה"ג ר' יצחק בנימין מנדלוביץ-אב"ד פ. לאדאני.

רב גדול מחסידי בעלזא סיפר לו שמו"ה יצחק צבי מראצעסדארף ז"ל, חסיד מפורסם מחסידי בעלזא, פעם שאל את מרן ישכר דוב מבעלזא זי"ע מדוע לובשים חסידים יארמילקע תחת הכובע? ואמר מרן שלמנהג זה יש לו מקור בגמר' שבת קנ"ו כסי רישך כי היכא דהוי עלך אימתא דשמיא, ואיתא בזוה"ק אית יראה ואית יראה, אית יראה עילא' ואית יראה תתאה. נמצא הכובע שגורמם אימתא דשמיא היא יראה {עילעא} [עילאה] והיארמילקא היא יראה תתאה.

הרה"ג ר' יצחק בנימין -אבדק"ק פ. לאדאני.

בבעלזא הי' המנהג בכל מוצש"ק שהיושבים כשהם לעצמם עשו סעודת מלוה דמלכה ממאכלי חלב.

חסד זקן א' סיפר לו שפעם בא מרן ר' ישכר דוב זי"ע לביהמ"ד בבעלזא בין היושבים באמצע סעודת מלוה דמלכה ואמר להם בזה"ל: נו לומדים זוגץ מיר [=תגידו לי] אנה מרומז בתוה"ק שבמדבר עשאו בנ" מלוה מלכה מאכלי חלב?

והיות שאף אחד מהם לא ידע לפתור את החידה, אמר מרן בעצמו: היות שבשר תאוה נאסר להם לישראל במדבר והי' מוכרחים לאכול שלמים. ושלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד. נמצא ששלמים ששחטו והקריבו בעש"ק הי' נאכלים כל יום עש"ק, ליל ש"ק וכל יום ש"ק עד הלילה. והיות שאין שוחטין קדשים בלילה, ממילא לא הי' להם לבנ"י במדבר שום בשר במוש"ק, רק מאכלי חלב על סעודת מלוה דמלכה.

הרה"ג ר' יצחק בנימין מנדלוביץ-אבדק"ק פ. לאדאני.

חסיד א' ששמע מפ"ק של מרן ר' ישכר דוב זי"ע סיפר לו שפעם ירד גשם שוטף בבעלזא והרחובות והסימטאות נתמלאו עם ביצות של טיט כנהוג. חסיד א' ממבקרים לבש ערדלאות על גבי מנעליו. מרן כאשר ראה אותו שאלו מה זאת ומה תכליתה? והשיב החסיד שלבשתן כדי שלא יטנף את רגליו. ואמר מרן ע"ז בזה"ל: ווער ס'גייט אין אונזערע טריט פערשמערט זיך ניט [=מי שהולך בעקבות שלנו הרגליים שלו לא יטנפו בטיט].

הגה"צ ר' בנימין בן ציון רוטנברג, אדמו"ר מסנץ.

מרן יושיע רקח זי"ע מבעלזא אמר על בנו מרן ישכר דוב זי"ע אינני יודע מהיכן זכיתי לבן כזה. וכן מרן ישכר דוב ז"ל אמר על בנו מרן אהרן שליט"א שאינו יודע באיזה זכות זכה לבן כזה.

הגה"צ ר' בנימין בן ציון רוטנברג, אדמו"ר מסאנץ

הרב מו"ה וואלף פאפנהיים-וינא ביקר פעם בליל ש"ק את מרן ישכר דוב זי"ע מבעלזא בעת שדרש עצת הרופאים בוינה, בזמן שהרב ר' וופ"ה כבר שב מביהכ"נ, ומרן התכונן לקראת תפלת מנחה. מרן ז"ל הרגיש שר' וופ"ה מתמי' על איחור זמן התפלה, רק שאינו מרהיב לשאלו ע"ז. ובכן פתח מרן פ"ק ואמר: ר' וואלף מע"כ בוודאי מתמי' עלינו שאנו מתפללין מנחה בזמן מאוחרת, אבל אנו סומכין על המהרי"ל (מובא בדרכי משה או"ח סי' רל"ב ס"ק א') וז"ל: וכתב במהרי"ל שהי' נוהג להתפלל בשעת הדחק מנחה סמוך לצאת הכוכבים כי אמר אעפ"י שנראה כלילה בעיר מ"מ עדיין יום הוא כמו שאמר ר' יוסי (שבת קי"ח ע"ב) יהא חלקי עם מכניסי שבת בטבריא כו' וכתב שכן קיבל ממהר"ש עכ"ל.

הגה"צ ר' בנימין בן ציון רוטנברג, אדמו"ר מסאנץ.

אביו של הגאון האדיר מהרש"ם מברעזאן זצ"ל פעם ביקר את רבינו שר שלו' מבעלזא זי"ע עם בנו הנ"ל בגיל ח'.

הילד שלו' מרדכי ביקש את אביו שירשה לו להציע לפני רבינו פתקא בפ"ע [בפני עצמו]. אביו נתן לו רשות ע"ז ועכ"ז כתב גם שם הילד בפיתקא שלו. בתחלה מסר אביו פיתקא שלו לידי רבינו, ואח"כ בעת שהילד מסר פיתקא שלו, שאל אותו רבינו: שלו' מרדכי'לע הלא אביך כבר הזכיר אותך בפיתקא שלו. השיב הילד, רבי יש לי בקשה מיוחדת, והיא שאני רוצה לבקש הצלחה בתורה. רבינו הגבי' עיניו על הילד ואמר, א"כ אברכך, ושם ידיו הקדושים על ראש הילד וברכו.

הגאון המהרש"ם הי' רגיל לספר עובדא זו גם לעת זקנותו, ולבסוף סיים: שמרגע זה שקיבל ברכת רבינו הקדוש מבעלזא הרגיש בנפשו שקנה רוח חכמה, בינה ודעת.

הגה"צ ר' בנימין בן ציון רוטנברג, אדמו"ר מסאנץ

לרבי יוסף ניישטעדטער זצ"ל, בנו של הק' בעהמח"ס מאור ושמש זי"ע אח ושמו רבי אהרן שנשא את נכדת רבינו החוזה מלובלין זי"ע, וקיבל ארוחתו בבית הק' החוזה כמה שנים. אח"כ נעשה חסידו של מרן הדברי חיים בסאנץ זי"ע.

חסידי סאנץ הפצירו בו שיאמר החילוק שבין עבודת ומדריגת החוזה לבין מרן מסאנץ. והשיב: שהעבודה והמדריגות שראה בלובלין ראה בסאנץ, ולא כל מה שראה בסאנץ ראה בלובלין.

הגה"צ ר' ב"צ רוטנברג הלברשטאם-סאנץ.

שאלו את רבי יוסף ניישעדטער מדוע אינו מתאמץ ללמוד איזה מדה ממרן הק' הדברי חיים מסאנץ זי"ע, והשיב כי זה דבר שאי אפשר, כי מרן יש לו שתי מוחות, הא' עם מה שעוסק בעוה"ז, והשני' במה שמשוטט בשמים ממעל. בימי התנאים הי' תנא, ובימי האמוראים הי' אמורא. זה שני אלפים שלא ירדה נשמה כזו לעולה"ז [לעולם הזה].

הגה"צ ר' בנימין בן ציון רוטנברג, אדמו"ר מסאנץ.

הוא בעצמו שמע מפי קדשו של מרן הדברי יחזקאל זי"ע שידוע עליו שהי' סמוך על שלחן המלך רבינו הישמח משה זי"ע שרבינו הי"מ [ישמח משה] הי' לו ארון גדול מלא ארגזים קטנים ובתוכם קמיעות, מינים ממינים שונים, סדורים לפי מקועות. על כל ארגז וארגז הי' כתוב שבקרבה נמצאות קמיעות סגולה נגד חולי זו ועל צרה שלא תבא.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא.

רבינו הבעש"ט זי"ע אמר שכל הרפואות שבעולם יוצאות מא' זעירא שבויקרא.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא.

רבינו הבעש"ט זי"ע אמר פעם הלא הוא בא לעולם להפיץ הרעיון ושטת החסידות, ובכן מה צורך להאותות והמופתים אשר הראה לעיני כל: לפקוד עקרות, לרפא חולים, להחיות מתים וכדומה?

ואמר כי הי' העולם צריך לכל אלה, כדי שע"י שיראו שמאזינים על דבריו בשמים, בצדיק גוזר והקב"ה מקיים, יקשיבו לקולו גם בארץ. ופי' בזה הפ' האזינו השמים ואדברה, ר"ל מרע"ה רצה להראות לעיני העולם שמאזינים דבריו בשמים בעת ואדברה בעת שמדבר כמנהיג, למען ותשמע הארץ יושבי הארץ אמרי פי בהפצת רעיון החסידות.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא.

רבינו הבעש"ט זי"ע פי' הפ' וקוי ה' יחליפו כח, דהנה בבחרות, שנותנו שיש לנו רתיחת הדם יש לנו ללחום נגד הל"ת [הלא תעשה], לעומת זה יש לנו מעלה שבידנו לעבוד את בוראינו בהתלהבות. משא"כ לעת זקנותנו נח רתיחות הדם שבקרבינו, ואין לנו ללחום עוד נגד הל"ת, לעומת זה יש החסרון שגם את מצוות עשה מקיימים אנו בעצלות ובקרירות. לא כן קוי ד' הם יחליפו כח, שבבחרותם הם מתיחסים לעומת הל"ת בקרירות, ומצות עשה מקיימים בתמימות, וכן לעת זקנותם.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא.

הגה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע העיד על מרן הקדושת לוי שפעם ראה אצלו התפשטות הגשמיות. והמעשה הי' שפעם התפלל עם חבריא שלו תפלת שמ"ע [שמונה עשרה] של חול בבית המדרש, ובא קאזאק שיכור לתוך הביהמ"ד, והכה ברצועה שלו את כל הנוכחים בצעקה שיתנו לו יי"ש. כל בני החברייא ברחו ומלטו לנפשם. רק מרן הקדושת לוי עמד מבלי לזוז ממקומו. עד שהקאזאק בעצמו התפלא ואמר שכפי ההכאות הוא מהנמנע שעוד יהי' בחיים. רק אחר גמר השמ"ע הרגיש מרן שגופו רצוץ ומשובר וכואב מאוד מרוב ההכאות.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא.

הגה"צ ר' יודא צבי מראזלא זצ"ל נסע למקום הרחצה לסאבקאנץ. דרך עברו נסע לאונגוואר כדי לבקר את הגה"ק ר' מאיר א"ש[26] אב"ד דשם. רמ"א שאל את הרבי הנ"ל מהיכן מפרנס א"ע. והשיב שיש לו שם קרוב. ודרש על שם קרובו כי הוא מכיר כמה אנשים משם. והשיב לו הרבי קרוב ד' לכל קוראיו. תשובת הרבי הוטב מאוד בעיני הגאון ר' מאיר א"ש, עד שמאותו זמן ואילך כל מי שבא לפניו בבקשה להתפלל עליו, אמר לו שקרובו של הרבי מראזלא יעזור לו.

[26] מאיר אייזנשטטר, מובר גם כמהר"ם א"ש.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא.

רבינו החוזה מלובלין זי"ע פעם אמר על עצמו: "איך ווייס פון מיר אז איך בין דער קלענסטער איר פון אלע אידען, איי איך ווייס דאך פון מיר אז איך האב מדריגות, נאר דאס איז קיין חידוש, דען אז איינער איז גארניט, און ווייס פון זיך אז ער איז גארניט, איז זוכה צו מדריגות." [אני מכיר את עצמי שהנני היהודי הקטן ביותר מכל היהודים. וזה שאני מכיר גם את עצמי שיש לי מדרגות גבוהות, זה לא חידוש, שמישהו שהוא כלום ויודע שהוא כלום יזכה למדרגות נעלות].

האדמו"ר מסטאלין-קארלין שליט"א-ברוקלין.

הגה"ק ר' אהרן מקרלין זי"ע פי' ובעבור תהי' יראתו על פניכם לבלתי תחטאו, דהנה החילוק שבין יראת העונש ליראת הרוממות, שיראה העונש יש לו לאדם בשעה שנזדמן לפניו עבירה ח"ו ופורש ממנה לרגלי יראת העונש, משא"כ יראת הרוממות היא אפי' שלא בשעת עבירה. ופי' בזה כי לבעבור נסות אתכם לשון הרמת נס בא הא' להעלות אתכם למדרגה לבעבור תהי' יראת ד' על פניכם יראה כזו שהיא אפי' בשעת לבלתי תחטאו, זאת אומרת יראת הרוממות.

האדמו"ר מסטאלין-קארלין שליט"א-ברוקלין.

הגה"ק ר' אהרן מקארלין זי"ע בירך פעם אברך שבא לפניו בבקשתו בשיבה טובה, ועל תמיהת האברך אמר לו ששיבה ר"ת שפע ברכה הצלחה ויוד באמצע.

האדמו"ר מסטאלין-קארלין-ברוקלין.

הגה"ק ר' אהרן מקארלין זי"ע פי' מאחכז"ל אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים, ואמר כי תיבת מי עולה במספר חמישים, זאת אומרת חמשים לספירה שהוא חג של קבלת התוה"ק. והנה ידוע שימי הספירה תפקידם שכאו"א מאתנו נתכונן באלו הימים לקראת קבלת התוה"ק, ובכל יום ויום שאנו מתקרבים ליום המוגבל צריכים אנו להוסיף קדושה וטהרה. עכ"ז למרות כל השתדליות והתאמצות כדי להשיג למדריגה הגונה ולתכלית הנרצה בעת שאנו עושין חשבון בנפש ביום הקדוש אנו מוצאים את עצמינו במדריגה נמוכה ושפלה, ועלולה היא שנפול ח"ו בעצבות. על כגון דא אמר התנא הקדוש רבי עקיבא דברי תנחומים, באמרו אשריכם ישראל בעת שלפני מי שעולה יום חמשים לספירה אתם מטהרין, ומי, למרות כל השתדליות אם כבר הגעתם ליום קבלת התוה"ק בלתי תוצאה הגונה בל תדאגו כי אז מטהר אתכם אביכם שבשמים, כי הבא לטהר מסייעין לו מן השמים.

האדמו"ר מסטאלין-קארלין שליט"א-ברוקלין.

אמר בשם א' מתלמידי בעש"ט יפתח בדורו כשמואל בדורו, כי איתא פתחו לי פתח כפתחו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם אמר הקב"ה. אולם מי זוכה לזה ובאיזה אופן שיהי' נפתח לבו לתשובה ויהי' בכלל הבא לטהר מסייעין לו, לכן מתדבקין אנו בצדיקים שהם יפתחו לבינו לעבדות השם ול{פ}[ת]שובה. ופי' בזה יפתח בדורו, ר"ל צדיק כזה שיש לאל ידו לפתוח לבות בנ"י לתשובה ולקרבם לבוראם נחשב כשמואל בדורו.

הגה"צ ר' משה טייטלבוים אבדק"ק סיגעט.

הגה"ק מרן הייטב לב אבדק"ק סיגעט זי"ע הי' חתנו של הגה"ק ר'משה דוד אשכנזי זצ"ל אבדק"ק טאלטשווא. בהיותו סמוך על שלחן חותנו בטאלטשווא, בכל יום ויום הן בקיץ והן בחורף טבל קודם עלות השחר בנהר באדראג שעל יד הישוב טאלטשווא. מרן הייטב לב סיפר על חותנו הנ"ל שפעם החליט בעצמו שיקדים בשעות הבוקר להטביל א"ע קודם חותנו, ובכל בוקר זרז את עצמו להיות מן המקדימין, אולם לא הועיל, כי בכל בוקר בבואו לשפת הנהר כבר מצא הנקב החדש בתוך הכפור, כי חותנו הי' יותר זריז.

הגה"צ ר' משה טייטלבוים אבדק"ק סיגעט.

הגה"צ ר' משה דוד אשכנזי זצ"ל אבדק"ק טאלטשווא, חותן מרן הייטב לב, הי' גאון מובהק וצדיק, אשר הניח אחריו שו"ת ואגדה אשר הופיעו בדפוס.

מרן הק' הייטב לב בעת שסידר תחת מכבש הדפוס את ספרו היקר "ייטב לב" עה"ת [על התורה], וכבר נדפס ספרו הנ"ל עד פ' נצבים, גיסיו, בני חותנו הנ"ל התרעמו לפניו, היתכן שלא הזכיר שום דבר תורה מחותנו אחר שהי' סמוך על שלחנו כמה שנים ומסתמא הי' נהנה מגדלותו בתורה. אולם מרן התנצל לפניהם, שתורות חותנו הלא הם כבר הופיעו בדפוס ואינו רואה שום תועלת להדפיסם שנית בספרו ייטב לב, ומצד השני לדאבונו עד עתה לא עלה בידו לפרש איזה מאמר עם בחינותיו של חותנו.

אולם פתאום קרא שהמדפיס לא הי' יכול להמשיך הלאה את הדפסת הספר בשום אופן, כי בכל פעם נולד איזה מכשול חדש או בניר או בשאר דבר. ככה נמשכו מכשולים אלה כמה שבועות וגם חדשים. מרן התחשב על חזיון הזה, וחשב אולי עולה לו כזה לסבת הקפדת חותנו הנ"ל והחליט להופיע מתורות חותנו אות באות. וכן הי' שמפ' נצבים ואילך אנו מוצאים בס' הקדוש ייטב לב כמה תורות מחותנו הנ"ל אות באות.

מעשה זה כותב מרן הייטב לב בסוף תשובת אבני צדק על ש"ע אהע"ז סוסי' נ"ז, ומסיים שמאז הופיעו תורות חותנו הנ"ל בספרו ייטב לב הכל על מקומו בא בשלו' וחיש מהר נגמר הדפסת ספרו עה"ת עיי"ש.

הגה"צ ר' משה טייטלבוים אבדק"ק סיגעט.

הגה"צ ר' משה דוד אשכנזי זצ"ל, חותן מרן הייטב לב מסיגעט, לעת זקנתו עלה לאה"ק, ונתקבל לאבדק"ק צפת עיה"ק.

צוואתו נדפסה בסוף ס' שו"ת שלו. שם חלק את כל חפציו בין בניו וחתניו, אשר כפי הרשימה דשם כולם הי' רבנים גדולים ויושבים על מדין.

את ביתו שבצפת, שהיתה קנין כספו, הניח עבור הכולל, בתנאי שישכירו אות' והשכר דירה יהי' להכולל. אולם עוד התנה בתנאי בפירוש, שבית הזה לא ישכירו לשום אחד מבניו ומחתניו אפי' בעד מעות, רק לחתנו הגאון מו"ה יקותיאל יודא, ר"ל מרן הייטב לב, אם יחליט להעתיק אוהלו לאה"ק אז מותר שהכולל ישכיר לו את הבית הזה לדירה עבור מעות, עיי"ש.

הגה"צ ר' משה טייטלבוים אבדק"ק סיגעט.

הגה"ק מרן ישכר דוב מבעלזא זי"ע פעם אמר שהעיקר בלימוד תוה"ק וקיום מצוות ד' לא לבד מה שאנו לומדין ומקיימים המצוות, רק במה שאנו מלמדים ומחנכים בכל כחינו את צאצאינו וצאצאי צאצאינו על כל זה, כדי להוריש את לימוד תוה"ק וקיום תרי"ג מצוות לבנינו אחרינו. והראי' ע"ז מקיום מצות מילה, כי הלא מצות מילה היא אחת מתרי"ג מצוות, אשר אנו מחויבים לקיימה כמו שאר תרי"ג מצוות, והיות שמצוה זו כבר נתקיימה בנו בגיל שמנת ימים ע"י אחר ובלתי רצוננו והסכמתינו, ובמה יוודע איפה שאנו היינו מסכימים ע"ז. רק ע"י ובעת שהקב"ה זכה אותנו לבן ואנו מקיימין עליו מצות ברית מילה בשמחה של מצוה, בזה אנו מראים שהברית של מילה אשר אנו בעצמינו נכנסנו בה אז בלתי הסכמתינו הי' ברצונינו הטוב, וכעת נתקיימה הברית מילה שלנו בשלימות מה שקבלנו מכבר. ופי' בזה כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעש"ט, ר"ל כשם שאבי הבן בעצמו כעת שמל את בנו בשמחה של מצוה הוכיח שנכנס לברית בעודו בן שמנת ימים ברצון טוב, והמצוה שמקיים על בנו מוכיח על קיום המצוה על עצמו, כן בכל מצוה ומצוה שיחנך וילמד את בנו יכנס הוא בעצמו לתורה לחופה ולמעשים טובים ויוכיח שמקיימם ברצון טוב ויש לו הנאה רוחנית מקיומם.

ד"ר הלל זיידמן-ורשה-ניוארק.

א' מתלמידי בעש"ט זצ"ל אמר כי צריך לחנך כל תלמיד ותלמיד כפי אופיו, כשרונותיו, תכנית רוחו, כמו שנאמר כל עצמותי תאמרנה ד' מי כמוך, ר"ל כפי העצמיות של אותו אדם תאמרנה ד' מי כמוך.

ד"ר הלל זיידמן-ורשה ברוקלין.

א' מתלמידי בעש"ט אמר טעם מה שאנו אומרים בש"ע א' אברהם א' יצחק וא' יעקב, הלא אב אחד לכולנו, ומדוע מזכירין אנו שם השם בכל אחד מהאבות הק'. רק דרוצה להורות בזה שכל אחד ואחד מאבותינו הקדושים הכיר את קונו בדרך אחר "אפולו ווייניגער פארשטעהען אבי ניט נאכגעמאכט" [אפילו אם מבינים פחות, אבל בתנאי שלא מחקים].

מו"ה יעקב זבלוצקי-ברוקלין.

הוא שמע בשם הגה"ק ר' זאב סולובייציג שליט"א-בריסק-ירושלים, אמר על הגדולי הדור כהיום בכלל, שהם נמשלים לאותו האיש ששכב על ערסו בערב, ואחר חצות הלילה פתאום הקיץ משינתו ומצא את עצמו כשהוא שוכב באלכסון, וראשו ורגליו תלויין מחוץ למטתו, ונדמה לו כאלו משך חצי הלילה נתגדל ונתארך קומתו בכפליים לעומת המטה. ככה הנמשל גם עם רבים מהגדולים כהיום, אשר בעצם הם בקטנות המוחין וננסים ברוח, רק שהקיצו אחרי החורבן האיום, ויפנו כה וכה ויראו כי אין איש בעו"ה [בעוונותנו הרבים], ונדמה להם שהם נתארכו במלא קומתם, והם ראויים להמנות להיות גדולי הדור.

הגה"צ ר' מבב"צ רונטברג הלברשטאם-אדמו"ר מסאנץ.

מו"ה זלמן מבריסק ז"ל, סוחר יין, א' מחסידי סטעפין, סיפר לו שמרן הדברי יחזקאל משינעווא זי"ע פעם נסע להגאון רבי יוסף דוב הלוי סולובייציג זצ"ל אבדק"ק בריסק דליטא, כדי להציל את בת רבי יושיע מקאמינקא זצ"ל מידי בעלה, בנו של הרבי משידלאווצע. הגאון רבי יאשע בער [=יוסף דוב הנ"ל] מבריסק נתפעל מאוד מגדלות מרן הדברי יחזקאל, ואחר משא ומתן בדבר הלכה של כמה ימים הסכים לדעתו של מרן. לבסוף עשה הגאון מבריסק סעודה גדולה לכבוד מרן משינעווא, והזמין אל הסעודה את גדולי ונכבדי בריסק. ואמר להנאספים כי במקום הסעודה הוא שינעווא, ומרשה להם להתנהג כמנהגי החסידים בכל דבר. גם הגאון רבי יאשע בער בעצמו נטל שיריים מידי מרן הק' משינעווא.

מו"ה זלמן הנ"ל הי' לנוכח בשעת מעשה.

הגה"צ ר' מבב"צ רונטברג הלברשטאם, אדמו"ר מסאנץ.

מרן הק' רבי יושיע מבעלזא זי"ע אכל בכל פעם פת שחרית ביחידות. פעם בעת שמרן הדברי יחזקאל זי"ע ביקר אותו, לכבוד האורח החשוב אכל פת שחרית בצוותא עם מרן משינעווא. לפני הרבי מבעלזא הביאו אורז עם חלב. מרן משינעווא התחיל להתווכח שלמרות בדיקת האורז אם אין בו חשש תולעים, ותומ"י [ותיכף ומיד] הגביה את הקערת הראה תולעת מת בהאורז. מרן מבעלזא אמר ע"ז, כמובן שהוא לא יאכל עוד אורז, אבל על הרב משינעווא אין חידוש, כדי לחזק את חוות דעתו יש לאל ידו לברא תולעת.

הגה"צ ר' מבב"צ רונטברג-הלברשטאם, אדמו"ר מסאנץ.

מרן הדברי יחזקאל משינעווא זי"ע אמר על אחיו הגה"צ רבי דוד הלברשטאם מקשאנעוו זצ"ל שהוא צדיק הדור. גם נסע אליו פעם בשנה כדי להסתופף בצלו.

הגה"צ ר' מבב"צ רונטברג-הלברשטאם, אדמו"ר מסאנץ.

א' מגדולי חסידי סאנץ, ושמו ר' עזריאל, שהי' רגיל משך שנים רבות להסתופף בצל קדוש מרן הק' מסאנץ זי"ע החל מיום ר"ח אלול ואילך עד ש"ת [שמחת תורה], סיפר לפניו: שמרן מסאנץ זי"ע החל מיום ר"ח אלול ואילך עד ש"ת הי' רגיל להתבודד בחדר מיוחד, והי' כאילו נתהפך לאיש אחר לגמרי. גם תורותיו אמר בניגון מיוחד ובמוסר נמרץ. אולם מליל י"ג מדות ואילך עד ליל ש"ת לא ראה אותו לישן כלל, אשר הי' לפלא, כי הוא נגד דברי המשנה, מי שנדר שלא יישן שלשה ימים מלקין אותו וישן לאלתר. עד ששלשים אברכים לערך, מאלו שהתגוררו שם, פעם החליטו שבשני משמורות יהי' ערים כל הלילות, ולא ימושו ממרן ומהתנהגותו כל אותן הימים והלילות. וראו שמרן הק' בכל קודם עלות השחר בעת ישבו על הכסא נמנם ממש פחות משיתין נשמי ותומ"י קם בזריזות מעל הכסא ונטל ידיו והלך למקוה טהרה, ואחרי שובו המש[י]ך הלאה שיעוריו מתוך דביקות והתלהבות נוראה.

הרה"ג ר' יושיע כ"ץ אבדק"ק סערדאהעלי.

רבינו שר שלו' מבעלזא זי"ע אמר על מה שאנו אומרים בליל ש"ק בחרוז הראשון של שלו' עליכם מלאכי השרת, ובחרוזים שלאחרי כן אנו אומרים תמורת' מלאכי השלו', רק דמלאכי השרת בעת שמלוים אותנו בלילי ש"ק לבתינו עודם הם המלאכי השרת, משא"כ אחר שרואים בבתינו נרות דולקות, שלחן ערוך ומטה מוצעת אזי מודים הם שהיודים הם המלה"ש [המלאכי השרת], והם המלאכים מסתפקים להיות רק מלאכי השלו'.

הרה"ג ר' יושיע כ"ץ אבדק"ק סאמבאטהעלי.

מרן יושיע מבעלזא זי"ע אמר פי' הפ' עם נבל ולא חכם, פי' הת"א עמא דקבילו אורייתא ולא חכימא והתרגום צריך ביאור. ואמר שהחילוק בינינו לאו"ה, כי אומות העולם לומדים החכמות שלהם כדי להתחכם, משא"כ אנו בעת שקבלנו התוה"ק לא קבלנוה ללמדה כדי להתחכם, רק ואך כדי לקיים מצוות הבורא וללמוד על מנת לעשות. ופירש מרן בזה עמא דקבילו אורייתא ולא על מנת להיות חכימא, רק כדי ועל מנת לעשות.

הרה"ג ר' יושיע כ"ץ אבדק"ק סאמבאטהעלי.

מרן יושיע מבעלזא זי"ע אמר עה"פ וכלים מכלים שונים {שונים} ויין מלכות רב כיד המלך, ודייק הלא אחשורש השתמש בכלי המקדש, וא"כ איך לא נענש עליהם כמו שנענש עליהם בלשצר המלך? ואמר מרן שגם לאחשורוש הי' לו עונש גדול על היותו משתמש בכלי המקדש, שנשתכר והרג את ושתי המלכה, ונעשה עי"ז ישועה לישראל כעל ידי יד המלך של בלשצר. ופי' מרן בזה וכלים מכלים שונים של כלי המקדש השתמשו גם שניהם, בלשצר וגם אחשורוש, ולבסוף הי' אצל אחשורוש ויין מלכות גרם עזר רב ותשועה גדולה לישראל כיד המלך של בלשצר, שאחשורוש נשתכר והרג את ושתי המלכה בשכרותו כנ"ל.

מו"ה יעקב זבלוצקי-ברוקלין.

מרן החפץ חיים זי"ע פי' הפ' הללו את ד' על כל גוים שבחוהו כל האומים כי גבר עלינו חסדו, ודייק בשביל שד' גבר עלינו חסדו, לכן יהללו את ד' כל גויים?

ואמר שאומות העולם, וגם המחוקקים ומנהלי המדינות חושבים כמה {מזומות} [מזימות] נגד ישראל, וכמה חוקים ומשפטים עושים אך ורק להצר לעם ישראל, למר{ו}ר את חייהם ולקפח את פרנסתם. אולם רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום, ובכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו, אפי' בלתי ידיעתינו, ורק אח"כ וברבות הימים נודע שרק הקב"ה מצילנו מידם. ובכן הגויים והאומים יודעים עוד יותר מאתנו שהקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו עד אין לשער כמה פעמים גבר עלינו חסדו וביטל מזימותיהם נגדינו, והם מהללים עי"ז חסדי ד' אלקי ישראל.

מו"ה יעקב זבלוצקי-ברוקלין.

המשגיח הזקן רבי ירוחם ממיר זצ"ל פי' הפ' הללו את ד' כל גויים שבחוהו כל האומים כי גבר עלינו חסדו. הדקדוק ידוע. ופי' תיבת גבר מלשון ויגברו המים גבי המבול, ר"ל כמו שאנו שופכין מים הרבה לתוך כוס קטן שיתמלא הכוס על כל גדותיו וגם ישפך לחוץ. ככה ע"י שהקב"ה גבר עלינו חסדו, זאת אומרת שחסדי השם ירדו עלינו כ"כ בשפע רק וכ"כ נתגברו שעי"ז הספיק שפע רב גם להם. לכן הללו את ד' כל גויים שבחוהו כל האומים כי "גבר" עלינו חסדו, ועי"ז הגיע רב טוב גם להם.

מו"ה יעקב זבלוצקי-ברוקלין.

מרן ישראל סאלאנטער זצ"ל פעם בחורף נסע בדרך, והגיע כחצות הלילה בעת קור ושלג גדול מקורר ומצונן לפני בית-מזיגה. הוא הקיץ את בעה"ב שירשה לו ליכנס לביתו, והמוכסן לא ציית לקולו, רק אחרי תחנונים של ב' שעות. וכאשר נודע לו להמוכסן שהאורח הוא רבי ישראל סלאנטר, התחיל להתנצל ולבקש מחילתו כי לא ידע שהוא רבי ישראל סלאנטר. והשיב לו רבי ישראל סלאנטר, אלו לא הי' מחוייב להכניס לביתו גם כל איש פשוט, ובפרט בעת קור גדול כזה, הי' לו תירוץ בעת שמצהיר שלא ידע מי הוא האורח, אבל היות שהלא גם כל איש פשוט הוא מחוייב להכניס לביתו, ומעתה חטא וצריך לקבל ענשו כאלו בייש את רבי ישראל סלאנטר.

ופי' בזה מה שאמרו אחי דינה לאנשי שכם הכזונה יעשה את אחותינו הי' לכם תירוץ שאפשר לא ידעתם שהיא בת יעקב, אבל חטאתם חטאה גדולה וצריכים אתם לקבל עונש קשה, כי וכן לא יעשה עם שום אשה או בתולה, וא"כ ביישתם את בת יעקב.

מו"ה שמואל חיים ברוין, במושב זקנים שע"י הרב נפתלי צבי מרגליות-ניוארק-דאברא.

אחיו הרה"ג דק"ק ענטש (סלובקיא), בן הרה"ג ר' נפתלי צבי ברזין אב"ד דאברא, סמוך לסטראפקאוו, שהי' רבו של ר' שמואל דלקמן, סיפר לו העובדא דלקמן:

מרן יחזקאל שרגא הלברשטאם משינעווא זי"ע פעם נסא לאונגארן כדי לשבות במישקאלץ בש"ק פ' פנחס. יום י"ז בתמוז הי' ביום ה' בשבת, ומרן זצ"ל כאשר עבר בנסיעתו בתחנת ישוב אנאד, ירד לבדו מרכבת מבלי להגיד לשום איש, ואפילו הגבאים שלו נסעו הלאה למישקאלץ.

מרן בא לתוך הישוב והתענין אחר דירת השו"ב. כאשר בא אל דירת השו"ב הוא לא נתן לו אפי' שלו'. מרן אמר אל השו"ב שאם יראה לו החליף יאכל אצלו בשר לערב אחר הצום. השו"ב געה על מרן עבור החוצפה שהרהיב לבקש כזאת מאתו, ואמר שיהי' טוב אם יקבל מאתו חלב.

זה הי' בבוקר קודם תפלת שחרית, ומרן הלך אל ביהכ"נ להתפלל. בבואו לביהכ"נ ישב מרן אל אחד הספסלים שבכותל מזרח. כנראה שמרן לא מצא חן בעיני השו"ב לגמרי, כי השו"ב הלך אל הנגיד מהישוב ושמו ר' שמואל כדי לעשות חוזק מאת האורח שישב בצד מזרח. גם סיפר לר' שמואל הנ"ל בדבר החוצפה שהרהיב לבקש שיראה לו חליפו. בשעת הקריאה שלח השו"ב את השמש לשאול את מרן אם הוא אינו כהן או לוי. לשלישי שאלו את מרן על שמו, והשיב ששמו יחזקאל שרגא בן {מורה}

מורינו רבי חיים. השמש מסר דברי מרן אות באות. אולם השו"ב למרות כל זה לא קרא אותו רק בשם החבר יחזקאל שרגא בן החבר חיים. מרן זצ"ל עלה לתורה מבלי לאמר דבר. אולם אחר שירד מהבימה אמר בקול רם: על כבודי הנני מוחל, אולם על כבוד אבא אין בידי למחול.

אחר תפלת מעריב קרא הנגיד ר' שמואל הנ"ל את מרן לביתו ושם אכל מרן סעודת חלב. אח"כ לקח מרן ברכת הפרידה ותומ"י הלך אל התחנה והמשיך נסיעתו הלאה למישקאלץ. כאשר בא למישקאלץ התענין אחר אכסני' שלו ובא שמה. למחרתו יצא קול שהאדמו"ר משינעווא בא לשבות למישקאלץ, ונהרו מכל הגלילות שמה כדי להסתופף בצל מרן זי"ע.

בין האורחים הבאים לכבוד מרן משינעווא היו גם ר' שמואל הנ"ל והשו"ב הנ"ל מאנאד. רבי שמואל אחרי שובו מהמקוה בא לקבל שלו' מאת מרן. וכאשר בא בצוותא עם השו"ב שלו לאכסניא של מרן ופתח הדלת נרתע לאחור, כי הכיר בראש הנאספים את האורח שלו מיום אתמול. עוד טרם נכנס לחדרו של מרן פנה ר' שמואל להשו"ב שלו והצהיר לפניו שמרגע זו ולהלאה לא יאכל עוד משחטתו. ר' שמואל ברעדה התקרב לפני מרן וביקש סליחתו אולי לא חלק לו כבוד הראוי. מרן הרגיע אותו שהוא התיחס אתו כדבעי. אולם השו"ב בייש אותו בפומבי, ואפי' אם רוצה לוותר על כבודו אבל על כבודו של אביו הק' אין לאל ידו לוותר בשום אופן.

אחר ש"ק ישבו כסאות למשפט על מהותו של השו"ב דנן ובי"ד

של ג' אסר את השו"ב. אדמו"ר זצ"ל אמר עוד אל ר' שמואל החילוק שבין הכנסת אורחים של אברהם אע"ה לשל לוט, הלא גם בשניהם כתיב וירא וירץ לקראתם. רק החילוק שבאברהם כתיב שהאורחים באו לפניו בדמות אנשים ועכ"ז וירא וירץ לקראתם מבלי להבחין ולעשות חילוק בין אורחים חשובים לאנשים פשוטים, לעומת זה בלוט כתיב שבאו לפניו שני מלאכים, ואז אין חידוש שאחר אשר וירא וירץ לקראתם.

מו"ה שמואל חיים ברוין במושב זקנים שע"י הרב נפתלי צבי מרגליות-דאברא-ניוארק.

הוא בעצמו הי' בשעת מעשה בעת שמרן הגה"ק הדברי יחזקאל משינעווא זי"ע הי' פעם בדאברא סמוך לסטראפקאוו, ובא לפני מרן אשה אחת עם פיתקא ופ"נ שלשים צ"ל בידה אשר הניחם על השלחן. הפ"נ הי' צרורים בנייר. מרן לקח את הפיתקא בידו והלך לפני החלון כדרכו בקודש כדי לקרא את הפיתקא. מרן פתאום באמצע קריאת הפיתקא שאל את האשה כמה פ"נ נתנה לו, האשה השיבה שהיא נתנה עשרים צ"ל. ע"ז פתח הרבי את הנייר עם הפ"נ שעל השלחן ולקח מתוכו עשרה צ"ל והחזירם לה. ויהי לפלא.

מו"ה יודא ריינער צרנוביץ ברוקלין.

רבינו הקדושת לוי זי"ע אמר פעם ביוה"כ על התפלה אנו מליאי עון ואתה מלא רחמים, רבש"ע אמת שלוי יצחק הוא מלא עון מכף רגל ועד ראש, אבל עכ"ז אני קצר הקומה ומה בכך, כמה עבירות מכילים כל אבריי וגידיי, אבל לעומת זה כביכול אתה שמלא כל הארץ כבודך וכל השמים מהארץ אתה מלא ולית אתר פנוי ממך, מלא רחמים. ובכן סלח ומחל לעוונותינו.

מו"ה יודא ריינער צרנוביץ ברוקלין.

רבינו משה לייב מסאסוב זי"ע אמר פעם יש לי מזל שבתוה"ק אין כתיב מצוה שצריך להתגאות, כי בשליל{ו}תה אינני רואה ויודע בעצמי שום מעלה או מדה נכונה שאוכל להתגאות בה.

מו"ה יודא ריינער-צרנוביץ-ברוקלין.

רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע אמר פעם, רבש"ע אמת שהנני מלא חטאים ומריתי את פיך, עכ"ז תודה לי שלא ירדתי לחייך, א"כ אני מבקש מאתך שתגמול אתי מדה כנגד מדה שגם אתה לא תרד לחיי, ובכן כתבנו בספר החיים.

מו"ה יודא ריינער-צרנוביץ-ברוקלין.

רבינו החוזה מלובלין זי"ע אמר החילוק שבין הצדיק לבעל תשובה, שהצדיק צריך שלא יאהב את עצמו, והבעל תשובה צריך לשנא את עצמו.

הרה"ג ר' מ"ב מנדלוביץ-אבדק"ק פישפיקלאדאני.

רבינו שר שלום מבעלזא זי"ע אמר עה"פ ויצא יצחק לשוח בשדה, והקשה הלא אחכז"ל לייט לי' אביי אמאן דמצלי בביקעתא. ומדוע לא התפלל בביה"ד. ואמר שיצחק אע"ה הלך להתפלל שיודים לא יוכרחו לדור בשדה, ר"ל בכפרים כמו עם שבשדות, כי בכפר אין מנין, מקוה, חבורת מרעים וכדומה. וירא והנה גמלים באים. וירא בבחינת רואה אני את דברי אדמון, והנה גמלים באים, בעת שהתחשב שבני הכפרים יוכלו לגמול חסד עם אחיהם העוברים ושבים, אז נחה דעתו.

הרה"ג ר' מ"ב מנדלוביץ אבדק"ק פישפיקלאדאני.

רבינו הק' שר שלום מבעלזא זי"ע אחר חתונתו הי' סמוך על שלחן חותנו הרב הק' מסקאהל.

בימים ההם סבבו לפרקים אנשי צבא הרוסים בשווקים וברחובות, וגם בבתים, וחטפו אברכים ונשאו אותם לצבא. כניסה לצבא בימים ההם משמעותה על משך שנים עשרה שנה, ולהשתקע ח"ח לגמרי במ"ט [=במ"ט שערי טומאה] ר"ל.

פעם בא חותנו הנ"ל לחדר רבינו בבהלה שלמעה"ש [שלמען השם] יחביא א"ע תומ"י [את עצמו תיכף ומיד], כי אנשי הצבא כבר התחילו לסובב מבית לבית ולחטוף אברכים כדי להכניסם לצבא. רבינו לא אמר כלום, רק לבש בגדי ש"ק וישב על מקומו כבראשונה ללמוד הלאה.

פתאום הופיעו אנשי הצבא גם בבית רבינו וחפשו אנה ואנה ולא ראו את רבינו כלל וכלל. חותנו הנ"ל נבהל ונדהם בראותו את אבינו יושב על מקומו ולא החביא א"ע ואנשי הצבא עומדים ממעל לו.

כאשר אנשי הצבא עזבו את הבית, שאל חותנו הנ"ל את רבינו מדוע לא החביא את א"ע, ואדרבא עוד הלביש בגדי ש"ק. השיב רבינו לחותנו, ברות כתיב נעמי אמרה לרות "ושמת שמלותיך ואל תודיעי לאיש",[27] אמרו חכז"ל וכי ערומה היתה, אלא בגדי שבת לבשה. ואמר רבינו, דהנה רות היתה צריכה לילך בלילה לגורן אל בועז, וכדי שלא

[27] רות פרק ג פסוק ג: וְרָחַצְתְּ֣ וָסַכְתְּ֗ וְשַׂמְתְּ֤ שִׂמְלֹתַיִךְ֙ עָלַ֔יִךְ וירדתי וְיָרַדְתְּ֖ הַגֹּ֑רֶן אַל־תִּוָּדְעִ֣י לָאִ֔ישׁ עַד כַּלֹּתוֹ֙ לֶאֱכֹ֣ל וְלִשְׁתּ֔וֹת׃

ידבקו בה חיצונים נתנה לה נעמי עצה טובה שתלבשי בגדי ש"ק, ואל תודעי לאיש, ר"ל לא יראו אותה חיצונים. נמצא כי סגולה טובה ללבוש בגדי ש"ק כדי שלא יראו אותנו החיצונים.

לכן לבשתי גם אני בגדי ש"ק ולא פחדתי שיראו אותי.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא.

הוא שמע מפה קדשו של הגה"ק ר' יצחק מבאיאן זצ"ל פי' הפ' וירד מעשות חטאת והעולה והשלמים, ואמר שיודי צריך להתחשב על גורל הירידה שיש לו ע"י עשית עבירה ח"ו, וזהו וירד מעשות החטאת, והעולה, ר"ל ומצד האחר יתבונן שאיזה עלי' יש לו והשלמים ע"י שמשלים את נפשו.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא.

רבינו ר' שמעלקא מניקולשבורג זי"ע פי' הפ' שבעה ימים תאכל מצת חסר בלא וא"ו, ובמקום אחר כתיב מצות יאכל שבעת ימים מלא בוא"ו, ואמר דהכוונה בזה שכל איש ישראל לא די במה שהוא מקיים שמחה יו"ט עם בני ביתו, רק צריך להזמין לשלחנו גם אורחים כדאי' בזוה"ק תא חזי דכלהו שאר זמנין וחגין בעי ב"נ למחדי ולמחדי למסכני ואי לאו עונשי' סגי ועלי' כתיב וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם וגו',[28] ודבר זה מרומז גם בפסוקים הללו, והיינו אם שבעה ימים רק תאכל בעצמך מצת ולא תחלק סעודתך עם עני אז תחשב לפני סעודתך ושמחת יו"ט שלך רק חסר, משא"כ לעומת זה אם מצות יאכל גם ע"י אחרים אז הוא נחשב לפני מלא בוא"ו.

[28] זוהר כרך ב (שמות) פרשת יתרו דף פח עמוד ב: ותא חזי בכלהו שאר זמנין וחגין בעי בר נש לחדי ולמחדי למסכני, ואי הוא חדי בלחודוי ולא יהיב למסכני עונשיה סגי דהא בלחודוי חדי ולא יהיב חדו לאחרא, עליה כתיב (מלאכי ב) וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם, ואי איהו בשבתא חדי אף על גב דלא יהיב לאחרא לא יהבין עליה עונשא כשאר זמנין וחגין דכתיב פרש חגיכם, פרש חגיכם קאמר ולא פרש שבתכם.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא.

מרן הק' הדברי יחזקאל משינעווא זי"ע אמר איתא בזוה"ק כל מי שנזהר בפסח בכל מיני חומרות כדת וכדין אז יוצא בדימוס בר"ה ביום הדין ע"כ, ואמר מרן שזה מרומז במקרא היום אתם יוצאים בחדש האביב, כי היום נקרא ר"ה כידוע בזוה"ק אתם יוצאים זכאים ע"י חדש האביב, ע"י החג שבחדש האביב.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא.

רבינו ישראל מרוזין זי"ע אמר דשני דברים הם מבינים על הרבי, ועכ"ז אינם מדברים עליו שום לישנא בישא, ואלו הן: הבילקעלע {והרבנות} [והרבנית]. הבילקעלע אינו יכול לדבר על הרבי, והרבנית אינה רשאי לדבר עליו.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא.

הגה"צ ר' יעקב משה מקאמארנא זצ"ל פי' הפ' והדבר אשר יקשה מכם ותקרבון אלי ושמעתיו, ואמר כי אם יוקשה לאדם קושיות על הרבש"ע הוא סימן על חטאיו, כי יש לנו להתבונן שאם אנו מתאמצים להתקרב אל הש"י אז אנו מבינים את הכל, כי הבא לטהר מסייעין לו מן השמים ע"ז, וזה פיה"פ והדבר אשר יוקשה על הרבש"ע הוא הסימן שהפשע הוא מכם, משא"כ אם ותקרבון אל ד' אז ושמעתיו אנו מבינים הכל.

הגה"צ ר' חיים יעקב סאפרין, אדמו"ר מקאמארנא.

הגה"צ ר' יעקב משה מקאמארנא זצ"ל פי' המתני' מי שהחשיך לו בדרך נותן כיסו לנכרי, ואמר מי שקיבל חשכות בדרך השם מאביד השפע ר"ל, כי לבסוף נותן כיסו לנכרי.

הרב אברהם שטיינמעץ-בודאפעסט-ברוקלין.

הגה"ק האך פרי תבואה מליסקא זי"ע פי' הפ' אל תגזול דל כי דל הוא, ודייק כפל הלשון, ואמר כי מה יש לגזול מדל אם אנו גוזלים מאתו שמו ואנו אומרים עליו שהוא עשיר, א"כ אנו עושים אותו עני בכפליים, כי עי"ז לא לבד שאחרים לא יתמכו אותו על להבא, רק עי"ז אין לו ליטול אפי' מן הקופה.

הרב אברהם שטיינמעץ-בודאפעסט-ברוקלין.

הגה"ק האד פרי תבואה מליסקא זי"ע פי' הפ' כעס בחיק כסילים ינוח, ודייק מה זה ינוח, רק דחכם אם ינוח מכעסו יהי' לו חרטה על מה שכעס, משא"כ בחיק כסילים ינוח הכעס ימים רבים ולא יתחרט.

הגה"צ ר' חיים אלעזר שפירא, אבדק"ק קיוויאשד.

רבינו הק' הבעש"ט זי"ע פי' מה דאיתא בגמרא מה יעשה הבן שלא יחטא פירושו בניחותא מה יעשה הבן שלא יחטא.

<u>הגה"צ ר' חיים אלעזר שפירא, אבדק"ק קיוויאשד.</u>

החוזה הק' מלובלין זי"ע אמר אל' מסיכה לא תעשה לך, כי ישנם אנשים אשר שותים משקה עד שכרות ועי"ז באים לידי התלהבות, ואמר הוא ז"ל א' מסיכה, ר"ל ע"י שכרות לא תעשה לך.

הגה"צ ר' חיים אלעזר שפירא, אבדק"ק קיוויאשד.

ר' פסח יאוואניקער ז"ל, אביו של רבינו הק' הבני יששכר זי"ע היה מלמד אצל מוכסן בכפר אחד.

מוכסן הזה היה קמצן גדול, עד שלאורחים, העוברים ושבים, אשר באו לביתו, מעולם לא נתן אף פרוטה אחת. ר' פסח המלמד הצטער מאוד ע"ז וצוה להמוכסן ליתן משכירתו בכל פעם פרוטות להעניים.

בסוף זמן, כאשר הגיע העת שר' פסח ילך לביתו עם צרור כספו, דמי המלומדות, אכן נודע הדבר שכפי החשבון שעשה לו המוכסן על דמי הצדקה אשר צוה עליו בכל פעם ליתן להעניים מבקרי ביתו, לא לבד שלא נשאר לו כלום מדמי השכירות, רק אדרבא עוד נשאר לו בעל חוב על חמשה רייניש כסף, עד שהמוכסן לקח לו למשכון את בגדי ש"ק והטלית ותפילין של ר' פסח שיהיה בטוח שיחזיר לו את המלוה.

זוגתו של ר' פסח משך כל ימות החורף כלכלה את ילדיה ע"י שקנתה בהקפה כל מזונותיה בחנות הסמוך לביתה על סמך שקודם חג הפסח ישוב בעלה עם צרור כספו לביתו ואז תשלמה הכל.

ר' פסח, כאשר הגיע לעירו, לא הרהיב להתראות עם זוגתו בכיס ריקן ובכן סר מלשוב לביתו, רק הלך לבית

המדרש שבעירו וישב ללמוד.

הילד צבי אלימלך כאשר הלך לבית המדרש להתפלל ומצא שם את אביו, בשמחה גדולה רץ תיכף לבשר לאמו הבשורה הטובה. אמו הלכה תיכף לחנות לבשר שבעלה שב לביתו ואחר איזה שעות ישלם כל חובה, וקנתה מחדש כל הצטרכותה. אמו הכינה המאכלים, אולם לא נתנה להילדים לאכול עד אשר בעלה לא ישוב לביתו, כדי שיאכלו יחד. הילד צבי אלימלך רץ אחר אביו לבית המדרש שיבא חיש מהר לביתו כי הוא רעב עד מאוד. אביו בחן להדחיק אותו אולם הוא אלץ על אביו שיבוא לביתו.

ר' פסח באין ברירה, עזב את ביהמ"ד כדי לשוב לביתו. באותו יום יומא דשוקא היה בעירו. כאשר ר' פסח הלך ברחוב נבוך ברעיונותיו ובפחי נפש שאיזה תירוץ ואמתלא יאמר לאשתו, ובנו צבי אלימלך לימינו, עבר לפניו עגלה ארוכה עם אכרים ויודי ישב לאחורי העגלה, ונפל כיס עם מעות מעל העגלה. ר' פסח הגביה את צרור הכסף מעפר הדרך, וכאשר ראה שמעות נמצאות בתוכו, צעק אחר יושבי הקרון שיקבלו צרור כספם אשר אבדו. אולם העגלה חיש מהר חלפה ועברה מלפני עיניו, וראה שאין שום תכלית עוד לרוץ אחריה. ר' פסח פתח את הצרור ומצא בתוכו כל שכר המלומדות שלו ועוד חמישה רייניש כסף.

ר' פסח שב לביתו והיות שמסתמא נתייאשו הבעלים מהמעות הנמצאות בצרור, מבלי לספר לאשתו מכל הנתרחש אתו מכל וכל,

בחשבו שאם יתוודע לו בעל המעות אז יעשה מה שבידו להחזירם לו, ועד אז יקחם בהלוואה, מסר המעות לאשתו, והיא בשמחה רבה הלכה לחנות, ושלמה כל חובותיה, וגם הכינה כל צרכי חג הפסח כדבעי.

בליל פסח כאשר הילד צבי אלימלך פתח את הדלת בעת שפוך חמתך, צעק בקול גדול מול אביו: אבא! ראה את היודי אשר אבד צרור כספו!.....

ר' אלעזר שפירא, אבדק"ק קיוויאשד.

רבינו הק' המגיד ממעזריטש זי"ע פי' דברי הזה"ק אתקשטין בקושטין דלא הו', דצריכין פירוש, ואמר דלהתקשט בקישוטי תורה ותפלה אין זה חידוש, רק דאנו צריכים להתקשט גם באכילה ושתי' זה הוא העיקר כי אנו צריכים להעלות אותן.

מו"ה שמואל מארגענשטערן-ביזנעף-טשורטקוב-ברוקלין.

רבינו הק' הבעש"ט זי"ע פעם עמד אצל חלון חדרו וזוה"ק בידו. פתאום עברה ברחוב לפני חלונו אשה וילד על זרועה. הבעש"ט צוה להגבאי שלו שילך החוצה ויקרא את האשה לביתו. האשה באתה הביתה. רבינו התחיל לבקשה שתשאיר את ילדה בביתו, והוא יחנכו, ידריכו ויגדלו עד יום חתונתו. האשה, בהיותה עניה ומרודה וידעה שבבית רבינו בלתי ספק יקבל חינוך יותר טוב מאצלה, באין ברירה התרצה שבנה ישאר בבית רבינו. רבינו קרא את הרבנית שלו ומסרו לידה בתנאי שתחנך ותגדל את הילד כבנה.

הילד נתחנך בבית רבינו כבן. בגיל שלש לקחו לו מלמד. הילד התראה לילד חרוץ וחכים. מה שהמלמד למד אתו היום למחרתו כבר למד לבדו. בגיל שש נמסר לידי גמרא מלמד. בגיל שמנה נמסר לידי מלמד יותר טוב. בגיל י"ג התכונן בעצמו לבר-מצוה דרשה. הנער ישב בשקידה נפלאה עה"ת ועבודה בקדושה ובטהרה, והלוך וגדול עד שיצא טבעו למרחקים בין חוגי הלומדים לחריף עצום ולעילוי.

בגיל שמנה עשרה לחופה הציעו לפניו נכבדות, בנות רבנים ואדמורי"ם עשירים וגדולי היחס, ולא נתרצה אף לאחת מהן. פעם רבינו הבעש"ט קרא את הגבאי וצוה עליו לרתום את הסוס ולנסוע לבראד ושם יתענין אחר יוסל קרופניק.

בבית יוסל קרופניק תמצא בתולה ותאמר לה בשמי, שר' ישראל בעש"ט רוצה לשדך אותה.

הגבאי צוה על אלעקסא לרתום את הסוס ונסע לבראד. הגבאי בא לבראד, והתחיל להתענין אחר יוסל קרפניק בכל בתי מדרשות שבבראד, אבל שום איש לא ידע מאתו, ואף שם כזה לא שמעו מעולם. הגבאי התחיל לחקור ולדרוש על שם יוסל קרופניק ברחובות העיר בין העוברים ושבים, ככה סבב שלשה ימים בלתי תוצאה.

הגבאי אלמלא היה מסופק בקדושת ואמיתות רבינו אפי' על רגע כמימרא כבר היה מתייאש לגמרי מלמצא עוד את יוסל קרופניק ואת בתו, אבל הוא כבר היה רגיל לקישויים כאלה מקדמת דנא, ובכן התחיל לחפשו בבית המזגות בין השכורים. ככה התחיל לבקר את כל בית המזגות מקצה העיר ועד קצהו, ללא יועיל. בקצה העיר בראד כבר התכונן לשוב לביתו, עד שבמפח-נפשו עוד נסה לשאול נער אחד רועה אווזות שעבר לפניו על יוסל קרופניק, וכאשר השיב לו הן הבטיח לו חמשה קאפיקעס אם יוליכו שמה. הנער התנצל שדירת יוסל קרופניק היא לגמרי מן הצד בקצה העיר, עכ"ז נענה לו ראשו והובילו שמה.

הגבאי נכנס הביתה ומצא שם איש מגושם מאוד, ומת-

ניו חגורות עם חבילה עבה. הבעה"ב כאשר ראה את הגבאי שנכנס לביתו, בא לקראתו ובקול עב שאל אותו על מבוקשו. הגבאי השיב לו שהוא מבקש את איש ששמו יוסל קרופניק, כי היא בא אליו בשמו של רבינו הבעש"ט שרוצה לשדך אתו. ר' יוסל דנן אמר לו שהוא יוסל קרפניק, אבל אינו מבין כוונה רבו והיתכן? -הגבאי שאלו על אודות בתו אנה נמצאת, ואמר לו שהיא ישינה למעלה על הכיריים.

הגבאי צוה על הבעה"ב שיקרא את בתו משם. אבי'הקיצה, וכאשר ירדה מאחורי הכיריים ראה שהיא יחפה, ובגדיה קרועות ובלויות. למרות כ"ז לא היה לו מה לדבר, כי לפי דברי רבו הבעש"ט מסתמא היא זווגו של הבחור המושלם.

הגבאי צוה על יוסל קרופניק: קח מעות הללו שבידי ותקנה לה בגדים יפים, רחץ אותה ותלבישה, קנה עצים והסק ביתך ותסדר ותנקה ביתך, קח יי"ש ומזונות, כי מחר נכתוב תנאים עם בתך..

ר' יוסל קרופניק עשה את כל אשר צוה עליו הגבאי, ולמחרתו הזמינו אנשים וכתבו תנאים, והגבילו את יום החתונה לזמן קצר. הגבאי מסר לידי הכלה מתנות כנהוג,

ופרד מאתם ונסע לביתו שמח וטוב לב שהצליח לבסוף בדרכו ובשליחותו, ומסר את כל הקורות אותו לרבו הבעש"ט.

אחרי עבור כמשלש חדשים, כתב רבינו להמחותן שיסדר את החתונה עצהיו"ט [על צד היותר טוב] על הוצאותיו, והוא עם החתן יגיעו שמה ליום המוגבל.

ביום החתונה באו רבים מכל הגלילות לכבוד רבינו לראותו, וממילא כל אלו מסרו הרבה דורן-דרשה. למחרתו לקח רבינו את החתן והכלה והביאם לביתו.

רבינו סידר בכל יום שבע ברכות. בליל ש"ק נתאספו רבים בבית רבינו על השבע ברכות, וכן ביום ש"ק ובסעודה שלישית. בסעודות דשבת הרבה ראו כן תמהו על רבינו מה ראה על ככה להתחתן עם איש מגושם כזה, בעת ששדכו למען הבחור המושלם והעילוי בנות רבנים, אדמורי"ם, יחסנים וגבירים? -רבינו לא השיב להם אז מאומה, רק בשעת מלוה דמלכה בעת ששמע תמיהתם מחדש, אז השיב להעולם, שכעת יספר להם את כל ונכחת:

מעשה בקיסר שהיה לו בן יחיד, מושלם במעלות ובמדות נשגבות. לעת זקנותו, כאשר כבר תשו כחותיו, ולא הי' לאל ידו לנהל עוד הלאה את ממשלתו כמקדם, קרא את בנו ואמר לו: הנה זקנתי, ובכן רצוני למסור לידך הממשלה עוד בחיי. הבן השיב לאביו, שהוא משתוקק לבקר מקודם כמה מדינות, כדי להתמכר לחקור ולדרוש אחר נימוסי והנהגות אותן המדינות, כדי לעיין במסחר ותעשיה ולהתעמק בתרבות שלהן, בתכלית להשתמש בהן אחרי שובו בהפרחת והתפתחות מדינתו.

המלך לא אבה להסכים לזה, באמתלא כי כל הדרכים בחזקת סכנה הם, ובפרט באותן ימי קדם. לשנה קרא אותו המלך מחדש, והציע לפניו את הצעתו לקבל בידו שבט המלוכה. הבן השיב לו כאשתקד. כאשר ראה המלך עקשנות בנו, הוכרח להסכים למבוקשו, ובכן צוה על שר הכספים למסור לידי בנו הכסף הנדרש על נסיעה כזו ופטרו לשלו'.

בן המלך ידע שרק אז ישיג את תכלית הנדרש אם יסע בלי בני לוי', רכב ופרשים, רק לבדו ובעלום שם, ובכן שם לדרך פעמיו יחידי. ככה נדד מעיר לעיר ומכפר לכפר, ובכל מקום בואו התענין על נימוסי והתנהגות אותן אנשים.

פעם קרה שנדד למרחקים ותעה ביער. במשך כל היום לא פגש בשום ילוד אשה וגם לא מצא דרך סלולה, עד שבין כך העריב השמש, ואין יוצא ואין בא מאותו יער. בנדדו ביער

נכא-לב ומלא פחד מהתנפלות חיות הטורפות עליו, פתאום נתראה לפניו אור קטן מרחוק. בן המלך התאמץ להתקרב מול אותו אור בלב מלא שמחה. כאשר הגיע לפני אותו אור מצא שהוא מאיר ובא דרך חלון צר מאיזה בית קטן ונמוך, עד שהיה נבוך ברעיוניו אם יכנס לבית או לא. עכ"ז לשאר בחוץ לא היה רצוי לפניו, לכן החליט לכנס לבית.

בן המלך אחרי דפקו על הפתח, בא לקראתו זקן ונשוא פנים, בעל צורה נאה עד מאוד, ופתח לו את הדלת והכניסו הביתה.

הזקן תיכף כאשר הביט עליו, נטל את ידיו ובירך בקול רם ברוך אשר חלק מכבודו לבשר ודם. הזקן האכילו והשקהו והציע מטתו ובהיותו עייף ויגע מטרדת הדרך של אותו יום, שכב וירדם.

בבוקר, כאשר בן המלך קם ממשכבו בחלוץ עצמות ובגוף נח האכילו הזקן פת שחרית. בן המלך התפלא על הזקן שבבוקר מצא אותו באותו מעמד שהניח אותו בלילה בעת שכבו, שהיה הזקן לומד בהתמדה ובעמקות מתוך איזה ספר גדול שהיה פתוח לפניו כאלו לא פסק פומי' מגירסא מאז ועד עתה, ובהתענינות מרובה הציץ מן הצד לתוך ספרו

של הזקן, ואמר לו, אני רכשתי לשונות וידיעות רבות עכ"ז לשון הזה אינני מכיר ואפילו צורת האותיות לא ראיתי כל ימי חלדי, הגידה נא לי לשון ותכן הספר אשר לפניך? -הזקן השיב לו: הלשון הוא לשון הקודש ושם הספר תלמוד בבלי.

בן המלך הפציר בהזקן שלא יסור ממנו עד אשר ירכיש לו פניני ספר הזה. הזקן הסביר לו שאין זה דבר קל, כי ללמוד כ"ז ולירד לעמקן של הענינים צריך שקידה והתבוננות מרובה ובפרט טהרת הגוף ונפש של הרבה שנים, והיינו להתחיל מא"ב, ולהעלות במדרגה מזמן לזמן. אולם בן המלך הוא באחד ומי ישיבנו, שהצהיר בהחלטה גמורה וחזקה שאפילו אם יוכרח לישאר שם עשר שנים לא יעזוב את ביתו עד אשר ילמוד את הספר הזה על בריו.

הזקן, כאשר ראה רצונו המוצק כאבן קבל על עצמו להתחיל בעבודה. ובכן התחיל ללמדו הא"ב. בן המלך התראה לתלמיד חרוץ וחריף. אחר עבור איזה חדשים כבר התפלל בסידור. ככה הוסיף בלימודי קודש בתורה, נביאים וכתובים.

בן המלך התענין שילמדו אופן הנחת תפילין, אולם הזקן הסביר לו שעד אשר לא יגייר אותו א"א לו ללמדו כ"ז. בן המלך הסכים להתגייר. הזקן מל אותו, ואחר ד' שבוע-

ות היה בקי בהלכות תפילין כדבעי.

אחר שנעשה יהודי התחיל הזקן ללמדו תורה שבעל פה. אחר עבור שני שנים היה בן המלך יכול ללמוד בעצמו גמרא ותוספות. אחר שהגיע למדריגה כזה אמר לו הזקן חלק התורה שיכלת לקבל מאתי כבר השגת, ואין שום תכלית בעדך לשאר אצלי, אולם אמסור לידך מכתב לראש הישיבה שבעיר פלוני, ושם תמשוך לימודך הלאה, ואם ככה תוסיף בלימודים יש לך השקפה להשלים א"ע שתהיה ראוי לקבל סמיכה ולמלא כסא רבנות בקהלות היותר גדולות בישראל. הזקן מסר לבן המלך המכתב שהטיח לו, וברכו ופטרו לשלום.

בן המלך שם לדרך פעמיו עד אשר הגיע לאמסטרדם..

שם ביקר את ראש הישיבה, ומסר לידו את אגרתו של רבו הזקן. ראש הישיבה, כאשר קרא את המכתב הבין אופיו של מוכ"ז [מוביל כתב זה] וקבלו בספ"י [בסבר פנים יפות] וחלק לו כבוד גדול. תומ"י ספחו לישיבתו והספיק בעדו ארוחה ומלון בדרך כבוד.

בן המלך למד בישיבה זו בחריצות נפלאה יומם וליל נגלה ונסתר בקדושה וטהרה. בישיבה הזאת למד ג"כ שתי שנים, ולבסוף עמד לפני רבו לנסיון. רבו הצהיר לפניו שבעת כבר רכש לו ידיעות התורה, בנגלה ובנסתר, ומילא כרסו בש"ס ופוסקים, ומסר לידו כתב סמיכה שהוא ראוי

להורות ולדון גם בקהלות היותר מפארות. בן המלך לקח ברכת הפרידה מרבו והלך לדרכו.

בן המלך נדד למרחקים הלוך ונסוע נגד מדינתו, עד אשר הגיע לשער בירת מדינה אחת. בהכנסו לעיר הבירה מצא המון רב, מלובשים בבגדי יו"ט, נהרים מכל הצדדים מול אם העיר. על התענינותו ספרו לו, שלמלך בת יחידה, מושלמת בכל המעלות, שהגיעה לפרק בתולה נישאת, וכדי לבחור בעדה החתן היותר הגון, צוה המלך להכריז בכל המדינות, שבני מלכים ושרים המרגישים בעצמם השלמה לרכוש ידי בתו, יתכנסו לעיר בירתו ליום המוגבל, ושם ישא כל אחד נאום בפומבי לפני כל המון עם ועדה, בת המלך תעמוד בשעת הנאומים על אחת האצטבעות של היכלו עם קשר חבצלות בידה, ואיש אשר ישא חן בעיניה תזרוק את אגודת-פרחים לתוך חיקו, וזה לו האות על ההסכמה שראוי להיות חתן המלך.

בן המלך דנן התערב בין ההמון, ושמע מבני מלכים המופיעים את הנאומים זה אחר זה. בת המלך עמדה על אחת הגזוזטראות של היכל המלך לימין המלך עם אגודת-פרחים בידה, אולם אין גם אחד אשר ישא חן בעיניה.

בן המלך דנן, כאשר ראה אדישות בת המלך לעומת הנואמים, התחשב בדעתו מדוע לא ירשים את עצמו גם הוא בין

הנואמים. וכן היה, שנתרשם ולזמן מועט נקרא גם הוא לישא נאומו. בן המלך דנן עלה על הדוכן ונשא נאום נהדר ועמוק, מרוקם עם רעיונות נעלות, ידיעות העולם, ופניני ים התלמוד, אשר הקסים את כל שומעיו וגם את בת המלך, עד שטרם גמר נאומו בת המלך כבר זרקה את האגודת-שושנים לתוך חיקו, והצהירה בקול רם לפני כל קהל ועדה: זה הוא האיש, אשר חכיתי וחלמתי עליו! -אלפי ורבבות הנתאספים ברחוב שלפני {פלטון} [פלטין] המלך מחאו כפיהם באריכות וכלם פה אחד הכריזו: יחי חתן המלך!

העם הקיף אותו מתוך קול ענות גבורה וצהלה, אחדים הגביהו אותו על שכמם וככה הביאו אותו עד לפני שער המלך. כאשר בא לפני המלך בכריעה ובהשתחוי', בת המלך באה לקראתו בפנים שוחקות, והושיטה לו ידה ומסרה לו "מזל טוב"...

כאשר התחילו לדבר מענין לענין באותו ענין, הצהיר בן המלך דנן שלדאבונו אין לאל ידו לנשאה מטעם שהוא - - - יהודי! בת המלך השיבו לו בפה מלא שאין זה עכוב עבורה, כי נפשה קשורה בנפשו, ואל אשר ילך תלכי גם הוא, ואם מוכרחת להתגייר היא מוכנה גם על זה.

בן המלך דנן הצהיר ע"ז, שטרם כל מוכרחת להתגייר ותלמוד כל דיני אשה ישראלית, ותתנהג כישראלית.

בת המלך הקשיבה לקולו ועשה ככל אשר צוה עלי' ונתגיירה ונעשית ישראלית כשרה כדת משה וישראל..

אח"כ הצהיר בן המלך שמבקש פלטין רחוק מעיר הבירה, וימלאו חדר אחד גדול עם כל ספרי תורת משה אשר רק נמצאים לקנות, ואחרי אשר יסדרו הכל כמבוקשו, הוא מוכן להכניס את ארוסתו תחת אפריונה. וכן היה. אחרי אשר מלאו לו כל משאלותיו הנ"ל נשא את בת המלך כדת משה וישראל.

אחרי הנישואין התיישבו בפלטרין שלהם, אשר נבנה בדיוק עבורם. שם קבלו עבדים ושפחות ישראלים, וסדרו את ביתם בכשרות דוגמאות. בן המלך דנן לא התערב בשום ענין חול, רק הקדיש את כל עתיו ורגעיו ללימוד תוה"ק, נגלה ונסתר. הוא סיגף א"ע גם במותר לו, בכל יום טבל במקוה טהרה שבביתו, והתנהג בקדושה ובטהרה. הוא השתלם כ"כ, עד שברבות הימים בכל לילה ולילה היה לו התפשטות הגשמיות, ועלתה נשמתו לשמי מרומים.

פעם בלילה אחת, כאשר נשמתו עלתה השמימה, ועברה כמה רקיעים, לפני רקיע אחד העמיד אותה השוער מבלי

ליתן לה רשות ליכנס. על שאלתו השיב לו מטעם שהוא אינו מזרע ישראל. והתחיל להתענין איך יש לו השקפה לתקן זאת, והשיב לו השוער, שתקנה אחת יש עבורו שאח"כ יהיה לו רשות ליכנס להיכל זה, אם יסתלק מן העולם ובגלגול השני יולד מזרע ישראל, ויתחנך לשומר תורה ומצוות, בן המלך דנן הבטיח למלאך השוער ליתן הסכמתו ע"ז. מלאך השוער קרא את חבירו, ומלאך זה חתך לתוך אצבעו של בן המלך, וצוה עליו לחתום עם דם אצבעו על השטר שהניח לפניו שהוא מסכים ע"ז.

באותה רגע שהמלאך חתך לתוך אצבעו, בן המלך דנן הקיץ ומתוך כאב צעק, אוי! על צעקתו זאת הקיצה אשתו ושאלה אותו סבת צעקתו והוא לרוב הפצרתה סיפר לה את כל הנ"ל. אשתו כאשר אכ"ז הצהירה: אם אתה מת למה לי חיים! ובכן ביקשה אותו לכונן גם את מיתתה.

בלילה השני', כאשר עלה לרקיע והגיע לפני השוער של אתמול, הציע לפניו אוות אשתו, והוסכם שגם שניהם יסתלקו ביום אחד. וכן הי', שלמח-

רתו בן המלך וגם אשתו של"ח, ונקברו גם שניהם ביום אחד.

***

רבינו הק' הבעש"ט זי"ע, כאשר גמר סיפורו הנ"ל, המשיך הלאה:

בן המלך דנן נשלח משמים להולד בגלגול שני ממעי אשה הנ"ל, אשר לקחתי ממנה את בנה, אשר נתחנך אח"כ על ברכי, ואשתו, בת מלכה הנ"ל מזווג ראשון, נולדה בעיר בראד אצל יוסל קרופניק. ומעתה איזה אפשריות היה בעדי להפריד בין דבקים קדושים כאלה?...

הגה"צ ר' חיים ליינער, אדמו"ר מראדזין.

הסבה שעורר את דודו הגה"ק ר' גרשון חנוך העניך זצ"ל להתעסק ולאפוקי שמעתתא אליבא דהלכתא שמחוייבים אנו גם בזמן הזה בתכלת בד' כנפות שלנו, ולבקש ולמצא חלזון ע"ז, הי' מאמר חכז"ל תכלת דומה לים וכו' דומה לכסא הכבוד. ואמר שדבר אשר חכז"ל אמרו עלי' שרומז על כסא הכבוד בעוה"ז מהנמנע לומר עלי' שנתבטל לגמרי.

הגה"צ ר' חיים ליינער, אדמו"ר מראדזין.

דודו הגה"ק בעל התכלת זצ"ל מצא את החלזון באי קטן בקצה לשון ים מערבי, וביום א' דחנוכה שנת תרמ"ט עלה לו לצבוע היורה הראשונה. והרבה אלפים מאחינו בנ"י מרוסיא, ליטא, פולין ועוד הטילו תכלת בארבע כנפות שלהם.

בין הגאונים היותר מפורסמים הטילו תכלת בציציותיהם: הגאון האמיתי ר' שלום מרדכי הכהן זצ"ל מברעזאן, ככתוב בצוואתו הנדפ{ת}[ס]ה בראש ספרו תכלת מרדכי על התורה; הגה"צ ר' עקיבא יוסף בעהמח"ס לב העברי מירושלים ז"ל. והוא כתב שהסכים אתו גם הגאון הגדול ר' יהושע לייב מבריסק זצ"ל.

הגה"צ ר' חיים ליינער, אדמו"ר מראדזין.

הגה"ק ר' גרשון חנוך העניך זצ"ל בעל התכלת, פעם שאלו אותו מתנגדים אם הוא מאמין באמת שהבעש"ט הק' ותלמידיו היו פועלים נפלאות ובפרט להחיות מתים, והשיב שהוא מאמין באמת שהיה לאל ידם להיות בכלל צדיק גוזר והקב"ה מקיים. ואח"כ שאלו אותו הלא מצינו בפ' אצל אלישע שהחיה בן השונמית ספרה נא לי את כל הגדולות אשר עשה אלישע, נמצא שגם לגבי הנביא אלישע נקרא זה גדולות, והיאך אפשר להאמין שהבעש"ט ותלמידיו יוכלו לעשות גדולות כאלישע הנביא?

והשיב להם חכז"ל אמרו אם הראשונים כמלאכים, אנו כבני אדם וכו'. את זה אמרו האמוראים נגד התנאים, התנאים נגד הנביאים האחרונים, והנביאים האחרונים נגד הנביאים הראשונים, ולמרות כ"ז ספרו לנו חכז"ל על אנטונינוס שאמר לרבינו הקדוש ידענא זוטי דבכון מיה מתים, נמצא דזוטי מן האמוראים היה לאל ידו לעשות גדולות כמו אלישע שהיה מן הנביאים הראשונים, תלמידו של אלי' הנביא.

הגה"צ ר' שלום יחזקאל שרגא רובין- ה"ש [האלבערשטאם] - צעשנוב.

הוא בעצמו ראה כת"י ממרן הדברי יחזקאל משינעווא זי"ע שכ' להגביר ר' קלמן בוימינגער ז"ל מקראקא, שמבקש מאתו סך מסוים על בדק ביהמ"ד שהתפלל בו רבינו ר' שמעלקא מניקולשבורג, בהיותו אב"ד דשינעווא זי"ע, וכ' במכתבו הנ"ל שמרגיש בקרבו אוירא דא"י.

הגה"צ ר' שלום יחזקאל שרגא רובין- ה"ש [האלבערשטאם] - צעשנוב.

הגה"ק הדברי יחזקאל משינעווא זי"ע פעם אמר, העולם חושד אותי שהנני חולק על אבא, אבל זה טעות, כי האמת היא, שקודם שאני נכנס לפני אבא הנני לומד ג' פעמים הלכות כיבוד אב ואם.

הגה"צ ר' שלום יחזקאל שרגא רובין ה"ש [האלבערשטאם], אדמו"ר מצעשנוב.

מרן הגה"ק הדברי יחזקאל משינעווא זי"ע אמר שאין אדם יכול להיות רבי, כ"א מי שבקי בד' חלקי שו"ע. והסביר הטעם, כי אם יבוא מישהוא לפניו לשאול עצה מאתו ולא יהי' בקי בד' חלקי שו"ע, יכול להיות עצתו היפך הדין ויעבור על לפני עור. ואמר בזה"ל: ואם תקשו אותי הלא רבי ר' צבי מרימונוב, על רבי צבי אינו קושיא, כי "ער איז געגאנגען מיט העק אין הימעל אריין" [=הוא נכנס בשמים (בקע רקיעים) עם גרזנים].

הגה"צ ר' שלום יחזקאל שרגא רובין ה"ש, אדמור צעשנוב.

הגאון החריף ר' יוסף ענגעל אבד"ק קראקא זצ"ל אמר על מרן הגה"ק הדברי יחזקאל משינעווא זי"ע ששגורים על פיו ארבעה חלקי שו"ע.

הרה"צ ר' מנחם שלמה טויב, אדמו"ר מקאליב-ברוקלין.

הגה"ק מרן יהושיע מבעלזא זי"ע, פעם באה לבית מדרשו אשה בזעקה שלמעה"ש יעזבו אותה לפני רבינו, כי בתה היא מקשה לילד זה כמה ימים, וכבר אפסו כוחותיה, אולם העת היה בזמן שרבינו הרגיל אחר פת שחרית לשכוב על זמן קבוע, ואז שום איש לא היה יכול לראות פני המלך. האשה צעקה ואין מושיע לה.

מרן ישכר דוב זי"ע היה בזמן הזה ילד בגיל ה' שנים. והיה כי נכמרו רחמיו על אותה האשה, יעץ לה שתלך לביתה ותצוה להזכיר נשמות. הדבר יצא מפי בן המלך, והאשה עשתה כאשר נפקד עליה עם "מזכיר נשמות".

עוד טרם הקיץ רבינו, והאשה הנ"ל כבר החישה לבית מדרשה של רבינו לבשר הבשורה טובה מהמלטת בן-זכר בריא אולם למז"ט. השמועה הגיעה לאוזני רבינו, וקרא לפניו את הילד ישכר דוב שיאמר ויגלה לו מה עלה על לבו ליעץ עצה כזו למקשה לילד להזכיר נשמות?

הילד ישכר דוב השיב בתום לבו: ["]איך ווייס אזוי-פיעל, אז בשעת מען איז "מזכיר נשמות" גייען קליינע קינדער ארויס"... [לפחות זה אני יודע, שכשמזכירים נשמות [בבית הכנסת] ילדים קטנים יוצאים...].

האדמו"ר מסטאלין-ברוקלין.

הגה"צ ר' יצחק אהרן מסטאלין זצ"ל פי' הפ' משפיל גאים עדי ארץ ומגביה שפלים עדי מרום, ואמר משפיל גאים עדי ארץ הקב"ה לוקח נשמות גבוהות ומביאם לעוה"ז כדי ומגביה שפלים ר"ל להגביה ניצוצות הקדושות עדי מרום.

האדמו"ר מסטאלין-קארלין-ברוקלין.

הגה"צ ר' ישראל מסטאלין זצ"ל אמר ג' דברים טובים יכולים אנו ללמוד במוסר השכל מההמצאות החדשות בחכמת-התחרשת כהיום: א) יקרות הרגע, שבידינו לאחר את נסיעתנו ברכבת בעוד רגע אחת; ב) יקרות הדיבור – טלגרם וכדומה; ג) יקרות הרגש, מה שאנו מדברים כאן בפינו מרגישים במקום אחר.

האדמו"ר מסטאלין-קארלין-ברוקלין.

הגה"צ ר' יצחק אהרן מסטאלין זצ"ל פעם שאל את חסידו המפורסם ר' מאנעלע ז"ל שיאמר לו מדריגתו, והשיב: שכפי הרגשתו והשערתו בכתת של "בפי ישרים תתרומם" אין מאנעלע נתחשב; בכתת של"ובשפתי צדיקים תתברך" גם כן לא; בכתת "ובלשון חסידים תתקדש" גם כן לא; ובקרב קדושים תתהלל" גם כן לא; ואפילו בין "ובמקהלות רבבות עמך ישראל" גם כן אין לחשוב אותו. ומקומו הוא אך בתוך "שכן חובת כל היצורים" אז נחשב גם מאנעלע בתוכם. והשיב לו הרבי הנ"ל "מאנעלע אמת ונכון אמרת."[]

האדמו"ר מסטאלין-קארלין-ברוקלין.

החוזה מלובלין זי"ע אמר שרק אותו האיש יכול להיות מנהיג ישראל, מי שמרגיש צרותיהן של ישראל ת' מאות פרסה על ת' מאות פרסה.

הגה"צ ר' ישכר בעריש היילפרין אבדק"ק בייטש-בראנקס.

הגה"צ ר' אלעזר ריישער זצ"ל, בנו של רבי אלימלך מרודניק, בעהמח"ס משנה למלך עה"ת, בגיל שמנה מת עליו אביו זצ"ל. באותו זמן הובא הילד אלעזר לפני הגה"ק ר' דוד מדינוב. הרבי ר' דוד אבה להראות לו חבה יתירה ואמר לו שיתן תיקון. השיב הילד אלעזר מהיכן כי אין לי מעות. אמר לו רבי דוד'ל הנני רוצה למשמש בגדיך אולי אמצא. השיב הילד, אדרבא, אז ימצא חטאים ופשעים ואמר ע"ז רבי דוד'ל להחסיד המפורסם ר' זעליג בלייכפעלד מדיבעצק (אשר היה לנכח, והוא בעצמו סיפר להרב מבייטש עובדא הנ"ל): "אז מע לאזט איבער אזוי א קינד, שרעקט מען זיך נישט אז מע קימט לעולם העליון" [=כשמשאירים ילד כזה, לא מפחדים כשמגיעים לעולם העליון].

הגה"צ ר' ישכר בעריש היילפרין אבדק"ק בייטש-בראנקס.

הגה"צ ר' אלעזר ריישער זצ"ל, בעת שכבר היה רבי מפורסם, פעם היה בסעודת ר"ח אצל מרן הדברי יחזקאל זי"ע בשנעווא. מרן משינעווא כבדו לזמר ברכי נפשי. בשעת הזמר אמר רבי אלעזר ד' אלקי' אלקי גדלת מאוד. אחר גמר הזמירות אמר לו מרן שטעה בהנ"ל כי לא כתיב כך. והשיב רבי אלעזר, אשר נתחנך אצל מרן הק' מסאנץ זי"ע, כי הוא שמע הנוסח ככה מפי מרן מסאנץ. אמר לו מרן משינעווא, אמת שאבא אמר כך, אבל גם זאת אמת שהוא בעצמו הצהיר שהוא טעות, רק שהמלמד-בעהעלפער [עוזר] שלו למד אותו כך, וכבר הרגיל בטעות זה. אז השיב רבי אלעזר: "אז דער טאטע האט געדארפט נאך זאגען א' גרייז נאכן בעלפער, דארף איך נאך זאגען א' גרייז נאכן סאנזער רב" [=אם האבא שלי הוצרך לחזור על הטעות של ה"בעלפער" [עוזר-המלמד], אני צריך לחזור על הטעות של הרבי מצאנז].

הגה"צ ר' ישכר בעריש היילפרין אבדק"ק בייטש-בראנקס.

הוא בעצמו שמע מפי רבי אלעזר ריישער זצ"ל, אשר מזווג ראשון היה חשוכי בנים ר"ל, ואח"כ נשא את אחותו של הרבי מבייטש, והרבי מבייטש נתגדל ונתחנך על ברכיו.

פעם היה רבי אלעזר בצוותא עם חותנו הגה"צ ר' חיים יונה היילפרין, הראב"ד מריישא זצ"ל, על ציונו של מרן הק' הד"ח מסאנץ זי"ע. לאחר שיצאו מהביה"ח, אמר ר' אלעזר להנאספים סביבו, תאמינו לי, שהגם שהתפללתי על בנים, עכ"ז עיקרי תפלתי היתה שאוכל לקיים מצות ואהבת לרעך כמוך בשלימות. עוד אמר שבעת שאנו משתטחים על ציונו של איזה צדיק, נעריך עתירותנו בלשון הקודש, "דען נאך עטליכע יאהר פערגעסען זיי אינזער לשון" [=לאחר כמה שנים שוכחים את השפה שלנו].

הגאון ר' מיכאל פארשלעגער-ווארשא-בלטימור.

הפיתקא הראשונה אשר רבי ר' בער ממעזריטש נתן לרבינו הבעש"ט זי"ע קנאה המגיד הק' מקאזניץ בעד סכום גדול והוסיף עליה גם ש"ס עבורה; מאתו קנאה הרב התניא; מאתו קנאה מרן ר' ישראל מרוזין בעד הון רב.

בית רוזין, לרגלי האמצעיות שהיה להם, קנאו עוד רבה כתבי-יד וחפצים מכסף מגדולי תלמידי הבעש"ט זי"ע.

בעת פריצת מלחמה הראשונה, חדרו צבאות הרוסים פתאום לסדיגורא שנמצא סמוך לספר הרוסי כידוע, משפחת הרבי מסאדיגורא עוד חיש מהר מלטו לנפשם, אולם על הצלת כתבי-יד לא היה הזמן מספיק בשום אופן.

משפחת אדמורי רוזין היתה נחשבת לפני ממשלת רוסיא הצארית למהפכנית עוד מימי המלטת מרן רבי ישראל זי"ע מרוסיא לעבר לגבול, וכעת חשבו למצא חומר מובהק ורציני על מעשה תעתועים של אותה משפחה. ובכן יצאה פקודה להוביל את כל הגניזה ובפרט כל כתבי יד לקיוב, כדי להתעמק בהם.

מה נעשה עם כתבי יד הללו אין לנו ידיעה. אולי נמצאים עוד בבית גנזי ממשלת רוסיא, או איזה מהם נמכרו ליחידים. אולי יודעים מה אודותם אחב"י השבו מרוסיא.

הגאון ר' מיכאל פארשלעגער-ווארשא-בלטימור.

הנודע ביודא זצ"ל התראה עם הבעש"ט זי"ע בהיותו בבראד, וכבדו כאדם גדול, עד שפעם נשא גם חבילו של הבעש"ט.
רבינו הבעש"ט בעת אשר ביקר עיר בראד כמה פעמים דר בבית חותנו של הנוב"י.

הגאון ר' מיכאל פארשלעגער-ורשה-בלטימור.

הגביר המפורסם ר' ישעיה אייזנבערג ז"ל, הנקרא גם ר' ישעיה ווארשעווער, מלפנים היה חסידו של רבי מ"מ מקאצק זצ"ל. ר' ישעיה הנ"ל אחרי חתונתו היה סמוך על שלחן חותנו שמנה שנים ולמד בהתמדה. חותנו היה חסידו של רבי יחזקאל מקאזמיר זצ"ל. ר' ישעיה פעם נסע על שבועות להסתופף בצל קורות רבו בקאָצק, ושכח לשוב לביתו עד אחר חג הסכות.

ויחר אף חותנו מאוד עליו על אשר עזב את אשתו על זמן רב כזה, וכתב לו לקאצק שכבר הגיע הזמן שיתחיל באיזה מסחר. ר' ישעיה דנן גם לא עלה על דעתו שיגיע זמן שחותנו יפסיק מלהספיק מזונותיו ומזונות ב"ב, ולא היה יכול לשות עצות בנפשט, והתחיל להתייעץ עם החברייא שבקאָצק כדת מה לעשות. א' מבני החברייא יעצו שיבקש ויקבל מלומדות. העצה הזאת הוטב בעיניו, והתכונן לבקש הסכמת רבו רמ"מ מקאָצק ע"ז. אולם, הפחד לבא לפני הרבי מקאצק היה כיוצא מן הכלל, וכן ביקש את הה"צ ר' ישעיה טאמעשעווער, אשר היה נאמן ביתו של הרבי, שטרם כל הוא ימתיק את הענין לפני הרבי. הרבי צוה לר' ישעיה שיאמר לפניו "מלמדים כבר יש לנו די והותר". ובכן לא היה לו ברירה אחרת כ"א להתחיל לעסוק באיזה מסחר.

ר' ישעיה אייזנבערג הנ"ל עסק במסחר ונעשה לאחד הגבירים היותר גדולים ומפורסמים בפולין.

הגאון ר' מיכאל פארשלעגער-ורשה-בלטימור.

הגביר המפורסם ר' ישעיה אייזענבערג, הנקרא ר' ישעיה ווארשעווער ז"ל, אחרי הסתלקות רבו הגה"ק רמ"מ מקאצק זצ"ל, נעשה לחסידו של ה"חידושי הרי"ם" מגור זי"ע ואחר כך של ה"שפת אמת".

הוא ראה את ר' ישעיה ווארשעווער הנ"ל פעם אצל השפת אמת זי"ע בגור. המעשה היה שר' ישעיה הנ"ל עוד טרם כניסת האדמו"ר לסעודת ש"ק סידרו א"ע החסידים לאלפים סביב השולחן. פתאום חטף את ר' ישעיה הנ"ל א' האברכים וזרקו מעל מקומו. להרב ר' מיכאל פ"ש חרה אפו מאוד על זה, כי הגם שלא הכירו עד אז את ר' ישעיה הנ"ל, אולם היה זקן ונשוא פנים בגיל שמנים, והיטב חרה לו וזעק על האברך עבור חציפותו. אז פנה האברך אל הזקן ר' ישעיה ואמר לו בזה"ל: "הערסט ישעיה ווי דער "פריץ" קען נישט בעשטיין" [=אתה שומע ישעיה איך הפריץ לא יכול לסבול]. ור' ישעיה הנ"ל פנה אליו ואמר לו: "אינגער מאן איהר נעמט זיך אן פאר מאן כבוד, איך קען מיר בעשטיין מאן שטעטיל [=אברך, אתה מקפיד על הכבוד שלי, אני יכול לסבול את מעמדי]. "על שאלתו אמרו לו שהוא "ר' ישעיה ווארשעווער".

הגאון ר' מיכאל פארשלעגער-ווארשא-בלטימור.

על שאלתי: מה הוסיף רבינו הבעש"ט {בעבדות} [בעבודת] השם על כל בני גילו ועל דורות הקודמים לו, ומה נתחדש על ידי שיטת החסידות, הכי הפני יושיע, השאגת אריה ושאר גדולי עולם זי"ע לא היו צדיקים וקדושים?

השיב לי הרב הנ"ל:

1) לדוגמא האר"י הק' זי"ע השאיר לנו ע"י לתמידו רח"וו כתבי האר"י, אשר הם חידושים בעד יחידי סגולה. וגם מאלה ישנם כמעט רובם ככולם שאינם מבינים תורתו, לעומת זה רבינו הבעש"ט ותלמידיו הק' זי"ע כתבו שיטתם, כל אחד כדרכו בקודש, מה שהם דברים השווים לכל נפש, ר"ל את מה שהמוני עם מבינים, כאו"א מבין אותה כפי השגתו ותכנית רוחו, אולם גם פילוסופים היותר גדולים ומפורסמים מוצאים חומר רב להתעמק בשיטתו;
2) רבינו הבעש"ט ותלמידיו הק' הסבירו את האמונה, ר"ל האמונה בעצם היא עיקרי שאין להרהר אחריה, וגם בשמה היא מכילה את האמונה בלתי שום נטיה לימין או לשמאל, כ"א אמונה בשלימות אף אם לא נשיג אותה בשכלינו המוגבלת, ובאו הבעש"ט ותלמידיו הק' והסבירו לנו האמונה בד' ובמעשה עבדו על אופן שעי"ז הקילו {כעדינו} [בעדינו] האמונה השלימה האמיתית;

3) מלפנים, עוד טרם שנתגלה לנו אור שבעת הימים, תורת רבינו איש האלקים הבעש"ט ותלמידיו זי"ע היה הספרים: חובת הלבבות, ראשית חכמה ושבט מוסר הספרי מוסר, והסוגיא דשנים אוחזין בטלית היה א' מחלקי אלף אלפי סוגיות ועניינים שבתורתינו הק' תורה שבע"פ, ומעת שהשגנו וזכינו לתורתו של רבינו הבעש"ט נעשה מהסוגיא דשנים אוחזין בטלית ושאר סוגיות ספרי מוסר...

הגה"צ ר' יושיע חיים ט"ב, אדמו"ר מצענסקוביץ.

בעשרה מאמרות להרמ"ע איתא שאפילו אם המקדש דלמטה נחרב בעונינו הרבים, אבל ביהמ"ק דלמעלה עדיין קיים ובו מיכאל עומד ומקריב קרבנות את נפשותיהן של צדיקים לכפר על ישראל בגלותן, ואליהו הנביא זה פנחס מזרעו של אהרון הכהן עודנו מקריב תמידין כסדרן בכל יום עיי"ש. ואיתא בייט"ל [בייטב לב] כי רבינו הק' הישמח משה זי"ע פעם אחר שסיים תפלת י"ח עלה בלבו להתפלל שיזכה מן השמים לראות ענין הנ"ל. ומילא ד' בקשתו, וראה עין בעין את אליהו הנביא מלובש בבגד כהונה כשהוא עומד ומקריב התמיד כסדרו.

הגה"צ ר' יושיע חיים ט"ב, אדמו"ר מצענסקוביץ.

הגה"ק ר' משה הורוויץ זצ"ל חתן מרן הייט"ל זי"ע [הייטב לב] אבדק"ק ראזוואדאב פי' הפ' והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ד' לי וכו' עפי"מ דאיתא פ"ק דפסחים חמץ לאח"ז [לאחר זמן] איסורו לאו {ברשושו} [ברשותו] קיימא דלבטלי' פירש"י אינו שלו דאר"א שני דברים אינן ברשותו של אדם ועשאן הכתוב כאלו הן ברשותו בור ברשות הרבים וחמץ בפסח, שנחשבין כשלו כדי לעבור עליו בבל יראה ובבל ימצא, ושלא ישאלך בנך מחר לאמר הלא כל החמץ לאח"ז איסורו אינו שלו, וכתיב לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור וכו' שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים וכו' וא"כ איך עובר עליו, עז"א [על זה אומר] וההגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ד' לי כלו' בשביל זה עשה ד' כאלו הוא שלי כדי לעבור עליו בב"י וב"י.

הגה"צ ר' יושיע חיים ט"ב, אדמו"ר מצענסקוביץ.

אי' בספה"ק כי מי שמחוקק בלבו ומצייר בעיניו צורת צדיק ורבו מובהק היא סגולה להגן עליו כדי להצילו מידי חטא. ומעשה באחד מגדולי תלמידי מרן הק' ר' נפתלי מראפשיץ זי"ע שרצה לגשת אל אשתו בליל טבילה. ואיש ואשתו גם שניהם לא עלו בלבם כי היא איננה טהורה, ופתאום ראה בהקיץ צורת רבו הק' מראפשיץ, והתחשב ע"ז הלא דבר הוא, ונרתע ושב לאחוריו. ואח"כ אכן נודע הדבר כי הופעת צורת רבו הצילו מאיסור כרת ר"ל.

<u>הגה"צ ר' שלום יחזקאל שרגא ה"ש, הרב מצעשנוב</u>.

כשמרן הדברי יחזקאל משינעווא זי"ע בא עם בנו הגה"ק ר' משה זצ"ל ליתן חלוצה לאלמנת אחיו הגה"ק ר' נפתלי זצ"ל אשר של"ח בדמי ימיו חשוכי בנים ר"ל, ביקש מרן מגיסו הגה"ק ר' מרדכי דוב בעהמ"ח העמק שאלה, שהיה אגב גם חבירו של המנוח, כי בנעוריהם סמכו בצוותא על שולחן זקנם רבי יעקב ישראל מטשע[ר]קאס, שישגיח במשך החליצה שהכל יסודר כדת וכדין. כשהתחילו לסדר {החלוצה} [החליצה], השכיב רמ"ד תומ"י את ראשי על ידו, וככה נרדם כל משך זמן החלוצה. מרן משינעווא שאלו אח"כ מדוע לא מילא בקשתו, והשיב, מה אעשה כשהתחילו לסדר החלוצה תומ"י הופיע הבעל הנפטר, וזיו צורתו היה מאיר ומבהיק כ"כ עד שלא יכולתי להביט בפניו.

הגה"צ ר' שלום יחזקאל שרגא ה"ש, הרב מצעשנוב.

מהגה"ק ר' נפתלי הלברשטאם זצ"ל נשארו הרבה כתבי יד. הוא היה גאון עצום. בגיל כ"ו של"ח. בזווג ראשון היה חתנו של רבי אהרן מראפשיץ. לזוגתו הרבנית ע"ה היה לה חולי נופל ר"ל. הוא הוכרח לגרשה. מרן משינעווא זי"ע אמר עליו שהוא בעצם מתולדה לא נולד עם איזו כשרונות נעלות, רק כאשר לא יכול לדור עם אשתו, התעמק והפריש א"ע לגמרי בלימוד תוה"ק ועי"ז השלים א"ע כ"כ.

הגה"צ ר' שלום יחזקאל שרגא ה"ש, הרב מצעשנוב.

הגה"ק ר' מרדכי דוב בעהמ"ח העמק שאלה זצ"ל, סיפר למרן משינעווא על רבי נפתלי ה"ש זצ"ל, שפ"א אמר לו גיסו הנ"ל פלפול עצום אשר לפום ריהטא לא נראה בעיניו, ושאל אותו, היתכן שעילוי כמותו יאמר לפני פלפול כזה שמתנגד לדרך אמת. אולם גיסו הנ"ל לא נתפעל מבקורת שלו, וחזר לפניו אותו פלפול. אח"כ ביקשו רמ"ד שיחזור אותו עוד הפעם לפניו. אח"כ אמר רמ"ד: אין לי השגה שילוד אשה יוכל לאמר פלפול עמוק כזה.

<u>הגה"צ ר' שלום יחזקאל שרגא ה"ש, הרב מצעשנוב</u>.

מרן משינעווא זי"ע הצטער מאוד על הסתלקותו של הגה"צ ר' נפתלי זצ"ל. והבטיחו לו מרן הד"ח ושאר צדיקי דורו שיוולד לו בן שיתנחם בו ע"י. ונולד למרן רבי שמחה ישכר דוב אב"ד דצעשנוב.

ופלא שכתבי ידו של רבי נפתלי הנ"ל היו מונחים בכ"י, עד שנתגדל האדמו"ר מצעשנוב הנ"ל, ויהא ראוי לסדרם, ואז מסר לו מרן משינעווא הכתבי יד. ובאמת הוא סידר אותם לחת מכבש הדפוס. וגם זאת יזכר לפלא, ששניהם יחד חיו ס"ה שבעים שנה, והיינו רבי נפתלי חי כ"ו שנה, והרב מצעשנוב חי מ"ד שנה.

הגה"צ ר' שלום יחזקאל שרגא ה"ש, הרב מצעשנוב.

מרן הדברי יחזקאל משינעווא זי"ע נסע בבחרותו להגה"ק ר' אשר מראפשיץ. פעם הראה רבי אשר על מרן: "דעם אינגען מאן וועט נאך לויפען א' האלבע וועלט, ער האט נישט אויף זיך א' שטויבעלע פון שקר. וועז ער וואלט [?] זאל וועלין אויף זיך ארויפנעמען א' שמץ פון שקר וואלט איהם נאכגעלאפען א' גאנצע וועלט". [חצי עולם ירדוף אחרי האברך הזה, אין לו שמץ של שקר. אם היה רוצה לקחת עליו שמץ של שקר היה עולם שלם רודף אחריו].

הה"צ ר' יצחק מאיר העשיל, אדמו"ר ממעזיביז-בראנקס.

בשם הגה"ק ר' מנחם מענדיל מקאָצק זצ"ל, אדם טהור שנוגע באדם טמא נעשה טמא. ודייק מדוע לא ישפיע הטהור על הטמא, הלא מדה טובה מרובה ממדת פורענות. ואמר כי זה הוא מצד שהטמא טמא וודאי לעומת הטהור שהוא רק ספק, ואין ספק מוציא מידי וודאי. וסיים הרבי מקאצק, לפיכך אנו נוסעים אל צדיק אמיתי, שהוא בוודאי טהור, וצדיק כזה בידו להשפיע גם על הטמא להיעשות טהור.

הה"צ ר' יצחק מאיר העשיל, אדמו"ר ממעזיביז.

בשם גדול אחד, לא תשא את שם ד"א לשווא, דהיינו אם אדם בעלמא שאינו אומן מאותה אומנות, יעשה איזה חפץ, אף אם לא יעשה אות' בשלימות כ"כ יפיקו שביעת-רצון ממעשה ידיו, משא"כ אם אומן לאות' חפץ יעשה ויגמור אות', בלתי ספק יבקרו בדייקנות יתירה את מעשה ידיו. וזה כוונת הכתוב, אתה ישראל, שהנך נושא ע"ע את שם ד' צריך אתה להזהר במדה מרובה שלא תשא את שמו ית' לשוא, כי אתה שייך לממלכת כהנים וגוי קדוש, ושם ד' נקרא עליך.

הה"צ ר' יצחק מאיר העשיל, אדמו"ר ממעזיביז.

הגה"ק ר' דוד מטאלנא זי"ע אמר על עניין מחיית עמלך, דעמלק בגי' ספק, והיינו שכל איש ישראל מחוייב למחות ולהשרש מקרבו את כל הספיקות אשר עולים בקרבו בדבר אמונה בי"ג עיקרי הדת.

הה"צ ר' יצחק מאיר העשיל, אדמו"ר ממעזיביז.

הגה"ק ר' ישראל מרוזין זי"ע אמר כי בפ' בשלח כתיב כי מחה אמחה, ובפ' תצא כתיב תמחה את זכר עמלך, ודייק אם הקב"ה כבר הבטיח למחות את זכר עמלק, מה צורך עוד תמחה, רק דהקב"ה אומר אם תהי' מצדך אתערותא דלתתא אז תהי' מצדי אתערותא דלעילא.

הגה"צ ר' חיים יעקב ספרין, אדמו"ר מקאמארנא.

הגה"ק ר' יעקב מקאמרנא זצ"ל אמר מגילה ר"ת להעביר גלולם מן הארץ, ויוד שהוא מרדכי באמצע, כי כל הכופר בע"ז נקרא יודי.

הגה"צ ר' חיים יעקב ספרין, אדמו"ר מקאמארנא.

הגה"ק ר' יעקב משה מקאמארנא זצ"ל אמר עה"פ הנה מקום אתי ונצבת על הצור והי' בעבור כבודי ושמתיך בנקרת הצור, ואמר דהנה גיאות היא מדה היותר גרועה, אולם הותר בעת ויגבה לבו בדרכי ד'. וזכ"ה [וזה כונת הכתוב] בעת שמקום לעשות איזה מצוה עבור כבוד שמו ית' אז ונצבת על הצור, והי' בעבור כבודי ושמתיך בנקרת הצור שלא עשית כלום.

הגה"צ ר' חיים יעקב ספרין, אדמו"ר מקאמארנא.

הגה"צ ר' יעקב משה מקאמארנא זצ"ל פי' עה"פ ולא יכול משה לבא אל אוהל מועד כי שכן עליו הענן. ודייק מרע"ה שישב בהר מ' יום ומ' לילה מה פחד כ"כ מהאוהל מועד. רק על וימודו בעומר תרגום אונקלות ותיכלון במערא. וזפה"כ [וזה פירוש הכתוב] ולא יכול משה לא מדד מדרגתו שהוא במעלה לבא אל אוהל מועד, כי שכן עליו על עצמו הענוה, והיות שהקב"ה אשכון את דכא, לכן וכבוד ד' מלא את המשכן.

הגה"צ ר' חיים יעקב ספרין, אדמו"ר מקאמארנא.

הגה"ק ר' יעקב משה מקמארנא זצ"ל פי' עה"פ ויאמרו גש הלאה ויאמרו האחד בא לגור וישפוט שפוט עתה נרע לך מהם ויפצרו באיש בלוט מאוד ויגשו לשבור הדלת. ואמר דאיתא בזוה"ק בכל מקום דכתיב ויאמר ולא כתיב מי אמר סובב על השכינה הקדושה. והנה לוט עשה שטות גדולה להפקיר את בנותיו, ויאמרו השכינה הק' גש ר"ת גאולה שלימה עוד הלאה מרחוק. ויאמרו השכינה הק' האחד בא לגור רות הבא והתגייר, וישפוט שפוט זה ההי' בימי שפוט השופטים, עתה נרע הרע לך מהם יצא ממך ומהן, ויגשו לשבור הדלת ס"ת רות.

הגה"צ ר' חיים יעקב ספרין, אדמו"ר מקאמארנא.

אמר בשם גדול אחד, וקראת את שמו ישראל וישרון, ואמר כי שם יעקב בגי' שני פעמים צ"א והיינו שישנם מלאכים שיש בשמותם השם קל כמו מיכאל, גבריאל, רפאל וכדומה, וגם ישנם מלאכים שיש בשמותם ון כמו מטטרון דלפון, לכן קרא אותו בשם ישראל וישרון.

הרה"ג ר' משה שטערן אבדק"ק דעברעצין.

אמר בשם גדול אחד מדוע נקרא הגירושין בשם גט, משום דהאיש מחוייב בג' דברים לגבי אשתו, כדכתיב שארה כסותה ועונתה לא יגרע, והיא מחוייבת לבעלה בט' דברים, כדאיתא במתני' דכתובות, וע"י הגירושין הבעל פטור מג' דברים, והיא נפטרה מט' דברים.

הרה"ג ר' משה שטערן אבדק"ק דעברעצין.

אמר בשם גדול אחד, לראות היעמדו דברי מרדכי כי הגיד להם אשר הוא יודי, ודייק הכי כסה מרדכי שהוא יודי? ואמר עפימש"כ [על פי מה שכתוב] במדרש שהמן אבד חנו בעיני המלך, והתחנן למרדכי שיעזור לו, ומרדכי הבטיח להמן לעמוד לימינו, אולם בתנאי אם יגייר א"ע. ומרדכי פירסם ברבים שהמן מל א"ע, ודבר זה הי' לו להמן מר ממות, וזכ"ה [וזה כונת הכתוב] לראות היעמדו דברי מרדכי כי הגיד להם ופירסם בפני כל כי הוא המן הוא יודי.

הרה"ג ר' משה שטערן אבדק"ק דעברעצין.

אמר בשם גדול אחד, עה"פ בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי, כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, רק באופן אם הי' בצל ערוה ויושב ואינו עושה, אז הקב"ה משלם לו תומ"י דומי' העבירה. וחמדה היא ערוה ר"ל. לכן אם כבר בצלו חמדתי של חמדת עבירה שנפשו של אדם חמדתן, וישבתי בשב ואל תעשה אז יש שכר מצוה בעוה"ז שפריו מתוק לחכי.